Ileana Vulpescu

Noi, doamnă doctor, cînd o să murim ?

roman

2012

EDITURA TEMPUS

ILEANA VULPESCU

Noi, doamnă doctor, când o să murim?

Editura Tempus

Ploieşti 2012

Singura speranță a învinşilor este de-a nu spera în salvare.

Publius Vergilius Maro

Soțului meu,
Romulus
şi fiicei noastre Ioana,
in memoriam.

I. V.

«Nu ştiu cum a ajuns carnetul ăsta cu însemnări la mine şi nu ştiu cum de-l descopăr abia dup-atâția ani de la despărțirea de Antonina. Scrisul Antoninei citeț, frumos, ordonat, aşternut pe foi cu pătrățele, ca la aritmetică. Îi spuneam de multe ori: „Nu cred că mai e vreun doctor pe lume care să scrie-atât de citeț ca tine". „Fiind un mijloc de comunicare, mi se pare obligatoriu ca scrisul să fie citeț. Închipuie-ți o scrisoare de dragoste pe care s-o arăți la zece oameni, în speranța că s-o găsi unul care să ți-o descifreze". Scrisul dezordonat şi mai ales neciteț i se părea o sfidare a buneicuviințe. De fapt nicio abatere de la corectitudine nu scăpa neamendată de firea ei poruncitoare şi lipsită de indulgență. Chiar mă mir că m-a suportat douăzeci şi unu de ani. De multă vreme eram pentru ea un tovarăş de drumeție – şi, de ce nu, şi ea pentru mine. M-ar fi lăsat mai demult dar avea oroare de schimbări. A-ndurat cât a-ndurat anii mei de chercheleală, până ce brusc mi-a făcut bocceaua şi m-a expediat la mama şi la tata. Să fi fost o coincidență apariția-n viața ei a sasului acela tăcut, dotat cu un ritm de ceas elvețian de limbă germană? Cred că acel geolog în ceea ce mă privea, a-nsemnat picătura ce-a făcut să se reverse paharul. Dacă nu stai sub acelaşi acoperiş cu un om, el îți poate arăta din sine atât cât doreşte. Cum se spune-n popor: „Nu cunoşti

omul până ce n-ai mâncat un blid de sare cu el". Viața în comun – când nu e dominată de mari interese – oricât te-ai strădui, te demască. Felul meu de-a fi, de hahaleră balcanică, făcând oricând promisiuni pe care le uită cu nonşalanță, deşi sincere în momentul emiterii lor, nepăsarea față de tot ce nu este profesie – şi-aici nedând sânge pe nas – demult trebuie să le fi observat Antonina, dar le trecuse-aparent cu vederea, fiindcă mai sperase poate să mă molipsesc şi eu de seriozitatea şi de comportamentul ei discret, eu care făceam tot ce se putea ca să fiu remarcat. Mă apucam să relatez ceva într-o societate şi văzând că nimeni nu mă asculta, simțind ridicolul situației, sub privirea ei de gheață, totuşi nu mă lăsam până ce nu debitam ce-mi propusesem. Când Antonina spunea un banc sau povestea ceva, cuvintele erau puține, esențiale, percutante. Cu toate că-mi dau seama că-ntinsul peltelei nu amuză ascultătorul, nici azi, când sunt bătrân, din ce în ce mai izolat şi mai posac, dacă pun mâna pe unul dispus să m-asculte, nu sunt în stare să mă păstrez la esență. De totdeauna mi-a plăcut să mă ascult. Nu sunt prost, minte am, dar vorba ardeleanului – nu-i tătă bună.

La-nceputul căsătoriei noastre, Antonina mi-a spus o singură dată: „De ce continui să vorbeşti când vezi că nimeni nu te-ascultă?", întrebare care, mi-a fost limpede, n-aştepta răspuns. Apoi mă asculta executându-mi partitura, uitându-se la mine ca prin sticlă. Nu trebuie să fii neapărat mare psiholog ca să ştii că firea omului nu se schimbă. În momentele când o luam prin porumb, simțeam cum se-nstrăina de mine. Căsătoria noastră nu debutase sub cele mai fericite auspicii. În casa soacră-mii fusese repartizat un colonel de Securitate, care ne interzisese accesul la baie şi la bucătărie. Soacră-mii, Antoninei şi mie ne rămăsese o cameră şi „din fericire" un closet şi-un culoar unde se gătea şi unde ne spălam în lighean. Fără să se consulte cu nimeni, Antonina a solicitat o audiență la ministrul

de Interne. Primită de înaltul demnitar, care, cu un gest, îi arătase că poate să se-aşeze, dânsa, ignorând politeţea de circumstanţă, i s-a adresat cu glasul ei înalt şi răspicat: „Tovarăşe ministru, am venit să vă rog să fiu arestată". Ministrului îi pierise graiul. Neintimidată, Antonina a continuat. „Ca să am şi eu o locuinţă. Pentru a nu vă răpi timpul, v-am prezentat în scris situaţia care m-a adus la dumneavoastră. Vă mulţumesc respectuos că m-aţi primit". Şi i-a întins două coli ministeriale care, pe scurt, cuprindeau o expunere a stării noastre locative. Fără să aştepte vreo vorbă din partea temutului personaj, s-a-nclinat în semn de salut şi a ieşit din birou. Când ne-a relatat această întâlnire cu Internele, eu şi soacră-mea am rămas muţi ca şi înaltul oficial cu pricina. „Dacă tot sunt doctoriţă la nebuni, apăi să se vadă". Spre surprinderea a toţi trei, colonelul a fost mutat „la mai rău", într-o vilă-n Primăverii. În cele două camere pe care le ocupase colonelul, Spaţiul locativ ne-a repartizat două profesoare, una în funcţie, cealaltă pensionară. Foloseam acum cu toţii baia, bucătăria şi holul. Soacră-mea şi-a adus înapoi mobila de hol, depozitată la nişte prieteni de-ai ei din Colentina. Cele două profesoare – una de franceză şi de engleză, cealaltă de geografie, verişoare-primare şi coproprietărese ale unei case de pe Ştirbei Vodă – fuseseră evacuate şi cazate sub scara unui bloc, pe-aceeaşi stradă. Mobila şi toate obiectele gospodăreşti le-aveau împrăştiate-n zece locuri. O lună au dormit pe saltele, cum dormiseră timp de doi ani în „apartamentul" de sub scară, pân-au reuşit să-şi adune mobila pentru cele două camere de la noi, incluzând o vitrină înaltă până-n tavan, plină cu porţelanuri fine, galléuri, cloazoneuri, miniaturi de Murano, plus o colecţie superbă de bufniţe-bibelou. Dintre noile locatare, cea în funcţie, Alice Gheorghiade, era văduvă de război ca şi soacră-mea. Fiecăreia-i murise bărbatul la Kotelnikovo, la cotul Donului. Doamna Gheorghiade se recăsătorise în 1953 cu un inginer militar, care fusese luat prizonier de pe frontul

din Moldova, în urma zisului armistițiu de la 23 August 1944, de fapt, o capitulare fără condiții. Urmarea însemnase ani de lagăre sovietice. Inginerul, refuzând să treacă de partea „forțelor democratice", adică de înrolarea în divizia „Tudor Vladimirescu" ori în divizia „Horia, Cloşca şi Crişan", scăpase din prizonierat datorită lui Adenauer care nu se lăsase până ce nu-şi eliberase şi ultimul prizonier de la ruşi, făcând atâta vâlvă, încât noii stăpâni ai unei jumătăți de Europă dăduseră drumul şi prizonierilor de alte naţii, camarazi de lagăr cu nemții. Dacă ar fi fost după grija noii puteri din România – la egalitate, până în 1948, cu-a majestății-sale Mihai I – față de prizonierii români, acestora le-ar fi putrezit oasele-n Rusia ca multora care n-avuseseră puterea să-ndure ororile din lagăre. Ofițerii români, recalcitranți față de clemența sovietică (vezi cele două divizii), fuseseră repatriați, însoțit fiecare de câte un dosar care-l încondeia atât de frumos încât să nu aibă linişte din partea autorităților patriei câte zile-i mai lăsase Dumnezeu. Întors în România, căpitanul-inginer Alexandru Gheorghiade fusese imediat deblocat, adică scos din cadrele armatei. Cu greu îşi găsise-un post de proiectant într-un institut de construcții, pentru doi ani numai, adică timpul necesar serviciilor de cadre să rumege bine dosarele foştilor prizonieri din U.R.S.S. Fără nicio acuzație, fără proces, inginerul fusese ridicat de la domiciliu într-o noapte şi nu se mai întorsese niciodată. La patru ani de la arestare, doamna Gheorghiade primise certificatul de deces al soțului ei. Patru ani nu ştiuse unde era deținut. La un moment dat, cineva îi făcuse vorbele cu un personaj la modă în lumea artistică a vremii, personaj care se-avea bine cu unii de sus. Acesta intra în legătură cu familii de deținuți politici şi le promitea că, în schimbul unei substanțiale sume de bani, obține eliberarea celor închişi. Condiția era ca nimeni să nu-l sune la telefon, ori să-ncerce să ia în vreun fel legătura cu el. Nimeni dintre contribuabilii la această operă de caritate nu-şi văzuse deținutul eliberat.

Până la urmă, încâlcind înțelegerea cu binefăcătorul, cei înşelați se hotărâseră să-l abordeze şi chiar, cu orice risc pentru ei, să-l reclame Uniunii artistice din care făcea parte. Soția unui deținut, care numai patul nu şi-l vânduse ca să-şi salveze bărbatul, i se-adresase în repetate rânduri personajului cu pricina, încălcând canonul tăcerii. Acesta îi apare pisăloagei într-o zi în prag, cu o figură prelungă, abia ținându-şi lacrimile, şi-i întinde o urnă. „Doamnă, am făcut tot ce omeneşte era cu putință, dar n-am izbutit să-l salvez. Aveți aici urna cu cenuşa lui". Şi ducându-şi batista la ochi, scuturat de durere, făcuse stânga-mprejur. Femeia îngropase urna, făcuse toate pomenirile, după datină, purtase un an doliu. În toamna lui 1964, când îşi vede bărbatul la uşă, face infarct şi moare pe loc. Cei înşelați de mondenul personaj, printre care şi doamna Gheorghiade, impresionați de sfârşitul bietei presupuse văduve, se lăsaseră păgubaşi de-a-l mai urmări pe escroc, zicându-şi că era şi piază-rea nu numai ticălos. Uniunea căreia-i aparținea personajul, mulțumindu-se cu mustrarea lui în Consiliul de onoare, închisese ochii, uitase reclamațiile, iar împricinatul îşi semnase liniştit cronicile artistice până la obştescu-i sfârşit. La vremea când doamna Gheorghiade intrase în tratative cu binefăcătorul domn, neavând banii necesari pentru eliberarea soțului ei, îşi adunase toate bijuteriile şi se dusese la consignație pentru a-i fi evaluate. Consignația punea obiectele în vânzare, dar nu le cumpăra. În disperare de cauză, doamna Gheorghiade le aşezase pe toate într-o cutie şi-l rugase pe binefăcător să le primească în loc de bani. „Dumneavoastră aveți relații cu lume care poate că-i amatoare de bijuterii. Eu nu cunosc pe nimeni cu bani". Îngerul milosteniei, după îndelungi ezitări, se-ndurase să primească bijuteriile. Peste câțiva ani de la această întâmplare, doamna Gheorghiade îşi văzuse un pandantiv la gâtul unei actrițe care – ca să vezi potrivealã – era a nu ştiu câta nevastă a binefăcătorului. Cele două profesoare n-ar fi

mişcat un pai fără să-i ceară voie doamnei Mareş – soacră-mea – cu-atât mai mult permisiunea ca doamna Gheorghiade să dea meditații acasă. Când îi arestaseră bărbatul, pe ea o transferaseră de la Şcoala Centrală, devenită Zoea Kosmodemianskaia, la o şcoală generală din Rahova, unde preda franceza. În mai toate clasele de-acolo, țiganii erau majoritari. Câtă franceză or fi-nvățat ei de la doamna Gheorghiade nu se ştie, dar sigur era că doamna profesoară învățase țigăneasca. Pentru a-i atrage cât de cât la carte, ea îi punea să-i spună țigăneşte corespondentul fiecărui cuvânt francez, ceea ce-i atrăsese multă simpatie din partea țiganilor părinți. Ajutată de mamele florărese, doamna aranjase curtea şcolii cu flori de toate culorile, după modele desenate de dânsa, umpluse jardinierele de la noi de-acasă cu plante agățătoare, spre admirația cartierului. Mai toți elevii particulari ai doamnei Gheorghiade se pregăteau pentru admiterea la Filologie. Doar Claudiu Turcin, țigan, student la Conservator, la secția vioară, învăța franceza şi engleza pentru a „ajunge domn", cum spusese maică-sa, o țigancă frumoasă, cu ochi albaştri, cu fuste-nfoiate şi cu salbă de napoleoni până-n josul pieptului. Când venise la doamna acasă spre a se tocmi pentru băiat, îi spusese: „Coniță, să faci domn din el, că ăsta ajunge om mare şi o să fii mulțumită, că noi suntem oameni cu obraz". Claudiu Turcin era un băiat de 20 de ani, subțire, înalt, cu-o figură de indian din India, de unde i se trăgea neamul, cu păr lins, lipit de-un craniu de-o mare finețe, cu-o privire adâncită undeva în afara lumii înconjurătoare, privire care se lumina rareori şi numai în fața a ceva ce-i stârnea admirația. Vorbea puțin, punând întrebări esențiale şi dând răspunsuri la fel, cu-o voce baritonală pe care-o puteai numi distinsă. Văzând dragostea şi priceperea doamnei Gheorghiade privind clasicii muzicii, îi aducea discuri cu mari interpreți, cu mari dirijori, cu mari orchestre. De multe ori, acelaşi concert în interpretări diferite, întrebând-o pe profesoară pe care

dintre ele o preferase şi luminându-i-se faţa enigmatică, văzând cât se potriveau amândoi în aprecieri. Doamna Gheorghiade nu se mulţumise doar să-şi înveţe elevul franceză şi engleză ci-l plimbase prin toate civilizaţiile, prin toate literaturile. De câte ori venea vorba de Claudiu, spunea: „Pentru dascăl cea mai mare satisfacţie este să vadă că are pe cine-nvăţa. N-am avut niciodată un elev mai avid de-a afla şi care să preţuiască mai mult învăţătura". Claudiu a plecat din ţară prin căsătoria cu-o săsoaică din Sibiu. Numele i-a ajuns cunoscut în toată lumea. Spre cinstea lui, nu şi-a uitat profesoara de cultură şi de comportament, trimiţându-i pachete cu tot ce ştia el că-i trebuia românului în acea epocă; şi prin oameni de încredere, bani. Nu era Paşte ca Gherghina, mama lui Claudiu, să nu-i aducă miel doamnei profesoare şi de-ale porcului în ziua de Ignat. Cu profesoarele-aduse de Spaţiu în locul tovarăşului colonel am trăit ca-n familie. Nu aveau ele ceva bun de mâncare să nu ne dea şi nouă, iar soacră-mea, la rândul ei, să nu se revanşeze, în vreun fel. Doamna Gheorghiade o poftea pe Gherghina în hol, o trata cu dulceaţă şi cu cafea, stătea cu ea de vorbă. „Coniţă, îmi place că matale eşti de-a noastră, nu te ţii cu nasu' pe sus". „De ce să mă ţin, Gherghină? Oameni suntem cu toţii". „Ei, coniţă, nu e toată lumea ca matale". Doamna Gheorghiade se mirase că Gherghinei nu i se confiscase salba de galbeni, când se luase aurul de la lume. „Nu mi-a luat-o că galbenii era găuriţi, adică era pijterie, că pe ăi negăuriţi ni i-a luat pe toţi, nu i-ar mai răbda Dumnezeu!".

De mare folos ne-a fost Gherghina în vremea foametei de după 1980. Congelatorul ne-a fost plin tot timpul prin bunăvoinţa ei, care ne vindea la preţul pe care-l plătise „furnizorilor", neluându-ne un ban în plus. Ceea ce pricepusem, făcând comparaţie cu banii daţi de cunoscuţi de-ai noştri pentru-aceeaşi marfă.

Cea de-a doua doamnă, Brânduşa Economu, pensionară, predase geografia. În fiecare seară întindea

pe masa din bucătărie o hartă a lumii şi plimba un beţigaş prin toate capitalele, oprindu-se îndelung la cele pe care le văzuse între cele două războaie mondiale, împreună cu părinţii şi-apoi cu bărbatu-său, diplomat de carieră, secerat în 1940, de-o tuberculoză galopantă. Când se-ntâmpla s-o surprinzi cu beţigaşul pe hartă, zâmbind unui trecut care se vedea că-i fusese drag, începea, cu timiditate, să-ţi povestească – oftând din când în când de parc-ar fi vrut să se scuze – călătoriile ei, cu lux de amănunte şi cu observaţii de mare fineţe, cu privire la tot ceea ce-o impresionase prin locurile pe unde-i călcaseră tălpile. Observaţiile ei asupra acelor locuri şi-a oamenilor de-acolo se trăgeau din câte o-ntâmplare cu tâlc. Nu auzeai din gura ei vorbe de genul: „nemţii sunt rigizi, italienii sunt gălăgioşi, francezii sunt... spaniolii sunt...". Ascultând-o, îţi dădeai seama că un ansamblu se compune din detalii semnificative. Doamna Economu se ocupa de menaj, socotind că se cuvenea s-o scutească pe vară-sa care, pe lângă meditaţiile la domiciliu, avea şi altele în oraş, la persoane din *high life*-ul comunist, care voiau să-şi şcolească progeniturile sau pe ele însele, în vederea vreunui post în ţări francofone sau anglofone. Doamna Gheorghiade nu făcea niciodată vreun comentariu asupra acestor elevi care-o supravegheau, fără-ndoială, prin „băieţii cu ochi albaştri". Apreciindu-i discreţia, o invitau să le traducă filme străine, văzute doar de ei, înalţii tovarăşi, nedestinate marelui public. De la asemenea „vizionări," doamna venea totdeauna cu un pachet de cafea, cu un carton de pateuri sau de prăjituri fine, cu-o sticlă de şampanie franţuzească, bunuri cărora noi, vulgul, le cam uitasem gustul, presupunând că îl cunoscusem vreodată. Fără să le explice proveniența, ne invita şi le savuram împreună. Ca maximum de indiscreţie, ne povestea secvenţă cu secvenţă filmul pe care-l văzuse, rugându-ne să-l păstrăm pentru noi. Când a-nceput să funcţioneze mafia video-casetelor, văzând filmele povestite de doamna

Gheorghiade, îi apreciai finețea observațiilor, subtilitatea interpretării fiecărei imagini, a fiecărei replici. Mie, de multe ori, „versiunea Gheorghiade” mi s-a părut o înfrumusețare a ceea ce vedeam pe ecranul televizorului. Versiune ce era, de fapt, ceea ce ar fi trebuit să fie filmul. Cele două profesoare duceau o viață modestă, ca mai tot românul pe vremea aceea. Cât le trăiseră părinții, moşieri expropriați, vânduseră tot ce se putea vinde, pentru a le-ndulci acestora cât de cât traiul. Mobila florentină, vitrina monumentală şi conținutul ei, le moşteniseră de la o mătuşă fără copii, văduva unui avocat de renume. Singurul lux pe care şi-l permiteau era Mița, care venea săptămânal pentru curățenie, în singura zi, joia, când doamnele găteau ceva cu carne. Mița nu făcea curățenie doar în cele două camere ale lor ci şi-n baie, în bucătărie, în hol, pe culoare. Doamnele se oferiseră să ne facă Mița şi nouă curat, pe banii lor, dar soacră-mea – Baiazid, cum o numea Antonina – convinsă că nimeni nu făcea nimic mai bine sau la fel de bine ca ea, n-o acceptase pe Mița. Doamna Gheorghiade era ordonată şi grijulie cu lucrurile, în limitele omului civilizat, vară-sa însă putea fi numită maniacă, fiindcă ce să spui despre cineva care şterge praful de pe mobilă de trei ori pe zi şi freacă o chiuvetă până să-i sară smalțul şi-şi lustruieşte pantofii până aproape să-i găurească? Săptămânal, cocoțată pe-o scară de zugrav, lustruia toate obiectele din vitrina de acajú cu intarsii de esențe rare, perfect asortată cu mobila florentină, moştenită de la o mătuşă. Dulapul de la bucătărie era golit în fiecare săptămână, spălat pe dinafară şi pe dinăuntru, tot conținutul lustruit şi aşezat ca la paradă. Odată o auzeai pe doamna Economu certând-o pe vară-sa: „Alice, iar ai pus ceaşca invers în dulap”. Ca un copil spăşit, dornic să-şi îndrepte greşeala, Alice se repezea şi aşeza ceaşca în acelaşi sens cu celelalte. Coada ceştilor trebuia să fie neapărat spre exteriorul dulapului. „Dacă n-aş şti că a fost măritată, aş fi fost convinsă că asta e fată bătrână”, o categorisea

soacră-mea – Baiazid – pe doamna Economu. Soacră-mea era ordinea şi curăţenia întruchipate, însă nu maniacă. Doamna Economu suferea de hiperactivitate, dotată fiind şi cu-o viteză supersonică. Mâinile nu i se odihneau decât în somn. Stătea de vorbă, se uita la televizor, fără să se oprească din tricotat, şi nu ceva gen unu pe faţă, unu pe dos, ci modele complicate şi de gust rafinat: pulovere, fuste, pardesie, pe care le vindea în magazinele Fondului plastic, prin intermediul unei pictoriţe. Cele două doamne, deşi crescute în bogăţie, cu bucătărese, cu fete-n casă, cu vizitiu la scară şi mai apoi cu şofer, nu se plângeau de starea în care le-adusese regimul şi nu strâmbau din nas la nicio muncă. Ele două foloseau closetul de pe culoarul de serviciu, noi pe cel de lângă baie. Miţa făcea o curăţenie temeinică. După ea nu era nevoie de niciun retuş pe nicăieri. Doamnele-şi îngrijeau singure closetul, Miţa ştergând numai gresia de pe jos. Am înţeles de la ele că oricât i-ai plăti cuiva, anumite lucruri se cuvine să le faci tu însuţi. Mâncau la masă cu Miţa, care deşi mahalagioaică de Bucureşti, mânuia tacâmul atât de elegant de-ai fi zis că fusese educată-n cine-ştie-ce pension. Fiind atentă la felul cum se purtau şi cum vorbeau cucoanele, ajunsese nu numai să se-mbrace aşa cum trebuie dar chiar să facă acordul între subiect şi predicat. Nu renunţase însă la obiceiul din neam în neam de-a se-nchina la-nceputul şi la sfârşitul mesei şi de-a face semnul crucii cu cuţitul pe dosul pâinii, înainte de-a o tăia felii. Când îşi termina treaba, i se-adresa invariabil doamnei Economu, invitând-o să controleze totul şi dacă ceva nu-i plăcea să i-o spună. Cât de maniacă era această doamnă într-ale ordinii şi-ale curăţeniei, nu găsea nimic să-i reproşeze Miţei. Când venea şi când pleca, ea le spunea „sărumâna” celor două doamne şi de-asemenea soacră-mii. Băieţii Miţei, gemeni, erau amândoi ingineri la „23 August”, unde tatăl lor lucra ca maistru matriţer. Părinţii le cumpăraseră băieţilor o casă parter-etaj, cu puţină

curte, cu gaze la sobe, numai bună pentru două familii, pe lângă podul Lemaître – nume pronunțat perfect franțuzeşte de Mița, şcolită de cele două doamne profesoare. Însurându-se, înainte de-a fi astfel împroprietăriți, băieții locuiseră la socri. Mița era gata să-i ajute-n fel şi chip, dar le spusese de la bun început că n-avea să le crească odraslele. Casa din Colentina, moştenire de la părinții Miței, singurul lor copil, fusese mult îmbunătățită de ea şi „de ce să nu recunosc, de Ionel, bărbatu-meu, care se pricepe la orice", ne povestea Mița în timp ce lustruia câte un obiect de argint, dintre puținele pe care doamna Economu şi doamna Gheorghiade nu le vânduseră. Duşumeaua casei părinteşti a Miței fusese înlocuită cu parchet de stejar, calitatea-ntâi, bucătăria şi culoarele acoperite cu mozaic, faianță până-n tavan în camera de baie, construită de ei. Îşi instalaseră calorifere peste tot şi se legaseră la gaze, cu mare cheltuială, casa aflându-se în fundul curții, la distanță mare de conducta din stradă. Mobila le era toată stil olandez, obținută printr-un văr al lui Ionel, de la fabrica Heliade, care lucra pentru Partid şi pentru export. Tot vărul le procurase şi candelabre olandeze, de alamă. În privința „îmbrăcatului odăilor" Ionel se lăsase-n seama Miței care, umblată prin fel de fel de case, învățase ce e lucru boieresc. Consultante în direcția asta îi fuseseră cele două profesoare „cocoane născute nu făcute" – cum se exprimase Mița față de soacră-mea. Când socotise ea că-i arăta casa cum trebuie, ne invitase pe toți, într-o duminică, la un grătar, în curtea plină de flori, subt o boltă de viță. Mița, căreia totu-i mersese din plin în regimul comunist, nu făcea, ca şi noi de altfel, comentarii politice. Doamnele profesoare – ca omul căruia-i murise cineva-n puşcărie şi care sufla şi-n iaurt; noi trei – din convingerea că şi pereții au urechi. Ne bucuram de prosperitatea Miței, care nu şi-o luase-n cap, continuând să fie la fel de conştiincioasă, de respectuoasă ca şi înainte de-a ajunge la standardul la care ajunsese. De profesoare ne apropia apartenența

soacră-mii la aceeaşi categorie socială cu ele şi convingerea că n-aveau să ne dezrobească americanii, deci simţul realităţii. În privinţa acestor „dezrobitori", ne însuşisem vorba care exprima perfect caracterul românului – „O, ţară tristă, plină de umor" – şi anume: „Dacă le era să vină, şi-not şi tot ajungeau".

Te uiţi la un obiect şi-n jurul lui răsare o lume. Vom şti vreodată cum se naşte gândul, cum năvălesc amintirile? Când soacră-mea făcea un cadou spunea: „Ca să-ţi aminteşti de mine, fiindcă lucrurile trăiesc mai mult decât oamenii". Şi mai ales decât legăturile dintre ei. De câţi oameni m-am despărţit... Cu unul am rămas prieten. Ne vedeam foarte rar şi nici nu ne telefonam prea des, însă de fiecare dată parcă ne văzusem sau ne auzisem cu-o zi înainte. În casa lui părintească numai armonie nu văzuse: taică-său, un cartofor, maică-sa o curviştină, uniţi doar de-acelaşi acoperiş deasupra capului. Bani să-l ţină la facultate ar fi avut din belşug, dar soarta băiatului lor le era ultima preocupare. Vlad, dornic să plece de-acasă, renunţase la facultate şi devenise contabil, îndată ce fusese-n stare să-şi câştige pâinea. Cânta la clarinet într-o orchestră de amatori, muzică de cameră, mai ales preclasici. O orchestră compusă din medici, arhitecţi, profesori de muzică şi de matematică, saşi, cu excepţia lui Vlad. După gustul meu, orchestra lor nu era mai prejos de una profesionistă. Vlad picta icoane pe sticlă şi pe lemn, în stil bizantin, dar cu figuri mult mai expresive. Pentru plăcerea lui, fiindu-i indiferentă notorietatea. L-am provocat să picteze portrete. A-nceput cu-al meu la paisprezece ani, vârsta la care ne despărţisem, el mutându-se cu părinţii la Sibiu. M-a uimit nu doar talentul de portretist cât memoria lui Vlad. În portret eram eu cel de la paisprezece ani, anticipându-mă pe mine cel de mai târziu. Avantajul artistului cunoscând viaţa modelului, dincolo de vârsta la care l-a nemurit. Vlad a avut o căsnicie reuşită social – nevastă inginer chimist – nu şi intim, doamna inginer fiind posacă,

certăreață, dominatoare, făcând mereu referire la studiile ei, ca Vlad să nu uite că era doar absolvent de liceu. Amândoi copiii lor – fizicieni atomişti – se află în Statele Unite de dinainte de '89. Nevasta lui Vlad a făcut un Alzheimer. Din fericire pentru ea dar mai ales pentru Vlad – dacă fericire se poate numi – doamna inginer a murit la şase luni de la declanşarea bolii. Pe vreme bună el nu lipseşte o zi măcar de la mormântul nevesti-sii. Îşi rezumă această fidelitate prin străvechiul „rău cu rău, dar mai rău fără rău", trecând sub tăcere zilele fripte pe care i le făcuse răposata, o jumătate de veac. Bunul simț îl făcea să nici nu-nfrumusețeze imaginea moartei, cum se-ntâmplă în *faire-part*-urile mortuare din jurnale, care ți-i prezintă mai toate pe decedați ca pe nişte îngeri înălțați la cer. În multe dintre ele răposatul „a trecut în neființă" – modă post-decembristă a la „implementare", „locație" – termen folosit aiurea – şi câte altele. Cum o putea să treacă cineva în ceva ce nu există, „în neființă"? Cuvintele folosite impropriu şi lipsa de logică sunt un „brand" – altă aiureală – al post-decembrismului. Am plecat de la Vlad, singurul meu prieten de-o viață, şi uite unde-am ajuns! Îmi vine să râd. Am ajuns ca madam Ostroveanu, prietena mamei, pe care trebuia s-o auzi când îți povestea cum era ea rudă cu să zicem: „Mama surorii vitrege a cumnatei verişoarei de-al doilea a bunicii mele dinspre tată era vară primară cu tatăl bunicului meu dinspre mamă, care era...". Şi tot aşa, că arborele genealogic dacă i l-ai fi făcut şi tot n-ai fi dat de cap felului cum se-nrudea ea cu nu-ştiu-cine. De câtă vreme țin în mână carnetul ăsta cu însemnări, fără să-l deschid, simpla lui atingere aducându-mi la viață ani trăiți, stând atâta vreme-n adormire? Ar fi trebuit să mă uit la ceas când l-am găsit, şi-apoi în momentul ăsta, ca să aproximez viteza gândului. Despre Dumnezeu, noi, oamenii, spunem că este omniprezent, omniscient. Raportându-ne la această credință, singura noastră asemănare cu Dumnezeu ne este gândul: omniprezent, omniscient – e drept că acest ultim atribut priveşte

numai trecutul. Previziunea ține de-o atentă şi competentă observare a trecutului. Asta mi-l aduce aminte pe inginerul Mircea Ursu, bucovinean refugiat din Cernăuți, mare specialist în rezistența materialelor, „bolşevicul" Trustului nostru, pentru că ne spunea mereu: „Copii, luați-vă gândul că vin americanii. Comunismu-n lume e cu voie de la ei şi când or bate iar palma cu vecinii noştri, numai atunci o să cadă, şi-o să cadă tot în picioare". Nu ştiu cât ar fi fost de fericit să fi trăit după 1989, când i s-au adeverit previziunile. Ce om minunat a fost. Ce exemplu de corectitudine şi de profesionalism. Îmi spunea când eram numai noi doi: „Băiete, n-aş vrea să afli vreodată cum e să-ți pierzi țara", şi-nchidea ochii ca să nu-i văd lacrimile. „Domnule inginer Ursu, vă înştiințez, acolo unde sunteți, că simt zi de zi că-mi pierd țara. Îmi pare pe zi ce trece mai rău că n-am murit înaintea lui '89! Cu drepții Lui să vă odihnească Dumnezeu, *„bolşevic"* lucid ce-ați fost!".

Dacă-aş fi scriitor şi l-aş purta pe cititor cu gândurile mele pornind de la un carnet de-nsemnări pe care l-aş ține-n mână, de m-ar fi uitat Dumnezeu, fără să-l deschid, pe bună-dreptate cititorul mi-ar putea spune: „Da' deschide dracului, dom'le, carnetu-ăla odată şi mai slăbeşte-mă cu proustianismele dumitale!", şi i-aş da dreptate.

Să spun că mi-e teamă să-l deschid? În ce măsură te-ar mai afecta dezvăluiri despre trecutul unui om de care te-ai despărțit definitiv? Putem considera ceva definitiv înainte de-a muri? De câte ori nu i-am trimis Antoninei pacienți, după ce-am divorțat, rugându-i să-i spună cine i-a recomandat. Şi cât de bine i-a primit şi i-a-ngrijit. Şi cu părinții mei s-a purtat impecabil, chiar cu-o căldură de care n-o credeam în stare, încât mama ofta şi mă procitea: „Cum ai putut, băiete, să te desparți de-asemenea femeie?". N-am avut niciodată curajul să le dezvălui adevăratul motiv al divorțului meu. Antonina, elegantă, în acțiunea de divorț trecuse la motive:

„neînțelegeri” şi, în concluzie, „despărțire cu acordul ambelor părți”. Când te desparți, mai ales după atâta amar de vreme – douăzeci şi unu de ani! – eşti şi confuz, dar te simți şi eliberat de-o povară, ca un cal pe care l-ai scoate dintre hulube sau pe care l-ai despovăra de şa.

Mut carnetul Antoninei dintr-o mână într-alta. Corect ar fi să i-l duc sau să i-l trimit prin poştă, fără să-l deschid. Dacă de-atâția ani de la despărțire n-a observat absența lui şi nu l-a cerut, cred că nu cuprinde lucruri prea intime. Ca să fiu sincer cu mine însumi, caut pretexte ca să-mi mascheze curiozitatea care mă roade. Am întârziat să-l citesc pentru că ipocrizia funcționează şi față de tine însuți, sub forma diferitelor procese de conştiință, care sfârşesc prin a-ți justifica primul impuls. Ipocrizia din tine însuți, pretextele care te justifică pentru tot ce faci, sunt motorul ipocriziei pentru public. În ciuda aroganței pe care am afişat-o de când mă ştiu, n-am cea mai înaltă părere despre mine. În direcția asta, prin tăcerile ei atât de expresive şi, la un moment dat, prin indiferența față de mine – de parc-ar fi zis „vecinii nu poți să ți-i alegi” – Antonina aproape că m-a vindecat de aroganța pornită din dubiile asupra propriei persoane.

Deschid carnetul. Prima foaie albă. A doua foaie».

* * *

„La om totul trebuie să fie frumos, de la haine până la suflet,” parcă aşa ați spus, Anton Pavlovici! Dumneavoastră care-ați pătruns atât de adânc în urâțenia din om, în toate întunecimile şi micimile din suflete. Sunt medic şi simt, citindu-vă, că ați făcut şi dumneavoastră trotuarul condiției umane, cum spunea un scriitor despre noi, medicii. Mă uit la toate portretele dumneavoastră şi nu reuşesc să vă pun un diagnostic. Rămân cu-aceeaşi întrebare: aşa arată un geniu? Şi omul cum o fi fost? Fericiți cei care v-au cunoscut?

* * *

„Între materia inanimată şi materia animată nu este o diferenţă mai mare decât între un om şi-un caracter". Îmi pare atât de rău că nu mi-am notat cine a spus acest sumbru adevăr, căruia-i sunt martoră zi de zi. Şi V. I. şi M. C. sunt de mâna-ntâi, dar ce politruci... Nu se face expertizarea unor deţinuţi de la Jilava, la care să nu ne trimită pe mine şi pe Mioara, amândouă aripate la dosar. În ochii acelor oameni, ajunşi epave, e-atâta tristeţe încât tuturor le-aş pune un diagnostic prin care să-i spitalizez, dar nu eşti lăsat o clipă numai cu deţinutul, eventual pacient. Sunt cel puţin trei „asistenţi", dintre care unul, sigur – deşi-n uniformă de Secu – este psihiatru. Abia aşteaptă să te prindă cu ocaua mică. La diagnostic scriu invariabil: „epuizare fizică şi psihică". Să spun ce? Oamenii nu sunt dereglaţi psihic ci epuizaţi, sărmanii. Le pasă lor de diagnosticul meu. Dar de ce să nu mimeze corectitudinea? Dar ia să-ncerc eu să trimit măcar la infirmerie un deţinut normal la minte, să vezi ce m-ar încondeia dumnealor la Cadre şi la Partid! Să-l trimit la infirmerie, adică la maximum de confort într-o puşcărie. O singură dată am internat un deţinut, fost ofiţer, fost prizonier în Rusia, ajuns într-o stare de prostraţie din care era limpede că nu-şi mai putea reveni. Am vrut ca măcar ultimele zile să şi le petreacă într-un pat curat. V. I., la care am găsit un loc, s-a uitat la mine cu un aer de nedumerire suspicioasă: „Ce l-ai mai trambalat pe amărâtu-ăsta?". „Din credinţa că un om care a făcut frontul şi n-a avut norocul să moară acolo merită să-şi dea măcar sufletul într-un pat de spital". Fără să-mi fi făcut biografia în faţa lui, nu se poate ca domnul coleg să nu fi aflat că tatăl meu a murit pe frontul de Răsărit, „ofiţer antonescian", cum bine l-a numit o colegă de-a mea, într-un denunţ pe care mi l-a făcut la Cadre şi la Partid, dânsa practicând medicina în Germania, la puţin timp de la această faptă bună. „Ofiţer hitlerist"! Ca şi când Wermachtul n-ar fi fost armata

statului german, ci moştenirea sau creaţia lui Hitler. De ce nu „ofiţer stalinist" în loc de rus sau, hai, sovietic. În loc să fie internată pe veci la noi „la nebuni", absurditatea face legea timpurilor noastre. Viaţa era plină de hidoşenie şi pe vremea dumneavoastră, Anton Pavlovici şi domnule Mihai Eminescu? Dar nici cu-a noastră nu ne e ruşine! Cum zicea ultimul: „În Parlamentul României, doi oameni sunt gramaţi: Kogălniceanu şi Maiorescu". Noi acum... aferim, măria-ta... Urâtă viaţă şi dincolo de zidurile Centralului.

* * *

„Scriitorii – curve care se ceartă pentru-acelaşi trotuar". Emil Cioran.

Am avut pacienţi o scriitoare, la dezalcolizare, şi un scriitor cu un sindrom depresiv. Ea – fâşneaţă, frumuşică, treizeci şi şase de ani, simpatică, spirituală, vizitată mereu de colegi, unii mult mai buni de pacienţi decât ea. Într-o zi, când sala de mese era plină de amicii ei, trecând pe-acolo îl aud pe-un pletos spunându-i în glumă „hai sictir". Replica ei: *„Haideţi* sictir, că nu suntem aşa de intimi". M-a pufnit râsul şi n-am ştiut cum să mă fac mai repede nevăzută. Fusese măritată în timpul studenţiei cu un băiat eminent, dar schizofrenic. Nu mai rămăsese facultate la care băiatul să nu intre cu 10 şi să nu termine primul an tot cu 10, apoi să dea bir cu fugiţii, încât nu terminase niciuna. M. L., sfătuită de-un psihiatru bine-cunoscut, divorţase de-acest biet bolnav enciclopedic. „Dacă tu continui viaţa lângă el, el nu se face sănătos, în schimb te-nnebuneşte pe tine", îi spusese acel maestru al profesiei noastre. Am întrebat-o când a-nceput să bea. Din studenţie, „cu băieţii", dintre care unii au ajuns notorii în literatură, neducând nici ei paharul la ureche. Devenise alcoolică în timpul celei de-a doua căsătorii, cu un inginer – o capacitate în domeniul lui – nu atât urât cât posac şi inexpresiv şi, din ceea ce-mi povestea ea, plicticos ca un deşert. Am citit

cărţile M. L. din curiozitate profesională. O limbă românească fără cusur, investită însă într-o naraţiune dezlânată, în personaje despre care nu se ştie ce ocupaţie au, ducând o viaţă împrăştiată, bântuite de spaime inexplicabile, lămurindu-te doar asupra dezordinii din mintea autoarei. O perioadă n-a băut. Cred că mă luase-n serios, eu prezentându-i fără menajamente pericolele beţiei. Cred că mai mult decât toate a pus-o pe gânduri cuvântul „degradare", de care n-am făcut economie în conversaţiile noastre. Nu-mi puneam mare nădejde în dezalcolizarea ei, fiindcă nici până la ea, nici după, n-am avut norocul să văd vreun beţiv vindecat. Pe ea, de fapt, o rodea îndoiala în privinţa propriei valori. E sinistru să te pui singur sub lupă. A avut o rezistenţă de necrezut pentru-o fiinţă atât de fragilă, în aparenţă. A murit de ciroză, la cinsprezece ani după internarea la mine. Dumnezeu s-o odihnească!

* * *

Scriitorul S. M. avea patruzeci şi cinci de ani când s-a internat la mine. Fără să hăulească în spirit partinic, deţinuse şi-avea să mai deţină, posturi importante în cultură, fiindcă nu făcea vâlvă prin excentricităţi, ca alţi colegi de breaslă care, fiind conformişti cinstiţi, simţeau nevoia să adopte din când în când atitudini nonconformiste, ca să zică lumea din afara breslei: „dom'le, ce curaj pe ei!". Aşa cum există un serviciu de zvonistică, n-am nicio-ndoială că există şi unul care dirijează nonconformismul, distragerea atenţiei de la problemele reale nefiind o tehnică de ieri – de azi, că doar strămoşii noştri romani nu de proşti aveau grijă să nu-i lipsească vulgului pâinea şi circul. În materie de circ, meritäm premiul I, fără *ex aequo*! Acest S. M. este un om de-o inteligenţă profundă şi de-o cultură asimilată metodic şi temeinic. De câte ori stăteam de vorbă cu el îmi îmbogăţeam cunoştinţele. Cele mai instructive conversaţii erau în legătură cu etimologia anumitor

cuvinte – scormonirea limbilor romanice fiind pasiunea lui. Absolvise Istoria, Literele şi filosofia, şef de promoţie la ambele facultăţi. Având un real talent în transmiterea cunoştinţelor, ar fi fost un eminent profesor. Alesese scrisul, în care era fără nicio-ndoială un real talent şi de un umor subtil. Ca să pătrunzi în magma vieţii şi ca să-l faci pe cititor să şi râdă mi se pare un har pe care puţini îl au. Ceea ce-l situează în linia lui Caragiale, fără să-l pastişeze. Aparţin amândoi aceleiaşi încrengături spirituale.

Fizic, S. M. nu produce efect, deşi înalt, suplu, bine făcut. Brun, cu ochii între căprui şi verde, cu un nas destul de cărnos, cu frunte înaltă, cu o gură potrivită figurii, câştigă mult ca natură statică (sintagma socialistă pentru „natură moartă"), aşadar când tace, cu-o alură de sfinx. Cum începe să vorbească, animându-se, i se aşterne pe chip un fel de schimă, de parcă-ar avea crampe la stomac. Emană ceva nesănătos (îmi vine să râd de mine, ca şi când în meseria mea aş avea de-a face numai cu oameni sănătoşi!). Ceea ce pe mine, femeie, mă făcea să-l privesc numai ca pacient şi nu ca bărbat. Gândul la el ca bărbat, dându-mi chiar o stare de indispoziţie. Nimeni nu te obligă, femeie psihiatru fiind, să te imaginezi în pat cu pacienţii! Era o asemenea discrepanţă între efectul lui intelectual asupra mea şi impresia asta dezagreabilă pe care mi-o producea chipul său, animat, aşa că de câte ori îl ascultam ţineam ochii în jos. Dimineaţa avea o stare foarte rea: acea spirală a anxietăţii şi-a panicii răsucindu-i-se în plexul solar, tipică sindromului depresiv, încât îl abordam numai după-amiaza. Făceam toate eforturile să aflu ce anume-l adusese în starea asta. Ca pe orice om inteligent, deşi bine plasat social şi artistic – publicat, apreciat – nu se putea să nu-l afecteze contextul general, tabu al vremurilor chiar între pacient şi medic. Pentru mine, vocea însemnând cel mai relevant element dintr-un om, ascultându-l încercam să-i aflu fisura din armură. N-avusese psihopaţi în familie – atât

cât ştia el. Simţeam că-mi ascunde ceva. Şi dacă aş fi aflat! Dacă eşti credincios şi te spovedeşti, ai nădejdea că păcatul mărturisit îţi e pe jumătate iertat, dar dacă-i spui psihiatrului adevărul, îţi schimbă medicaţia? Îţi anihilează cauza depresiei, o rezolvă? Un om de nivelul lui câtă încredere putea avea în psihoterapie? Câtă încredere în mine când nici în taina spovedaniei nu mai ai încredere? Nevastă-sa, înaltă, corp superb, figură uşor agresivă, colorit de nordică, absolventă a şcolii de balet, a preferat dansului clasic angajarea într-un ansamblu al Armatei, ceea ce i-a oferit multe plecări în străinătate şi mai puţin efort. Din cap până-n picioare era numai lucruri străine şi nu din cele de tarabă. Totdeauna îmbrăcată impecabil. De altfel şi acoperită cu un sac ţi-ar atrage atenţia, cu mersul ei de statuie pusă în mişcare. Din întreaga făptură i se degajă o indiferenţă suverană faţă de toţi şi de toate – începând cu bărbatu-său. Am încercat să aflu de la ea când se instalase depresia lui S. M. şi dacă-i atribuia un motiv anume. „Doamnă doctor, sunt atât de ocupată încât pot să vă spun doar că pe zi ce trece e tot mai posac şi mai urâcios. Mai mult decât să-l las în pace n-am ce să-i fac. Mie nu mi-a dat niciodată să-i citesc o carte înainte de apariţie. Sigur că eu n-am nivelul lui intelectual, dar oricum... iar cu băiatul nostru, student la politehnică, vorbeşte din ce în ce mai puţin şi aş spune că nu-l mai interesează viaţa băiatului. Mă iertaţi că plec, dar la şase am repetiţie”. În fraza privind necititul cărţilor lui S. M., înainte de apariţie, am simţit frustrarea. În suverana ei indiferenţă, iată ceva care-i afecta balerinei orgoliul. Deşi „moda plicului” era temeinic instalată, madam S. M. a găsit cu cale să se revanşeze faţă de mine cu o trusă elegantă, conţinând un parfum, o apă de toaletă şi un deodorant, toate cu atomizor, marca Hermès Calèche. M-a onorat şi cu-o miniatură de ceainic din jad de primă calitate şi de-o formă încântătoare. Voia să-mi arate că nu mă pune în rând cu toată doctorimea. Fiul celor doi mi-a spus ceea ce ştiam deja, anume că taică-său

se-ndepărtase de el, mai ales în ultimii ani. Pe chipul blond nordic al băiatului, se vedea o mâhnire sinceră: „Vă rog să mă credeți, doamnă doctor, că n-am făcut nimic prin care să-l supăr. Mă simt al nimănui, fiindcă nici mama nu se prăpădeşte cine-ştie-ce de grija mea. Cum să vă spun eu? Suntem trei străini forțați de-mprejurări să trăim sub acelaşi acoperiş". Fraza asta m-a durut, fiindcă am simțit-o ca pe-o piatră zvârlită în propria grădină.

* * *

«Fraza asta din însemnările Antoninei o simt ca pe un cuțit în inimă. O scria cu zece ani înainte de-a ne despărți! Citesc mai departe cu teamă».

* * *

Am cunoscut-o şi pe amanta lui S. M. Înaltă, masivă, blondă, cu ochi albaştri prin care trec fulgere care exprimă revolta sau furia, când subiectul în discuție o motivează, ochi părând adormiți altfel, sau de vietate care face pe adormita. Chipul destul de tern, se reține totuşi, neinspirându-ți însă nici simpatie, nici antipatie; corpul, proporționat şi bine făcut în masivitatea lui, mă ducea cu gândul la „La Géante" a lui Baudelaire. Inteligentă, spirituală, ironică, intelectuală până-n vârful degetelor, cercetătoare şi doctor în sociologie, maestră în ştiința relațiilor, cum aveam să aflu mai târziu, amanta acoperea – am presupus – nevoile elevate ale lui S. M. „Motive de depresie avem cu toții, doamnă doctor, numai că unii au motive obsesive, cărora nu le pot înlătura cauza. Cazul pacientului dumneavoastră: să ai un copil, să-l adori şi să afli la un moment dat că nu e al tău..."; şi doamna sociolog a făcut o pauză elocventă. După o lungă tăcere, demonul curiozității m-a împins s-o-ntreb: „Şi când a descoperit că nu e copilul lui?". „Când copilul a-nceput să semene izbitor cu un

coleg al nevesti-sii". „Şi copilul ştie al cui este?". „Văzându-şi frecvent tatăl adevărat, cred că bănuieşte, însă nici el nici pacientul dumneavoastră nu clarifică acest subiect". „Cu dumneavoastră domnul S. M. discută acest subiect?" „Nu. Ştiindu-i doar din vedere pe trei dintre împricinați – mamă, tată natural, copil – am bănuit din primul moment adevărul. N-am făcut însă nicio aluzie la ceva ce nu mă priveşte. Mama pacientului dumneavoastră ştie că el ştie al cui este copilul şi o revoltă faptul că nu renunță la această căsătorie şi nu clarifică lucrurile. Pe de altă parte, îl înțelege: nu vrea să traumatizeze-un copil, chiar dacă azi e student, cu asemenea adevăr, copilul neavând nicio vină". „Doamnă" am vrut eu să clarific lucrurile „deci nu vă cunoaşteți cu soția domnului S. M.". „Nu, dar ştie cine sunt şi ce reprezint pentru soțul ei", s-a gândit doamna sociolog să nu mă lase-n ceață. De câte ori venea – şi venea mereu – la S. M., mă căuta şi era limpede că voia să se-mprietenească, mă rog, să se-aproprie de mine. Respectându-mi principiile, deşi femeia era de-o remarcabilă finețe intelectuală, am păstrat distanța medic – pacient – familie sau relații ale pacientului. De vreme ce S. M. nu respecta principiul sincerității totale față de doctor, dacă nu şi de preot, l-am respectat şi eu pe cel de-a nu provoca eventuale răspunsuri nedorite de cel chestionat. Comparându-le pe cele două femei simultane în viața lui S. M. şi-ncercând să mă-nchipui bărbat – ştiind şi eu că nici trupul nici sufletul nu se conformează logicii – tot la balerină m-aş fi oprit, fiindcă trupul ei de liană, mutra agresivă atât cât să-ți stârnească apetitul şi curiozitatea, plus o deşteptăciune parşivă, îți inspiră gânduri lumeşti care te trag spre pat, parte de mobilier pe care nici mintea cea mai strălucită n-o ignoră. Doamna sociolog, cu toată calitatea ei intelectuală, dar cu nişte asprimi care-mi păreau rezultatul multor complexe şi umilințe, mi se părea un plasture de oblojeală pentru dragostea rănită a lui S. M. de femeia pe care nu încetase s-o iubească: de

nevastă-sa, dansatoarea. Suferința fiecărui pacient mi-e ca o rană. Cred că din profesia noastră, psihiatrul trebuie să aibă cea mai multă imaginație, cea mai mare capacitate de-a se transpune în cel de lângă el. Implicit cea mai multă milă, fiindcă suferința din sufletul omului nu poate fi extirpată ca un apendice. În ciuda acestor principii egalitare – milă pentru toți – în fața suferinței unui bărbat, pricinuită de-o femeie, nu pot să nu-mi spun: să mai fie şi-un lup mâncat de-o oaie. La gândul ăsta m-au adus pacientele care încearcă să se sinucidă, în urma bătăilor sălbatice administrate în propria casă, de propriii bărbați. N-am s-o uit pe una dintre ele, adusă de la Urgență, după ce-o salvaseră de la otrăvirea cu somnifere. Eram de gardă. Femeia avea patruzeci şi doi de ani, străvezie de slabă, cu o față – întruchipare a durerii. S-a agățat cu amândouă mâinile de mine: „De ce nu m-or fi lăsat să mor, Doamne! Doamna, domnişoara doctoră, face-ți-mi măcar matale ceva să mor, că nu mai pot, nu mai pot", Şi-a ridicat cămaşa. Pe burtă, şi pe picioare era toată numai vânătăi. „Cu bocancu-a dat în mine, cu bocancu' ". I-am pus o mână pe frunte şi m-am uitat în ochii ei de câine-al nimănui, în acei ochi în care se-aduna toată amărăciunea şi toată umilința din lume. Oricât sunt de-nvățată cu suferința, mi-a venit să plâng, la fel ca în fața câinilor vagabonzi. Deşi femeia avea tensiune 7 cu 5, cu orice risc, supraveghind-o tot timpul i-am pus o perfuzie sedativă, convinsă fiind că moartea este *mai bună* decât durerea, fie fizică, fie sufletească.

* * *

Mă-ntorc la S. M. şi la „simultanele" din vremea cât mi-a fost pacient. Francezii au o vorbă care defineşte perfect un sindrom: „le mal aimé" care s-ar traduce prin „cel rău iubit", de fapt – cred eu – cel care nu este iubit pentru sinele dezgolit de orice apanaj social, care iubeşte fără să fie iubit, ori iubeşte în contratimp cu ființa iubită; pe scurt: care nu este iubit aşa cum şi-ar dori. Era – cred

– cazul lui S. M. Prea inteligent ca să nu-şi dea seama că nici balerina nu s-ar fi măritat cu el dacă ar fi fost un obscur profesor sau funcţionar şi nu i-ar fi oferit persoana ei nici distinsa doctor în sociologie, care mie mi se părea mai ahtiată de faimă chiar decât „legitima". Cea din urmă n-avea niciun complex: ea se ştia iubită, iubită pentru fiinţa ei ademenitoare, pentru acea parte a iubirii unde nu există trucuri, stratageme şi care-ţi arată că nu te-ai îndepărtat de natură. Iraţionalul nu poate fi explicat, după cum nici frumuseţea nu cere demonstraţii. Nimic nu este mai seducător în dragoste decât să-ţi ştii iubit trupul. Doamna sociolog, măritată la prima tinereţe şi repede părăsită de soţ, în favoarea „unei aia", cred că fusese atrasă de faima bine-meritată a lui S. M., deci de personajul public S. M. şi mai puţin sau deloc de bărbatul S. M. O bănuiam în goană după demonstraţii: „iată că şi spiritul şi cultura unei femei pot seduce!". Pot pe dracu'! Mi-era greu să mi-o închipui pisicindu-se pe lângă un bărbat dar o vedeam devotată ca un câine, de dragul de a-l păstra. S. M. îi preţuia fără dar şi poate fineţea spiritului, cultura; şi dacă tot era să-şi înşele nevasta infidelă, măcar s-o fi făcut cu-o femeie de nivelul lui intelectual, cu una care se frecventa cu tot *high-life*-ul lumii artistice, de unde bănuiala mea de goană după demonstraţii. Calităţile ei intelectuale o impuneau oriunde în lumea lui. Amândoi se-nscriau însă la rubrica „mal aimé": S. M. nu era un vanitos. Vorbesc de el la trecut, raportându-l doar la timpul cât mi-a fost pacient. Era un material didactic demonstrând raportul dintre faimă – element la vedere, care n-aducea fericire – şi viaţa interioară. Din trioul: el, ele, cel mai bine se prezenta sufleteşte nevastă-sa, el şi amica extraconjugală fiind doi nefericiţi, fiecare pe tarlaua lui, păcăleală unul pentru celălalt. Medicaţia, şi-mi place să cred că şi îndelungile mele tatonări sufleteşti în ceea ce-l privea, însoţite mereu de exemplele unor mari dureri la vedere, i-au folosit. Am reuşit să-l fac să doarmă; asta sigur. Poate chiar să privească mai detaşat şi mai senin

viața. Cine n-a trecut printr-un spital de psihiatrie nu este de condamnat dacă are o privire idilică, vreau să spun nu destul de realistă asupra vieții şi nici dacă nu ştie să-şi evalueze propria viață şi dimensiunile propriilor drame. Într-o zi, uitându-se scrutător în ochii mei, S. M. mi-a spus: „Doamnă doctor, îmi dați voie să vă pun şi eu un diagnostic?". „De ce nu?". „Nici dumneavoastră nu sunteți fericită. Chiar dacă mă contraziceți, nu vă cred". Nu l-am contrazis şi nu doar pentru a-i face plăcere în calitatea lui de diagnostician. M-am uitat la el ca un bolnav la alt bolnav suferind de-aceiaşi boală.

* * *

«Şi asta cu zece ani înainte de-a ne despărți. Mare nătărău am fost!».

* * *

Într-un târziu i-am auzit glasul mângâietor, fratern: «Îmi pare rău pentru dumneavoastră şi pentru mine. Amândoi ne numărăm printre cei care-şi trăiesc viața altfel decât şi-au închipuit-o. Mi-ați citat odată vorbele unui medic, personaj dintr-un roman: „Făcând mereu trotuarul condiției umane, învățăm şi noi doctorii câte ceva despre viață". Şi scriitorul face acelaşi trotuar. Cine nu – rămâne la epiderma vieții». În acel moment eram două vase comunicante. O esență a sufletelor noastre îşi dădea mâna. După câți pacienți mi-a trimis, sunt îndreptățită să cred că S. M. are o părere bună despre mine. S. M. nu este un „declarativ", nici în viață, nici în scris. Îmi aduce fiecare carte pe care-o publică. Nu e un cantitativ, e însă un adevărat calitativ. Se numără printre oamenii pe care mă bucur că i-am cunoscut. În momentul de față se află într-un con de umbră socială, peisaj mai potrivit firii lui discrete, mai potrivit decât vizibilitatea socială care l-a însoțit atâta vreme.

M. L. şi S. M. au fost singurele „curve care se ceartă pentru acelaşi trotuar” (vezi Cioran) din viaţa mea. Pe când mi-au fost ei pacienţi, încă nu se lansaseră actualii psihiatri de vedete. Jilava a rămas tot fieful meu şi al Mioarei, numai bune pentru „mondenităţile” de-acolo!

* * *

„Lumea este alcătuită din hidrogen şi din prostie. Asupra hidrogenului am unele dubii”. Einstein.

„Universul şi prostia nu au margini”. Einstein.

Ce observaţii reconfortante! După mine, patru elemente domină lumea: prostia de la Dumnezeu, folosită ca masă de manevră, lipsa de informaţie, informaţia dirijată şi pe deasupra tuturor: marea finanţă. Ignoranţa, spunea cineva, este răul cel mai mare din lume. Între colegii mei sunt unii care habar n-au de istorie, în schimb te contrazic cu vehemenţă, iar dacă-i întrebi pe ce surse îşi întemeiază afirmaţiile, îţi răspund, citând cea mai ştiinţifică sursă: „aşa spune lumea”! Am învăţat să umblu printre oameni de parcă m-aş afla pe-un teren minat. Când ştii cum se pândesc şi se spionează unii pe alţii şi cum adună la teşcherea tot ce te poate compromite, vezi Doamne „demasca”, la un moment dat, îţi vine să nu mai deschizi gura şi e bine să n-o deschizi. E bine s-o faci pe surdul, pe mutul şi chiar pe tâmpitul. Din câte o replică scăpată de oameni pe care nu-i poţi evita, îţi dai seama cum unii te înregistrează ca o bandă magnetică şi te păstrează acolo pentru orice eventualitate, cum păstrează Agamiţă Dandanache scrisoarea pierdută de coana Zoiţica.

Mioara este un om de calitate, la care ţin, şi frumoasă că ţi-e drag s-o priveşti, dar confidenţele ei despre bărbatu-său, un ţopârlan, deşi mă interesează uman şi profesional, mă-mpovărează.

* * *

«Care or fi fost acele confidențe? mă-ntreb eu. Fraza asta mă *incuriozitează,* cum spun italienii, în privința Mioarei, care corespunde întru totul descrierii din acest carnet. Deşi este cea mai apropiată prietenă a Antoninei, Mioara nu mi-a retras prietenia ei, după despărțirea mea de Antonina, fără să se-ascundă de ea, cum au făcut Gelu şi Sanda care, jenați, mi-au spus: „Dar să nu afle Antonina". Asta da prietenie! N-am să pricep niciodată de ce nişte oameni pe care-i simțeai apropiați se-mpart în două tabere în fața unui divorț: unii cu el, alții cu ea, mai ales când, cu-această ocazie, nu află cine-ştie-ce lucruri abominabile nici despre el, nici despre ea. Nu ştiu dacă omul este cel mai deştept animal, dar cel mai ciudat, în mod sigur, şi plin de surprize, în general neplăcute».

* * *

M-am pricopsit cu-o femeie pe care-avocatul ei încearcă s-o scape de pedeapsa capitală. Tehniciană la o fabrică de armament, 38 de ani, individa s-a măritat cu un văduv care-avea doi copii: unul de patru ani, altul de trei. Ca să scape de ei – fiindcă nu presupun că voia să facă un experiment – le-a dat să-nghită lipitori. Copiii au murit în chinuri îngrozitoare, aduşi de la Ploieşti la Grigore Alexandrescu. Gigi Calotă, fostul meu coleg de an, care i-a-ngrijit, a cerut necropsie şi aşa a aflat monstruozitatea asta. A chemat imediat procuratura. Mie mi se pare că femeia n-are niciun deranjament psihic, doar dacă – aş zice eu – nu considerăm dereglați mintal toți criminalii care, cu toată psihiatria mea, mă-ntorc tot la creier şi la carențele lui definitive sau pasagere. Convinsă de vinovăția femeii, mi se pare cu totul justificată pedeapsa cu moartea. Eşti condamnat la moarte pentru furtul a 120.000 de lei din avutul obştesc şi nu pentru un omor cu premeditare, victime fiind nişte bieți copii? Dragi îmi sunt colegii mei care m-au ales pe mine să recomand o condamnare la moarte, fiindcă dacă

emit un certificat care să ateste sănătatea mintală a criminalei, asta ar însemna. O ştiu vinovată, i-am depistat ticăloşia şi o consider prea puțin pedepsită cu moartea prin glonț, dar această condamnare nu pot, nu pot s-o semnez.

Riscând să-mi atrag şi pavoazul incompetenței, mi-am declinat capacitatea de-a-i pune un diagnostic, şi-am cerut ca pacienta să fie examinată de-o comisie de psihiatri şi de neurologi. M-am săturat să mi se-arunce mâțele moarte peste gard, pentru ca dragii mei colegi să merite coronița inocenței. Eu Jilava, eu criminali, eu recenzent la cărți de psihiatrie, de fapt corector al unor gugumănii, pentru a-mi face cât mai mulți prieteni! Că cine se bucură când îi descoperi o prostie şi i-o şi semnalezi, chiar în cei mai civilizați termeni? Mă vede ieri V. I. pe-un culoar: „Ce, dragă, nu eşti în stare să-i pui criminalei ăleia un diagnostic de-ai sculat spitalu-n picioare?”. „Uite, dragă, uite că nu sunt în stare. Incompetența mi-am dovedit-o şi la Jilava”, şi mi-am văzut de drum mai departe, lăsându-l pe V. I. în mijlocul culoarului. Mama voastră de jigodii! Dac-ar şti Baiazid că-njur, chiar numai în gând, şi tot mi-ar trage un perdaf: „Omul trebuie să se stăpânească şi-n el însuşi nu numai exterior”.

Sunt oare de acord cu pedeapsa capitală? Da. Pentru crima premeditată, cu sânge rece. Şi, totuşi... semnând o condamnare la moarte, justificată, nu ştiu ce s-ar întâmpla mai departe cu psihicul meu. Sunt convinsă că remuşcările sunt cea mai rea boală. Încerc s-o evit. Nici revolta, mai ales permanentă, nu-i boală uşoară. Vizita mea la ministrul de Interne, pentru casă, a-nsemnat paroxismul revoltei. Îmi dau seama cât de dăunătoare sunt şi remuşcările şi revolta, într-o profesie care-ți cere echilibru şi detaşare, având de-a face cu oameni dezechilibrați mai ales din remuşcări şi din revoltă, afară de cei cu boli neprovocate. Mi-aş dori sufletul ca o apă netulburată. Sufletul mi se zbate între-a crede şi-a nu crede-n Dumnezeu. Destin? Reîncarnare? De curând

doctorul Deşliu ne-a adus-o pe femeia lui de serviciu, parte din zestrea nevesti-sii, în familia căreia femeia se află de la 14 ani, acum având 60. Deşliu locuieşte cu-o bunică a nevesti-sii. Într-o zi se trezeşte cu Sevastița, femeia de serviciu, adresându-i-se coanei mari într-o franceză raciniană. Îi pomenea o mulțime de nume proprii şi faptul că-i vorbea cu *tu* presupunea o relație apropiată între ele două: ori de rudenie, ori de prietenie. Şi din franceza Marelui Secol, Sevastița trecea, fără tranziție, la română: „Coniță, am spălat geamurile de la balcon, acuşa ce să mai fac?". Deşliu a adus-o val-vârtej la noi, unde n-a rămas unul să n-o vadă; apoi toată Neurologia şi Neurochirurgia, unde profesorul, după ce i-a văzut toate probele neurologice a strigat la asistență: „Ce umblați, bă, după cai verzi pe pereți: e caz evident de reîncarnare". A spus-o cu toată convingerea şi nu doar ca să ne ia nouă piuitul. „Ce? Aveți impresia că s-a terminat cu de-alde noi cunoaşterea universului?", şi ne-a întors spatele lui impunător, ca un fel de „duceți-vă dracu' de dobitoci", replică pe care o foloseşte-adesea față de colaboratori, uneori pe drept. Acest caz m-a pus rău pe gânduri. Ce explicație să dai când electroencefalogramele nu-ți semnalează nimic suspect şi când pacienta este perfect normală „în limba română". Cât am încercat noi s-o provocăm, vorbindu-i franțuzeşte, răspunsul ei a fost categoric: „Coana mare, conița şi băiatul dumneaei şi-al lu' domnu' doctor vorbesc între ei de multe ori ca dumneavoastră, da' eu nu pricep ce spun dumnealor". Nu-şi aduce-aminte absolut nimic în legătură cu episoadele ei în franceză şi se uită neîncrezător şi bănuitor la noi, ca la unii care-ar pune la cale ceva suspect. Mioara i-a explicat despre ce este vorba, la care femeia s-a-nchinat şi şi-a scuipat în sân. Cu marele ei tact şi cu îngerească-i răbdare, Mioara a convins-o că nu este singura pe lume căreia i se-ntâmplă aşa ceva şi, pentru că la noi este primul caz cunoscut, doctorii sunt datori să-l cerceteze, fiindcă se pare că sufletul trece prin mai multe trupuri şi că,

uneori, în viaţa pe care-o trăim în prezent apar amintiri din vieţi trăite altădată.

«Când eram eu copil, o auzeam pe maica a bătrână că zicea: „În fata lu' Gică Trofu parcă e sufletu' daică-sii Maria". Da' noi, ca copiii, ce să ne uităm noi în gura ei. Da' acuş văz că şi dumneavoastră, oameni învăţaţi, tot acolo bateţi. Oi fi fost şi eu pe ăle timpuri freo cocoană...». Sigur că fusese, de vreme ce vorbea o franceză ca în Racine. Şi cartea lui Moody, *Viaţă după viaţă,* zdruncină rău materialismul şi de-asemenea cea a unui alt american (îi uit acum numele), intitulată *118 cazuri de reîncarnare*? Autorul, medic şi el, îţi prezintă cazurile, fără niciun comentariu, ca şi Moody pe-ale sale. Dintre cele 118 cazuri cred că erau prezentate 7-8, într-un *Paris Match* care mi-a căzut în mână. Tare-aş vrea să am cartea asta. La ruşi se studiază intens parapsihologia şi sunt luate foarte în serios OZN-urile. Informaţiile astea le deţin de la Svetlana, care merge-n fiecare an în Rusia să-şi vadă familia şi prietenii. Tată-său – general de aviaţie, doctor în fizică aerospaţială, mama – chimistă, membră a Academiei lor de Ştiinţe, fraţii – doi, astrofizicieni la Baikonur, o cumnată – neurolog, alta – psiholog. Svetlana, distinsă ca din Tolstoi, este un excelent medic microbiolog, serioasă şi muncitoare, nu făcută „pe puncte". Informaţiile ei nu sunt culese de la florăreasa din colţ. Îmi vorbea de studii aprofundate asupra telepatiei şi-a mijloacelor psihologice de acţiune. Fizicienii lor, ca şi unii din Occident, de mare ţinută, nu pun la-ndoială originea extraterestră a OZN-urilor, considerând că în univers există civilizaţii faţă de care noi ne aflăm în epoca de piatră. Sunt total de acord cu ei. Interesante profesiile a căror privire bate spre alte dimensiuni decât ale platitudinii noastre terestre. Nu pot spune că psihiatria nu este o profesie care cere aprofundare – plimbarea prin meandrele sufletului omenesc precum printr-un labirint, dar demoralizantă când tu n-ai o structură solidă. Trebui' să te bucuri de-o mare putere

de detaşare ca să nu te contaminezi de anomaliile pe care te străduieşti să le-mblânzeşti atât cât se poate, fiindcă la vindecare e hazardat şi chiar fantezist să aspiri, în stadiul în care ne aflăm privind decriptarea lor. Mă simt mereu în postura celui care primeşte un mesaj cifrat dar nu-l poate pricepe, fiindcă nu-i cunoaşte codul. Dacă n-aş fi citit de două ori *Cartea de la San Michele* a lui Axel Munthe, nu mă făceam psihiatră. Când i-am comunicat lui Baiazid – draga mea mamă – ce specialitate mi-am ales, ea ştiind de unde mi se trăgea, mi-a spus: „Bine faci, fiindcă o să vină să se trateze la tine regina Suediei".

* * *

De trei luni am cel mai interesant caz întâlnit până acum. O femeie de 45 de ani, doctor în biochimie, distinsă, îngrijită, cultivată. Într-o zi văd în faţa cabinetului, când veneam de la raportul de gardă, o doamnă elegant îmbrăcată, cu o valiză la picioare. „Sunteţi doamna doctor Antonina Miulescu?", mă abordează ea. Am înclinat capul în semn de confirmare. „Mă numesc Smaranda Vlădeanu. M-a-ndreptat spre dumneavoastră S. M., care v-a fost pacient. Vă rog să mă acceptaţi şi pe mine pacientă". „Dacă va fi cazul". „Din păcate este". Dacă era scriitoare? M-am simţit jenată că nici măcar nu-i auzisem numele, dară să mai fi citit vreo carte de-a ei. Ca şi când mi-ar fi ghicit gândul, mi-a spus: „Eu sunt biochimistă". Mi s-a luat o piatră de pe inimă. Am intrat în cabinet, am invitat-o să ia loc şi i-am făcut un semn cu mâna, echivalentul unui îndemn de-a-i afla păsul.

„Doamnă doctor, de-o lună mi se-ntâmplă un lucru ciudat: simt că mi se transmit gânduri, pe-un fond sonor cum n-am mai auzit niciodată. Mi se pun întrebări cu privire la viaţa noastră pe Pământ, începând cu unele privind fiziologia şi sfârşind cu altele privind viaţa noastră spirituală. Un gând-întrebare care mi se

transmite mereu este cel privind cunoştinţele noastre despre Univers şi despre ce reprezintă Pământul în Univers. Înainte de-aceste „conversaţii", cad într-un fel de leşin, populat de imagini astrale: simt că mă plimb prin nori, printre stele, însoţită de fondul muzical despre care v-am vorbit". „Doamnă, înainte ca starea pe care mi-aţi descris-o să se manifeste vi s-a-ntâmplat ceva neobişnuit, care să vă tulbure, să vă traumatizeze?". „Nu. Tocmai asta mă-ngrijorează". Am internat-o şi mai întâi i-am făcut toate probele neurologice. Primul meu gând în cazurile de schizoparanoia şi nu numai: starea obiectivă a creierului. Cu două generaţii înaintea mea psihiatrii erau obligatoriu şi neurologi. Specialitatea se numea neuropsihiatrie. Eu oricum trec drept demodată şi chiar bănuită de incompetenţă, fiindcă vreau să aflu neapărat, cu de-amănuntul starea neurologică a pacientului. N-am să uit lecţia primită în timpul secundariatului. Un bărbat de 48 de ani, chimist, devenise în ultimii doi ani de viaţă beţiv şi violent. Într-un moment de luciditate, la rugăminţile cu lacrimi ale copiilor şi-ale nevesti-sii, orelistă, se internase la noi, pentru dezalcolizare, chiar la profesor. La o lună de la externare, omul e găsit mort pe malul Dâmboviţei. La necropsie i s-a găsit o tumoră la creier.

* * *

«Acum înţeleg de ce înaintea divorţului – având eu nişte dureri de sciatic – Antonina a insistat să-mi fac un R. M. N. A vrut să elimine o posibilă tumoră drept cauză a pilangelii mele».

* * *

Neurologic, biochimista mea se prezintă bine. În ciuda tratamentului, n-a-ncetat să audă voci şi să aibă vedenii, voci care i se-adresează într-o limbă necunoscută pe care ea însă o-nţelege, aşa cum

entitățile emitente, entități străvezii, de-un superb violet cardinal, cu trupuri lungi, subțiri, cu chipuri plate, aducând cu-ale noastre, înțeleg răspunsurile ei în română. Nu mai este îngrijorată absolut deloc de starea asta. Este chiar mulțumită şi liniştită. Se consideră pământeană aleasă pentru legătura noastră cu alte lumi care, judecate potrivit emisarilor de-acolo, îi apar a fi locuri ale echilibrului, ale logicii şi-ale blândeții. Rugând-o să-mi redea şi mie o conversație dintre ea şi ei, m-a privit adânc în ochi şi mi-a spus: „Doamnă doctor, deşi vă prețuiesc la nivel terestru, dacă v-aş reproduce asemenea lucruri nu le-ați pricepe. În mine s-a produs o bulversare a scării valorilor, apărându-mi noi valențe care-mi fac posibilă înțelegerea cu ființele de dincolo de noi pământenii. Vă rog să nu vă supărați pe mine că nu vă dezvălui ceea ce-mi comunică ei". Vrând să văd dacă ceva a rămas nealterat în mintea ei, dat fiindcă a lucrat la Institutul de Hematologie, i-am adus nişte buletine de analize rugând-o pe Svetlana să nu treacă valorile normale în dreptul probelor. Ei bine, Smaranda Vlădeanu a mea a-ncercuit tot ce nu era în ordine, scriind valorile normale în dreapta fiecărei probe. „Doamnă doctor, dacă pot fi de folos, aş lucra cu dragă inimă, aici în laborator". I-am plasat-o Svetlanei, cu-nvoirea profesorului. Smaranda şi-a făcut aspirantura în Rusia şi, după spusele Svetlanei, vorbeşte impecabil ruseşte şi are o cultură umanistă remarcabilă. Îl consideră pe Dostoevski un personaj cu înzestrări peste cele umane obişnuite. E drept că era epileptic şi cine-ştie-ce fel de „comunicări" o fi avut şi el în timpul crizelor. Profesorul şi Svetlana sunt foarte mulțumiți profesional şi uman de Smaranda. Biochimistă fără cusur, discretă, educată. Când simte că se-aproprie extratereştrii, la ore fixe, cere voie să se retragă din laborator. Trece în biroul profesorului, se-ntinde pe canapea şi cade într-o stare de prostrație. O poți înțepa, îi poți apropia de corp un chibrit aprins – cum am făcut şi eu: nicio tresărire. Când îşi revine, trece

la microscop, ca şi când nimic nu s-ar fi-ntâmplat. O singură dată a spus de faţă cu profesorul şi cu Svetlana: „În alte părţi, treci o secundă prin faţa unui aparat şi afli totul despre tine, fizic şi psihic". „Unde?", a-ntrebat-o profesorul. L-a privit blând, protector şi i-a răspuns: „În atâtea locuri din Univers!". Memoria îi este neatinsă. Am testat-o în legătură cu datele unor evenimente capitale din istoria lumii. A răspuns fără ezitare, evocând cu amănunte tot ce era legat de ele. Este curată, îngrijită, frumos pieptănată, cu manichiura şi cu pedichiura la punct. Are un păr frumos, cu un fir aspru, sănătos, ondulat natural. Se tunde singură, îşi aranjează unghiile singură, cu trusa proprie, închisă la mine-n birou. Toate operaţiile la care e nevoie de instrumente ascuţite le face de faţă cu Manila, asistenta mea, care-n vremea asta citeşte ori tricotează, fără s-o scape din ochi. Când Smaranda a terminat, strânge cleştele, foarfecele, pila şi-mi dă trusa înapoi. Săptămâna trecută Smaranda m-a rugat ca din banii ei – tot la mine-n păstrare – să-i cumpăr de la Capşa 1 kg. de bomboane de ciocolată cu vişine, fiindcă de ziua ei voia să trateze pe toată lumea. „Ce v-aţi dori de ziua dumneavoastră?", am întrebat-o eu. Cu un glas blând, liniştit, mi-a răspuns: „O mitralieră, muniţia aferentă şi nişte prosoape". „Ce să faceţi cu ele?". „Cu mitraliera să-i găuresc pe unii pe care-i ştiu eu...". „Şi cu prosoapele?". „Să le ud şi să răcesc mitraliera când i s-ar încinge ţeava". „Asta v-au sugerat extratereştrii?, iertaţi-mă că vă-ntreb". „Este o dorinţă a mea de pe când nu-mi apăruseră. După ei, tot globul ar trebui să dispară, atâta e de putred". Pentru prima oară aflam ceva despre extratereştri. Ciudat cum părerea lor în privinţa Pământului coincide cu a mea, dacă nu emană cumva din mintea Smarandei. Femeia asta este cel mai complicat caz de pân-acum din viaţa mea profesională. Schizofrenicii, adesea inteligenţi peste medie, în afara umorii instabile, a ideilor obsesive, a suspiciunii şi-a-nchipuirii care-i macină tot timpul, când le căşună pe cineva sau pe ceva, atent monitorizaţi

medical, au păreri uimitor de lucide, nemaivorbind de-o anumită viclenie cât se poate de pragmatică şi de-o disimulare demnă de înalţi spioni. Chiar şi-n perioadele lor de remisie, dacă au un interes, simulează boala, aşa cum pot simula normalul în plină criză. Duplicitatea îi caracterizează. Unde s-o încadrez pe Smaranda Vlădeanu? Vede extratereştri şi vorbeşte cu ei, ceea ce, potrivit ştiinţei de azi, este o imposibilitate. Altminteri ce să spui despre un om care-şi stăpâneşte perfect profesia, cu-o memorie fără greş, cu-o judecată sănătoasă în tot ce e dincolo de extratereştri şi care, atât cât mă pricep eu, nu simulează. Am întrebat-o dacă vrea să se pensioneze medical. „Abia aştept să mă-ntorc la laborator. Dacă dumneavoastră nu mă consideraţi nebună şi mai ales pericol social, nu în sensul agresivităţii, dar locativ gaze, apă, electricitate – mâine aş pleca". „Locuiţi singură?". „Da". „Dând cărţile pe faţă, trebuie să vă spun că pericolul constă în stările dumneavoastră de catalepsie. Vă pot apuca lângă aragazul cu ciorbă care să dea-n foc sau cu un robinet deschis. La Institut sunteţi între oameni, dar acasă?". „Aveţi dreptate". Am mutat-o singură într-o rezervă şi am rugat asistentele şi infirmierele să n-o slăbească o clipă din ochi. Cât nu este la laborator citeşte numai psihiatrie, la cererea ei. Îşi notează tot ce vrea să lămurim după ce termină o carte. Observaţiile îi sunt totdeauna justificate, pline de bun-simţ şi dovedind un spirit de observaţie ieşit din comun. Notează până şi cacofoniile din text.

Ieri mi-a spus că întâlnirile ei cu *Aceia* îi sunt anunţate, le simte ca şi când cineva ar chema-o la telefon. „Doamnă doctor, în afară de dumneavoastră nimănui nu i-am vorbit despre ceea ce se-ntâmplă cu mine. Eu cred că m-aş putea întoarce la slujbă, ţinând mai departe secretă menirea mea". „Am două rugăminţi: unu – vă preveniţi colegii că aveţi stări de leşin; doi – daţi un rând de chei vecinilor şi nu puneţi siguranţa la uşă. Vă dau un certificat de ieşire din spital cu un diagnostic

ambiguu, care, la nevoie, vă poate asigura pensionarea. Îmi daţi zilnic telefon privind starea dumneavoastră. Dacă vă nelinişteşte ceva, la mine puteţi veni oricând". Mă port cu dânsa ca şi când nimic nu mi s-ar părea mai firesc decât să ai întrevederi cu extratereştrii. Asta-i dă încredere-n ea. Cum profesional nu prezintă nicio fisură, ar fi păcat să rămână cu-o pensie de boală, de două parale, când poate fi atât de utilă în laboratorul ei. Se bucură că poate să meargă iară la concerte, la teatru, la operă, să bată iar librăriile. Nimănui nu i-am spus adevărul despre ea, fiindcă aş fi considerată eu nebună că-i dau drumul acasă. În anamneză i-am trecut coşmaruri şi halucinaţii. Coşmarurile – ca să fie masa mai bogată. Extratereştrii ei reprezintă o halucinaţie, stranie ce-i drept, dar tot halucinaţie, deşi eu îmi pun serioase întrebări dacă sunt doar închipuirea unei minţi deranjate. E cazul să mă vadă şi pe mine un psihiatru?! La urma urmei, despre cauza bolilor zise psihice cât şi ce ştim? Dar despre extratereştri? Ieri, Smaranda Vlădeanu a plecat acasă. Mi-a telefonat că totul e-n ordine şi că motanul ei, lăsat în pensiune la vecini, nu ştia cum să-şi mai manifeste bucuria revederii. Deşi ceva-mi spune că n-o să am niciun necaz de pe urma S. V., totuşi mi-e inima cât un purice.

* * *

«Antonina este un exemplu de doctor pentru care secretul profesional e sfânt. În 21 de ani de căsătorie, o dată, o dată măcar n-a comentat vreun caz, chiar fără să-i dea numele. Mă miră că în aceste însemnări nu foloseşte iniţialele în cazul biochimistei, „agentă" a extratereştrilor!».

* * *

Din nou la Jilava. Mi-am permis să trimit la Infirmerie 4 muribunzi. Ce examen psihiatric?! Câteva minute

m-am aflat în cabinetul medical doar cu medicul închisorii, care se ştie de unde provine. „Chiar consideraţi că sunt psihici, doamnă doctor?”, m-a-ntrebat colegul meu, privindu-mă insinuant. „Nu, domnule doctor, sunt doar pe patul de moarte şi gândindu-mă că eu mi-aş dori să mor într-un pat şi nu pe un prici, am făcut derogarea asta de la psihiatrie. Eu nu uit nicio clipă că nu sunt veşnică...”, i-am răspuns cu un glas lugubru. Mama mă-tii de jigodie, tu nu puteai să-i trimiţi la Infirmerie, că-ţi luau stele de pe umeri! N-ai decât să-mi faci raport la politrucii de la noi! Am momente când ştiu că-mi abandonez prudenţa, când uit că sunt tolerată în context, dar mă biruie revolta. Tovarăşul doctor a măturat cu privirea uşa, apoi a şoptit: „Nici eu nu uit că nu sunt veşnic”, s-a-nclinat în faţa mea şi, să vezi şi să nu crezi, mi-a sărutat mâna. Poate n-o avea nici el un dosar beton-armat sau o fi o nadă? Frumuseţea zilelor noastre constă într-o permanentă suspiciune. Îţi e cu neputinţă ca în spatele celor mai fireşti manifestări să nu bănuieşti un dedesubt... Vizitele astea la Jilava mă sleiesc. Plec într-atât de demoralizată de-acolo, de oroarea umanităţii, încât aş dori să mi se-arate şi mie extratereştrii, că tot or veni dintr-o lume mai puţin ticăloasă decât a noastră.

* * *

Un bărbat blond, voinic, nu gras, cu un accent nemţesc vădit – am aflat că e sas – şi-a internat la mine, prin pur hazard, fiind eu de gardă, nevasta, o umbră din care se degajă ochii negri, de-o expresivitate şi de-o durere care-ţi rup sufletul. „Doamnă doctor, vă rog să internaţi soţia mea. Este schizofrenică”. „Şi cine i-a pus diagnosticul ăsta?”. „Corespunde cu ce-am citit şi medicul internist spune şi el”. „Rămâne să văd şi eu”. Pacienta s-a uitat lung în ochii mei, fără să scoată o vorbă. Am chemat-o pe Marula, care-a dus-o pe doamnă

într-o rezervă unde era un pat liber. „Domnule, vă rog să mai rămâneți fiindcă vreau să vă pun câteva întrebări. Ce se-ntâmplă cu soția dumneavoastră şi de când?”. „De-o lună nu mănâncă, stă tot timpul în pat şi n-o mai interesează nimic, nici casa, nici copiii, avem două fete, nu mai vorbeşte cu nimeni”. După o lungă tăcere şi-a luat inima-n dinți şi mi-a spus că nevastă-sa a-ncercat să se sinucidă cu somnifere, au descoperit-o la timp, au dus-o la Urgență, de unde veniseră direct la Central. Din foaia de ieşire am aflat că pacienta se numeşte Braun Vera, vârsta 44 de ani, (ca şi mine), tratamentul aplicat şi trimiterea către un serviciu de psihiatrie. Aşa cum am bănuit din momentul când am văzut-o, femeia nu e schizofrenică. Este într-o primejdioasă, acută stare de melancolie. Îi smulgi vorba cu cleştele. Absolventă de Bellearte, cu un an de specializare în Olanda, lucrează la muzeul de la Palat, la restaurări. E frumuşică, totul este proporționat în alcătuirea ei, dar atât de firavă încât dă impresia că sculptorul atoatefăcător a eliminat prea mult din blocul de marmură când a finisat-o. În urma unor şocuri electrice, am reuşit s-o fac să mănânce. În halul de depresie şi de slăbiciune în care se află numai anorexia-i lipseşte. Am încercat s-o provoc să-mi povestească viața ei. N-am obținut decât să-mi murmure: „Nu mai vreau să trăiesc”. „Dar aveți două fete, o familie, sunteți tânără, frumoasă. De ce să nu mai vreți să trăiți?”. „Totul e urât”, mi-a răspuns ea într-un târziu. „Când ați făcut fetele era mai frumos?”. „Nu”. „Şi-atunci?”. „Mai aveam iluzii”. „Toți avem iluzii şi le pierdem, dar continuăm să trăim, dacă nu de plăcere, din datorie față de copii, de părinți. Mama mea spune că o mamă nici în mormânt n-are linişte”. La fraza asta Vera a izbucnit în lacrimi, cu-o bănuială de suspin. Semn bun, fiindcă plânsul înseamnă participare la viață. Am lăsat-o să plângă, să se uşureze. Am luat-o de mână, fără niciun cuvânt, ca să simtă că doctorul de lângă ea este şi el om. Uitându-se în gol, a şoptit ca pentru nimeni sau ca pentru toată lumea: „Poate că din

groapa lor comună, din Siberia, şi părinţii mei se gândesc la mine". M-am uitat întrebător la ea şi cred că am părut destul de speriată. A făcut un gest cu mâna, a-nchis ochii, dându-mi de-nţeles că nu mai avea nimic de spus. Am mângâiat-o pe frunte şi-am plecat. Depresiile de menopauză mai toate seamănă între ele prin obsesia îmbătrânirii. Nu-i cazul Verei Braun. Cred că e vorba de suferinţe reale şi de pierderea iluziilor, una câte una, de nemulţumiri stratificate, asemenea rocilor pe care le studiază bărbatu-său, geolog. Aşa trebuie să fi-nceput nevoia ei de uitare, de eventuale paradisuri artificiale, procurate prin pilule. Povestea vieţii ei o aflu de la bărbatu-său, Bertoldt Braun, alintat Berty.

* * *

«Carnetul Antoninei mai are cinci foi nescrise. De ce? Apariţia acestei paciente corespunde momentului când ne-am despărţit».

* * *

Doctoriţa Antonina Miulescu avea să afle povestea Verei de la soţul acesteia. În 1944, când au ajuns ruşii în Basarabia, părinţii Verei – mama profesoară de franceză, tatăl procuror – au fost deportaţi în Siberia. Vera era la ţară la nişte neamuri. Numai aşa scăpase de Siberia. Iar peste Prut trecuse împreună cu gazdele, doamna învăţătoare, domnul inspector şcolar, şi doi băieţi ai lor, studenţi la Drept, la Universitatea din Iaşi, datorită unei pungi de bijuterii «dăruite» nevestei unui enkavedist important de la Chişinău. De la cei patru ani câţi avea în vremea refugiului, Vera se-alesese cu două spaime: setea şi mulţimea. Nu mergea nicăieri fără o sticluţă de apă în geantă, nu stătea la cozi, bătea kilometri pe jos, dar nu folosea transportul în comun. Cu împrumut de la CAR îşi cumpărase în rate un „Trabant" pe care-l folosea în vacanţe şi-n zilele când făcea piaţa. Îşi amintea cum,

refugiaţi la Craiova, unchiul şi mătuşa o ascundeau la orice bătaie-n uşă. Când ajunsese la vârsta înţelegerii, aflase că basarabenii erau vânaţi de poliţia română, la ordinul ruşilor, pentru a fi „repatriaţi" în U.R.S.S., adică în Siberia sau la minele din Urali. Unchiul, frate cu tatăl Verei, şi mătuşa erau născuţi în România, în judeţul Dolj, trimişi cu serviciul în Basarabia, unde li se născuseră băieţii, pentru care le tremura inima de groaza deportării. Când a-mplinit Vera şapte ani şi basarabenii scăpaţi de repatriere erau buni scăpaţi, rudele au fost nevoite să se-adreseze, prin intermediul Ambasadei Sovietice, autorităţilor de la Chişinău, pentru a obţine un duplicat al certificatului de naştere al fetei, fără de care nu putea fi înscrisă la şcoală. Bertoldt Braun, Berty, era primul om căruia Vera îi spusese că era basarabeancă. Îi mai spusese şi soacră-sii, săsoaică, scăpată ca prin minune de binefacerile Uniunii Sovietice, de unde i se-ntorseseră patru rude din zece deportate, între cele dispărute numărându-se şi bărbatu-său. De la opt ani, Berty crescuse fără tată, ocrotit de-o mamă pentru care el însemna universul, nerăsfăţat însă, inculcându-i-se ideea că viaţa nu-i o sinecură, că avea să trăiască din munca lui, ca neam din neamul lor de intelectuali care duseseră o viaţă-nlesnită, însă fără să aibă ziua ce visau noaptea. Ernst Braun, tatăl lui Berty, chimist cu specializare-n explozivi, fusese detaşat în timpul războiului la Arsenalul din Bucureşti. La sfârşitul războiului i-a fost dat să afle că doi chimişti de la Arsenal, comunişti, ajutaţi de subalterni, contra cost, trimiseseră pe frontul de la Cotul Donului două feluri de obuze: unele cu exploziv, altele fără, vopsite în galben. Cei doi îşi făceau un titlu de glorie din această faptă patriotică prin care contribuiseră la înfrângerea românilor, şi lăudau un colonel român care se predase ruşilor, cu toată unitatea, fără să tragă un glonţ.

Ernst Braun îi ascultase şi tăcuse. Întors la Braşov îşi reluase munca din timp de pace. Ridicat împreună cu toţi conaţionalii săi, care n-avuseseră inspiraţia să-şi

piardă urma, şi ajuns în stăpânirea ruşilor, nedeclarându-şi profesia, ajunsese într-o mină de cărbuni în care, printr-o prăbuşire, îşi pierduseră viaţa toţi cei aflaţi în subteran în schimbul cu pricina.

* * *

Familia Braun şi familia doamnei Erika Braun se aflau din secolul al optsprezecelea, în Transilvania, cum atesta Biblia fiecăreia dintre ele, consemnând data când se stabiliseră la Kronstadt, pe româneşte Braşov. Strămunicii soţilor Braun fuseseră aurari: de la bijuterii fine, ca făcute din igliţă, până la talere şi mari vase ornamentale, nu refuzau nicio comandă, ocupându-se şi cu tranzacţii băneşti, adunându-şi în acelaşi timp şi colecţii de monede vechi. În primele generaţii, fiecare familie avusese copii mulţi dintre care măcar unul ducea mai departe meseria prin care-şi făcuseră nume înaintaşii; fetele se măritau cu băieţi din sânul breslei, iar ceilalţi copii mergeau la înalte şcoli în Germania. Cu timpul, familiile nu mai erau numeroase ca la-nceput, astfel că părinţii lui Berty îl avuseseră numai pe el. Doamna Braun-mamă – Mutti – n-avusese nimic împotrivă ca Berty să se-nsoare cu-o fată săracă, dar în sinea ei regreta că nora nu era de origine germană, ceea ce se-ntâmpla prima dată în familia Braun, şi după mamă şi după tată. Cum lumea era-n permanentă schimbare, tradiţia de familie era abandonată. Deşi modestă, muncitoare şi ordonată, Vera nu se conforma întru totul ordinii germanice-a familiei Braun. Varietatea meniurilor Verei şi-n general tot ce gătea n-o încântau pe Mutti, care totuşi se abţinea să facă vreun comentariu. Îi mulţumea lui Dumnezeu că avea garsoniera ei care-o scutea să locuiască în comun cu fiu-său. Un punct în favoarea Verei fusese lipsa de opoziţie în privinţa botezului catolic al fetelor ei, la a căror educaţie religioasă nu se-amestecase, lăsând-o pe deplin în seama soacră-sii. Disciplina unei familii

catolice practicante cerea ca-n fiecare duminică şi de sărbători membrii familiei să nu lipsească de la biserică. Familia Braun mergea neabătut la catedrala Sfântul Iosif. Când avea timp, mergea şi Vera pentru orgă, la care câțiva ani cântase un tânăr care dădea concerte la Ateneu. După ce tânărul emigrase în Germania Federală, Vera se ducea din când în când la biserica Sfânta Ecaterina, unde cântau studenții de la Teologie, sau la Biserica Albă, unde-i putea asculta pe marii cântăreți de operă Secăreanu şi Ştefănescu-Goangă. Pentru ea, de-a cărei educație religioasă nu se ocupase nimeni, biserica fie ortodoxă, fie catolică însemna un loc în care-ți odihneai trupul şi sufletul, mângâindu-le cu muzică, acel *acolo* care-ți alunga din minte gândurile obositoare prin monotonia lor. Biserica pentru ea însemna evadarea din cotidian, de care simțea tot mai mult nevoia, atât de mult încât încercase evadarea totală. De când se ştia, Vera trăia fără chef, în virtutea inerției, ca foarte mulți oameni. Nu-şi propusese niciun plan de viață. Fusese premiantă întâi de la şcoala primară până la sfârşitul facultății, fără ambiții şi fără nicio satisfacție, învățase fiindcă socotea că asta îi era datoria, mai ales față de unchiul şi de mătuşa ei, cărora le-o pusese în brațe soarta, exprimată prin bunul-plac al Marilor Puteri. Nu le crease niciodată rudelor ei vreo nemulțumire, le era devotată şi recunoscătoare, căuta să se facă utilă în toate treburile gospodăreşti, dar nu se putea spune că ar fi existat vreo dragoste între ei trei. Verei nu-i fugise mintea după nimeni, nici măcar după vreun actor, cum li se-ntâmplă multor fete care n-au concret asupra cui să-şi reverse dragostea. Deşi frumuşică şi misterioasă, prin nepăsarea față de toată lumea, niciun băiat nu se-apropiase de ea, nici în liceu, nici în facultate. Singuratică, tăcută, reticentă, nu-şi făcuse prietene, mai întâi fiindcă n-o trăsese inima către nicio fată şi apoi fiindcă n-ar fi-ndrăznit să invite pe nimeni în casa rudelor ei. Atâta vreme cât verişorii ei locuiseră încă împreună cu părinții, nu-i fusese greu să

priceapă deosebirea dintre ea, copil ţinut de milă, şi copiii adevăraţi ai unei familii. Nimic explicit, dar amănunte semnificative: o privire, un gest, o vorbă ca a mătuşă-sii, spusă fără nicio intenţie rea: „De-am vedea-o şi pe Vera pe leafă, la casa ei". N-ar fi îndrăznit să ceară un leu unchiului şi mătuşii, care se îngrijeau să fie decent îmbrăcată şi să nu-i lipsească nimic. Bursa Gheorghiu-Dej, pe care-o avusese tot timpul facultăţii, o aducea în casă şi din ea mătuşa îi lăsa o treime ca bani de buzunar, din care Vera se tundea, îşi cumpăra un deodorant, un covrig, mergea la cinema, sau la teatru, sus, la „cucurigu". La Ateneu se ducea la repetiţii, unde elevii şi studenţii erau acceptaţi gratis. Acolo îl cunoscuse pe Berty. Se-mpiedicase la intrarea în sală şi el o ajutase să se ridice şi se-aşezase lângă ea la concert. La sfârşit se prezentase, îi sărutase mâna şi-i ceruse voie s-o conducă pân-acasă. Vera fusese impresionată de felul lui rezervat şi de grija în alegerea cuvintelor; pricepuse că băiatul le traducea în gând din germană. Pentru Berty, care de la grădiniţă până la facultate vorbise numai nemţeşte, româna avea să rămână pe toată viaţa o limbă străină, motiv în plus pentru a spori prudenţa firii lui bănuitoare. Îl atrăsese la Vera asemănarea dintre ei. După un an de când se cunoscuseră o ceruse de nevastă. Cuvintele «te iubesc» nu fuseseră spuse nici de unul nici de celălalt până la căsătorie şi nici după aceea. Vera făcuse cele două fete fiindcă o familie – şi mai ales nemţească – era de neconceput fără copii. Maternitatea nu-i schimbase firea. Nu simţise vreun extaz nici după naşteri, nici în timp ce alăpta.

Pe măsură ce fetele creşteau, era mai dezamăgită: cea mare, Hilde, dominantă, egoistă, ipocrită, mincinoasă, era de-o inteligenţă remarcabilă, cea mică, Linda, blândă, afectuoasă, generoasă era însă proastă-bâtă. Pe Vera o muncea, pân' la obsesie, gândul la soarta care-o aştepta pe cea mică, mai ales că fizic era ştearsă ca o ţesătură ieşită la spălat. Adolescentă, Hilde, cu-o

statură de personaj wagnerian, grandilocvent, gândea Vera, de-o perseverenţă nemţească, părea sortită reuşitei în viaţă. Simţindu-se responsabilă faţă de copiii aduşi pe lume fără voia lor, ca toate vietăţile, şi chiar faţă de Berty pe care-l simţea neadaptat vremurilor, nu se putea împiedica să-şi dorească moartea, deşi o considera o dezertare faţă de nişte îndatoriri pe care şi le-asumase în virtutea unor fixuri sociale. Ca orice om bântuit de ideea sinuciderii, Vera dorea să scape de ea însăşi, de care era sătulă, nedând vina pe nimeni, deşi pe Berty îl socotea un robot înzestrat cu limbaj articulat, iar pe fete o decepţie. Mutti era membra familiei pentru care Vera nutrea o mare stimă. Cu firea ei îngheţată, pentru Mutti avea momente afectuoase pe care destinatara le-aprecia, fiind cea dintâi care intuise insatisfacţiile noră-sii. Geolog, Berty lipsea mult de-acasă, iar când se afla în sânul familiei era atât de obosit şi de ocupat, că numai de mondenităţi nu-i ardea. Dacă mergeau de două ori pe an la teatru, la insistenţele doamnei Braun-mère, care le oferea biletele, era mare lucru. Prieteni n-aveau, încât din acest punct de vedere, Vera continua regimul din casa unchiului şi-a mătuşii. Acestora li se luase o piatră de pe suflet când o văzuseră pe fată la casa ei. Odată cu pensionarea, dânşii se mutaseră la Craiova, unde mătuşa moştenise o casă.

Doctoriţa Antonina Miulescu aflase ceea ce era la vedere în existenţa Verei Braun, mai ales de la soţul acesteia şi, încetul cu-ncetul, chiar de la pacientă, crâmpeie pe care, punându-le cap la cap, începuse să-i definească motivele depresiei. Doctoriţa avea lungi convorbiri şi cu soţul Verei. Berty Braun fiind opusul exhibiţionistului pe care-l avea ea acasă, i se părea odihnitor şi interesant prin sobrietate, prin maniere desăvârşite, prin cunoştinţele lui muzicale şi de arte plastice şi chiar prin vocabularul lui economic în limba română. Când nu eşti stăpân pe-o limbă, efortul de-a-ţi exprima corect gândurile seamănă cu strădania croitorului care nu-şi permite să risipească niciun

milimetru dintr-un material. Mioarei, prietena Antoninei, Berty Braun i se părea un personaj plicticos şi plat. Se abținuse să-l numească de-a dreptul prost, fiindcă, simțind interesul Antoninei pentru el, se gândise să nu-i strice inima. Berty Braun apăruse în viața Antoninei într-un moment când bărbatu-său, arhitectul Miron Miulescu – Mimi pentru colegi – o exaspera cu băutura, la care se-asociase cu-o doamnă inginer constructor din vecini, parteneră de pahar.

«Dacă ar fi şi de pat, zău dacă m-aş supăra, spunea Antonina. De când cu doamna inginer şi cu clondirul, s-a prostit. Ştii oglinda mea de cristal venețian; rama aurită i se degradase ce e drept, dar se vedea că e lucru autentic. Ei, bine, bărbatu-meu, specialist în mobilier, dragă Doamne, a argintat-o cu nu ştiu ce smac lucios, de zici că e luată din Obor. Nu-ți mai spun că unei măsuțe stil – o bijuterie – voia să-i scurteze picioarele. Baiazid, când l-a văzut ce voia să facă, s-a repezit la el ca un uliu: „Pân-aici", i-a zis ea şi a pus energic mâna pe măsuță şi a luat-o la ea-n cameră. Ştiu că Baiazid fierbe şi i se ridică tensiunea din asemenea cauze care sunt fleac pe lângă marile dureri ale lumii şi pe lângă ce vedem noi aici. Însă oricât mi-aş face-asemenea raționamente, nu pot nici eu să nu mă enervez în fața imperfecțiunii, a noastră a tuturor, scuzabilă pentru noi înşine, dar intolerabilă când e vorba de alții. Bârna şi paiul».

* * *

Studentă, Antonina fusese-ndrăgostită de profesorul de Anatomie, un domn de vreo cincizeci de ani, elegant, sobru, c-o voce învăluitoare de bariton. Înalt, suplu, cu o figură prelungă, subțire, c-o privire de actor care îmbrățişează spectatorii, dar pare că nu vede pe nimeni, cu mâini înguste, cu degete lungi şi fine, de pianist, profesor desăvârşit, foarte exigent la examene, era obiectul visării mai tuturor studentelor, care şi-ar fi dat

ani din viaţă – inconştienţa tinereţii căreia-i lipseşte imaginea sfârşitului – pentru un zâmbet din care să se simtă remarcate. Când un coleg încerca să se-apropie de ea în intenţia de-a-i face curte, Antonina îi dădea de înţeles că locul era ocupat, ceea ce făcuse să fie bănuită de-o legătură cu cineva însurat sau plasat într-un loc unde-i era interzis să se-afişeze cu cineva. Altminteri nu se izola de colegi, participa la toate petrecerile lor de grup, care nu erau organizate pe cupluri, ci camaradereşte, cu decenţă, unde se-asculta muzică, de multe ori se juca mimă, se beau sucuri de fructe, se mâncau sendviciuri şi prăjituri. Se spuneau şi bancuri, cele mai îndrăzneţe fiind despre *Radio Erevan.* Două dintre cele inventate pe seama acestui post rămânându-i în minte Antoninei pe toată viaţa.

1. «Un ascultător ne-ntreabă dacă Piotr Ilici Ceaikovski a fost pederast. Noi îi răspundem: da, însă nu numai pentru asta îl iubim noi». 2. «O ascultătoare ne-ntreabă ce să facă dânsa ca să nu-i mai năpârlească etola. Noi am căutat în toate dicţionarele şi în enciclopediile sovietice şi n-am găsit cuvântul *etolă.* După cât ne duce pe noi mintea, o sfătuim să nu mai meargă pe bicicletă».

La o asemenea petrecere, prietena ei, Mioara, venise cu doi studenţi în ultimul an la Arhitectură. Vărul Mioarei, unul din cei doi, pusese ochii pe-o brunetă plinuţă, bine făcută, cu nişte ochi de-ţi dădeau foc. Despre nurlia asta – studentă bună, mult prea elegantă pentru anii lui Dej – se şoptea că n-ar fi fost tocmai uşă de biserică. Erau destui băieţi care nu se formalizau să cânte-n cor, iubita fiindu-le-ntreţinută de unul sau de mai mulţi solişti. Se simţeau liberi de orice obligaţie, ba uneori se mai pricopseau şi ei cu câte un beneficiu de pe urma soliştilor. Asemenea amoruri făceau parte dintr-ale studenţiei valuri. Un asistent de la Anatomie cinci ani fusese-n dragoste cu o fată la bunăstarea căreia cotizaseră câţiva contribuabili. Când fata ajunsese-n anul şase, asistentul îşi revizuise pornirile

erotice şi se-nsurase cu fiica unui profesor, moartă după el, comparată cu iubita fiind însă ca pruna uscată pe lângă una cu zeamă. Asistentul, băiat arătos şi bun profesional, datorită lui tata-socru' făcuse-o ascensiune supersonică.

Nehrănit, orice e viu se-anemiază, piere lent. Deşi fire imaginativă, plină de fantezie, închipuindu-se ani la rând în braţele profesorului, până la urmă Antonina obosise, autoironizându-se pentru închipuirile ei. Diagnostic: «minte umblând unidirecţionat şi anume după cai verzi pe pereţi». Iubirile reale, în sensul împărtăşirii şi-al consumării lor, au dezavantajul ca să nu zicem darul de-a ucide tot ce este imaginar, deci mai valoros şi neperisabil în iubire. Imaginaţia – însuşire de căpetenie a omului. Despre sufletul şi despre mintea animalelor ştim atât de puţin, încât orice apreciere – ar fi hazardată. Cunoaştem doar iubirea lor necondiţionată faţă de om.

Ca orice fiinţă tânără, şi nu numai, Antonina se voia dacă nu iubită, măcar dorită. Viitorul arhitect Miron Miulescu se-arătase interesat de făptura ei graţioasă: un corp zvelt, armonios alcătuit, şi-o figură ascuţită, care exprima dârzenie ca şi vocea înaltă, având ceva ironic în ea însăşi, indiferent de ce emitea. Băiatul avusese legături cu femei mai în vârstă decât el; o bună şcoală a amorului, fără efecte sufleteşti dezastruoase, fiindcă ştiuse de la bun-început că zisele doamne, femei măritate, mame de copii, îşi doreau un divertisment în monotonia conjugală sau uneori să se răzbune pe bărbaţii lor infideli, indiferenţi sau mitocani. De toate se despărţise amical, încât dacă ar fi avut nevoie de ajutorul oricăreia dintre ele, n-avea de ce să se sfiască să-l ceară. Din mijloacele lui modeste, provenite din banii de buzunar pe sponci, de la părinţi – funcţionari la Primărie – şi din meditaţii de matematică date unor copii de liceu, le oferise iubitelor pasagere mărţişoare alese cu grijă, câte-o floare şi le primise cu graţie darurile, arătându-se-ncântat chiar când nu erau tocmai pe

gustul lui. Aceste iubite, unele de mai lungă durată, altele de-o singură-ntâlnire, se-ntâmplase să fie toate femei decente, ceea ce-l dusese la concluzia că pentru a-şi înşela bărbatul, femeia nu era neapărat curvă. Toate tânjeau după mângâieri cum tânjesc câinii vagabonzi. Voiau toate să simtă că-nsemnau o noutate pentru cineva. Niciuna nu se dedase la nicio perversiune. Sub sărutările lui se-nfioraseră şi pântece care purtaseră copii şi sâni din care cursese lapte. Miron simţea că partenera căreia-i dăruia aceste preliminarii ale actului pentru care se aflau în pat nu mai avusese de mult parte – dacă avusese vreodată – de-acest preludiu care să-i producă trezirea fiecărei fibre a trupului, haotic, precum după o lungă anestezie. Miron Miulescu nu era un *gigolo,* un *latin lover* care să facă din culcat o sursă de venit. Femeile prin patul cărora trecuse chiar îl tentaseră, adică treziseră în el acea parte a dragostei unde numai femeile pot simula satisfacţia, din interes sau de teama singurătăţii, pentru a păstra un bărbat.

Căsătoria era instituţia în care femeile simulau cel mai mult, din acest punct de vedere. Atracţia fizică dintre partenerii stabili în general funcţionează în regimul obiectelor casnice de îndelungă folosinţă, care cu timpul încep să scârţâie, scârţâie dar nu te-nduri să le-arunci pe fereastră şi nici să le pui în stradă. Numai în filmele americane – câte văzuse el, copil, între 1945 şi 1947 – după treizeci de ani de căsnicie, soţii se sărută cu pasiune. «Or mai fi şi minuni», îşi zicea Miron Miulescu, avându-i în gând pe părinţii lui la care nu surprinsese niciodată vreun semn de atracţie irezistibilă a unuia pentru celălalt. Erau doi oameni care se sfătuiau şi pentru cumpărat o farfurie, care se-ndatoraseră pe douăzeci de ani pentru un apartament de trei camere la bloc, locuinţă ce-avea să fie dată-n folosinţă în 1969. Părinţii doriseră ca băiatul să le fie cât mai bine educat, astfel că din clasa-ntâi primară până-ntr-a patra de liceu acesta învăţase nemţeşte şi franţuzeşte cu-o profesoară alsaciană, măritată cu un inginer român care

lucra la Primărie. Miron dovedise mare uşurinţă în deprinderea unor limbi străine şi plăcerea de-a citi în original tot ce-i oferea *Frau* profesor.

Când rusa devenise obligatorie, o-nvăţase fără nici-un efort. Citea literatură şi-n această limbă, ajutându-se cu traducerile de la Editura „Cartea Rusă". La matematică fusese tot timpul şcolii primul în clasă, geometria plăcându-i în mod special. Desena frumos şi avea multă fantezie peisagistică şi ornamentală. Desena clădiri în toate stilurile, în mijlocul unor parcuri *à la française,* presărate cu fântâni arteziene şi cu flori dispuse în armonioase forme geometrice şi într-o încântătoare bogăţie coloristică. Intrase din primul foc la Arhitectură, fără altă pregătire decât cea din liceu. Părinţii l-ar fi vrut pornit spre ceva mai practic: mama-doctor, tatăl-inginer, apreciind ei, după clădirile standard ale regimului că un arhitect, oricât de talentat, mari şanse de-afirmare nu avea. Cu fiecare an de studenţie, Miron le dădea dreptate părinţilor. Toate proiectele de diplomă erau unul mai interesant şi mai avântat decât altul, împodobind în fiecare an un număr de zile vitrinele clădirii celei noi a Arhitecturii, şi-atât. Proiecte cărora nu le era dat să se vadă materializate niciodată. Lui Miron, anii studenţiei aveau să i se pară mai târziu cei mai frumoşi din viaţa lui, ani în care singura preocupare era să-şi aştearnă fanteziile pe hârtie. Un profesor îi spusese-ntr-o zi: «Băiete, nu se poate spune că nu visezi cu ochii deschişi», şi dăduse a pagubă din cap. În ultimii doi ani de studii, la toate facultăţile era întrecere la U. T. M. între zeloşi, iar denunţurile plouau cu găleata. Se pregăteau fraţii de repartiţii. Era firesc să le găseşti bube-n cap concurenţilor. Miron Miulescu, în afara mediei mari din fiecare an, nu se bizuia pe nimic la repartiţie. Părinţii lui nu erau membri de Partid, iar el, ca utemist, nu se ilustrase cu nimic, tăcând ca peştele-n baltă la şedinţe. O singură dată-şi dăduse-n petic la o adunare pe Facultate, când se ceruse excluderea unui student care

nu era în an cu el, învinuit că minţise în autobiografie. Miron nu ridicase mâna pentru a manifesta aprobarea acelei acţiuni de-a cărei justeţe se-ndoia, acuzatul lipsind din sală, deci neputând să spună şi el ceva. «Dumneata, tovarăşu' de ce nu votezi excluderea?», îl întrebase pe-un ton persiflant un reprezentant de la C.C. U. T. M. «Fiindcă nu-l cunosc pe băiatul pe care vreţi să-l excludeţi». «Adică te-ndoieşti de părerea unei întregi adunări?». «Eu am spus că nu-l cunosc şi atât. Şi la ce contează abţinerea unuia singur faţă de majoritatea care a votat excluderea? După câte bag de seamă exclusul nu e-n sală, ca să se respecte principiul audierii ambelor părţi». Tovarăşu' de la C.C. U. T. M., faţă de-asemenea indisciplină, îi întorsese spatele.

Peste două luni de la excluderea «elementului duşmănos», Miron Miulescu intrase în librăria Academiei, de pe Calea Victoriei colţ cu Bulevardul 6 Martie. Se uita la un stand de cărţi când unicul vânzător se-apropiase de el. «Bună ziua, domnule Miron Miulescu, eu mă numesc Florin Chiriţescu. Eu sunt „duşmanul poporului" cel care-a fost în anul patru la Arhitectură, iar dumneavoastră singurul care n-a votat excluderea din U. T. M. şi exmatricularea mea». Miron strânsese mecanic mâna băiatului mărunţel, firav, blond roşcovan, cu-o mutrişoară vioaie şi hâtră. «E drept că-n autobiografie n-am spus că bunicu-meu din partea mamei a murit la Canal, împreună cu patru consăteni de-ai lui, striviţi de-un mal care s-a surpat peste ei. Toţi chiaburi care n-au avut din ce să-şi achite cotele, să le-mplinească adică». «Doamne, Doamne», spusese Miron şi-nchisese ochii. Îi deschisese şi se uitase îndurerat la primejdiosul «duşman al socialismului». «Şi-acum ce-ai de gând să faci?». «Pentru moment, îs mulţumit că-s vânzător în librăria asta, unde precum se vede nu se calcă lumea pe picioare, dat fiind că aici se vând cărţi ştiinţifice. La *„Eminescu"* e omor la cărţile scoase de *„Univers".* Citesc, învăţ ca şi când aş fi încă student la Arhitectură. Aştept să se mai domolească

vigilența asta „etică”, în speranța de-a fi reprimit la Școală. Dacă nu – m-apuc de-o meserie manuală: instalator, faianțar, tâmplar, mecanic-auto – aici se câștigă serios – în fine, ceva la care ideologia nu funcționează în viteza a treia. Deocamdată zic bogdaproste pentru locșorul ăsta liniștit. Azi nu e vorba să trăiești, ci să supraviețuiești. Viața multora dintre noi e la cota de avarie». Și Florin Chirițescu se-așezase în spatele tejghelei dând de-nțeles că-și terminase discursul. Miron nu știuse ce să-i spună, impresionat de-atâta resemnare, fără incriminări, fără pic de revoltă. Florin Chirițescu se purta ca un bătrân care văzuse prea multe-n viață pentru-a se mai mira de ceva. Miron întâlnea aceeași înțelepciune și la părinții lui, care păreau și ei, de când lumea pe pământ, martori ai binelui și-ai răului din toate timpurile. Copii săraci, părinții lui, ca bursieri, fiind buni la carte, reușiseră, tatăl să facă liceul comercial, mama – școala normală și, după ce se măritase – cursuri de contabilitate. Ajunseseră amândoi funcționari la Primăria Capitalei. Tatăl fiecăruia avea o dugheană cu de toate, cum se purta înainte de război, într-o comună din împrejurimile Buzăului, destul ca să n-ajungă membri de Partid copiii lor. De când se-nființaseră cooperativele sătești, bunicilor lui Miron le-nchiseseră prăvăliile; mai departe trăiseră și ei, ca tot țăranul, din munca de la Colectivă și – norocul lor – din ce-i mai ajutau copiii. Credincioși, toți patru își spuneau mereu «Domnul a dat, Domnul a luat». Pe ei, îi luase Domnul, în fiecare cuplu, la o lună unul de altul, făcându-le parte de-o stingere lină, fără mari suferințe, pe picioarele și-n mințile lor, până-n ultima clipă. Lui Miron, Florin Chirițescu îi amintea de bunicii lui care nu lăudau, nu-nvinuiau, nici timpurile nici oamenii. Bunica maternă a lui Miron spunea ori de câte ori oamenii se plângeau de regimul comunist: «Maică, de când e lumea și pământu’, unii jos, alții sus. Acu’ e vremea ălor fără căpătâi care s-au suit în spinarea ălor de-au muncit. Pân’ acu’ erau unii de nu munceau, acu’

sunt alții, aşa e, maică».

În fața tăcerii lui Miron, Florin Chiriţescu se găsise dator să adauge: «Îți mulțumesc pentru că mi-ai luat apărarea, mai ales că mult rău ți-ai făcut. Dacă se mai descoperă vreun „duşman al poporului", votează-i excluderea fără nicio remuşcare. Inutil să-ncerci să opreşti un rapid cu un ciomag. Îți faci numai rău. Gândeşte-te că vin repartițiile».

«Chiar aşa, să moară curajul în noi toți?», întrebase Miron cu un glas lugubru. «Miroane – dacă-mi dai voie să-ți spun pe nume – pe lumea asta ai de-ales între viață şi-o relativă libertate. Viața, cred că din epoca de piatră, în primul rând înseamnă supunere. Eroismul este un accident ca şi geniul. Dorința de viață e mult mai puternică decât cea de libertate. Poporul nostru amărât şi-a luat drept deviză – cred că de la 106 după Cristos – „capul plecat sabia nu-l taie"». «Am ajuns într-un hal de josnicie morală care cred că depăşeşte toată înjosirea adunată de-a lungul timpurilor de poporul ăsta». «De, ştiu eu? Mama mea e româncă ardeleancă. Până-n 1919, voiai să-nveți carte în Ardeal, învățai carte ungureşte; în Basarabia, voiai să-nveți carte, învățai carte ruseşte. În Ardeal de ce crezi că atâția români ortodocşi au devenit greco-catolici? Ca să aibă şi ei acces la pătura intelectuală, de unde, cu argumente, să-şi susțină romanitatea. Un scop care scuză mijloacele». «Şi-acum simulăm comunismul, făcându-ne rău unul altuia, în ce scop?». «De-a nu deveni gubernie rusească», răspunsese într-un târziu Florin Chiriţescu. «Nu crezi că am putea simula şi fără să ne facem rău unul altuia?». «Într-un regim bazat pe denunț, specializat în a zgândări mocirla din om la ce te-ai aştepta? Doar aşa ne-arătăm fidelitatea față de aşa-zisul socialism». «Florine, de felul meu nu sunt unul cu mari subtilități sufleteşti şi nici muncit de ideea libertății, dar uneori mă trezeşte din nepăsare câte ceva strigător la cer ca, de exemplu, excluderea ta. Mă apucă o asemenea deznădejde...». «Miroane, aud de-atâtea ori, de la atâția oameni: „ce fel

de popor e poporu-ăsta de rabdă ce rabdă şi nu face nimic?". Şi eu le spun: „şi eu şi voi suntem poporul ăsta. Nu vreţi să ieşim acum în stradă să ne-aprindem rogojina-n cap şi să strigăm: *Jos comunismul*? Hai!". „Păi să n-o luăm aşa...", mi se răspunde. „Atunci, fraţilor, nu vă mai întrebaţi ce popor e ăsta. Întrebaţi-vă ce sunteţi voi. Cine preţuieşte viaţa mai mult decât libertatea să n-aibă pretenţii la libertate". «Aşa e», spusese Miron într-un târziu, cu glasul omului ruşinat, prins cu ocaua mică. «Şi eu sunt poporul român, şi neamţul e poporul german şi nu l-a dat jos pe Hitler, şi rusul e poporul rus şi nu l-a dat jos pe Stalin, şi francezii care-au colaborat cu ocupantul neamţ erau poporul francez... Doamne, ce dezgustătoare cloacă e lumea». Îi strânsese mâna lui Florin şi-l întrebase: «Îmi dai voie să mai trec pe-aici?». «Chiar te rog». Fără să ştie nimic despre Miron Miulescu, Florin nu-l bănuia a fi fost agent provocator, considerându-se pe sine drept un ins fără nicio importanţă, neuneltind împotriva regimului, nefrecventându-se decât cu neamurile, oameni din clasa de mijloc, muncind în posturi oarecare, un ins pe care n-avea de ce să-şi fi irosit timpul Securitatea.

Miron, cum avea un moment liber, trecea măcar să-l salute pe Florin. Făceau schimb de cărţi împrumutate şi de ei, cu termen fix, iar când le comentau îşi luau unul altuia vorba, de ziceai că dădeau turcii şi n-aveau timp să-şi mai spună părerea. Pentru generaţiile comunismului lectura era o voluptate, un mod de-a călători pe meridiane fără să treacă pragul casei. Libertatea deţinutului pe care nu i-o putea interzice niciun temnicer. Citiseră-n versiune franţuzească *Doctor Jivago* şi câte ceva din Soljeniţîn, ca şi cărţi fără implicaţii politice, ajunse în România prin unii care circulau în străinătate, ţinând de rara specie care cumpăra cărţi în loc de boarfe ori de aparatură casnică. Florin se-apucase cu foarte mare tragere de inimă să picteze pe sticlă şi pe lemn, subiecte laice, fiindcă pe-astea i le putea plasa la magazinele Fondului plastic

un fost coleg de-al lui din liceu, pictor talentat care, beneficiind şi de nişte relaţii, reuşise să participe la expoziţii de grup şi avusese chiar două expoziţii personale, prezentate la un vernisaj de un cunoscut critic de artă care, pentru osteneală, se mulţumise cu un tablou din cele expuse. Criticii începători, pentru un vernisaj, aveau tarif în lei.

În viaţa lui Miron apăruseră două personaje care se deosebeau de grupul său de amici de şuetă, de interminabile şprituri la *„Bolta rece”,* studenţi la teatru, actori tineri, filologi, filosofi, viitori arhitecţi – apăruseră Florin Chiriţescu şi Antonina Mareş. Florin, un singuratic, un meditativ, pictor talentat, arhitect plin de fantezie, căruia regimul i se părea o băltoacă prin faţa căreia trebuia să-ţi astupi nasul şi să-ţi vezi de drum, fiindcă n-aveai cum să asanezi pestilenţa unei lumi întregi; Antonina, dinamică, spontană, sinceră, neînghiţindu-şi o replică nici dacă ştia că-şi făcea rău cu asemenea slobozenie intelectuală şi umorală, hotărâtă profesional şi în privinţa ordinii în viaţă, socotind că menirea ei pe pământ era să facă bine. Conştientă că şi dacă şi-ar fi dat foc în faţa Comitetului Central, regimului i-ar fi păsat cât de moartea unei muşte şi că în afară de-o emisiune-două în care ar fi fost pomenită la *„Europa liberă”* nimic nu s-ar fi clintit în zidurile puşcăriei zis comuniste, nu renunţa însă la ideea unor elemente de civilizaţie obligatorii, indiferent de regimul politic: să păstrezi curăţenia pe stradă, în pădure, oriunde, să nu incomodezi pe nimeni fizic sau fonic, la mijloacele de locomoţie în comun să respecţi ordinea în care ai venit – ordine care în Rusia se respecta! – să respecţi un spectacol de unde poţi pleca dacă nu-ţi place, dar în timpul căruia să nu turui ca-n târg şi ca la moară. La un concert la *Sala Radio,* Miron şi Antonina avuseseră locuri drept sub loja oficială. Cânta la vioară Lola Bobescu. În prima parte a concertului, un dirijor foarte cunoscut şi muzicologul de lângă el, la fel de cunoscut, conversaseră tot timpul, deşi Antonina se

ridicase şi-i fulgerase cu privirea. La pauză, Antonina, țâşnind în picioare, cu voce de stentor li se-adresase celor doi care încă n-apucaseră să se ridice de pe scaun: «Stimați maeştri, sper ca în partea a doua a concertului să vă continuați conversația la cârciumă, dacă nu din respect pentru solistă măcar pentru publicul plătitor. Bună seara». Miron nu ştia dacă maeştrii se mutaseră sau nu la cârciumă, însă în partea a doua a concertului duşi au fost. Altădată erau pe stradă când un bărbat în costum, cravatat, coborât dintr-o maşină, azvârle un muc de țigară aprins în mijlocul trotuarului. Antonina se repede, ia mucul, se-apropie de bărbat, i se-aşează în față şi vârându-i corpul delict în buzunarul de la piept, îi spune cu-o voce duioasă: «ați pierdut acest obiect». Uluit şi simțind că-i lua cămaşa foc, tipul se pierduse cu firea şi nu mai avusese timp să se războiască, fie şi verbal, cu «paznica» ordinii publice.

În mijloacele de locomoție-n comun, când pe locurile rezervate bătrânilor, handicapaților şi mamelor cu copii mici vedea pe unul din cei îndreptățiți să le ocupe, stând în picioare în timp ce un nesimțit sau o nesimțită se lăfăia pe scaun, făcându-se că se uită pe fereastră, Antonina se adresa cu un glas de milițiancă ipochimenului: «Ați citit ce scrie în dreptul acestor locuri? Faceți bine, tovarăşe/tovarăşă şi vă ridicați. Nu lăsați o persoană în vârstă, în cârje, să stea-n picioare». Tonul şi glasul atât de autoritare îşi aveau efectul scontat. Când un golan o-ntrebase: «Cine eşti, bre, dumneata, de faci ordine-n tramvai?», Antonina îi ripostase pe un ton de-nghețat apa: «Coborâm la prima stație şi-ai să afli». Şi individul chiar cobora la prima stație, mulțumit că scăpase nedus la vreo circă de Miliție, unde luat la bani mărunți, cine ştie în ce belea mai intra.

Antonina era un bun psiholog: miza pe sentimentul culpei care, oricât de adormit, se află-n fiecare om şi care se trezeşte brusc când purtătorul este prins asupra delictului şi chiar asupra unei minore abateri de la

regulile bunei convieţuiri. Oricât îi plăcea lui Miron să fie remarcat, ascultat, asemenea atitudini civice n-ar fi luat în ruptul capului. Pe el îl interesa efectul asupra unora de-acelaşi nivel cu el. Ceea ce făcea Antonina i se părea de-o înduioşătoare naivitate şi, în termeni delicaţi, îi explicase că nu se făcea primăvară cu o rândunică. «Dacă orice român civilizat ar trage de mânecă mitocanii, eu nu spun că i-ar transforma în gentlemeni, dar s-ar împuţina măcar scuipaţii pe stradă, mucurile de ţigări, gălăgia». Miron nu insistase asupra risipei de energie a fetei ăsteia, energie care merita mai mult decât azvârlitul mărgăritarelor dinaintea porcilor. Cu un aer absent, ca al profeţilor care au viziunea viitorului, cu un glas molcom, pe-un ton neutru de parcă ar fi enunţat o teoremă, într-un târziu Antonina îi spusese fără să-l privească: «Ţine minte ce-ţi spun eu: dacă poporul român va fi cândva şters de pe hartă, nu va fi nici fiindcă l-ar ocupa ruşii, turcii, americanii, indienii, chinezii; ci din indolenţa, pasivitatea, lipsa de civism, din propria nepăsare şi din complicităţile interne oferite oricărui inamic». După această sumbră presupunere – de dorit să nu fi fost o prevestire – între ei se lăsase o tăcere lugubră. Parcă veneau de la o-nmormântare. Lui Miron îi răsunau în minte versurile primului imn naţional al Republicii Populare Române în care era proslăvită prietenia cu Marea Uniune Sovietică şi semnalul postului de radio România: *Lui Stalin slavă să-i înălţăm,* tot cortegiul de slugărnicii la care se pretau nişte intelectuali şi i se făcuse-o greaţă şi-l apucase o copleşitoare deznădejde. Eforturile Antoninei de-a le aminti unora un bun-simţ elementar i se păreau echivalente la scară mică, luptei partizanilor din munţi împotriva comunismului, eroism sortit eşecului, sub gloanţele Securităţii.

Înverşunarea împotriva unui om ca Florin Chiriţescu, un student cu inspiraţie de adevărat arhitect, motivată prin faptul că nu-şi pomenise în autobiografie un bunic mort la Canal, om care nici măcar nu cârtise împotriva

regimului, vinovat că pământul nu rodea cât dorea Partidul, îi apărea în toată hidoşenia ei, în acea complicitate a ticăloşiei cu slugărnicia. Orice regim impus din afară sau dinuntru scoate la suprafață ce este mai josnic în om. Un sfânt definise statul drept şleahta tâlharilor, ajunsă la putere. Uniunea Sovietică nu ceruse exmatricularea lui Florin Chirițescu, n-o ceruse nici măcar şleahta ajunsă la putere în România. Sistemul n-avea alt merit decât de-a fi perfecționat ticăloşia din om. Există meserii în care turnătoria constituie obiectul muncii. De ce însă oamenii şi-o însuşeau fără să fie remunerată şi nici obligatorie?

«Şi nouă ce ne rămâne de făcut, noi cum să trăim?», se trezise Miron că-şi punea cu glas tare întrebarea, atât de cufundat în gânduri încât se uitase mirat la Antonina care-i răspunsese după nişte minute de tăcere. «Nouă? Să muncim ca să ne câştigăm cinstit pâinea, să-ncercăm să ocolim cât se poate mocirla, să ne-ncropim un univers interior, să ne bucurăm de ceea ce au lăsat memorabil în urma lor nişte oameni, să ne bucurăm de natură atât cât nu este schilodită, să ne acceptăm soarta, să nu ne contaminăm de boala din jur. Să rămânem cei de-acum». «Eu, în prostia mea de-a-ncerca să fac ordine-n jurul meu, la piciorul broaştei...», se ironizase în sine Antonina.

«Să rămânem cei de-acum... Mi-ai adus aminte o poveste evreiască pe care mi-a spus-o fostul meu coleg de liceu Hary Hausmann, fiu de rabin. Unde vedea mai mulți oameni la un loc, pe vremea Sodomei şi-a Gomorei, un predicator le spunea să se pocăiască, să ducă o viață curată, fiindcă altfel îi aştepta mânia lui Ehova. Un tânăr care se ținea mereu după predicator îl întrebă-ntr-o zi: „Rabi, crezi că dacă le vorbeşti aşa cum le vorbeşti au să se schimbe?”. „Nu, fiule, nu le vorbesc ca să se schimbe ei, le vorbesc ca să nu mă schimb eu”», spusese într-un târziu Miron. «Oare Isus n-o fi gândit la fel cu predicatorul din povestea asta? Nu o fi gândit că pilda vieții Lui avea să rămână doar ca o poveste şi că nu

avea să schimbe oamenii? Cu câtă amărăciune S-o fi văzut răstignit, dându-Şi seama că oamenii rămâneau la fel de haini, în ciuda înaltei pilde a vieţii Lui! Eu îl consider pe Isus unul dintre cei mai îndureraţi şi mai dezamăgiţi oameni din istoria lumii. Singura Lui mângâiere fiindu-i gândul datoriei împlinite, gândul că dacă nu schimbase lumea nici lumea nu-L schimbase pe El», sunase abia susurat glasul Antoninei, într-un târziu, adresându-se mai mult ei însăşi decât lui Miron.

Această conversaţie trezise în Miron dorinţa de contopire cu Antonina, fata asta sprintenă, atrăgătoare, care te ţinea însă la distanţă prin exigenţa ei civică, prin spiritul ei de ordine, în stare să sperie nonşalanţa primei tinereţi, învăţată să aibă mereu părinţii la spate.

Femeile pe care le cunoscuse Miron – atâta cât experienţa fizică poate însemna cunoaştere – n-avuseseră niciodată răgazul să stea de vorbă, în timpul furat obligaţiilor de neveste şi de mame, timp folosit fizic în case de-mprumut, cu permanentul sentiment al ilegalităţii şi-al temerii de-a fi descoperite. Pentru prima oară Miron stătea de vorbă cu o femeie altfel decât fusese obişnuit de celelalte, adică dincolo de suspine, de şoapte incitante şi de gemetele împlinirii fizice.

În grupa lui, la Arhitectură, erau două fete. Una – amanta unui profesor, cealaltă – trecută prin ciur şi prin dârmon. Miron se număra printre puţinii care nu-i trecuseră prin pat ultimei. Amândouă bune la învăţătură şi cu spate solid. Cea cu profesorul, de o frumuseţe bizantină, coborâtă parcă dintr-o icoană, se-ndrăgostise nebuneşte de acest domn care-i putea fi tată, un tip cu alură de sportiv, întărită şi de o mutră de boxeur, cu un succes la femei pe care i l-ar fi invidiat şi Adonis. Fustangiu cunoscut, profesorul se-ndrăgostise şi el de fată; grav, ca la cea mai primejdioasă vârstă pentru bărbaţi; voia să divorţeze, dar nevastă-sa nu accepta în ruptul capului să se despartă oficial de-un soţ care de patru ani coabita cu iubita.

Fata-şi pusese părinţii – tatăl academician, mama profesor universitar – într-o situaţie puţin spus jenantă. Ani de zile aceştia se frecventaseră cu profesorul – amantul fiicei lor – şi cu soţia acestuia, din prietenie şi nicidecum din vreun interes social. Morţi de ruşine, se-ntâlniseră în primul rând cu soţia părăsită, pentru a-şi exprima dezaprobarea faţă de fiica lor şi cerându-şi iertare pentru o vină pe care n-o aveau. Doamna abandonată nu-i învinuise cu nimic, nesfiindu-se să-şi manifeste dezolarea de-a se vedea părăsită după treizeci de ani de căsnicie, având doi băieţi de vârsta noii cuceriri a bărbatului ei. Împricinaţii îşi ceruseră pe rând iertare domnului academician şi doamnei profesor, refuzând să discute însă posibilitatea unei despărţiri.

Cealaltă fată din grupă schimba iubiţii ca obiectele de lenjerie. Nu era frumoasă, dar era bine făcută, cu forme apetisant reliefate şi cu mare talent de-a se pisici din ochi şi din glas. Cu fiecare băiat care-i trecea prin garsonieră avea impresia că trăieşte pasiunea vieţii ei. Dar pasiunile cum îi veneau aşa îi treceau. Ea rupea relaţia, declarându-i partenerului, fără ocolişuri: «Nu te mai iubesc». Şi venea altă pasiune la rând. Când, cu toată instabilitatea ei erotică, iubise de-adevăratelea un băiat, acesta nu-i ignorase farmecele, dar nici n-o ceruse de nevastă cum şi-ar fi dorit ea, ba mai mult, emigrase în Canada, anunţând-o cu o zi înaintea plecării, ceea ce o adusese în pragul disperării şi al depresiei, tratată o lună la Central. Peste două luni se măritase cu un fizician, profesionist remarcabil, după toate aparenţele sedus de farmecele ei, dar se presupunea că şi de ale socrilor, ambii cu studii la Moscova şi cu posturi mari în construcţii.

Pe frumoasa bizantină Miron o privea ca pe o statuie, fiindcă nici prin gând nu i-ar fi trecut să-şi încerce norocul pe lângă o femeie îndrăgostită de un bărbat la care se uita extaziată. Cealaltă nu-l tentase, cu toate avansurile ei pline de expresie, dat fiind că nu ducea lipsă de invitaţii la pat, iar perspectiva de a deveni ginere

de nomenclatură nu-l atrăgea. Încetaseră să-l intereseze şi fetele pe care cei din gaşca lui şi le treceau unul altuia. Simţea tot mai mult nevoia s-o vadă pe Antonina, cu ea având totdeauna ce să vorbească. La fel şi cu Florin Chiriţescu. Îşi făcuse obiceiul să se vadă cu Antonina, ori de câte ori aveau timp, în librărie la Florin care, pe un reşou, fierbea repede cafea sau ceai adus pe rând de fiecare. Aburul din ceşti, mirosul îmbietor creau o atmosferă intimă care predispunea la taifas. Conveniseră să nu discute politică, la oricâte aberaţii s-ar mai fi dedat regimul. «Copiii mei – le spusese Florin – destul ne otrăvesc *ei* viaţa, măcar să nu ne-o supraotrăvim şi noi. Să vorbim despre lucruri frumoase, ca să nu ne schimbăm, vorba lui Rabi din povestea cu Sodoma şi Gomora». Şi comentau concertele de la Ateneu, pe cele de muzică de cameră de la Dalles, unde răsunau două glasuri frumoase, educate, a două doamne: Martha Kesler şi Emilia Petrescu-Cironeanu. Miron avea mereu ceva de-nvăţat de la Antonina, a cărei mamă absolvise Literele, Filosofia şi Dreptul şi de la Florin ai cărui părinţi erau farmacişti, iar o soră a maică-sii – la care locuise el tot timpul liceului, la Craiova – profesoară de franceză şi de italiană, mătuşă nemăritată, care se ocupase de educaţia lui. Se vedea că amândoi crescuseră cu bibliotecă în casă şi între oameni cu aleasă ştiinţă de carte. Miron, cu atât cât învăţase de la alsaciana lui, se descurca onorabil într-o societate medie din punct de vedere intelectual. Antonina şi Florin, când făceau aluzie la ceva ce el nu pricepea, îi explicau fără aere de superioritate. Cu toată franceza şi cu toată germana lui, Miron simţea mereu diferenţa dintre el, copil de contabili, şi ceilalţi doi. În prezenţa lor se simţea ca cititorul care trebuie să consulte toate notele din josul paginii, ca să-nţeleagă textul, în timp ce alţii se pot dispensa de multe dintre ele.

Într-o zi Florin le spusese: «Când veniţi voi la mine, mă simt un fel de madame de Rambouillet» şi adăugase «acea doamnă, contemporană şi cu Ludovic al

treisprezecelea şi cu al paisprezecelea, care întrunea în palatul ei – *hôtel* pe franţuzeşte, la Paris, o societate aleasă, cu o influenţă remarcabilă asupra limbii şi a literaturii franceze din epocă, adică din secolul al şapteşpelea».

Florin le vorbise despre madame de Rambouillet ca şi când le-ar fi citit dintr-un articol de enciclopedie, aşa cum învăţase el de la părinţi: «vorbeşte scurt şi esenţial». Antonina nu dăduse niciun semn că ar fi auzit de această doamnă, menţionată de toţi istoricii francezi şi nu numai, doamnă despre care îi vorbise maică-sa. Voia să le dea satisfacţie şi lui Florin şi lui Miron: lui Florin că ştia mai mult decât ea, lui Miron că nu ştia mai mult decât el. «Câte lucruri aflu eu de la tine, Florine, şi de la Antonina... Cred că doamna asta franţuzoaică trebuie să fi fost bogată nu glumă, dacă-şi permitea asemenea *hôtel* şi asemenea societate». «Păi era marchiză, biata de ea!». «Aşa mai merge!»: Frumos din partea unor oameni bogaţi şi a unor politicieni să se gândească la limba şi la literatura ţării lor». «Paşoptiştii noştri erau toţi de neam şi cât au luptat pentru Unire şi cât au făcut pentru limba şi literatura noastră», spunea Florin. «Ceva foarte interesant – intrase în vorbă şi Antonina – de sfinţii Arhangheli am văzut anul ăsta, trecând prin Piaţa Kogălniceanu, un grup care depunea coroane de flori la statuie; nu părea un grup de oficialităţi». Văzându-mi nedumerirea din privire, o doamnă în vârstă mi s-a adresat: «Te miri, duduie?». «Este vreo zi rotundă legată de naşterea sau de moartea lui Kogălniceanu?», am întrebat-o eu. «Nu, duduie, azi sunt sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavril. În fiecare an de ziua asta, ţiganii depun coroane la statuia conului Mihalache, fiindcă-l consideră dezrobitorul lor. Poţi să mă crezi, fiindcă stau în blocul de colo, şi-i văd an de an».

«Frumos din partea lor că nu-şi uită binefăcătorul». «Mă-ntreb câţi români s-or duce cu flori la Mănăstirea Dealu, de ziua asta, la ţeasta lui Mihai Viteazul?» şi doamna a făcut cu mâna semn a pagubă, m-a strâns de

braț şi a plecat de lângă mine cu lacrimi în ochi.

Toți trei oftară. «S-ar cuveni ca la locul de veci al unor asemenea oameni să se meargă în mod organizat», spusese Miron. «Ai vrea poate şi care alegorice...», sunase trist glasul Antoninei. «Într-un regim internaționalist, zis şi proletar – zis doar – cinstirea unor personalități ale neamului ar fi taxată drept „naționalistă" şi „antisocialistă". Nu-ți dai seama că „naționalist" e ceva reprobabil, ceva de ruşine? Să te declari naționalist în anii noştri de grație e mai rău decât să fii declarat sifilitic sau blenoragic», spusese Florin cu un amestec de tristețe şi de ironie pe chip şi în glas. «La mormântul lui Eminescu, slavă Domnului, sunt mereu flori. Au fost şi pe vremea când nouă în liceu ni se cita din el doar „Împărat şi proletar". Acum putem spune că-n şcoală „s-a dat drumul la Eminescu", adică i se comentează poezia, proza, dar nimic despre el ca gazetar», spusese Antonina. «Acuma şi tu, vrei prea mult deodată», îi replicase Florin pe tonul lui obişnuit, în care era greu să dozezi câtă era ironia, câtă amărăciunea. «Mă gândeam la Carol al doilea – spusese Miron cu aerul omului care vorbeşte cu sine însuşi. Tâlhar, şperțar, mafiot cum a fost, a făcut totuşi ceva pentru cultură: *Fundațiile,* unde s-au tipărit lucruri importante. Mă gândeam mai ales la Biblia tradusă de Gala Galaction şi de părintele Radu». «Dedicată de autori suveranului, după îndemnul lui Isus: „Dă cezarului ce e al cezarului şi lui Dumnezeu ce e al lui Dumnezeu"», spusese Florin pe un ton neutru. «Cezarul cu banii şi cu dedicația, Dumnezeu cu Biblia», sunase glasul înalt al Antoninei, care ori despre ce ar fi fost vorba avea un ton de casație. Miron era incitat tocmai de acest ton. Se gândea mereu la fata asta iute ca un țipar, subțirică şi distinsă, cu o replică promptă, după care puteai să nu te mai scoli, se gândea cum ar fi fost în intimitatea cu un bărbat. Pentru prima oară i se-ntâmpla să-şi pună problema capacităților lui intelectuale, în legătură cu o femeie. Până la Antonina îl preocupase efectul lui de mascul,

efect care – de asta era sigur – nu-i este indiferent niciunei femei. Chiar dacă era sub nivelul ei intelectual – dacă judeca la rece – având atât de puțin timp liber, Antonina nu şi l-ar fi pierdut în compania cuiva care i-ar fi fost indiferent. Îi plăcea să creadă că nu se-ntâlnea cu el doar de dragul lui Florin, al atmosferei liniştitoare şi-mbietoare din librăria lui, al nivelului intelectual şi spiritual al acestui băiat ciufulit, prizărit şi urâțel. Nu el i-l prezentase pe Florin? Arhitectura presupunea mai multă şi mai variată cultură decât medicina, deci Miron ar fi trebuit să-i fie superior Antoninei. Cu toată discreția şi cu toată lipsa ei de ostentație în a-şi arăta cunoştințele, Antonina îi era superioară, fără dar şi poate. Dintre profesori – niciunul «pe puncte» – cel mai mult îi plăcea lui Miron doamna Sanda Vătăşescu, profesoara de Istorie a Artei, femeie lipsită total de cochetărie, cu o figură bolnăvicioasă şi ternă, părând mereu adormită. Această doamnă profesor, cum urca la catedră, devenea alt om – ca trezită de bagheta unui vrăjitor: energică, dornică să le transmită studenților ce era mai profund în mintea şi-n sufletul ei: curiozitatea de-a afla, de-a nu obosi în asimilarea culturii, dragostea de frumos, de ceea ce te face să uiți măcar o clipă «urâtul vieții», asociație de cuvinte adesea pomenită în expunerile ei. Doamna Vătăşescu era mamă a doi băieți, studenți la Bellearte, făcuți cu un arhitect care o-nşela fără nicio fereală, mutându-se de multe ori la câte o amantă, ceea ce nu strica relația dintre cei doi soți, dat fiind că doamna profesor îşi primea bărbatul, revenit la domiciliu, ca şi când s-ar fi-ntors dintr-o prospecție. Miron se gândea la această doamnă cu admirație şi cu tandrețe, mai ales de când aflase că avea de îngrijit o mamă paralizată de zece ani. Doamna Vătăşescu, femeie obosită, amărâtă, îi era nu numai un admirabil profesor de istorie a tot ce crease omenirea mai valoros dar şi un profesor de viață. Pentru Miron, doamna Sanda Vătăşescu însemna un reper pe care n-avea să-l ignore în nicio împrejurare şi în fața niciunui om. Antonina şi

Florin însemnau borne de exigență pe care le alătura doamnei profesor. Asociațiile pe care le face mintea omului sunt uneori atât de bizare: când se gândea la doamna Sanda Vătăşescu, prin opoziție, îi apărea sintagma «pe puncte», corespunzătoare unei triste realități a comunismului: «intelectuali» cu licență, fără să fi făcut liceul, dintre care unii ajunseseră chiar cadre universitare, mai ales în învățământul umanist. Peste ani, cine nu fusese major, cu drept de vot, prin 1950-1952, beneficiar al cartelei cu puncte, cum avea să-nțeleagă sintagma depreciativă «pe puncte», referindu-se la oameni? Acea cartelă îți dădea dreptul să cumperi, din anumite magazine, stofe şi pânzeturi: un metru dintr-un material făcea un număr de puncte, dintr-altul alt număr, sortimentele fiind standard peste tot. Cartelele de pâine funcționaseră tot până în acea epocă, asigurându-ți de persoană o jumătate de pâine neagră, fără mălai însă, cum fusese în timpul războiului. Avea să creadă cineva că până prin 1960-1962, te duceai la două noaptea, la magazin, să te-nscrii pe o listă de aşteptare pentru un frigider *Fram*? «Cum trecem prin viață şi cum uităm... Trecutul parcă e o defilare de fantome». Abandonând istoria, gândul lui Miron se-ndrepta iară spre Antonina şi spre Florin. De multe ori era tentat s-o strângă-n brațe, s-o mângâie, să o sărute pe fata asta atât de distantă şi de voluntară. Se oprea de teama că i-ar fi putut plasa o ironie care l-ar fi depărtat definitiv de speranța unei legături între ei doi, cât de firavă nu-şi dădea seama. Ştia doar că Antonina era prima femeie alături de care i-ar fi plăcut să se afle mereu.

Antonina îi invitase acasă pe Miron şi pe Florin. Ea şi doamna Mareş trăiau foarte modest iar în anul trei, când – de ce n-avea să ştie – Antoninei îi fusese suspendată pensia de pe urma tatălui ei, ca ele două să poată supraviețui, doamna Mareş mai vânduse unul dintre puținele diamante moştenire de la bunicul ei matern, răposatul Mişu Caraion. La această vizită se vorbise

despre învățământul de pe vremea doamnei Mareş care avusese parte, începând cu şcoala primară, de dascăli de mâna-ntâi, despre respectul elevului şi al studentului față de corpul didactic, se comentaseră cărți. Doamna Mareş le vorbise despre teatrul adolescenței şi al primei sale tinereți, când actorii erau priviți ca nişte zeități; după război, numărul lor crescând – fiind chiar foarte talentați – față de predecesorii lor aveau strălucirea unor pietre semiprețioase pe lângă nişte solitari. Dânsa râdea, amintindu-şi o absurditate a modei de până-n preajma războiului: în toiul verii unele cucoane purtau atârnate de gât, două vulpi polare, de obicei argintii. Capetele vulpilor, cu ochi de sticlă, se-mpreunau la ceafa purtătoarei, iar corpul şi cozile stufoase ale animalelor ajungeau adesea până la genunchii victimei voluntare. Era de neconceput ca o doamnă să umble vara fără ciorapi, fără pălărie şi fără mănuşi. «Acum am scăpat de toate accesoriile astea, iar bietele vulpi umplu consignațiile. Astăzi mai vezi pălării iar căciuli de blană frecvent. După '47, dacă nu umblai cu basma erai imediat taxată drept putredă burghezo-moşierească. Absurditatea este eternă şi generos distribuită tuturor, dar uneori parcă prea te loveşte-n cap ca un bolovan». «Doamnă, istoria este un compendiu de aberații şi de crime», spusese Florin. «Adevărat – intervenise Miron – doar că aberațiile din vremea ta ți se par cele mai dure». «Dacă toate aberațiile s-ar trăi simultan, probabil că nici n-am şti între care s-alegem», îşi spusese şi Antonina părerea, pe un ton ironic. «Am fi în situația celui care se-nfățişează la Dumnezeu ca să se plângă de greutatea crucii pe care o duce-n spinare. Dumnezeu îl aşază în fața unui morman de cruci şi-l pune să-şi aleagă una, încercându-le mai întâi pe toate. Şi le urcă omul nostru în spinare, una câte una, şi până la urmă se duce la Dumnezeu oftând: „Doamne, o iau tot pe-a mea"». «Parabola asta o ştiu din liceu, dintr-un manual de germană», le spusese doamna Mareş. «Doamnele mele, domnul meu – li se adresase Florin – eu, ca să trec cât

mai puțin vătămat prin timpurile noastre, îmi închipui că trăiesc pe vremea Inchiziției. Atât mi s-a-nfipt în minte ideea asta încât – să nu râdeți de mine – când întâlnesc o pisică neagră, îmi fac cu limba cruce-n cerul gurii». «Eu îmi închipui că trăiesc în sclavagism şi că stăpânul dispune cum vrea de mine», spusese Antonina pe un ton amar. «Antonina – i se adresase Miron – stăpânul te putea lua în patul lui, te putea ține cu lanțuri la picioare, te putea vinde şi chiar omorî. Stăpânii contemporani de sclavi au exact aceleaşi puteri, deci te pot vinde. Grav mi se pare astăzi că te duci tu şi te oferi să fii cumpărat». «Adică să devii turnător. Miroane, şi meseria, mai degrabă apucătura asta, e şi ea veche de când lumea, doar proporțiile s-au schimbat. Turnătorii de azi parcă se-nmulțesc prin sciziparitate» şi Florin îi cuprinsese pe toți într-o privire care voia să-i consoleze de invarianții din comportamentul oamenilor. «Dante spunea că e mare durere să-ți aminteşti timpurile fericite când eşti nenorocit. Mie îmi e de mare ajutor să-mi amintesc momentele frumoase din viață. Îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru ele şi mă gândesc că mulți oameni nu au parte nici de atâta. Cu anii, devii tot mai modest. Când am ajuns la strâmtoare, după război, mi-am spus că atâția semeni ai mei n-au cunoscut altceva decât sărăcia». «Doamnă – i se adresase Miron – nu vi se pare că ați capitulat, că ați adoptat defetismul?». «Judecând din afară şi nu numai, suntem o țară defetistă. La nivel individual, dându-mi seama că nu pot schimba nimic, nu-mi rămâne decât să accept realitatea». «Malraux spune undeva, în nişte memorii ale lui că, întrebându-l pe un preot, care fusese deținut la Auschwitz, cum de scăpase cu viață, preotul i-a răspuns: „Cine nu a considerat că lagărul face parte din destinul propriu şi s-a revoltat a murit”», spusese Florin cu un aer resemnat, de parcă-l şi vedeai pe acel preot trecut prin lagăr. «Destinul nostru e lagărul mai mare, cu subdiviziunile sale, de care să ne ferim», sunase glasul înalt al Antoninei. «Măcar de ne-am purta corect

unul cu altul...», spusese Miron. «Miroane, ştii cum vine ce spui tu? – se auzise glasul lui Florin. Ca şi când ai cere unui vapor să stea nemişcat în furtună. Tu vezi că totul e strâmb şi-anapoda însă vrei verticalitatea individului. Eroii mor. Supravieţuieşte cine se fofilează în spatele frontului». Florin n-avea de unde să ştie ce durere treziseră în sufletul doamnei Mareş şi într-al Antoninei, ultimele lui două fraze. Nu ştia cum murise locotenentul Marius Mareş. În timp ce, la cotul Donului, un colonel se preda ruşilor, cu toţi subordonaţii lui, fără să tragă un foc de armă, iar alţii se retrăgeau strategic, locotenentul Mareş ţâşnea la atac strigând: «Băieţi, pe ei». Grav rănit, poate că ar fi fost salvat dacă singurul avion din împrejurimi, german, l-ar fi transportat la un spital. Echipajul refuzase, avionul fiind destinat unui general neamţ care era bun-zdravăn-sănătos. Locotenentul – erou Marius Mareş fusese propus post mortem pentru Ordinul Mihai Viteazul, familia urmând să primească şi un lot de pământ. 23 August 1944 făcuse uitate şi Ordinul Mihai Viteazul şi lotul de pământ, recunoaştere a eroismului unui ostaş. În urma unui război câştigat, ordinul şi lotul ar fi-nsemnat cât de cât o consolare pentru familie, dar în condiţiile unui război urmat de ocupaţie rusească, un ponos, echivalent cu un pietroi legat de gâtul acelei familii. În condiţiile formularelor emise de regimul comunist, pentru stocarea unor date privind populaţia, erai fericit ca la majoritatea rubricilor să poţi răspunde prin «nu am», «nu am avut», «nu am făcut». Verbul «a avea» se referea la avere şi la neamuri, verbul «a face» la politică. Situaţia cea mai avantajoasă a momentului era să fi murit şi încă de mult, avantajoasă pentru tine şi pentru ai tăi. Românii trăiau nişte vremuri când nu numai viitorul nu putea fi prevăzut dar nici trecutul. Şi nu era o butadă. Atitudinea regimului faţă de trecut era cu totul imprevizibilă. Până şi originea poporului român era contestată, într-o bălmăjeală care-i falsifica toată istoria. Barbarii nu mai erau barbari ci «popoare migratoare».

Nemaivorbind de prieteniile de veacuri care aci erau cu unii, aci cu alții. În fine, o batjocură: dacă n-ar fi fost de plâns, ar fi fost de râs.

* * *

În cinstea lui Miron şi a lui Florin, doamna Mareş făcuse o salată de bœuf, găină la cuptor, înconjurată de cartofi şi de mere şi cremă de zahăr ars. Când invita pe cineva, se simțea datoare, dar îi şi făcea plăcere, să-i pună pe masă ce avea mai bun şi să aranjeze totul frumos, cu puținele tacâmuri de argint care îi mai rămăseseră, cu farfuriile de Meissen, rămăşițe şi ele dintr-un serviciu de douăsprezece persoane şi cu paharele Baccarat, nevândute încă. Toate astea îi aduceau aminte vremurile de prosperitate ale bunicilor ei. Când mama Antoninei, doamna Chirata Mareş, ajunsese la liceu, viața negustorească nu mai mergea ca în frageda ei copilărie, pe când bunicii țineau mese-ntinse şi trăsura le mergea cu patru cai. Iaka, adică bunica doamnei Mareş, ținea catastif de fiecare creițar, fiindcă în neamul ei nu se cunoscuse risipa şi nicidecum din grija zilei următoare. Armân, negustor la Salonic, bunicul doamnei Mareş plecase din Grecia, din pricina felului cum îi tratau grecii pe macedo-români. Se stabilise la Focşani unde, folosind parte din sacul de galbeni pe care-l adusese cu el şi câteva pietre din punga de diamante cusută-n cojoc, pornise o negustorie cu tot ce-şi putea dori un cumpărător. Apoi îşi adusese din Grecia un boboc de fată armâncă, din neam de oieri bogați, deşteaptă, sprintenă, chibzuită şi care se uita la el ca la Dumnezeu. Şcolită-n greceşte, în limba ei de la părinți strecura şi cuvinte ale majoritarilor între care trăise optsprezece ani, de unde, în familie, bunicii i se spunea «iaka». La moarte, Caraion bătrânul îşi lăsase fiul bogat, adică pe Stelu, tatăl viitoarei doamne Mareş.

«Doamnă, i se adresase Florin Chiratei Mareş, credeți că țara noastră mai are vreun viitor?». «Singur

Dumnezeu ştie. În primul război mondial păream definitiv pierduți, ca printr-o minune s-ajungem la România Mare. Dacă s-ar mai întâmpla minuni...». «Occidentului ăsta chiar atâta de puțin să-i pese de jumătate de continent?», întrebase Miron cu o notă de revoltă în glas. «Praf m-ai făcut cu Occidentul, intervenise Florin, ca şi când nu s-ar fi-nțeles cu dragii noştri ruşi: „asta mie, asta ție"». «Dacă nu ne-am lămurit şi de demagogia Occidentului... e vai de capul nostru», îşi vărsase Antonina paraponul. «„Singura salvare a învinşilor este de a nu spera în salvare". Vergiliu a spus-o». Pe chipul lui Florin se aşternuse o tristețe şi o resemnare în care parcă se adunase tot aleanul unui neam umilit, obidit de când se ştia pe lume.

«Şi atunci nouă, românilor, ce ne rămâne de făcut? Să stăm cu mâinile-n sân?», se revoltase Miron. «Să muncim cinstit, cu gândul că muncim pentru noi şi pentru urmaşii noştri şi nu pentru ei», era de părere doamna Mareş. «Noi cu sapa, ei cu mapa! Credeți că merită, doamnă?», o-ntrebase Miron, întrebându-se de fapt şi pe sine. «Pe lumea asta, în urma omului rămân copiii – dacă-i ai – şi ce-ai muncit. Să vă iau pe voi trei: mata şi Florin o să fiți arhitecți. În ce scop? Ca să construiți, ca să restaurați, ca să lăsați ceva de folos în urma voastră. Antonina, deja, ca internă, atât cât poate, ajută nişte oameni bolnavi. Munca doctorului e făcută să repare sănătatea; ea poate fi evaluată în timp prin scăderea morbidității şi a mortalității. Şi învățământul tot în timp poate fi evaluat, prin rezultatele în diferite domenii». Doamna Mareş vorbea pe un ton neutru şi ferm. Nu se-nflăcăra niciodată, însă în fiecare sunet al glasului ei simțeai hotărârea celui nedispus să-şi negocieze părerile. «Şi merită regimul ăsta să te „strofoci" – vorba ardeleanului – când „ăi cu mapa" dau din gură şi primesc salarii domneşti iar „ăi cu sapa" nişte bănuți, acolo, cât să nu moară de foame?», nu se lăsase Miron. «Dragul meu, cunosc rezumatul zisului socialism de la noi: „noi ne facem că muncim, *ei* se fac că ne plătesc".

Chiar dacă *ei* se fac că ne plătesc, noi *trebuie* să muncim, dacă vrem să mai avem o țară. Dacă sutele de ani cât am fost sub dominație turcească am fi stat cu mâinile-n sân, crezi că țara asta ar mai fi existat? Un regim, chiar de durată, nu e veşnic, şi oricât de odios ar fi, ce se construieşte-n timpul lui rămâne. Crezi că felahii care-au trudit ca vitele ca să lase lumii piramidele şi Sfinxul nu i-au avut şi ei pe-ai lor „cu mapa”?», îi replicase doamna Mareş. «Miroane – sunase glasul subțirel dar plin de energie al lui Florin – singurul mod de-ai înfrânge pe „ăi cu mapa” este munca temeinică. Sigur că ei sunt nişte paraziți pe spinarea noastră. Nu-nseamnă însă că dacă ți-ai făcut rost de nişte păduchi trebuie să stai cu mâinile-n sân. Dacă fiecare-şi va face conştiincios datoria, finalmente, „ăi cu mapa” chiar dacă n-au să dispară, au să se-mpuțineze. Eu sunt de la țară. Părinții mei au avut farmacie într-un sat mai pricopsit din județul Dolj. Acuma sunt salariați ai statului, în farmacia lor. Țăranii vin la ei ca la doctor şi acum, iar părinții mei se zbat să aibă de toate-n farmacie ca şi pe vremea când erau ei proprietari. Să nu-ți închipui că țara asta a fost condusă vreodată de niscaiva sfinți. Cu puține excepții, cine intra-n politică umbla după pricopseală şi nu pentru binele „țărişoarei” şi de dragul poporului. Nu cred că mă-nşel dacă-ți spun că unii dintre politrucii de azi ar fi fost politicieni în orice regim, tot după vorbă multă – muncă puțină ar fi alergat. Dacă o să stăm cu brațele-ncrucişate ca să le dăm ăstora cu sâc, neamul nostru dispare de pe hartă». «Eu măcar lucrez cu material viu. Ce vină au bolnavii că în capul nostru se află o mulțime de nulități? E bine să nu-i considerăm pe toți ăi de sus tâmpiți şi incapabili. Rău e că din rândurile unora ca noi apar atâtea lichele. Pe *ei* măcar îi ştim». «Deci să muncim, tovarăşi!», spusese Miron pe un ton glumeț pentru a-şi ascunde contrarierea, el fiind partizan al sabotării comunismului prin tras chiulul.

* * *

Antonina spăla vasele în chiuvetă, la bucătărie. Doamna Mareş din balcon scutura faţa de masă în curticica din spatele casei unde erau abonaţi guguştiucii şi vrăbiuţele, care se prezentau zilnic la masă, iar când nu le pica nimic, băteau cu ciocul în geamuri, pentru a-şi cere drepturile. Antonina ardea de nerăbdare să afle ce părere avea Baiazid despre cei doi invitaţi ai ei. În această intenţie, uzase de multă diplomaţie pentru ca invitaţia să fie făcută la o masă gospodărească, la care să nu lipsească stăpâna casei, altminteri putea să-i poftească simplu pe băieţi la o cafea sau la un ceai. Doamna Mareş înţelesese de la bun început că Antonina, fire ambiţioasă, independentă şi stăpână pe sine, punea preţ pe judecata maică-sii, mai ales în privinţa oamenilor. Doamna Mareş – Baiazid – avea un nas de copoi, cum spunea dânsa adeseori: «mie *pifometrul* îmi spune că X nu face nici două parale; Y, domn aşa cum pare, e un arivist şi o jigodie». Şi nu se-ntâmplase ca într-un viitor apropiat sau mai depărtat, persoana cu pricina să nu adeverească diagnosticul doamnei Mareş. Adoptând o atitudine egală faţă de toată lumea, era greu să ştii ce credea despre unul, despre altul. N-o prostise nimeni niciodată, ceea ce n-o-mpiedica, de câte ori era nevoie, să facă pe proasta. Entuziasmul îi era o stare necunoscută iar panica şi disperarea de asemenea. Când trecuse prin momente grele, de cumpănă, demonstrase un echilibru de invidiat, pornind de la ideea că mai mult decât moartea nu i se putea-ntâmpla nimic, iar ca bună latinistă, în liceu şi-n cele două facultăţi absolvite, adoptase o cugetare a lui Marc Aureliu: «nu are nicio importanţă vârsta la care mori».

Ştiind bine că Antonina abia-i aştepta părerea în privinţa celor doi băieţi şi pentru a nu o pune într-o situaţie care, sigur nu i-ar fi fost pe plac, experimentul provocat i se părea o umilinţă, în orice împrejurare,

doamna Mareş vorbise ca pentru sine: «ce bine că mai există-n ziua de azi tineri ca prietenii tăi: băieţi civilizaţi, cu preocupări serioase, care nu socotesc viaţa şi nici meseria ca o sinecură, necontaminaţi de *jemenfichismul* generaţiei voastre».

Inteligenţă scormonitoare, Antonina băgase de seamă că şi o mamă cu mai mulţi copii, chiar dacă n-o arată, pentru unul dintre ei îi bate inima altfel decât pentru ceilalţi, încât nu se lăsa păcălită de aprecierea egalitară a doamnei Mareş, privindu-i pe Miron şi pe Florin. Ştia că maică-sa, dorind să n-o influenţeze, n-avea, în ruptul capului, să-şi manifeste preferinţa pentru unul dintre băieţi, încât luând-o pe scurtătură, o-ntrebase direct: «Mamă, care ţi-a plăcut mai mult? Dar fără diplomaţie». «Fără diplomaţie?! Miron – pentru un anume teribilism care le stă bine numai tinerilor, dovedind lipsa de experienţă, o anume naivitate în faţa vieţii; Florin – pentru maturitatea de gândire şi pentru lipsa de iluzii, lipsă care m-a-ntristat la un tânăr; dacă nu aş fi ştiut prin ce experienţă a trecut aş fi zis că e poză. Amândoi mi-au plăcut. Te rog să mă crezi că nu pot să-ţi spun pe care-l prefer. În popor e-o vorbă-nţeleaptă: nu cunoşti omul până ce n-ai mâncat un blid de sare cu el». Deşi tot ce spusese Baiazid despre cei doi prieteni ai ei era justificat, Antonina nu se lăsa păcălită. Nasul ei, fin, copoiesc, la concurenţă cu al maică-sii, îi spunea că Baiazid îl prefera pe Florin. Într-un simulat acces de sinceritate, care de fapt era un avertisment, adică «fii atentă, nu te juca», doamna Mareş adăugase: «pot să-ţi spun că amândoi sunt îndrăgostiţi de tine». Ceea ce ştia şi Antonina. Miron, deşi îndrăgostit, ca unul cu experienţă la femei, o fierbea la foc mic, vrând să-i exaspereze răbdarea, pentru a o aduce la punctul exploziv al dorinţei; Florin se manifesta discret, prin gesturi de mare delicateţe. Avea grijă ca într-un vas mic, de pământ smălţuit, să fie totdeauna câteva flori, pe care i le oferea Antoninei la despărţire. De întâi martie, zi de naştere şi de nume a Antoninei, nemaivorbind de

valoarea sa tradițională, Florin îi dăruise un mărțișor frumos: o jumătate de scoică minusculă în care era lipită o perlă. Florin nici măcar nu visa la o competiție cu Miron în privința Antoninei şi nu doar pentru că se ştia urâțel, mic şi prizărit; chiar dacă ar fi fost un Adonis, n-ar fi-ncercat să-i sufle – jargonul epocii – unui prieten iubita. Când avea un moment liber, Antonina s-ar fi repezit, de la Colțea, unde-şi făcea Internatul, la librărie la Florin. Din prudență, îşi tempera dorința. Oricâtă discreție desfăşura Florin în relația lor în trei, Antonina ştia că băiatul o iubeşte. Uman, Antonina îl prețuia mai mult pe Florin decât pe Miron, dar nu-şi putea înfrâna atracția fizică pentru ultimul, cu alura lui de felină răsfățată şi admirată, după care întorceau femeile capul şi pe care, sinceră cu ea însăşi, Antonina îl dorea cu fiecare fibră.

* * *

Pe vremea Antoninei, când se dădea Internatul, doi studenți, aflându-se simultan în fața unui bolnav, aveau de pus un diagnostic, în scris, notat de la unu la douăzeci. Antonina luase optsprezece la acest examen, în timp ce colegului ei – fiul unui profesor de la Medicină – i se dăduse douăzeci, după ce i se citise anamneza bolnavului, prin urmare băiatul fusese tratat cu «pălărie-ntr-un picior, ghici ciupercă ce-i?». Antonina ceruse reexaminarea, arătând şi motivul: tratamentul diferit aplicat celor doi candidați. Primul jenat de situația sesizată de Antonina fusese chiar tatăl băiatului care luase douăzeci, jenat de atitudinea colegilor lui, cărora nici măcar nu le sugerase asemenea procedeu discriminatoriu. Profesorul cu pricina era cel de care Antonina fusese-ndrăgostită ani de zile. Să fi ştiut că îl iubise şi de aceea i se alăturase pentru dreptate sau pur şi simplu din cinste funciară? Acum când focul pentru el i se stinsese, şi de era una şi de era alta, Antonina se felicita că iubise un om care nu o dezamăgea. La

reexaminarea cinstită, Antonina şi fiul profesorului fuseseră puşi în faţa unui caz nu numai grav, dar care stârnise controverse în privinţa diagnosticului. De data asta Antonina luase nouăsprezece, iar colegul ei şaptesprezece. Toată povestea îi lăsase Antoninei un gust amar şi-i atrăsese antipatia examinatorilor. Deşi ea nu comentase faţă de nimeni prima examinare, vorba se dusese, cum se-ntâmplă când ceva este ştiut de mai multe persoane. Rar, dacă nu imposibil, ca un om sincer să nu-şi atragă antipatii, dacă nu chiar ură. Îşi dădea seama că întâmplarea de la Internat era doar începutul a ceea ce o aştepta de-a lungul unei cariere.

Miron simţise că amărăciunea Antoninei din acel moment cerea solidaritate şi afecţiune, moment când, nemaiţinând seamă de principiul lui de fierbere la foc mic, o luase-n braţe, o lipise de el, o sărutase lung şi o ceruse de nevastă. Anunţată de hotărârea fiică-sii de-a se mărita, doamna Mareş nu avusese nimic împotrivă. O-ntrebase pe Antonina dacă părinţii băiatului erau de acord cu acest proiect şi unde avea să locuiască tânărul cuplu. Bani de filodormă nu aveau, în casa doamnei Mareş disponibilă era doar camera ei, împărţită cu Antonina, restul fiind ocupat de tovarăşul colonel care nu le dădea acces nici la baie nici la bucătărie, fiindcă dânsul era un vajnic reprezentant al regimului, iar doamna Mareş o tolerată cu bube-n cap; Miron şi părinţii săi locuiau pe undeva pe lângă Arsenal, într-o casă cu un mic magazin la stradă, casa continuând cu un apartament în care se intra de la nivelul solului; apartamentul era compus din bucătărie, o cămară minusculă, două camere şi baie. Ca să mergi de la baie la bucătărie, treceai prin camera părinţilor, invers – printr-a lui Miron. Părinţii lui Miron, care aveau să-şi vadă pentru prima oară viitoarea noră şi viitoarea cuscră, se-nfăţişaseră pentru cerut mâna fetei, cum ştiau că se cuvine, cu buchet de flori şi cu o cutie de bomboane. Încântaţi nu erau deloc de hotărârea fiului lor, care abia-şi terminase facultatea, şi nici de aleasa

lui. Ei şi-ar fi dorit o fată mai avută, dintr-o familie «de actualitate», cu părinți înfipți în posturi țapene, oameni «cu relații», dat fiind că pe băiat îl aştepta repartiția-n câmpul muncii şi nicidecum o fată orfană, de condiție financiară atât de modestă: pensie de pe urma tatălui mort în război, bursa şi leafa de două parale a maică-sii. La cât era de frumos băiatul lor şi la cât umblau muierile după el, să fi tot ales, nemaivorbind că intrase la facultate din primul foc şi n-avusese niciodată medie sub nouă. «De ce, Miroane, ai cerut-o de nevastă, fără să ne-ntrebi şi pe noi? Ce, se terminaseră fetele de pe lume şi rămăsesei ne'nsurat? Nu te-ai gândit la repartiție? Să fi avut şi tu pe unul să-ți pună o pilă, aşa...». În casa Miuleştilor, găina cânta, adică Aurica Miulescu, bărbatu-său, Gicu, neavând niciun cuvânt. Cânta ea şi bărbatu-său îi stătea drepți în față, dar când era vorba de băiat, îl cocoloşea şi ascundea de bărbatu-său că odorul fuma şi că, de la-ntâlnirile cu prietenii, venea câteodată pe două cărări. De la o vreme, cum necum, venea devreme acasă; însemna că o rărise cu prietenii de dragul fetei ăsteia.

Doamna Mareş îi primise cordial, oferindu-le o gustare şi aspectuoasă şi să-ți lingi buzele. Nu se arătase aferată din cale afară pe lângă virtualii cuscri, cum fac unele mame care vor cu tot dinadinsul să-şi mărite fetele. Se purtase ca la o vizită obişnuită. Părinții lui Miron înțeleseseră că fata aparținea altei clase decât ei, judecând după lucrurile din casă, după farfurii, după tacâmuri. Fata, fără să fie o frumusețe, era distinsă, cu picioarele pe pământ, iar nota cea mai bună: nu fuma, nu se farda, şi nu se sclifosea; era ea săracă dar urma să fie doctoriță şi sperau ei, nu atât de proastă încât să nu ia nimic de la pacienți. Că la vecinul lor, ginecologul din vilă, veneau atâtea plocoane, că numai de pe urma celor nimerite la uşa lor, din greşeală, dacă le-ar fi primit, n-ar fi trebuit să cumpere decât pâine şi lapte.

Domnul şi doamna Miulescu nu le aflaseră viitoarei nurori şi viitoarei cuscre alte hibe decât cele ştiute

dinainte de-a le cunoaşte; în rezumat: nu făceau parte dintre persoanele care să te ajute la o promovare socială. Aşa cum se cuvenea, le invitaseră şi ei la masă într-o duminică; atunci se pusese problema locuinţei pentru tineri. Doamnei Miulescu nu-i ardea sufletul să-şi aducă noră-n casă şi nici doamnei Mareş să-şi ştie fata – fire tranşantă, genul ce e-n guşă şi-n căpuşă – stând cu soacra, mai ales în condiţiile unei camere de trecere. Ca să-i facă pe cuscri să-şi ia de-o grijă, deşi nici ei nu-i dădea inima brânci să-şi ia ginere-n casă, îi anunţase pe cei interesaţi că tinerii aveau să locuiască la ea. Nimeni nu-ntrebase cum şi-n ce fel, ca nu cumva să-şi ia vorba-ndărăt, deşi Miron, fără să spună nimic, fusese contrariat de asemenea perspectivă. Doamna Mareş se-nţelesese cu familia de la etaj s-o primească în cămăruţa lor din pod, unde vara leşinai de căldură, iama riscai criogenarea, fiindcă acolo nu era sobă.

Doamna Mareş îşi apreciase cuscrii pentru efortul lor de-a-şi fi depăşit condiţia de copii săraci; i se păruseră oameni aşezaţi şi la locul lor, iar cuscră-sa o nevastă pe cinste: una în faţa căreia bărbatul nu zicea nici pâs. Din familia proprie, doamna Mareş ştia că femeia este cheia casei. Ceea ce se putea spune, fără să fi greşit, despre cuscră-sa.

Miron, deşi inteligent, frumos, cu farmec, nu era ce şi-ar fi dorit doamna Mareş ca ginere, părându-i-se superficial: genul care promite orice, dar uită să se ţină de vorbă. Un punct bun în favoarea lui: cel de-a nu fi dorit o simplă aventură cu Antonina ci o legătură trainică şi oficială, după moda veche, cu atât mai mult cu cât fata nu făcuse nicio aluzie la căsătorie.

Cununia civilă avusese loc în sectorul unu, de unde era mireasa. Participanţi – părinţii mirilor, Florin Chiriţescu şi Mioara – fără bărbatu-său, plecat într-o delegaţie – prietena şi colega Antoninei.

După ceremonie, tatăl mirelui, oferise două taxiuri care să-i ducă la *Caru' cu bere,* unde şef de sală era un fost coleg de liceu al domnului Gicu Miulescu, un coleg

care ajunsese ofițer de intendență, *de ață,* cum se spunea în mod curent, iar după război, ca atâta lume, își schimbase ori *i se* schimbase meseria.

Într-un separeu al restaurantului îi aştepta o masă împodobită cu fire de asparagus şi cu violete, în fața fiecărui tacâm, şi opt cupe de şampanie. De ce opt când ei erau şapte? Fiindcă responsabilul, şeful de sală, mă rog, îi întâmpinase, îi condusese şi, urând noroc tinerilor, ciocnise cu mesenii cupa lui.

Doamna Mareş îl recunoscuse din primul moment, dar date fiind timpurile, când nu ştiai cine mai voia şi cine nu să fie recunoscut, se făcuse că-l vedea pentru prima oară. El însă îi sărutase mâna şi-i spusese: «Doamnă Mareş, mă mai recunoaşteți? Au trecut atâția ani...». «Da, domnule locotenent, dar am aşteptat să văd dacă dumneavoastră mă mai recunoaşteți». «Să nu-mi spuneți că domnişoara – şi îndreptase mâna spre mireasă, orientându-se după buchet – să nu-mi spuneți că este Antonina!». «Chiar ea şi astăzi s-a măritat cu fiul fostului dumneavoastră coleg de liceu. Deci nu ne-ați uitat, dacă v-ați adus aminte şi de numele fetei mele». «Cum s-o uit cum venea cu batalionul ei de ruşi, în şir indian, ea, cea mai mică în frunte, apoi Olea, Valea şi Saşa. Antonina de fiecare dată-mi spunea: „vă salutăm domnule locotenent, noi suntem patru”».

Cei prezenți nu-nțelegeau nimic, în afară de Antonina. De la Odessa şi-i amintea pe cei trei prieteni ai ei: Olea, Valea şi Saşa. Ea avea patru ani, Olea şi Valea – gemene – cinci, iar Saşa, elev în clasa-ntâi, şapte. La despărțire, împreună cu mama şi cu bunica lor, cei trei copii plângeau cu suspine, şi-i dăruiseră singura lor jucărie, «suvenir», un cățel de lemn: *Garic;* de ei îşi amintea şi de leii de piatră din josul scării mari, fiecare leu ținând o labă pe un gogoloi tot de piatră. Antonina o rugase fierbinte pe doamna Mareş să-i dea un gogoloi din acelea dar i se răspundea invariabil: «Nu se poate, că ne mănâncă leul. Gogoloiul este jucăria lui. Am să-ți cumpăr eu o minge». Dar se compara vreo minge cu

gogoloiul leilor? Refuzul maică-sii de-a deposeda un leu, unul singur, de jucăria de sub labă, i se păruse reavoinţă. Nu se putea ca leul, dacă-i vorbeai frumos, să nu-i dea mingea lui unui copil. Era prima ei dezamăgire.

Fostul locotenent, Titu Machidon, pe numele său, se simţise obligat să le spună celorlalţi cinci meseni de unde până unde se cunoştea el cu soacra mică şi cu mireasa. «Ne cunoaştem din ’42, de la Odessa. Doamna Mareş era acolo cu serviciul, iar eu răspundeam, împreună cu locotenent-colonelul Săpunaru, Dumnezeu să-l ierte, răspundeam de cantina pentru armată şi pentru funcţionarii de la Administraţia Transnistriei. Doamna Mareş m-a rugat s-o trec cu patru porţii în loc de două, ca să aibă ce mânca şi amărâţii ăia de copii ruşi, ucraineni de fapt, din apartamentul unde locuia dânsa cu fetiţa, cu Antonina. Olea, Valea şi cu Saşa erau atât de slabi că le ieşeau oasele prin piele. Mizerie ca acolo n-am mai văzut». Socotind că a lămurit lucrurile, domnul Titu Machidon comandase chelnerilor să-nceapă servitul mesei.

«Domnule Machidon, i se adresase doamna Mareş, înţeleg că aţi părăsit armata». «M-a părăsit ea pe mine». Şi pe un ton confidenţial, pe şoptite: «M-am dat şi eu cu ăştia că aveam doi băieţi de crescut». «Ce vă fac băieţii?». «Unul e inginer chimist, are două fete şi lucrează la Institut la coana Leana. Acum e-n Franţa, pentru un an, la o specializare. Celălalt e inginer petrolist, însurat şi el, cu doi copii. Acum e-n India pentru instalat nişte sonde. Dar dumneavoastră?». «Secretară la un liceu tehnic. Fata a terminat Medicina şi aşteaptă repartiţia». «Înţeleg că nu v-aţi recăsătorit. Cât de greu trebuie să vă fi fost... Pe mine m-ar bate Dumnezeu să mă plâng, dar grele vremuri trăim». «Domnule Machidon – şi doamna Mareş îi pusese o mână pe braţ cum fac adesea vârstnicii când se adresează tinerilor – pentru mare parte dintre oameni toate vremurile sunt grele. Bine pentru toată lumea n-a fost niciodată. Fiecare cu soarta lui».

Masa, cu feluri delicioase, cărora mulţi le uitaseră

gustul, durase vreo patru ceasuri, timp în care de şapte-opt ori domnul Machidon se arătase pentru a se convinge că totul mergea cum îi plăcea lui. Socrii mari îşi evocau părinţii, bunicii, satul lor cu poveştile lui, amintiri din liceu, mirele, Florin şi Mioara de-ale lor, din facultate, Florin făcând adevărate studii psiho-sociologice asupra celor care frecventau librăria Academiei. Doamna Mareş şi Antonina plasau şi ele din când în când câte un cuvânt, gândul lor fiind îndreptat spre trecut. Al doamnei Mareş la scenele sfâşietoare la care fusese martoră când îi însoţise la Dalnic pe cei veniţi din Ţară la mormintele copiilor lor căzuţi în luptă pe acele meleaguri. La ziua de 22 octombrie 1941 când sărise-n aer Comandamentul Militar Român de la Odessa, unde muriseră atât cât se ştia, 103 militari, între care generalul Glogojanu, comandantul militar al Odessei, şi 15 nemţi, la represaliile care urmaseră, la toate grozăviile pe care ar fi vrut să treacă o amnezie. La ziua de neuitat când aflase că-i murise bărbatul pe front, la tot ce urmase la Odessa, unde fusese martoră a celui mai întristător spectacol din viaţa ei, la nefericirea localnicilor, încununare a mizeriei de dinainte de război, la groaza care o cuprinsese pricepând că biruinţa ruşilor însemna pentru români regim sovietic.

* * *

La slalomul între şomaj şi câte un post fără vreo legătură cu nivelul ei intelectual, pentru că fusese o funcţionară oarecare la Administraţia românească a Transnistriei, la anul când Antoninei i se tăiase pensia de orfană de război, la drumul talciocului, la umilinţa îndurată din partea cumpărătorilor care socoteau că nu era de demnitatea lor să nu-ţi vorbească de sus, întorcând pe toate feţele obiectul de vânzare, ceea ce-i amintea antichitatea cu târgurile ei de sclavi, când amantul, obiect al tranzacţiei, era cântărit, măsurat, pipăit, căutat la dinţi cum fac de totdeauna geambaşii de

cai. Îi apăreau în minte ca şi când i-ar fi văzut în ajun Olea, Valea, Saşa, Larisa Antonovna, mama copiilor, profesoară de germană, şi Olga Nicolaevna, bunica lor dinspre tată, doctor în chimie, care, ca şi noră-sa, vorbea fluent germana. În casa lor, între puţinele întregi, fuseseră cazate Chirata Mareş cu fetiţa ei, Antonina. Apartamentul mai avea două camere de maximum douăzeci şi cinci – douăzeci şi şase de metri pătraţi, împreună, atribuiţi doamnelor Medvedev şi celor trei copii. În cele trei camere, cu bucătărie şi cu baie minuscule, cada fiind un fel de scaun de fontă emailată, locuise familia şi pe când trăiseră bărbaţii casei, generalul Iuri Medvedev, inginer genist, lichidat de Stalin în iureşul lui împotriva capetelor din armată, şi fiul său Boris, soţul Larisei, mort în luptele de la Cotul Donului, în aceeaşi zi cu locotenentul Marius Mareş. În cele trei camere, care dădeau într-un culoar lung, terminat cu baia şi cu bucătăria, era numai mobilă de dormitor, cu paturi de o persoană – un schelet de lemn lăcuit, cu saltea, un deal - o vale, de uzură – un dulap cu două uşi, o masă şi un scaun, toate standard, mai mult decât modest, în toate, paturile erau suprapuse, într-una trei, în celelalte câte două. Pe jos era mochetă care, după cum i se vedea urzeala, părea anterevoluţionară. Pe culoar, de-a lungul unui perete, se aflau rafturi cu cărţi, protejate de o perdea de stambă cărămizie, cu mici buline colorate. Cei doi ani de când începuse războiul nu justificau garderoba mai mult decât modestă a familiei Medvedev. Olga Nicolaevna, bunica, dintr-o veche familie de intelectuali, membri de academii, după ce-i fusese executat bărbatul, ca să supravieţuiască, şi cu un copil de crescut, îşi vânduse tot ce avusese de preţ. Îi mai rămăseseră câteva cărţi rare, în ediţie princeps «ca să nu uit din cine mă trag». Doamna Mareş se mirase cum de un general locuise în asemenea apartament. «Ăsta i s-a repartizat când era sublocotenent şi n-a vrut să ne mutăm de-aici, ca să nu atragem atenţia asupra noastră şi la ce ne-a folosit?

Dacă mă gândesc bine, totuşi ne-a folosit, mie şi fiului meu, că n-am fost evacuaţi, cum s-a-ntâmplat cu familiile altor generali, care din vile au ajuns la pământ pe jos, dacă nu în Siberia. Eu, înţelegând unde trăiesc şi cum, continua Olga Nicolaevna, cât am putut am investit în bijuterii; nefiind la vedere, ele nu stârneau nici invidii nici comentarii. Eu şi Boris, fiu-meu, am scăpat de Siberia, eu chimistă, specialistă în explozivi, el minor, comsomolist convins». Larisa, noră-mea, a avut de la părinţii ei covoare orientale de cea mai fină calitate, blănuri, tablouri valoroase. Mirosind a război, am convins-o să le vândă cât mai avea cui şi să cumpere bijuterii. O prietenă a familiei Medvedev îi propunea doamnei Mareş să-i vândă un pian. Chirata Mareş n-ar fi luat nici măcar ceva găsit în drum, dintr-o ţară sub călcâi străin. Nu uita ce-i povestiseră rudele ei din Oltenia despre ocupaţia nemţească şi de jaful prin care trecuseră în primul război mondial. Chirata ajuta nefericita familie Medvedev cu-atâta cât îi stătea în putinţă. Olga Nicolaevna o bătea adesea pe umăr şi-i şoptea: «Tî haroşaia jenşcina, Chirata». Chirata Mareş le rugase pe doamnele Medvedev s-o-nveţe ruseşte, mai ales că se putea ajuta cu dicţionarele germano-ruse şi ruso-germane din biblioteca de pe culoar. După trei ani de lecţii cu profesoare competente şi punându-şi ambiţia să vorbească numai ruseşte – cu ele, cu copiii, cu localnicii – rugându-le s-o corecteze la orice greşeală, se putea spune că doamna Mareş vorbea chiar bine ruseşte, ceea ce-i folosise după ’44, când stilizase câţiva traducători, buni cunoscători de rusă, şchiopătând însă la română. Rusa fiind obligatorie cât fusese Antonina elevă, o ajutase la teme şi insistase ca fata să-nveţe serios această limbă, de dragul de-a citi nişte mari scriitori, fără intermediul traducerii, oricât de bună ar fi fost. Duşmană a pierderii de timp – dacă e bal, bal să fie – Antonina urmase sfatul maică-sii, luând chiar locul întâi la o olimpiadă de rusă şi la fel la una de franceză. Pentru aceste două limbi temeinic învăţate, Antonina îi

recunoştea maică-sii meritele, însă nu-i putea ierta că n-o lăsase să urmeze liceul clasic, a cărui lipsă o simțise acut când, la Medicină, trebuise să-nveţe papagaliceşte termenii în latină şi pe cei, mai puțini, din greacă. Privindu-şi bărbatul, socrii şi prietenii, Antonina zâmbea absent, gândul întorcând-o la Odessa celor patru ani ai ei. Venite cu vagon-lit din România; fetița se mirase cum de-şi luase maică-sa patul cu ea, pat care nu semăna însă cu niciunul de la ei de-acasă. Ajungând adormită la Odessa, maică-sa o culcase în camera lor din apartamentul familiei Medvedev, rugând-o pe Olga Nicolaevna să se mai uite din când în când la fetiță, Chirata fiind obligată să se prezinte la Comandament. De câte ori deschisese Olga Nicolaevna uşa camerei, cum îi promisese locatarei lor, fetița dormea ca pruncul după scăldat; la un moment dat, în timp ce fierbea nişte mei la bucătărie, Olga Nicolaevna aude un plâns sfâşietor. Din doi paşi se afla în faţa fetiței disperate care, printre suspine, striga «mama», «mama». Olga Nicolaevna o luase-n braţe, o mângâiase, îi arătase prin gesturi că «mama» plecase dar avea să se-ntoarcă, dădea din braţe ca o pasăre vrând să le semnaleze ceva semenelor, pe urmă cu o voce joasă, liniştitoare, îi cântase ceva lin, ca de alinat durerile, de amorțit amărăciunile sufletului şi o podidiseră şi pe ea lacrimile. Cântecul ăsta i-l cânta lui Boris al ei când era bolnav sau supărat, chiar după ce trecuse de copilărie. Îndată ce-şi dă cât de cât seama ce înseamnă durerea sufletească, asemenea câinelui care citeşte sufletul omului ca pe o carte şi are premoniții care depăşesc omul, copilul simte tristeţea şi-ncearcă s-o aline. Văzând-o pe Olga Nicolaevna plângând, Antonina îşi ridicase poala rochiței, îi ştersese lacrimile, îşi apropiase obrazul de obrazul ei, o luase de mână, o-ngânase cu glasul ei întrerupt de suspine, simțind pentru prima dată, în scurta ei viață, înfrățirea în durere, durere ca un câmp căruia nu i se vedeau marginile. Se simțise pierdută, lângă altă ființă pierdută. Durerea e ca apa.

Se-mprăştie şi se strecoară prin cea mai măruntă fisură. Olga Nicolaevna o luase de mână şi o dusese cu ea la bucătărie, apoi de la fereastră îşi chemase nepoţii în casă spre a-i ţine de urât micuţei străine. Saşa, vrând s-o amuze pe colocatara lor, îşi chemase nişte prieteni mai mari decât el: doi cântau la balalaică iar altul, copil de circari, se dădea peste cap, mergea în mâini, făcea diverse clovnerii. Fiecare-şi etala cu sârg talentele, vrând s-o-nveselească pe fetiţa străină, care se uita uimită la ei, încetând să mai suspine. Când se-ntorsese acasă, Chirata Mareş găsise circul în plină desfăşurare. Le mulţumise copiilor pentru strădania lor de-a o-mbuna pe Antonina şi-i răsplătise cu un pachet de biscuiţi aduşi din România, pe care îi mâncau din ochi în timp ce Chirata rupea ambalajul ca să li-i împartă. «Ai văzut ce drăguţi au fost copiii cu tine», îi spusese maică-sa când se văzuseră la ele-n cameră. «Da, dar nu ştiu să vorbească». La amintirea acestei replici, Antoninei îi venise să râdă. Făcuse un efort să se abţină, fiindcă râsul ei ar fi fost deplasat faţă de subiectul în care erau antrenaţi toţi mesenii de la nunta ei. «Doamne, nu mi-aş fi închipuit niciodată că într-o zi atât de importantă, gândurile mele să nu aibă nicio legătură cu ceea ce mi se-ntâmplă! Aşa o fi la toată lumea?». S-ar putea. Dar nu tuturor le e dat ca în asemenea zi să-ntâlnească pe cineva care să-i învie trecutul. I se părea atât de ciudat că de la Odessa, unde se aflase cu o clipă mai înainte, se trezea într-un restaurant, la masă, printre alţii, cu un bărbat care i se părea un străin abia cunoscut, bărbatul ei de-atunci încolo, ales pentru a-mpărţi cu el viaţa. Luându-i bine seama, se-ntrebase dacă nu făcuse o greşeală măritându-se cu el. «Frumoase gânduri pentru o „mireasă”! Oare sunt eu făcută pentru această „instituţie”?».

* * *

Din punct de vedere masculin, Miron putea seduce şi

o sfântă. Deşi n-avusese de-a face cu fete mari, se purtase desăvârşit cu Antonina. Cum viaţa nu se reduce la erotism – o fi bine, o fi rău? – Antonina îşi confirma, în privinţa lui, observaţiile de pe când nu erau căsătoriţi: o lene şi o neglijenţă funciare, minimum de efort, niciun aport sau măcar preocupare în treburile gospodăreşti. În afară de ţâfnele maică-sii, nu moştenise nimic de la părinţii lui, care funcţionau ca limba unei pendule. Învăţat să fie tratat drept buricul pământului, i se părea nu doar un efort ci chiar o degradare faptul că trebuia să-şi facă singur pantofii şi să nu-i găsească daţi cu cremă şi lustruiţi, aşezaţi ca soldaţii la paradă, la capul patului, cum fusese-nvăţat de maică-sa. Doamna Mareş, care se afla într-un moment fericit al vieţii – adică avea o slujbă – deşi deranjată de comoditatea ginerelui ei, hotărâse să nu protesteze-n niciun fel, ştiind că afară de zâzanie, observaţiile ei nu i-ar fi schimbat năravul răsfăţului.

Terminând cu medie mare, Miron primise repartiţie în Bucureşti, la un ICRAL, unde, ca arhitect, nu se dădea sânge pe nas de muncă multă. Era un post care se mula ca o mănuşă pe principiul lui «noi ne facem că muncim, ei se fac că ne plătesc». Celălalt arhitect de la instituţie, fiu de medici, terminase facultatea cu doi ani înaintea lui. Acestuia i se propusese un post şi la ICSOR (Institutul Central pentru Sistematizarea Oraşelor din România), ceea ce-nsemna deplasări prin ţară şi proiecte de sistematizare, activitate care nu se compara cu traiul pe vătrai de la ICRAL. Miron şi Gabriel, colegul de instituţie, îşi făcuseră un plan care să le uşureze pe cât se poate munca: o zi unul era la sediu, celălalt – unde-l mâna fantezia, în ziua următoare invers. Când pe amândoi îi apuca simultan cheful de muncă, o luau prin cartierele vechi ale oraşului unde li se ceruseră relevee, pe care le făceau cu încetinitorul, fiindcă nu mai dădeau turcii şi nici nu-i mâna careva cu biciul. Şeful din promoţia Antoninei fusese repartizat la Central. Ea, a doua ca medie, la un spital de irecuperabili, la o distanţă

de Bucureşti care-i cerea să se trezească la patru dimineaţa, ca să prindă trenul de cinci şi un sfert spre Cuca Măcăii, cum îşi numea ea locul de muncă. Se spăla temeinic de seara, dimineaţa doar la sub-braţ, deodorându-se-n duşmănie, se-mbrăca în viteză de pompier şi o pornea spre Gara de Nord pe picioare, fiindcă mijloacele de transport în comun funcţionau numai de la ora cinci. Făcea naveta asta împreună cu prietena ei Mioara Vlăsceanu, mamă a doi băieţi, nevasta unui inginer cu studii la Moscova, mare ştab în construcţii, lipsit total de umor, îndoctrinat până-n măduva oaselor, faţă de care nici Mioara nu-ndrăznea să spună un banc politic. Cu firea ei directă şi contând pe incontestabila inteligenţă a Mioarei, odată o-ntrebase: «cum te-ai căptuşit, fato, cu beleaua asta? Mie să nu-mi spui că te-ai îndrăgostit de el». «Mi s-a părut potolit, aşezat, om de nădejde şi, drept să-ţi spun, am vrut s-o ştiu pe mama liniştită că mă vede la casa mea, sătulă, sărmana, de câtă sărăcie-am îndurat. A murit liniştită că nu m-a lăsat singură». Pentru copii îşi găsise o doamnă-doamnă, nemţoaică, mamă de doctor. Mioara o-ntrebase cum de se angajase la nişte străini în loc să vadă de propriii nepoţi. «Dacă e vorba să fiu slugă, apoi vreau să fiu cu simbrie, nu pe gratis», îi răspunsese fără nicio reţinere doamna Gerda Panea. Nemţoaică din Hamburg, se cunoscuse cu locotenentul, pe atunci, Mircea Panea, trimis în Germania la o specializare. Dragoste la prima vedere. Mircea Panea şi Gerda Huber se căsătoriseră civil în Germania, în anul 1930. Nunta – la Bucureşti, într-un cadru restrâns. Mirele era orfan de tată din primul război mondial, iar mireasa, orfană de amândoi părinţii, avea ca singură fiinţă apropiată o soră, cu opt ani mai mare decât ea, văduvă la treizeci de ani, cu doi copii. Trăgând din greu de când rămăsese văduvă, doamna Panea – mamă ducea o viaţă retrasă, departe de mondenităţi. În sinea ei nu o entuziasmase faptul că pentru fiu-său se terminaseră romăncele; totuşi nu se arătase ostilă faţă de aleasa lui. La douăzeci de ani ai ei,

când se măritase, Gerda era studentă în anul doi, la Litere – germană şi engleză – şi la Filosofie, la Heidelberg. Îşi continuase studiile-n România, terminase cu brio facultatea, însă nu profesase niciodată. Îşi crescuse băiatul şi îşi îngrijise cu devotament soacra; iar pe bărbatu-său chiar îl răsfăța, ca răspuns la purtarea lui afectuoasă, plină de atenții. Nu trecea o zi fără ca el să nu-i aducă măcar o floare. Soacră-sa, femeie-n puterea vârstei, se trezise cu un reumatism deformant; cu greu mai izbutea să vadă de propria persoană, ca urmare, nici vorbă să mai dea vreun ajutor în casă şi nici să bată drumul până-n satul unde avea o moară de apă, gospodărie pricopsită şi douăzeci de pogoane de vie, moştenire de la părinții ei, rămăşițe dintr-o mare avere, tocată de antecesorii mai depărtați. În urma capitulării necondiționate a României, din 23 august 1944, colonelul Mircea Panea, cu toată armata română din Moldova – la o sută şaptezeci de mii de oameni – luase drumul Marii Uniuni Sovietice, ca prizonier de război. Doamna Gerda Panea şi fiul ei Tudor n-aveau să afle niciodată unde-i putrezeau colonelului oasele. Foştii lui camarazi de arme şi de prizonierat nu mai ştiau nimic despre el de când fusese luat la o anchetă, la Liubianka. Neavând niciun act care să ateste moartea colonelului Panea, familia nu primise nicio pensie de la Statul român. Dumnezeu fusese milostiv cu doamna Panea – mamă, curmându-i suferințele în 1939. Prin informațiile pe care le avea colonelul şi chiar din ceea ce se comunica oficial, perspectivele anunțându-se îngrijorătoare, soții Panea hotărâseră să vândă proprietatea de la țară şi cum nici soarta banilor nu era sigură, îi investiseră, la sugestia unui prieten evreu, în bijuterii şi-n pietre prețioase nemontate, avere ascunsă şi care se transporta uşor. «În vremuri instabile e bine să ai avere mobiliară», rezumase prietenul situația în care se afla lumea în anul de grație 1940.

Doamna Gerda Panea era un om de nădejde, care instaurase o disciplină teutonică în casa Mioarei;

câştigase respectul soţului acesteia şi, cu toată severitatea pe care le-o arăta celor doi băieţi ai familiei, pe care-i creştea de bebeluşi, reuşise nu numai să fie ascultată dar şi iubită de ei, învăţându-i nemţeşte în mod atrăgător, cu poveşti amuzante şi insuflându-le ambiţia de-a-şi depăşi părinţii care şi ei învăţaseră germana în liceu.

Stelian Vlăsceanu, soţul Mioarei, la poziţia lui, i-ar fi putut, sigur, schimba repartiţia, însă, principial cum era, nici vorbă să intervină pe lângă vreo mărime, iar nevastă-sa nu i-o ceruse. Nu trebuia să ai spiritul de observaţie al Antoninei ca să intuieşti ce-nsemna pentru Mioara propria casă: o-nchisoare în perimetrul căreia îi era mereu teamă să nu încalce regulamentul. Şi naveta i se părea o eliberare condiţionată, acordată pentru bună purtare, ca în sistemul penitenciar din Occident. Hotărârea Antoninei de-a nu avea copii creştea pe măsură ce-nţelegea că menajul Mioarei ţinea doar din cauza copiilor. Antonina socotea că un copil însemna suprema dovadă de dragoste a unei femei pentru un bărbat. Până la acea vârstă, ei niciun bărbat nu-i inspirase dorinţa unui copil. Cu Miron convenise că timpurile pe care le trăiau te-ndemnau să nu laşi urmaşi care, pe bună dreptate, să te-ntrebe, într-o zi, unde ţi-a fost mintea când i-ai adus în asemenea lume. Poate nu era ea femeia prin care el să se dorească perpetuat, dar în mod sigur, comoditatea stătea la originea acestei hotărâri. Atâţia oameni se nasc ca efect al unei convenienţe care se substituie adesea convingerii şi dorinţei arzătoare: «ce casă e aia fără copii» şi «nu e om ăl de n-a crescut un copil şi n-a sădit un pom». Antonina era convinsă că băieţii Mioarei veniseră pe lume, drept urmare a îndatorării faţă de înţelepciunea populară, duşmană justificată a trecerii inutile a omului pe pământ. Înţelepciune care îndemna omul spre ceea ce era cu putinţă pe orice treaptă socială s-ar fi aflat. Sau veniseră conform raţionamentului: «să nu regret că n-am făcut-o şi pe-asta», nemaivorbind de teama

singurătății la bătrânețe. Mioara era la o apreciabilă depărtare de fericire – dacă așa ceva există. «Fata asta e ca un iepure speriat. Îi e frică de bărbatu-său ca de bombe. Ăsta, pe vremea Inchiziției, pe mulți i-ar fi trimis pe rug. Un tip cu o-nfățișare agreabilă dar comună, cu o minte proaspătă de țăran, un adevărat profesionist în ingineria lui, cu un aer de indiferență și de detașare, dar reținând și o șoaptă și cel mai mărunt gest, tipul ideal de spion, tovarășul inginer Stelian Vlăsceanu avea un suflet uscat, de iască, însă fără niciun risc de-a lua foc». Dar ea, Antonina? «Fericită», încântată că se măritase? Fusese o văpaie la-nceput, dar se domolise, îl considera pe Miron un tovarăș de drum. Nu-și făcuse niciodată portretul bărbatului ideal. Fusese-ndrăgostită de profesorul de Anatomie, probabil pentru aerul lui distins, distant, inaccesibil, nemaivorbind de valoarea lui profesională. Mioara fusese-n dragoste cu un băiat, în primii doi ani de facultate, când iubitul ei făcuse o pasiune pentru o colegă, frumoasă ce e drept, cunoscută ca poamă bună, având două haine de blană, una de nurci, alta de breitschwantz gri, în timp ce lumea umbla-n loden. Dezamăgirea asta o-mpinsese pe Mioara să se mărite cu primul care o ceruse de nevastă și să facă la iuțeală doi băieți gemeni, în anul trei de studenție. Dezamăgirea ca și insomnia sunt răi sfetnici. Te-ndeamnă la acțiuni pe care în stare normală nu le-ai face și pe care le regreți o viață. Antonina nu descoperise la Miron, după căsătorie, nimic din ceea ce n-ar fi observat din momentul când se cunoscuseră: dorința de-a fi remarcat, de-a fi original; Antonina o considera un infantilism de care spera să-l vadă vindecat; sinceră cu ea însăși, trăsătura asta o făcea să nu-l mai ia-n serios ca pe-un adult. Deși nici nu dăduse bine cu nasu-n meserie, fermentul de psihiatru o-ndemna să considere fiecare om, un caz. Dacă bărbatu-său ar fi fost prost, i-ar fi pus acel infantilism pe seama prostiei, nefiind însă prost, îl punea pe seama unui efort de a-și învinge timiditatea și nesiguranța de sine, ceea ce-l făcea

să sară peste cal. În coabitarea cu un om, neglijența, nepăsarea, ignorarea oricărei obligații sunt sămânță de stări conflictuale. Văzând cu cine avea de-a face, Chirata Mareș – Baiazid – deși din naștere nu era un monument de pacifism și de indulgență, izbită-n moalele capului de ciomegele vieții, ajunsese la concluzia că decât să te cerți mai bine pui mâna și strângi și cureți după neglijent și nesimțit. Plecând la patru și zece – și cinsprezece dimineața la gară, Antonina nu avea cum să aranjeze camera, bărbatu-său trezindu-se la șapte. În vederile lui nu intra ideea că se cuvenea să aerisească și să strângă patul. Și nu-l jena defel că soacră-sa făcea ordine și curățenie în locul lui. Cât de grăbită era dimineața, Antonina își bătea perna, își netezea cearșaful, își strângea plapuma sau pătura, după sezon. Predica asta, prin exemplu, nu-l impresionase pe bărbatu-său. În marile principii mai toți oamenii sunt de acord. N-ai afla pe unul să nu jure pe cele Zece Porunci. Mărunțișurile de zi cu zi îndepărtează oamenii, ca și deosebirile de păreri ideologice. Primele – mărunțișurile – macină încet-încet o relație, cele din urmă duc la o ruptură bruscă și iremediabilă. În momentul în care între doi parteneri de viață s-a dus stima, nu mai poate fi vorba de dragoste.

Antonina se gândea cât i-ar fi folosit ei să petreacă mai mult timp cu Miron și nu doar serile și două duminici pe lună, cât le-ar fi folosit amândorura. Pentru căsnicia Mioarei acest program era sigur folositor. Altminteri bombăneala dușmănoasă, pricina permanentă pe care o căuta cu lumânarea bărbatu-său față de ea și față de copii ori o făceau să-și ia câmpii ori o transformau din psihiatră în pacientă de psihiatrie.

Spitalul unde fuseseră ele repartizate se afla pe un deal; un conac boieresc de toată frumusețea, amestec de stil florentin cu stil brâncovenesc, atât de armonios îmbinate că nu dădeau nicio clipă impresia de hibrid, cu parchet de esențe nobile dispus în modele de un rafinament de covor oriental, cu uși sculptate cu păsări

care stăteau să-şi ia zborul dintre plante care alcătuiau o geometrie subtilă, pentru a cărei desluşire trebuia să ai ochi buni şi mai ales imaginaţie, cu un parter imens, cu un tavan cu bârne aparente, bârne de care atârnau candelabrele de fier forjat în tarsadă, cu un perete întreg din cristal brizotat, dând spre o pădure, acoperit numai în anotimpul rece, de uşi masive de stejar. Cele două proaspăt absolvente erau trimise la un spital de unde cu doi ani în urmă îşi dăduse directorul demisia. Fiind spital de incurabili – două sute cincizeci la număr, bărbaţi şi femei – autorităţile sanitare nu se sinchisiseră de el cine-ştie ce. Cum era s-ajungă incurabilii mai incurabili decât erau?! Doi zişi asistenţi medicali, foşti felceri la armată, reprezentau medicina în stabiliment. Infirmiere erau nişte femei din sat care le dădeau bolnavilor mâncare clocotită, ei o aruncau, ele o adunau şi o duceau acasă la porci. Spitalul, în afară de faptul că se afla într-o clădire splendidă, nu se deosebea cine ştie ce de *Salonul nr 6* al lui Cehov şi nici de *Marile Speranţe.* Parchetul abia de se mai bănuia de sub stratul de zoaie, pânzele de păienjeni atârnau de tavane şi de candelabre ca-ntr-un decor anume amenajat, peretele de cristal devenise opac, nemaiştiindu-se de când nu mai gustase apa şi mângâierea unei cârpe. Când spitalul se mutase aici, dintr-un spital adevărat – transformat în dormitoare de cursanţi C.A.P. – conacului i se mai adăugase o aripă, construită-n dorul lelii: closete insuficiente şi ale căror produse inundau adesea culoarul, fiind amplasate într-o încăpere în pantă; clădirea, luminată cu lămpi de gaz timp de doi ani, două cade la peste două sute de bolnavi, într-o chichineaţă, spălatul rufelor cu mâna, fiertul într-un căzănel ca într-o gospodărie obişnuită, sală de mese nu, sobele cu uşile în interiorul saloanelor, de unde zeci de arsuri, în schimb la fiecare pat o priză electrică, dovedind ignorarea celor care urmau să fie adăpostiţi de noua construcţie. Tot ce se adăugase conacului îndreptăţea calificativul unei femei de la spălătorie: „Toate aci merg

de la cur la gură". Şi ca încoronare a binelui, douăzeci şi cinci de kilometri între spital şi oraş, cinci pe drum de ţară. Până să vină Salvarea de la oraş un bolnav cu o urgenţă putea să moară liniştit, ceea ce le determina pe doctoriţe să ia camioneta, obţinută cu mari stăruinţe, şi una dintre ele să ducă omul la oraş la specialist şi să-l vadă într-un pat, luat în evidenţă.

Antonina primise, de la judeţ, mandat de director. Pentru această onoare care o deosebea de Mioara, contase faptul de a nu fi avut copii. Autorităţile locale aveau să se căiască amarnic pentru această alegere, dar de unde să fi ştiut ele ce-nsemna amestecul de oltean cu machidon. De când conacul boierului, care se omorâse de frică să nu fie arestat, devenise spital, niciun doctor nu-i ceruse primarului comunei şi nici la judeţeană cât ceruse într-o lună muierea asta subţirică-trestie şi iute ca ţiparul. Când credeau mărimile că au terminat cu spitalul, iar se trezeau cu ea cu altă jalbă-n proţap.

Mai întâi făcuse o curăţenie-n conac şi-n noua clădire, că totul sclipea. Prin judeţeana sanitară, cu multe şi vehemente stăruinţe, obţinuse lenjerie, haine şi saltele noi pentru bolnavi, var şi zugravi pentru a nu aduce lucrurile noi între nişte ziduri afumate, negre ca de peşteră. Doar liliecii lipseau. Rapoartele Antoninei nu scăpau din vedere niciun aspect al spitalului de care răspundea: starea bolnavilor – higiena, îmbrăcăminte, morbiditate, alta decât cea psihică, lipsa de medicamente, incompetenţa instructorilor de ergoterapie – un fel de vătafi care parcă ar fi mânat o cireada de vite, făcând din bolnavi slugile personalului, condiţiile improprii de păstrare a hranei, frigiderul defectându-se mereu; un tablou în culori sumbre, într-un stil neutru, măsurat, plin de revoltă înăbuşită. Singurul succes al începutului ei de directorat finaliza «raportul de activitate» în fraza următoare: «Din fondurile noastre, cu ajutorul bolnavilor şi al salariaţilor, am construit din chirpici un grajd, o cocină, o remiză pentru căruţă şi un garaj, toate-n stadiul de

finisare».

Cerea perseverent ca spitalul să nu se mai fi numit «Cămin de neuro-psihiatrie» ci de *psihiatrie,* ceea ce ar fi adus un spor de periclitate la salariul personalului căruia trebuia să i se ierte multe nereguli, dată fiind distanța de unde venea, de la oraş, şi posibilitatea de-a se angaja în alte locuri. Două probleme rezolvase Antonina: o condiție umană pentru bolnavi şi angajarea unor cadre medicale. Peste tot unde cu viu grai cerea ceva Antoninei i se punea întrebarea: «Dacă spitalul merge şi aşa de ce n-ar merge şi de-aici înainte». Antonina îi lua seama personajului de parc-ar fi vrut să-l disece şi-l întreba cu o voce suavă: «Dumneavoastră de câtă vreme aveți costumul ăsta?». Nebănuind capcana, câte unul răspundea sincer: de un an, de doi, de-o lună. «Şi credeți că o să-l purtați şi peste 20 de ani?». «Bine, dar...», răspundea personajul fâstâcindu-se. «Când o să se uzeze, o să cumpărați altul. Şi spitalul are nevoie de reparații, de întreținere. Spitalul este casa mea. În spital stau mai mult decât la mine acasă. Şi în el sunt oameni. Dacă au mintea pierdută, eu nu îi socotesc obiecte. În locul lor aş putea fi eu, ați putea fi dumneavoastră. Nimeni nu-şi cunoaşte viitorul. Şi ceva inacceptabil: ni se trimit nouă, spital de psihiatrie, bătrâni perfect normali psihic, care au cerut internarea într-un cămin obişnuit de bătrâni. Modul de-a-i trata pe bătrâni dovedeşte o desconsiderare a ființei umane. Pe aceştia umblu eu să-i plasez acolo unde trebuie, fiindcă dacă-i trimit din nou la „forurile competente", mor pe marginea drumului. De-asta vă bat la cap. Nu pentru mine, pentru ei şi pentru ai mei din spital». «Tovarăşa doctor, aveți de gând să rămâneți toată viața aici? Mă rog, până la pensie?». «Nu. Dar cât stau aici vreau să fac tot ce este de datoria mea. Şi datoria mea e să le fac bolnavilor viața cât mai bună». Avea femeia asta un talent de-a te face să te simți vinovat... Mai bine-i dădeai orice numai să scapi dracu' de ea.

Când ceruse tractor pentru desțelenit pământul din

faţa spitalului, ajuns pământ bătătorit, pe vreme uscată, şi băltoacă noroioasă, toamna pe ploaie şi primăvara la dezgheţ, primarului comunei i se păruse că doctoriţa întrecea orice măsură şi când mai aflase ce-avea de gând să facă i se păruse că umbla după cai verzi pe pereţi: voia să pietruiască toată suprafaţa, lăsând numai pe margini pământ pentru flori şi pentru două rânduri de răsură. Primarul nu scăpase de ea până ce nu-i dăduse tractor, trei camioane de balast şi un buldozer. Când doctoriţa trimisese personalul s-aducă răsură din pădure, urmase un protest general: oamenii înţelegeau să pună trandafiri nu sărăcie de răsură. Oftând, mormăind, înjurând în gând: răsură dorea, răsură aduseseră, răsură sădiseră. Când plantele se prinseseră în noul loc, doctoriţa îl adusese pe inginerul agronom de la G.A.C.-ul din comună şi altoise răsurile cu butaşi de trandafiri agăţători. Fierarul comunei, căruia doctoriţele «de la nebuni» le-ngrijeau tot neamul, ca pe oricine le cerea ajutorul ori sfatul, făcuse o boltă de metal pe care se agăţau trandafirii. După un an, bolta era toată o floare roz închis, de la măceşii altoiţi; în pietriş răsăriseră, fără să fie semănate măcar, flori de portolacă, în toate culorile, alcătuind un covor viu, iar la un metru de rădăcina răsurii creşteau crăiţe, muşcate, busuioc, dalii pitice, regina-nopţii, pansele de toate culorile. Sub boltă se aşezaseră bănci cu spetează, mese rotunde, scaune, de ebonit cu schelet de nikel. Toate pentru ca bolnavii să vadă şi altceva decât zidurile încăperii care-i adăpostea. Printre ei, zece bărbaţi sănătoşi psihic, aruncaţi acolo prin efortul familiei de-a scăpa de ei, conjugat cu al câte unei recomandări de specialist, n-aveau unde să-şi mai afle un adăpost după atâţia ani petrecuţi «la nebuni». Printre cei cu adevărat bolnavi se afla şi un evreu, fost cantor, a cărui familie emigrase. Văzând că doctoriţele vorbeau cu personalul despre apropierea Paştelui, se dusese lângă Antonina şi-i şoptise: «şi la noi e Pesah; aş putea să capăt şi eu, o bucăţică de pască?». A doua zi Antonina era la Templul

Coral de pe Sfânta Vineri, la Bucureşti, şi cerea pască pentru tot spitalul «ca să nu fie geloşi ceilalţi bolnavi». De acel Pesah toată lumea din Spital a mâncat pască, de unde s-a tras concluzia că doctoriţa Antonina Miulescu era evreică. Ceea ce n-a-mpiedicat-o să comande la bucătărie cozonac pentru Paşte. În spital s-au ciocnit şi ouă roşii, aduse de lumea din sat, care dădea de pomană.

Oricâtă vreme îi luau treburile administrative şi controlul spitalului, din pod până-n pivniţă, Antonina o dată pe zi mergea, împreună cu Mioara, din bolnav în bolnav, ceea ce Mioara făcea şi de trei ori pe zi, verificând şi formele contabile, fiindcă Antonina avea încredere numai în ea. Cu acei zece bătrâni cu mintea-ntreagă stăteau mai mult de vorbă decât cu tovarăşii lor; observaţiile acestor oameni simpli erau foarte importante pentru cele două doctoriţe: «Doamnelor doctore, zicea moş Gheorghe, aş fi putut să fug din spital, da' m-am gândit: „unde te duci, băiete, la cine? Dacă doctorii ăştia, buni, zdraveni, sănătoşi, vin de bună-voie printre nebuni, tu de ce n-ai sta acilea?". Şi m-am apucat să stau de vorbă cu fiecare, cum staţi dumneavoastră. Vorbesc toţi ca de pe lumea-ailaltă, da' cred că e printre ei şi de-ăi de-ar fi vrut să fie altceva decât au fost, că nu e toţi nebuni din naştere. Da' dumneavoastră de ce-oţi fi venind acilea?». Ce să-i fi spus ele? Că voiau să pătrundă mecanismul dereglării minţii şi-a sufletului omenesc şi că-şi puneau întrebarea dacă şi la animale or fi fost nebuni? Antonina – dintr-o curiozitate, dintr-un spirit de iscodire a naturii omului, pe care să şi le mulţumească nu numai intuitiv ci ajutată de argumente ştiinţifice, atâtea câte puteau fi luate în considerare în timpul vieţii ei.

Mioara – dintr-o amărăciune de neîmpăcat, din decepţia primei iubiri, depăşită cu mult de partenerul ei de viaţă, un străin alături de care trăia ca pe un teren minat, om obtuz, cârcotaş, duşmănos, care inspira numai teamă. Din curiozitatea de-a-nţelege mobilurile

existenței materiale şi mai ales spirituale care fac din oameni ceea ce sunt. Acele resorturi care se dereglează la un moment dat sau care – dereglate încă din starea intrauterină, explodează nestimulate sau stimulate din exterior. Spera ca psihiatria să-i ofere o rază care să-i străpungă nebuloasa din suflet. Când Gigel, băieţaşul de şaisprezece ani, autist, o apuca delicat de halat şi o-ntreba cu un glas de-o blândeţe, de parcă atingeai o catifea, cu ochii lui albaştri, de înger, pironiți în ochii ei: «Doamnă doctor, pe noi nu vrea nimeni să ne omoare, nici dacă vă rugați dumneavoastră?», cu atâta speranță încât Mioara se retrăgea-ntr-un birou şi plângea de-şi golea sufletul. În spital, agitați erau puțini, agitați dar nu agresivi. Aceştia erau cel mai puternic sedați. Ori dormeau ori cădeau într-o stare de prostrație. Oricum, un spital de cronici era mai puțin solicitant decât unul de psihiatrie obişnuit, unde fiecare zi putea reprezenta o surpriză, unde bolnavul era sensibil la orice cuvânt, la orice atitudine, care-i putea schimba umoarea cu o sută optzeci de grade; cu toate nemulțumirile, cu toate rănile, viața ei îi părea o caricatură, comparând-o cu sensul ascuns al întrebării lui Gigel, pe care ar fi fost îndreptățită s-o pună mare parte din locuitorii Pământului. Întrebarea asta cuprindea durerea mai multor oameni decât se poate-nchipui. Nicio specialitate nu-l pune pe doctor în fața fericirii, dar nicăieri nu-ți trebuie mai multă rezistență sufletească decât în psihiatrie.

Şi Mioarei şi Antoninei li se rupea sufletul când se izbeau – şi se izbeau mereu – de nepăsarea, chiar de desconsiderarea autorităților față de profesia lor, implicit față de pacienții lor. Când duceau un bolnav de-al lor la un specialist la oraş, auziseră nu o dată câte o asistentă care anunța medicul solicitat: «Domnu' doctor, vedeți că iar v-a venit o doctoriță de la nebuni cu unu' la consultație». Asta într-un spital! Şansele psihiatriei depindeau adesea de câte un deranjament în cadrul nobilimii comuniste; deranjatul se interna la

Elias, dar era tratat de medicii de la Central. Se dovedea atunci că şi în monumente pot apărea fisuri cărora nu le folosea bidineaua ideologică.

Prin cunoştinţele ei, Antonina aflase că la spitalul judeţean la care căminul lor avea acces, opera un chirurg foarte bun, fiul unui comandor de aviaţie mort la Cotul Donului. Cu primul caz de chirurgie abdominală, Antonina se prezentase acestui medic, comunicându-i că aflase despre existenţa lui de la o cunoştinţă comună şi neuitând să-i spună cine fusese tatăl ei. Zgârcit la vorbă, cu o figură dură, doctorul se arătase însă mai mult decât bun coleg, dând drumul năduşului din el, în faţa Antoninei: «Nu mă revoltă atâta ăştia cu mapa cât unii care, de când au terminat Medicina, nu-şi mişcă fundul din Minister, dar se consideră în drept să ne frece nouă ridichea şi să nu scape nicio ocazie de-a ne declara neproductivi...». «Domnule doctor, grea meserie viaţa», îşi rezumase Antonina amărăciunile. Înseninându-se deodată, doctorul o invitase să-mpartă cu el borcanul de salată de bœuf adus de-acasă şi să bea după aceea o cafea-cafea. La despărţire, după ce-i sărutase mâna îi spusese: «Uşa mea vă e deschisă pentru orice nevoie, nu doar chirurgicală».

Când avusese Gigel, băiatul autist, o criză de apendicită, se dusese Mioara cu el la chirurgul lor, cum îl numea Antonina. «Domnul doctor e la sală. Cam în douăzeci de minute vine la cabinet», o înştiinţase o asistentă. Fix la cât îi spusese asistenta, pe culoar apăruse un bărbat de statură mijlocie, arămiu la chip; după calota albastră care-i acoperea cam pe jumătate fruntea, era probabil chirurgul. Gigel stătea întins pe banca din faţa cabinetului, Mioara ţinându-i capul pe genunchi şi mângâindu-l întruna. Mioara se ridicase încetişor de pe bancă punându-şi geanta sub capul băiatului: «Domnul doctor Doru Brediceanu?», întrebase timid Mioara. «El, doamnă». «Îmi daţi voie, doctoriţa Mioara Vlăsceanu, de la Căminul de psihiatrie. Am venit cu un pacient care pare să aibă apendicită. Doamna

doctor Miulescu, directoarea căminului, m-a trimis la dumneavoastră». Fără niciun comentariu, doctorul se apropiase de Gigel şi spunându-i «hai, băieţaş, să vedem ce e cu burtica matale», îi trăsese în jos pantalonii de pijama şi, închizând ochii, îl apăsase pe locul dureros, aşteptându-se s-audă un urlet. Cu ochii-n ochii doctoriţei, Gigel îşi dusese un pumn la gură şi se muşcase până la sânge. «Nu te doare?», întrebase contrariat doctorul. «Doare rău, doare», răspunsese băiatul printre suspine. «Cum de n-ai ţipat?», întrebase doctorul de parcă s-ar fi adresat unui om normal. «N-am vrut s-o supăr pe doamna doctor». În acel moment, în ochii verzi-albăstrui ai lui Doru Brediceanu, aspri ca un câmp arid, se topise ceva şi se oprise ca o lavă incandescentă în ochii căprui ai doctoriţei, care nici nu mai clipeau sub vraja care-i străbăteau întreaga fiinţă.

«Angela, strigase el, duceţi băiatul la sală imediat».

Gigel, o privise pe Mioara cu spaimă, dar şi cu speranţă. «Doamnă doctor, să nu mă lăsaţi singur». «Nu, Gigel». «Şi dacă-i rugaţi dumneavoastră, ne omoară? Hai, rugaţi-i». «Am să-i rog, Gigel». Lui Doru Brediceanu i se părea că dialogul dintre doctoriţă şi pacient era extras dintr-un roman de ştiinţă-ficţiune.

Privirea, care-i străbătuse pe-amândoi, eliminase pentru doctor pronumele de politeţe şi cuvântul «doamnă». «Mioara, i se adresase doctoriţei, pironind-o cu privirea lui severă, vrei să mergi la sală?». «Chiar vreau să vă rog...». «Să *te* rog...». De data asta ţâşnise lavă din ochii ei. «Să te rog să mi-l dai acasă... acasă, adică la Cămin, fiindcă ar putea face o criză de panică, văzându-se printre străini». «Cum aţi venit până aici?» «Cu o camionetă a Căminului». «Cu şofer, presupun». «Da». «Spune-i şoferului să plece. La câteva ore după operaţie vă duc eu acasă, şi-am să trec în fiecare zi să vă văd». După operaţie, când Gigel încă nu se trezise, Doru Brediceanu o invitase pe Mioara în cabinet, îi arătase cu mâna un fotoliu şi apoi îşi scosese de pe cap calota. Acum se vedea că era blond, cu o chelie până la

jumătatea țestei; urma o dungă de păr în care se desena un cerc chel, exact ca tonsura preoților catolici, iar spre ceafă se ivea o altă dungă de păr auriu. Trăsăturile erau fine, exprimând însă încăpățânare şi dârzenie. Sub chipul cu puțină carne, supus parcă unei secete permanente şi unui soare nemilos, clocotea ceva învăluitor, o atracție şi o energie de neînfruntat. Ți-l închipuiai procuror, magistrat, polițist şi chiar spion. În mintea Mioarei defilau, cu viteza fulgerului, toți bărbații care-i plăcuseră. Niciunul nu-i ținea piept. Privirea lui de lavă fierbinte care-i tulburase toată ființa o simțea ca pe o pecete peste un document, documentul fiind viața ei. Doru stătea în fața fotoliului cu privirea plecată spre ea, fără niciun cuvânt. Neştiind de ce, Mioara se ridicase-n picioare. Între ei distanța era de trei-patru palme. Mioarei i se tăiase respirația. Îşi pironise privirea-n podea. Păstrând distanța dintre ei, Doru întinsese mâna, o apucase de bărbie şi o silise să-l privească în ochii care o străpungeau cu o privire aspră. Apropiindu-se un pic de ea cu mâna stângă ridicase mâna ei stângă, iar cu arătătorul dreptei trecuse peste verigheta ei şi apoi peste a lui. «Uneori e prea devreme. Alteori e prea târziu», şoptise-n timp ce-şi retrăgea mâna de sub mâna ei. «Să mergem la Gigel». Cu dreapta îi strângea mâna stângă atât de puternic încât îi simțea verigheta în palmă. Gigel încă nu se trezise. Ei se aşezaseră pe un pat liber, el la un capăt, ea la capătul opus, ca doi bolnavi care se tem să nu ia boala unul de la altul. «Aşteptăm aici sau mergem la mine?». «Dacă aveți ceva de făcut, mergeți». Mioara vorbea pe un ton oficial, ținând seama că în salon era o asistentă. Doctorul îi luase băiatului pulsul, îi pipăise carotida. «S-ar putea să se trezească într-o oră». «Dacă nu mă vede când se trezeşte, se sperie». «Atunci rămânem». Asistenta ieşise. Doru îşi reluase locul. «De ce eşti atât de tristă, Mioara?», o-ntreba el în şoaptă, fără s-o privească. Fără să-i răspundă, Mioara îşi acoperise fața cu palmele şi-o podidise plânsul, un plâns lin, fără suspine, în care se

prelingeau toate amărăciunile, toate frustrările ei de femeie trăind lângă un bărbat pe care nu doar că nu-l iubea, dar îi era de-a dreptul urât, cu doi copii amintindu-i mereu cine le era tată, când ea se simțea nimicită de dorință pentru bărbatul necunoscut de lângă ea, însurat şi tată de familie. De ce-i răsucea şi el cuțitu-n rană, când ar fi fost atât de simplu s-o strângă-n brațe fără explicații, fără o şoaptă măcar. Se temea să-şi complice viața? Dacă ea voia să trăiască o clipă de adevăr, el de ce scormonea în viața ei, de ce trebuia să-i amintească de viața asta? Dar ea? De ce nu-şi răzima obrazul de pieptul lui şi să-l ude cu lacrimile care nu i se mai opreau? Doru se aşezase în fața ei, îi luase mâinile de pe obraz, îi sărutase palmele ude de lacrimi. «Iartă-mă, iartă-mă». Îi ridicase fața spre el, îi sărutase ochii şi obrajii înlăcrimați, şi-i atinsese buzele ca o adiere. «Ce-ai vrea tu de la viață, fată dragă?». Uitându-se-n ochii lui cu o privire-n care i se ducea sufletul, îi răspunsese şoptit, cu pauze între cuvinte, fiindcă nu mai respira normal. «Ceva... ceva greu. Mi-e greu... mi-e tare greu să-ți răspund». El tăcea cu încăpățânare. Nici măcar nu-şi repeta întrebarea. Luându-şi inima-n dinți, cu o şoaptă şi mai pierită, punându-şi mâinile peste ochi îi răspunsese: «Aş vrea să mă iubeşti». Doru tresărise ca scuturat de un curent electric. Într-un târziu, Mioarei părându-i un veac, el spusese cu o şoaptă şuierată: «E un număr de telefon care te sună la ce oră ceri. Un robot îți răspunde: „comandă acceptată”». Mioara era năucită de aceste cuvinte pe care nu ştia cum să le interpreteze. Tot într-un târziu, Doru, răspunsese nedumeririi ei cu un ton de sentință judiciară: «Mioara Vlăsceanu, te iubesc de la ora unsprezece, azi, 25 august, 1962».

* * *

Când Gigel se trezise, Mioara îl ținea de mână. Băiatul se uitase-n tavan, speriat şi nedumerit, apoi îşi plimbase

privirea jur-împrejur; se-nseninase văzând-o pe doctoriță. «Doamnă doctor, suntem în cer?». «Nu, Gigel, suntem pe pământ». «Adică n-am murit?» Şi i se destinsese fața a dezamăgire. «Nu, Gigel». «Nu i-ați rugat?». «I-am rugat, dar mi-au spus că sunt toate locurile ocupate». «Păcat», şi Gigel o strânsese de mână şi-ncepuse să plângă. «Doamnă doctor, noi când o să murim?», o-ntrebase printre suspine. «Când o să fie locuri, Gigel. Nu te necăji». Doru nu-şi amintea din stagiul la psihiatrie să fi-ntâlnit asemenea caz. Încerca să-i pună băiatului un diagnostic. Citindu-i gândul Mioara întorsese capul spre el şi-i şoptise: «autism».

«Angela, eu plec. E două, mi s-a terminat programul. A venit doctorul Berbecaru?». «Da». «Mă-ntorc mai încolo să-i văd iară pe ăi de la şapte. Ca să ştii ce să-i spui nevesti-mii dacă sună. Eu trebuie să duc la Psihiatrie, la Băiculeşti, băiatul ăsta operat». «Chiar aşa, imediat după operație?», se mirase Angela, măsurând-o din ochi pe Mioara. «Să vă fac prezentările: doamna doctor Mioara Vlăsceanu şi doamna Angela Dobrescu, asistenta noastră şefă». Mioara îi întinsese asistentei şefe mâna. «Aş fi zis că sunteți elevă, doamnă doctor», îi spusese Angela care ar fi putut să-i fie mamă. «Am douăzeci şi patru de ani şi doi băieți gemeni, de patru ani». «Da' ştiu că v-ați grăbit». «Să nu mi-o ia alta-nainte» şi Mioara-i zâmbise Angelei. Trecută prin ciur şi prin dârmon, ca oricine-şi petrece viața-ntr-un spital, Angelei nu i se păruse prea vesel zâmbetul tinerei doctorițe. Pe sub sprâncene, aruncase o privire şi spre doctorul ei; parcă nici lui nu-i erau boii acasă. «Angela, trimite doi băieți să ia copilul şi să-l ducă la maşina mea». Şi apoi către tânăra doctoriță «Mioara, mergem?». Vorbindu-i doctoriței ca unei vechi cunoştințe, voia s-o deruteze pe Angela care în gând îşi spusese: «Amândoi au copii... Fereşte-i, Doamne». Deşi nu citise şi nu auzise niciodată că tusea şi dragostea nu se pot ascunde – observație chinezească – Angela depista şi cea mai discretă tuse, iar dragostea o simțea din aer.

«Eu vin odată cu Gigel», răspunsese Mioara, ţinându-l pe băiat de mână cu stânga iar cu dreapta mângâindu-l pe frunte. «E fată la locul ei şi-are suflet bun, săraca». «Săraca», fiindcă Angela avea un nas foarte sensibil şi când era vorba de omul ros de-o nemulţumire.

Doru-i zâmbise Mioarei, zâmbet ce s-ar fi tradus prin «Ţi-am înţeles prudenţa; vrei să nu mai rămânem singuri nicio clipă». La maşină – un Mercedes, cadou de la sora lui Doru, din R.F.G. – Mioara voise să meargă-n spate, ca să-l ţină pe Gigel cu capu-n poală. «Domnişoară, i se adresase un brancardier, luând-o drept o asistentă „de la nebuni", pune-i mata sub cap geanta aia de-o ţii în mână şi lasă băiatu' să stea-ntins în spate c-o să-i fie mai bine şi treci mata în faţă». Ca să nu dea de bănuit că se fereşte să stea lângă doctor, fără niciun comentariu se aşezase pe locul mortului. Douăzeci de kilometri cât merseseră pe asfalt nu scoseseră o vorbă. Ştiind că urmau cinci kilometri de hârtoape, Mioara îl prevenise pe Doru, fără să-l privească: «Aici începe greul: un deal – o vale, un deal – o vale». «Nu ne zoreşte nimeni». Ea se ţinea strâns de mânerul de deasupra portierei, ca nu cumva, la o zguduitură, să se-atingă de Doru. «Mioara, împotriva cutremurelor şi a dragostei nu există vaccinuri. Cutremurul e boala pământului, dragostea e boala fiinţelor». Doru trăsese pe dreapta şi oprise motorul. Gigel adormise şi pufăia uşor, ca un tors de pisică. Doru îi desprinsese Mioarei mâna care i se-ncleştase pe mânerul de deasupra portierei, apoi îi întorsese cu o mişcare lină faţa spre el. Închisese ochii şi ca un orb care vrea să-şi întipărească ceva tactil, îi mângâia părul, fruntea, obrajii, bărbia, gâtul. Mioara îl privea cu ochii întredeschişi. Bărbatul de lângă ea părea să-mplinească un ritual mistic. Pe chip i se-ntipărise ceva de transă, cum ei nu-i mai fusese dat să vadă, iar dorinţa ei faţă de trupul de-alături îi copleşea, cu exasperare, fiecare fibră. Când buzele lui îi atinseră gura, în sărutarea lor era setea omului care în deşert găseşte, în fine, un fir de apă

din care soarbe cu nesaț, cu disperarea celui trecut prin arşiță. Gândurile Mioarei semănau cu o ață încurcată căreia nu-i poți desface nodurile. Exista pe lume numai bărbatul de lângă ea şi dorința sfâşietoare de-a fi una cu el. Cu ochii închişi, cu mâinile avide îşi cercetau unul altuia trupul.

* * *

Antonina făcuse cât îi stătea în puteri onorurile casei, etalând sub umbrar, pe o masă, tot ce-şi aduseseră de mâncare şi ea şi Mioara, plus cartofi prăjiți chiar atunci la bucătărie, împreună cu o salată de roşii, totul făcut la iuțeală de Gicuța, bucătăreasa şefă, pe cât de grasă pe atât de iute la treabă.

«Sunt şi restaurante mai bune, glumise Antonina, dar „şi cea mai frumoasă fată din lume nu poate da decât ce are”». «La plus belle fille du monde ne peut donner que ce qu'elle a», găsise de cuviință Doru Brediceanu să le dea franțuzilor ce era al lor, că de la ei venea vorba. «Să ştiți, doamnele mele, că am mâncat aici ca un paşă. Îmi permiteți să vă spun pe nume, eu fiind cu zece ani mai bătrân decât voi. Iar voi alegeți: ori îmi spuneți „nene”, ori, simplu, „Doru”». Se gândise el cum să nu complice lucrurile şi alesese formula asta, deşi Antonina nu era persoana pe care s-o iei cu «tu» fără să te invite ea.

Sensibilă față de regulile de comportament, propunerea unui coleg de breaslă, cu zece ani mai mare decât ea, Antoninei nu i se păruse deplasată. Un cod strict ar fi cerut ca ea, femeie, să propună prima să se treacă la persoana a doua singular. Atitudinea rezervată, ochii mereu plecați, semimuțenia Mioarei în timpul mesei, în schimb, nu i se păruseră fireşti. Doru Brediceanu se uita fix în ochii omului când îi vorbea. Mioara nu-şi ridicase nasul din farfurie nici când spusese câteva cuvinte. Dacă Mioara ar fi fost o taciturnă şi-o amorțită de felul ei, Antonina nu s-ar fi mirat. Şi Mioara se uita în ochii omului când îi vorbea.

De data asta, drept era că nu se adresase cuiva anume, ci făcuse câte o remarcă despre lucruri care nu priveau pe niciunul dintre ei trei. Doru, cerând voie să se retragă, dorise să-l mai vadă pe Gigel. Antonina şi Mioara îl însoţiseră. Băiatul dormea liniştit, la izolare, pentru a se evita ca vreun bolnav să-i dea ceva de mâncat sau de băut. Conducându-l împreună cu Mioara spre maşina lui, Antonina se oprise la un strat de flori, le rupsese pe cele mai frumoase şi i le pusese-n braţe lui Doru: «Pentru doamna Brediceanu». «Care este biochimistă, lucrează la Institutul de hematologie, la Bucureşti, şi adoră florile... Doamnele mele, ne vedem mâine», şi le sărutase ceremonios mâna, întâi Antoninei, apoi Mioarei care şi de data asta îi evitase privirea.

«În timp ce Doru Brediceanu e un actor desăvârşit, Mioara mea nu e bună nici să ducă tava», trăsese Antonina concluzia întrevederii lor trei.

A doua zi, când venise Doru, Antonina era plecată la Judeţeană cu nişte hârţoage, încât Mioara nu mai avea sub ce umbrelă protectoare să se adăpostească şi să-şi ascundă focul care o mistuia. Doru o găsise în cabinet şi-i spusese pe un ton hotărât: «Hai să-l vedem pe Gigel». Totul era-n ordine. Băiatul îi mângâiase doctorului mâinile şi-i şoptise pe un ton de mustrare blândă: «N-aţi vrut să murim, cum v-a rugat doamna doctor». «Gigele, îmi pare rău, dar toate locurile erau ocupate», intrase Doru în jocul autist. Mioara şi Doru făcuseră drumul înapoi în cabinet fără un cuvânt. Înăuntru, cu un gest, Mioara îşi invitase oaspetele să ia loc, de data asta uitându-se în ochii lui cu un aer vinovat, ca şi când şi-ar fi cerut iertare pentru ziua precedentă.

«Mioara, îi putem minţi pe alţii, nu pe noi» şi o privise aspru, ca un dascăl care şi-ar fi moralizat elevul. «Mi-e ruşine...». «Ruşine că mă iubeşti? În dragoste nu există nici demnitate nici ruşine... La ce oră să te iau cu maşina?». «Trenul pleacă la cinci fără un sfert». «Dar mergi cu mine, nu cu trenul». «Am să fiu la gară la patru jumătate, fiindcă nu putem pleca de-aici împreună».

«Perfect. Te iau din spatele monumentului la patru jumătate. Ce facem cu Antonina?». «Mi-a telefonat că nu se mai întoarce... altfel». «Înțeleg». Mioara îl condusese ca o gazdă politicoasă până la uşă. Doru nici măcar nu-i sărutase mâna. O privise cu asprimea lui de investigator, ceea ce pe Mioara o tulbura mai mult decât revărsarea de lavă incandescentă care îi copleşise trupul şi sufletul în ajun. «Doamne, ce vrea omul ăsta de la mine? Ce vreau şi eu de la el». Se dusese aproape alergând şi se azvârlise cu faţa-n jos pe canapeaua de consultaţii, zvârcolindu-se de dorinţă.

Mercedesul refegist avea să fie cuibul iubirii lor, iubire, ajunsă la extaz; uitare de lume, uitare de sine, întâlnirea celor două jumătăţi în care fusese despicată fiinţa omenească la-nceputul lumii.

«Ne-ntoarcem acasă ca la slujbă», rezuma Doru, dincolo de Mercedes, viaţa lor doi. Un fost coleg de liceu al lui Doru era subalternul inginerului Vlăsceanu, soţul Mioarei, pe care-l caracteriza drept negru-n cerul gurii. Remarcabil din punct de vedere profesional, ca atâţia oameni plecaţi de la pământ pe jos, însă ranchiunos şi cu mare talent de-a te lovi pe la spate. Unul pe care să-l eviţi şi la bine şi la rău. Un tip aspru cu subalternii, colţos cu superiorii, care nu se puteau închipui contrazişi decât de cineva cu spatele ranforsat de-o anumită instituţie, care deţinea aşi în mânecă, buni de scos la iveală când cu gândul nu gândeai.

Mioara nu ştia nimic despre nevasta lui Doru şi indirect nu se-ntâmplase să afle. Cunoştinţe la Institutul de hematologie avea dar nici picată cu ceară nu s-ar fi interesat de acea doamnă.

El venise douăsprezece zile să-şi consulte pacientul, ocazie de-a le duce pe amândouă doctoriţele la Bucureşti cu maşina. După ce-i scosese lui Gigel firele de la operaţie, apariţia lui la cămin ar fi fost suspectă. Doru nu se-ndoia că Antonina ghicise din primul moment iubirea lui cu Mioara; nu-i lăsa nicio clipă singuri, nu numai de ochii lumii, dar şi ca ei doi să n-o considere

codoaşă. Prezenţa ei era o pavăză împotriva bârfei, ceea ce pricepuseră amândoi şi nicidecum indiscreţie ori dorinţă de-a le pune beţe-n roate. Pentru a le demonstra preocuparea ei de a-i feri de bârfe, Antonina îl însoţea pe Doru la patul lui Gigel, lăsând-o pe Mioara, sub diverse pretexte, în cabinet. Mioara mergea la patul băiatului înaintea lor ca să nu se simtă părăsit de singura fiinţă care-nsemna ceva pentru el. De când era pierdută de dragoste pentru Doru Brediceanu, Mioara părea învăluită de o lumină, de o blândeţe, de o-mpăcare. Părea altă femeie decât cea întunecată, copleşită de griji şi de nemulţumiri. În privinţa lui bărbatu-său, în judecăţile ei intime, devenise mult mai concesivă, chiar iertătoare, spunându-şi: «Cred că nu sunt eu femeia care i-ar fi trebuit lui. Alta poate ar izbuti să-i mai atenueze asperităţile, dacă l-ar iubi. Eu am avut toate bunele intenţii dar n-am ajuns la iubire, nici măcar la o afecţiune blajină. Pasiunea poate nu le e dată cuplurilor legitime sau eu n-am avut noroc? Dar Doru? Nu i-am pomenit nimic de bărbatu-meu, el mie nimic de nevastă-sa. Şi dacă-ar fi să plătesc cu-necul sau cu spânzurătoarea, n-aş renunţa la ceea ce trăiesc acum. Cât de robi suntem trupului nostru dacă el ne supune şi judecata şi sufletul. Decât să mă despartă acum cineva de bărbatul ăsta care m-a-nvăţat ce e pasiunea mai bine să mă omoare. Copiii! Doamne, copiii! În braţele lui, sub respiraţia lui uit şi de ei, fiinţe dragi şi nevinovate». Intimitatea cu bărbatu-său însemna pedeapsa, penitenţa, pe care nu i le dăduse canon niciun duhovnic. La o despărţire, Doru îi şoptise la ureche: «Când mă gândesc cât suferi...». «Dar tu?» şoptise şi Mioara printre lacrimi. «Nu mă-ntreba...» şi oftase din adâncul sufletului. Fiindcă nu reuşea să renunţe s-o vadă pe Mioara-n fiecare zi, hotărâse ca la sfârşitul programului să le ducă la Bucureşti cu maşina pe amândouă doctoriţele «de la nebuni». Urmând modelul cacealmalei de la poker, Doru lua-n maşină pe oricine se afla în drumul lui, şi-l solicita, pentru a spulbera orice

bănuială de legătură ilicită între el şi una dintre doctorițe şi de ce nu între el şi amândouă. Genuri diferite, fizic şi comportamental, una plinuță şi cu o piele ca o mătase mângâietoare la pipăit, blândă şi puțin expansivă, cealaltă, din care păreau că ies mereu scântei – iute ca țiparul, subțire-nuia şi țepoasă ca un arici, cu o limbă neiertătoare, cu o minte-brici, amândouă dădeau bine în peisajul erotic al unui bărbat.

Recunoscându-i inteligența, valoarea profesională, comportamentul elegant şi plin de omenie, totuşi Antonina nu se vedea în pat cu Doru Brediceanu nici într-o mie de ani. Bărbatul Mioarei, cu firea lui posacă, cicălitoare şi certăreață – tipul de om făcut să atragă toate energiile negative – parcă anume îşi împingea nevasta în brațele altuia, de la care măcar să audă şi ea o vorbă bună. De-o frumusețe caldă, de o feminitate care inspira gânduri nu tocmai ortodoxe, Mioara nu dusese lipsă de băieți care o curtaseră şi după ce avusese gemenii şi chiar unul dintre profesori, o somitate în chirurgie, oftase după ea şi ce foloase ar fi tras de pe urma lui! Dacă urmăreai o nuntă de pisici, adesea vedeai un motan splendid împerechindu-se cu o pisică răpciugoasă dar şi reversul medaliei, o prințesă a lumii pisiceşti sedusă de-o urâciune de motan. Soțul Mioarei, departe de a fi un gentleman, era un bărbat chiar frumos. Doru Brediceanu cu ochii lui magnetici şi cu privire dură nu promitea cine ştie ce tandrețe în relațiile cu o femeie. Dar parcă poți să ştii? Şi poți să ştii ce-şi doreşte femeia? Fără să facă vreo aluzie față de Mioara şi de Doru, ei ştiau că Antonina îşi dăduse din primul moment seama de legătura lor şi de asemenea că făcea tot ce putea pentru a-i feri de gura lumii. Printr-o asistentă care lucrase la Colțea pe vremea când ea şi Mioara îşi făceau acolo Internatul, se informase şi despre nevasta lui Doru. Distinsă, impunătoare, autoritară, foarte bună profesional, distantă cu toată lumea, nu se ştia despre ea decât că era fiica unui profesor de la Politehnică, academician, şi a unei

profesoare universitare, că era măritată cu un doctor, că avea două fete. Nu era prietenă cu nimeni din Institut, nu schimba niciun cuvânt mai mult decât îi impunea profesia. Elegantă, cu un gust desăvârşit în tot ce punea pe ea, se vedea şi din mers că nu ştiuse niciodată ce era nevoia, necum sărăcia. Pe bărbatu-său îl cunoscuse într-o excursie la munte; şi învăţată să fie centrul atenţiei în orice societate, pentru ea însăşi dar şi din interes pentru părinţii ei, persoane de anvergură, Sorana Cerchez fusese impresionată de lipsa ei de efect asupra lui Doru Brediceanu, un oarecare doctor de provincie, departe de-a fi un Adonis ori măcar un Mandea chieptosu', bun de prăsilă, scump la vorbă, dar cu nişte replici care-ţi luau piuitul. Comportamentul lui egal cu toată lumea – lume care o includea şi pe ea – o incitase şi chiar o enervase. Grupul de urcători pe munte, dar nu de cățărători, se compunea din şase bărbaţi între douăzeci şi patruzeci de ani şi din cinci femei cam de aceleaşi vârste, între care erau numai relaţii de camaraderie. Sorana, aflată întâmplător printre ei, căutase să se ataşeze grupului, curioasă nu atât să cunoască munţii cât să vadă ce zace în Doru Brediceanu. Toţi cei din grup erau necăsătoriţi şi fără copii. Nu era duminică ori sărbătoare ca ei să nu fie împreună, până în ziua când unul se pierduse de grup, căzuse într-o groapă de zăpadă în care, după o noapte întreagă de căutare disperată, îl găsiseră mort îngheţat. Copil unic al unei mame care-l crescuse de una singură, băiatul terminase arhitectura. Această întâmplare nenorocită destrămase grupul. Fiecare se-nvinuia în sinea lui de această nenorocire şi-i era greu să se mai uite-n ochii celuilalt. Unul singur rămăsese legat de mama băiatului mort – femeie de o demnitate, de-un curaj şi de-un echilibru de necrezut – până ce, sărmana, aproape oarbă, se-ndurase Dumnezeu de ea. Doru îi purtase de grijă în privinţa sănătăţii şi a medicamentelor ca propriei mame.

* * *

Moartea acelui băiat, din grupul în care se integrase, mai mult din ambiție, o zguduise pe Sorana, aflată pentru prima oară în fața unei tragedii. Simțise nevoia să se descarce ca de o grea povară, stând de vorbă cu un martor al acelei nopți de coşmar, nevoie ca de o exorcizare. Nu-şi ierta că, fiind cu ochii numai după Doru Brediceanu, îi ignorase pe ceilalți din grup. Dacă ar fi fost mai atentă, ar fi băgat de seamă că de la un moment dat nu se mai auzise scârțâit de bocanci înfundați în zăpadă, iar ea nici măcar nu-ntorsese capul pentru a vedea ce se-ntâmpla cu ultimul din grup. Întâmplarea făcuse ca în acea perioadă, când era aproape de nevroză, să-l întâlnească pe Doru Brediceanu şi să-l roage cu lacrimi în ochi să vină la ea acasă fiindcă avea o nevoie dureroasă, ca un cui în inimă, să se spovedească unui om în stare s-o-nțeleagă. Doru o urmase într-o vilă cu arhitectură superbă. Din vestibulul cât o cameră, pardosit cu gresie de culoarea cerului, în care te puteai oglindi, pătrundeai într-o-ncăpere dreptunghiulară, de vreo sută de metri pătrați, împărțită, printr-o arcadă, cam în două treimi-hol, una sufragerie, dând pe o terasă. Pereții lungi ai dreptunghiului de dinaintea arcadei erau acoperiți cam de la un metru jumătate în sus de tablouri purtând semnături ilustre, româneşti şi străine. Pe pardoseala în care trandafiriul marmorei alterna cu granitul cenuşiu, la distanță egală, între ele, erau dispuse colonete de-un verde stins, susținând busturi de bronz, cu semnături la fel de importante ca şi cele de pe tablouri. Sorana îl poftise în camera ei, mobilată cu un pat în formă de cochilie, dintr-un lemn castaniu mat ca şi secreterul aşezat la peretele opus. Deasupra secreterului se înclina uşor un peisaj de Tonitza, într-o ramă de-un auriu stins; o perdea împărțită-n două, ca în țările nordice, fiecare parte prinsă de zid cu un şnur greu, de-un auriu desprins parcă din rama tabloului, filtra lumina unui

soare obosit. Singurele obiecte care te situau în contemporaneitate erau două fotolii de piele, culoarea untului. Cu un gest, Sorana îi arătase lui Doru unul dintre ele, ea aşezându-se în celălalt, despărţindu-i secreterul. Doru o fixa cu privirea lui aspră, de anchetator. Nu scotea un cuvânt, nefăcându-i un regim special Soranei, ci dintr-un principiu potrivit căruia cine avea ceva de spus n-avea decât să spună, el neconsiderându-se dator să-i înlesnească discursul. După o tăcere care i se păruse exasperantă, Sorana trăsese adânc aer în piept, îşi luase inima-n dinţi şi cu o voce alterată de emoţie, îşi începuse spovedania: «Nu-mi pot ierta moartea lui Cristian. Numai eu, cu neatenţia mea sunt de vină. Dacă m-aş fi uitat în urmă la timp, trăia, trăia...» şi-ncepuse să plângă-n hohote. Ţâşnise din fotoliu şi se aruncase la pieptul lui Doru care, între timp, se ridicase-n picioare. Îi ştersese lacrimile cu batista lui, o luase de mână şi o aşezase la loc în fotoliu, se rezemase o clipă de secreter apoi îşi reluase locul. «Sorana, crezi în destin?», o-ntrebase pe un ton neutru. «Nu ştiu», îi răspunsese ea ca trezită din somn. «Eu cred că fiecare vine pe pământ cu un program pe care-l îndeplineşte. Mulţi cred în puterea omului de a decide şi spun „norocul şi-l face omul cu mâna lui”. Eu nu cred. Ştiu sigur un lucru: remuşcările sunt otrava sufletului şi nu pot îndrepta nimic. Timpul este ireversibil, noi suntem ireversibili, nu-ţi spun nicio noutate». «Nu pot uita. Nu pot să-mi iert». «Timpul este leacul tuturor rănilor din suflet. Numai timpul. Tata a fost aviator. A murit în ’42 în Rusia. Nu credeam că după tragedia asta mama avea să-şi mai revină vreodată. A trebuit să trăiască. Avea doi copii de crescut: pe soră-mea şi pe mine. S-a-mpăcat cu soarta». «N-ai vrea să mergem la un restaurant, să ne mai schimbăm gândurile?», spusese Sorana cu un glas rugător şi cu o privire de om învins. «Şi dacă aş vrea, nu pot. Peste două ceasuri intru în gardă până poimâine la două. Şi mai e ceva: eu nu merg la restaurante, nu din vreun principiu: nu-mi permite

punga, iar invitat nu mă las, mai ales de o femeie. Un lucru să fie clar: noi doi aparţinem unor lumi diferite, învăţat fiecare cu un mod de viaţă. Tu locuieşti într-un palat, eu într-o casă coşcovită, veche de peste o sută de ani. De când am priceput ce e lumea asta, am tras mereu mâţa de coadă... Citeşte, du-te la teatru, la concerte, între oameni». «Îmi dai voie să te-ntreb ceva?». «Orice». «Ai o iubită?». «Nu. Şi nu iubesc pe nimeni». «Şi n-ai vrea să fii iubit şi să iubeşti?». «Soarta hotărăşte». «Ai maşină?» «Nu. Mă-ntâlnesc peste zece minute la Statuia Aviatorilor cu un coleg. Mă ia cu maşina lui şi apucăm drumul Ploieştilor, fiind amândoi de gardă. El la boli interne». Îi sărutase fetei ceremonios mâna, îi aruncase o privire mai puţin dură decât la-nceput şi plecase fără să se uite-n urmă, cu toate că se ştia sorbit de doi ochi încă înlăcrimaţi. «În definitiv e şi-asta un om; nenorocirea bietului Cristian a mai trezit-o din damfurile clasei dumisale. Unuia care nu ştie ce e durerea şi sărăcia ce să-i ceri? Să te superi pe norocul lui? Cred că nu e doar închipuire că s-a-ndrăgostit de mine. Eu, frumosul, atletul, seducătorul, *the Latin lover*! Se vede că indiferenţa incită. Evit oamenii din categorii economice diferite de-a mea. Siguranţa de sine a acestei fete, ca primă impresie, pe care eu o socotesc definitorie, m-a făcut să mă port cu ea în limitele unei politeţi de om civilizat şi-atât. N-am de gând chiar deloc să-ntind pelteaua cu ea». Numai că nu era şi ea de-aceiaşi părere. La ora când li se terminase garda, lui şi colegului de la boli interne, în Volvoul ei bleu-marine, Sorana îl aştepta pe Doru la intrarea spitalului. Zărindu-i pe cei doi în timp ce treceau spre ieşire, prin faţa ferestrelor mari de pe culoarul clădirii, coborâse din Volvo şi se-ndreptase către ei. Internistul înţelegând că tânăra «conducătoare auto» nu pe el îl aştepta, îl bătuse pe umăr pe Doru şi-i şoptise cu un aer conspirativ: «Lucrezi tare, băiete. Volvo nu e Dacia...». În primul moment, lui Doru i se făcuse negru înaintea ochilor şi-i venise s-o ucidă, însă privirea ei de căţel vagabond care cerşeşte o vorbă mângâietoare

îi înmuiase inima. I se oprise-n față, fără niciun cuvânt, privind-o cercetător în ochi, de parcă s-ar fi uitat la microscop după cine ştie ce microorganism. Ea deschisese de câteva ori gura să spună ceva dar nu ieşise niciun sunet. Într-un târziu, cu un glas pierit, izbutise să spună: «Iartă-mă. Iartă-mă, dar am nevoie să te văd», şi cu un gest îl invitase-n maşină. Îl căuta zilnic la telefon şi de câte ori li se potrivea programul, îl ducea la spital şi-l aducea în Bucureşti cu maşina, în ciuda protestelor lui. Făcea tot ce credea că intră-n vederile acestui bărbat sobru, reținut; îi stăteau în dulap neatinse haine scumpe, de prin străinătăți, iar ea se-mbrăca modest, cu lucruri din comerțul de stat, nu se mai farda, nu mai fuma şi nu făcea nicio tentativă de apropiere fizică între ei doi. «Stând strâmb şi judecând drept, fata asta care urâtă nu e, proastă nu e, săracă nu e, ca să vrea să se căpătuiască, să mă racoleze în vreo bandă sau în vreun serviciu secret nu dă semne, atunci nu rămâne decât ce m-a-ntrebat la-nceput: „N-ai vrea să fii iubit şi să iubeşti?”. Încep să doresc s-o văd, s-o aud şi până acum m-am ținut tare să nu mă iubesc cu ea. Aşa cum eu mă dezvălui în fața ei încetul cu-ncetul, de parcă aş desface o varză foaie cu foaie, pe ea o descifrez ca pe-o carte căreia-i pricepi logica – în caz că are aşa ceva – abia la sfârşit, de fapt la a doua lectură, când îi cunoşti deja acțiunea. Eu şi varza! Ce poetic! Dar varza şi trandafirul – oricât ar râde cine m-ar auzi – au ceva enigmatic. Te-aştepți ca după fiecare foaie şi după fiecare petală să descoperi ceva ascuns». Faza fizică a iubirii – examen decisiv într-o relație sinceră – pentru Sorana însemnase extazul aşteptat după un efort eroic al stăpânirii de sine; pudoarea şi timiditatea ei în fața unui bărbat, foarte rare în rândul generațiilor tinere, îi treziseră lui Doru dorința de-a o ocroti, de-a o feri, pe cât putea, de intemperiile vieții. Era înduioşat în fața transformării pe care-o făcuse iubirea asupra fetei ăsteia atât de sigure pe ea când se văzuseră prima oară. La-nceputul relației lor totale, Sorana primise o bursă de-un an în Franța, la

care nici nu se gândea să se ducă, despărțirea de Doru luând pentru ea proporții de catastrofă. Ca s-o convingă (să nu dea cu piciorul unei asemenea şanse, pe care o merita, implicând însă şi interesul unora față de părinții ei şi viceversa), Doru o amenințase cu despărțirea. Doru, sosit la Otopeni cu autobusul TAROM-ului, le fusese prezentat părinților Soranei la aeroport. Ea-i suflase maică-sii la ureche: «Mamă, îl iubesc». Prezentările se făcuseră ca într-un salon, Doru sărutând ceremonios mâna doamnei, mama Soranei, strângând bărbăteşte mâna tatălui. Oameni de lume, domnul academician şi doamna profesor ştiuseră să-şi ascundă dezamăgirea față de alegerea fiicei lor. Aceeaşi linie de comportament îi făcuse ca la întoarcerea-n oraş să-i ofere «doctoraşului» – cum îl ştampilaseră în gând – un loc în maşina lor. În timpul drumului, angajându-se o conversație, tot ca între oameni de lume, Doru le spusese ceea ce-i putea interesa în privința lui, ca deziluzia să le fie completă şi de la bun-început. Arătos nu, doctor de provincie oarecare, cu o biografie care nu-i promitea cine ştie ce trepte ierarhice, sărac, relații-ioc; remarcabilă îi era numai privirea directă şi aspră, ceea ce părinții Soranei consideraseră un semn tipic al arivistului care cine ştie prin ce tertipuri o ademenise pe fata lor, căreia îi doreau cu totul alt om partener de viață. Cineva din lumea lor, cu un prezent sigur, fiindcă pe viitor nu e prudent să dai acont. Îi mai mângâia gândul că anul la Paris îi putea oferi o partidă avantajoasă, ştiut fiind că o clipă e de-ajuns pentru a schimba soarta unui om. Singură Sorana ştia că era însărcinată când plecase în Franța şi că pentru nimic în lume n-avea de gând să renunțe la copil. Lui Doru îi telefona în fiecare zi, ca să ştie că nu era loc sau om pe lume care s-o-ndepărteze de el. Avusese grijă să-şi cumpere o verghietă în România, ca la Paris să pară măritată. La Ambasada română se prezentase doar la sosirea în Franța, sfătuită de părinți, pe linia unei politeți elementare. Soțiile celor din corpul diplomatic

românesc erau obligate să nască în Ţară. Sorana fiind simplă bursieră, îşi îngăduise să nască-n Franţa. La ultimul telefon dat de la Paris îşi anunţase părinţii şi pe Doru că avea să le facă o mare surpriză, gândindu-se că le-ar fi putut produce un infarct când aveau s-o vadă la aeroport cu un cărucior de copil, cu copil cu tot. Părinţii se gândiseră că se măritase poate şi avea să vină cu bărbatu-său. Când însă-l văzuseră pe Doru, acest gând li se spulberase şi intraseră-n alertă. «Doamne, ce surpriză o mai fi şi asta?», se-ntrebase doamna profesor. Şi Doru era neliniştit. Când Sorana apăruse-n vamă, împingând un cărucior de copil cu perdeluţă roz, părinţii ei înlemniseră. Doru, ca trezit dintr-o anestezie, se repezise într-un suflet spre Sorana. Punându-i mâna-n piept, dar zâmbindu-i înţelegător, ofiţerul de la frontieră îi spusese: «N-aveţi voie». Intrată-n holul aeroportului, Sorana rămăsese locului, nehotărâtă către cine să se-ndrepte, fiindcă avea-n faţă trei stane de piatră. Doru ţâşnise către ea, o privise doar şi-şi ridicase din cărucior fetiţa. O strângea la piept şi o cerceta cu ochii plecaţi, şoptind «minunea mea». Sorana îşi făcuse curaj să-şi îmbrăţişeze părinţii pe care evidenţa îi împietrise şi mai mult decât bănuiala pe care le-o trezise prezenţa lui Doru în aeroport. Primul care-şi recăpătase graiul fusese domnul academician: «Pour une surprise, c'en est vraiment une»[1], sunase resemnat glasul lui. «Cum o cheamă?», întrebase Doru, ţinând fetiţa pe braţul stâng în timp ce se apleca să-i sărute Soranei mâna. «Ca pe bunica ta: Stanca». Se căsătoriseră. Mai aveau o fată, Agripina, după numele muceniţei în a cărei zi de praznic se născuse: 23 iunie. Locuiau de la-nceput în casa bătrânească de pe Căderea Bastiliei, fostă Cometei, împreună cu mama lui Doru, pentru care cele două nepoate însemnau o mângâiere şi o-mplinire, într-o viaţă care n-o răsfăţase. Sora lui Doru, medic oftamolog, făcuse o carieră strălucită la München, unde se stabilise

[1] Asta da surpriză (fr.).

cu bărbatul ei, specialist în ortopedie infantilă, sas din Sibiu, cu neamuri bogate în RFG, pentru care nu fusese vreun mare sacrificiu să-i cumpere de la români. Preocupați de carieră, cei doi nu-şi îngăduiseră să aibă copii, spre marele regret al doamnei Agata Brediceanu. Fiica din Germania îi făcuse cadou lui Doru un Mercedes, zis la mâna a doua, care însă abia înregistrase kilometrajul de rodaj. Îşi răsfăța familia cu toate bunătățile. Deşi Marilena, fiica din Germania avea posibilități şi dorința de-a-şi avea mama şi fratele în acelaşi loc cu ea, amândoi o refuzaseră, iar de când se-nsurase, Doru nici gând de aşa ceva, nevasta lui fiind fata cui era, deci riscând situația părinților prin eventuala emigrare, chiar dacă sub eticheta «întregire a familiei». Părinții Soranei nu-şi manifestaseră dorința de-a locui cu ginerele, ceea ce nici pe el nu l-ar fi-ncântat, deci gând la gând cu bucurie. Mama lui Doru îşi primise nora şi nepoata cu brațele deschise, deşi în sinea ei ar fi vrut să nu-şi vadă însurat băiatul abia ieşit din facultate. Şi-ar fi dorit nişte cuscri care s-o invite pe la ei, aşa cum îi invitase ea, pentru a crea o atmosferă de familie. Nu reuşise; soții Cerchez – cuscrii – găseau totdeauna un pretext pentru a nu răspunde invitației. Lămurită, că nu era de nivelul lor – deşi profesoară de germană şi de franceză – doamna Brediceanu se lăsase păgubaşă cu privire la relațiile cu oameni care n-o doreau. Sorana, care la-nceput nu ştia nici să fiarbă un ou, devenise gospodină şi ordonată, urmând modelul soacră-sii. Agata Brediceanu, ca şi Doru, nu ținea predici: ei dădeau exemple pe viu. De dragul lui Doru, Sorana ar fi-nconjurat Pământul pe jos. Dorința de-ai fi aproape, de a i se insinua în viață, o pusese la ambiție să-nfrângă-n sine fata de bani gata, curtată, anturată, buricul pământului oriunde s-ar fi aflat. Românul are-o vorbă: «Ăsta/asta ştie să-şi câştige pâinea», categorisind astfel omul perseverent, care nu se lasă până ce nu-şi atinge scopul, ştiind să se facă util dacă nu chiar necesar cuiva. În relația cu Doru şi cu doamna

Brediceanu, Sorana ştiuse să-şi câştige pâinea. Izbutise să fie partenera de viaţă a bărbatului pe care-l iubise cu pasiune şi care după zece ani de căsătorie n-o dezamăgise, să se apropie de o soacră exigentă şi înţeleaptă, a cărei bucurie majoră era aceea de a face omul să-i dorească tovărăşia. Doru şi doamna Brediceanu o-ndemnaseră pe Sorana să fie cât mai apropiată de părinţii ei şi să le facă pe fetiţe să-şi îndrăgească bunicii. Deşi soţii Cerchez n-aveau să fie niciodată de acord cu mariajul care o smulsese pe Sorana din lumea ei pentru a face din ea o mic burgheză, pe nepoate le luau în vacanţe cu ei, în Ţară şi-n străinătate. Când se-ntorceau la domiciliul lor stabil, nepoatele vorbeau în fiecare zi la telefon cu «Omama» şi cu «Opapa», doamna Brediceanu fiind «mamaia». Nici Doru nici maică-sa nu se-arătaseră jigniţi de faptul că soţii Cerchez îi ignorau. Îşi spuneau în sinea lor «ăsta să ne fie necazul». Căsnicia lui Doru era paşnică, fără certuri, fără contrarieri, cei doi parteneri ţinând totdeauna seama unul de părerea celuilalt în tot ce privea o casă de om. O propunere a unuia era totdeauna întoarsă pe-o parte şi pe alta şi nu era pusă-n aplicare fără acordul amândorura. În această atmosferă paşnică, armonioasă, apăruse Mioara Vlăsceanu în viaţa lui Doru. Ocazii de infidelitate nu le lipsiseră nici lui nici Soranei, dar amândoi ignoraseră tentaţia de moment, pe care sinceri în sinea lor o recunoştea fiecare. În toată armonia în care trăia, cu gândul la renunţările Soranei pentru a se mărita cu el, Doru presimţea adesea că ceva-l pândea de undeva, ceva faţă de care n-avea să aibă puterea de-a se-mpotrivi. Pentru el Sorana însemna dragostea în care înaintase pas cu pas, impresionat de renunţările ei de dragul lui. Nu-nsemnase fulgerul care-ţi ia minţile, cuţitul în inimă, dorinţa care biruie raţiunea. Mioara Vlăsceanu era fiinţa care-l năucise îndată ce-o văzuse, pentru care uitase cine era, ce îndatoriri avea, străbătut din cap până-n picioare de apriga dorinţă de-a fi una cu ea, de-a-i stăpâni trupul,

de-a-i sorbi respirația. O femeie de-o frumusețe calmă, fără nimic provocator, nimic sofisticat, care degaja ceva blând şi misterios. Iar mila şi tonul ei afectuos față de băiatul autist, care-i făcuse să se-ntâlnească, îi topiseră şi umbra de rezistență față de dragostea care-l învinsese ca pe unul cu mâinile goale în fața unei armate. Scurtele întâlniri de dragoste – toate în Mercedes – îi aprindeau de fiecare dată şi mai mult setea şi foamea de această femeie. Antonina îşi punea în fel şi chip imaginația la contribuție pentru a le ocroti dragostea, înțelegând-o pe Mioara, al cărei bărbat îi era profund antipatic, despre care mai aflase şi că era mare turnător şi intrigant. Pe măsură ce-l cunoştea pe Doru Brediceanu, Antonina începea să-nțeleagă dragostea Mioarei pentru el. Situația lor nu era de invidiat. Mioara continua să fie măritată numai de dragul copiilor, pe care bărbatu-său, atât cât era el în stare să iubească, îi iubea. Dacă Doru n-ar fi fost însurat şi tată de copii, cu orice risc de scandal şi de bețe-n roate din partea bărbatului ei, Mioara ar fi divorțat. Nu s-ar fi-ndurat însă în vecii vecilor să despartă un bărbat de nevasta şi de copiii lui, oricât şi-ar fi pierdut mințile pentru acel bărbat, cum şi le pierduse pentru Doru, cu el trăind ceea ce nici măcar nu bănuise că se-ntâmpla pe lume. Doru, pe de-o parte, era-n al noulea cer, când se lipea de trupul mângâietor al Mioarei, ca ploaia de vară care scoate fum din pământul pârjolit, pe de alta îl rodeau remuşcările față de Sorana, care jucase totul pe o carte, pe dragostea pentru el, şi căreia nu-i putea face niciun reproş, ca soție şi ca mamă. Despărțirea de Doru ar fi-nsemnat pentru ea aruncarea în gol de la etajul o sută. El ştia că dacă i-ar fi spus adevărul, Sorana l-ar fi-nțeles, i-ar fi apreciat sinceritatea, însă rana din sufletul şi din trupul ei nu s-ar fi-nchis niciodată. Era atât de copleşit de trupul şi de sufletul Mioarei, încât imaginea ei nu-l părăsea nici când mânuia bisturiul pe un pacient.

Cu Mioara putea măcar vorbi deschis. «Mioara, în afara orelor când suntem împreună, viața mea e un

calvar». «Viața ta e un calvar de când am apărut eu: fructul oprit. A mea e de când m-am măritat. Credeam mai întâi că-mi liniştesc mama şi că uit o decepție. Bărbatu-meu, deşi arătos, îl socotesc din categoria „nici n-ajută nici nu strică"; ordonat şi om de casă, alături de care duceam o existență mediocră, ca mai toate cuplurile căsătorite; odată cu posturile din ce în ce mai importante pe care i le-au asigurat originea şi mai ales studiile la Moscova, odată cu ascensiunea ierarhică a devenit tot mai despotic, mai plin de sine, mai critic şi mai nemulțumit de tot ce-l înconjoară şi mai ales de mine. Dacă n-ar fi fost copiii, de mult îmi luam lumea-n cap, chiar înainte de-a te fi cunoscut pe tine». «Mioara, ce să facem?», în vocea lui Doru se simțea disperarea. «Tu hotărăşti, fiindcă tu nu ai motive să te plângi de nevasta ta, de casa ta. Eu mă duc acasă ca la puşcărie». «Cu tine-n suflet şi-n fiecare fibră, nu mă-ntreba cât de greu îmi este să simulez că nimic nu s-a schimbat în mine. Judecând-o la rece pe Sorana, o găsesc un om admirabil, fetițele sunt o-ncântare, pline de imaginație. Acum două zile, mama, profitând că eram singuri în bucătărie, s-a aşezat în fața mea, mi s-a uitat adânc în ochi şi mi-a şoptit: „Ce e cu tine? Vezi ce faci!". Nu i-am răspuns nimic fiindcă ştiu că n-o pot păcăli. Cred că şi Sorana îşi dă seama că e ceva-n neregulă cu mine dar, neavând de ce să se plângă, evită să deschidă cutia Pandorei». «Dorule, dacă pe mine m-ar lăsa bărbatul fiindcă-l înşel, oricât de greu le-ar fi copiilor cu părinții despărțiți, mi-ar face un mare bine. Dar eu nu țin la bărbatu-meu. Nu e vorba că nu-l iubesc, e vorba că nu-l prețuiesc ca om. Cu Sorana şi cu tine nu e acelaşi lucru. Ea te iubeşte iar tu ții la ea, ții la ea ca om, chiar dacă mă preferi pe mine ca femeie». «Nu te prefer. Sunt nebun după tine. Şi ca om te prețuiesc şi te respect pentru buna ta credință, pentru grija ta de-a nu-mi strica familia. Trupul mi-e tot al tău, iar sufletul împărțit între pasiune şi datorie. Cine să ne-nvețe ce să facem?». «Nu ne putem învăța decât singuri. Dorule, dacă nu vrei să

distrugi ce-ai construit, noi doi suntem sortiți să rămânem unul pentru altul cea mai frumoasă amintire. Şi să-i mulțumim lui Dumnezeu că ne-a învrednicit de-asemenea minune. Eu, o plantă ținută-ntr-o pivniță, prin tine am descoperit fierbințeala şi lumina soarelui». «Prin tine, Mioara, am descoperit toate tainele trupului şi ale sufletului, ce-nseamnă să vibreze-n tine fiecare fibră. Ce are să fie viața mea fără tine?». «Muncă şi pacea unui cămin, o partită de Bach, o linişte, o simplitate protestantă».

Devenind tot mai nepăsătoare față de bărbatu-său, Mioara îl trata cu tot mai multă indulgență. Deținătoare a unei comori, ştiută numai de ea, de ce nu s-ar fi dovedit generoasă față de alții? Îl poftise pe socru-său, văduv de-o viață, să petreacă Paştele cu ei. Îl îmbrăcase din cap până-n picioare cu lucruri noi, alese de ea. «Fără asemenea garderobă nici nu se putea duce la colectivă!», se arătase nemulțumit de-atâta cheltuială bărbatul Mioarei. «Să ştie satul că are fecior, mare inginer la Bucureşti», îl flatase Mioara, în locul unei lecții de morală, cum i-ar fi ținut înainte de-a-l cunoaşte pe Doru.

Doru, copleşit de sentimentul culpei, ar fi cărat şi saci în spinare, ar fi dat cu târnăcopu-n pavaj, orice, numai să-şi afle echilibrul şi linişтea pierdute pentru ivirea-n viața lui a unei stări pe care n-o provocase şi nici măcar n-o visase. «„Le hazard fait bien les choses”[2], oare? Dacă e vorba despre descoperirea pe care mi-a hărăzit-o, da; însă dacă e vorba de tortura prin care trec... Dacă mi s-ar propune acum s-aleg, pe neştiute, între pasiune şi linişte, ce-aş alege? Iar acum pe ştiute, acum ce fac? Mă doare sufletul să mă despart de Mioara; mă doare sufletul şi să-mi destram familia, căreia n-am ce-i reproşa». Torturați amândoi de această ultimă idee, Doru ştia că nu avea să afle o dezlegare decât împreună cu Mioara. «Dorule, oricât de greu ți-ar fi, ai o singură

[2] Hazardul face lucrurile cum trebuie (fr).

soluție: să accepți propunerea surorii tale: să vă stabiliți în Germania». «Să-mi duc trupul în altă parte şi sufletul să-mi rămână aici». «Promite-mi că vorbeşti cu sora ta, ca să vezi cum mai stau lucrurile acolo şi apoi convinge-ți familia să plecați». Doru o strângea cu disperare-n brațe de parcă voia să-i soarbă sufletul.

Sora lui Doru avea să pună-n mişcare bani şi relații pentru o cât mai rapidă «reîntregire a familiei». Când erau toți adunați la masa de seară, fără nicio legătură cu ceea ce vorbise înainte, Doru se ridicase şi spusese pe un ton care nu admitea replică: «emigrăm în Germania». Doamna Brediceanu rămăsese țintuită pe scaun, fetițele spuseseră «sărut mâna, mamaie» şi plecaseră la iuțeală, ştiind că oamenii mari au de vorbit între ei lucruri care nu le privesc pe ele, Sorana se ridicase şi izbutise să spună cu un glas de robot: «să ne fie de bine», apoi adunase farfurii, pahare, tacâmuri şi se-apucase să le spele-n chiuvetă. Îşi pusese-n cui şorțul de bucătărie şi cârpa de vase şi din uşă îi spusese soacră-sii: «noapte bună, mamă» şi i se răspunsese: «să dea Dumnezeu», cu o tristețe şi cu mare îndoială-n glas. Sorana intrase abia simțit în dormitor. Se apropiase de bărbatu-său, care stătea-n fața ferestrei, îi pusese capul pe umăr şi-l întrebase cu un glas matern: «Altfel nu se poate?». «Sorana, iartă-mă – şi-i căutase mâna şi o strânsese-ntr-a lui – nu se poate». «În Germania ai să suferi mai puțin?». «Are să fie mai limpede. Ca o partitură de Bach, o simplitate protestantă». Sorana izbucnise în lacrimi. Se aşezase-n fața lui şi-i mângâia fața cu amândouă mâinile. «Mergem în Germania».

Peste un an de la această hotărâre, Doru cu nevasta şi cu fetițele emigrau. Doamna Brediceanu îi refuzase, invocând vârsta – şaizeci şi trei de ani, deci nefiind de-o seamă cu Matusalem – şi mai ales ruperea de prieteni, de locuri, de tot ceea ce-nsemna viața unui om. Simțea de fapt nevoia să nu mai depindă nimeni de ea şi nici ea de nimeni. Să nu se mai trezească dimineața la oră fixă, cum făcuse o viață-ntreagă, să aibă timp de nişte cărți

pe care le tot adunase în speranța că avea să vină o zi când să le citească, să fie liberă, atât cât poate fi un om cât trăieşte.

* * *

Antonina, luându-şi rol de soră mai mare, fără a pronunța vreun nume, îşi îngăduise s-o-ntrebe pe Mioara ce avea de gând, dându-şi seama că între Doru Brediceanu şi ea nu era o simplă aventură. «Căsnicia mea e o eroare de la bun început, Antonina. Durează numai pentru copii. A lui este ceva potrivit, echilibrat, bazat pe stimă, pe respect. Toată viața m-ar mustra cugetul să ştiu că am stricat o casă, oricât iubesc şi prețuiesc un om». Mioara dăduse cărțile pe față. «Şi-atunci?». «Şi-atunci, ne despărțim. Pleacă la soră-sa-n Germania». Antonina, despre care nu se putea spune că era tandrețea-ntruchipată, o luase-n brațe şi-o mângâia ca pe-un copil amărât. Cu toate că Mioara se străduise să-i vorbească Antoninei pe tonul unei simple comunicări, o podidiseră lacrimile şi-şi ținea batista peste gură ca să-şi înăbuşe suspinele. Suferința Mioarei îi amintea Antoninei cum şi-ar fi dat ani din viață pentru o-mbrățişare cu profesorul lor de Anatomie. Aparent măcar, singurul leac al acestei sfâşieri era grija pentru bolnavi; de când se ştiau în spital – unii chiar de copii – nu-ntâlniseră asemenea doctoriță, care să le țină de urât cu orele, încât asistentele mirate, puneau acest devotament şi această milă a doctoriței Mioara Vlăsceanu pe seama unei doage sărite. «Ce-o fi vrând, frate? Să-i facă bine, să le pună mințile la loc?».

* * *

Doru îi lăsase maică-sii Mercedesul, cu forme-n regulă, rugând-o să le-o dea unor colege ori de câte ori ar fi avut ele nevoie. Antonina şi Mioara, şcolite de un instructor, fost coleg de liceu cu Doru, îşi luaseră

carnetul de conducere din primul foc.

Într-o zi, în drum spre Bucureşti, Doru le rugase pe Antonina şi pe Mioara să facă o haltă la el la spital pentru o fotografie cu ele şi cu personalul din tura lui, asta pentru derutarea celui/celei care ar fi privit-o. În acelaşi scop le dăduse celor două doctorițe halat şi câte un stetoscop atârnat de gât. Ca poza să poată fi văzută de oricine. Colegul lui Doru, doctorul Berbecaru, un brunet frumos, cu o statură şi cu o alură de *cow-boy,* îşi pusese o mână protectoare pe umărul Mioarei, care se străduise să zâmbească deşi-i venea să plângă. Doru îi arătase maică-sii poza. Doamna Brediceanu o privise-ndelung şi asigurându-se că erau singuri în cameră, îl chemase cu un gest: «Dorule – şi pusese degetul arătător sub chipul Mioarei – pentru ea pleci în Germania?». «Mamă, ori în Germania, ori de-acasă. Ea m-a-ndreptat spre Germania». «Pe lumea asta nu poți avea totul deodată», murmurase doamna Brediceanu, privind adânc în ochii fiului ei. Şi ea renunțase la o dragoste pentru ca Doru să nu aibă tată vitreg. Şi el ştia.

* * *

Ultima întâlnire a lui Doru cu Mioara se petrecuse în garsoniera doctorului Vasilianu. Era prima şi ultima oară când îi cerea unui prieten asemenea favoare, dar voia să-şi ia rămas bun de la Mioara în afara Mercedesului. Discret, Silviu Vasilianu nu-i pusese nicio-ntrebare, oferindu-i casa chiar şi douăzeci şi patru de ore. Doru adusese un cearşaf nou, *bleu-ciel,* pentru a acoperi studioul pe care avea să se petreacă ultima întâlnire cu dragostea vieții lui. Încercând să se bucure de clipă, Mioara nu-şi putuse opri lacrimile. Doru o iubea ca şi când îndată avea să vină sfârşitul pământului. Ea împăturise cearşaful, îl lipise de piept, îl sărutase şi-l aşezase-n sacoşa ei. «Drum bun, Doru. Mulțumesc lui Dumnezeu că te-am cunoscut. Mi-ai dat hrană pentru o viață. Te rog rămâi unde eşti». Cu ochii

plini de lacrimi ieşise pe palier şi pornise pe scară. Se ruga lui Dumnezeu să nu-ntâlnească pe cineva cunoscut. De lângă blocul lui Vasilianu luase un taxi. Îl rugase pe şofer s-o ducă până la Caşin «cât mai pe ocolite», sperând s-ajungă la Antonina într-o stare cât de cât normală.

* * *

Peste o săptămână de la plecarea lui Doru, Antonina primise un telefon de la doamna Brediceanu care o ruga să-i facă o vizită. De la spital, Antonina se dusese glonţ să onoreze invitaţia. «Duduie, Doru mi-a spus să-ţi dau dumitale Mercedesul, ca să nu mai mergi cu trenul la spital». Antonina deschisese gura să protesteze, dar doamna Brediceanu o oprise cu un gest. «Dacă vreodată am să am şi eu nevoie de maşină, îţi spun din vreme. Te rog ceva: aş vrea s-o cunosc şi pe colega dumitale, pe doctoriţa Mioara Vlăsceanu», şi dintr-o carte scosese fotografia în care apăreau Doru, doctorul Berbecaru, Antonina, Mioara şi personalul din tura lui Doru, în ultima lui zi de spital la Ploieşti.

Cu toate protestele Mioarei, pe care o apuca tremuratul numai la gândul vizitei la doamna Brediceanu, Antonina înarmată cu un buchet de trandafiri şi cu un carton de bomboane de la Nestor, o luase pe Mioara *manu militari* şi se prezentaseră cum se cuvenea în faţa unei persoane căreia îi erau atât de-ndatorate. «Mioara, cred că-ţi dai seama că ţie ţi-a lăsat Doru Mercedesul. Dă-i voie şi maică-sii să vadă cine i-a luat minţile lui fiu-său». Conversaţia se purtase în jurul condiţiilor în care se instalase Doru la München, lucrând şi el şi nevastă-sa la acelaşi spital cu Marilena, fiica doamnei Brediceanu, şi urmând cursuri intensive de germană; cum Antonina era-nzestrată cu mult umor şi cu darul conversaţiei, povestea lucrurile cele mai amuzante care se petreceau la ele «la nebuni», Mioara participând cu câte un cuvânt bine plasat, uitându-şi

teama de la-nceput în faţa doamnei Brediceanu, una dintre acele persoane care ştiu să facă o atmosferă destinsă, caldă în jurul lor. Pretextând că avea să-i aducă doamnei Brediceanu ceva ce uitase-n Mercedes – nişte Paris-Match-uri – la plecare, Antonina le lăsase pe cele două femei singure, să-şi ia rămas-bun. Doamna Brediceanu o privise pe Mioara cu ochii necruţători ai fiului ei şi luând-o de mână îi şoptise: «Îl înţeleg pe Doru. Îmi pare rău că v-aţi întâlnit atât de târziu. Îţi mulţumesc pentru sacrificiu», şi o strânsese la piept.

* * *

Mercedesul le uşurase mult viaţa celor două doctoriţe. Miron era singurul care ştia cum de asemenea maşină se afla în curtea lor. Mioarei, dacă cineva i l-ar fi lăsat contra cost, Stelian Vlăsceanu s-ar fi pus cu toporul pe el, măcar pentru a nu-şi strica firma ideologică, firmă care trebuia întreţinută cu marcă de maşină din lagărul socialist. La plecare, Mioara se-ntâlnea cu Antonina pe o stradă lăturalnică, la o staţie de tramvai mai departe de casă şi la-ntoarcere proceda la fel. «De unde are asta asemenea maşină?», se interesase inginerul Vlăsceanu de proveniența Mercedesului. «De la o rudă a ei din Germania». «Şi de ce trebuie să te afişezi tu cu asemenea persoană?». «E colega mea. Ce să fac? S-o dau afară din spital?». «Nu. Dar să mergi cu trenul cum ai mai mers şi pân-acum». «La oasele mele nu te gândeşti?». «Lasă că nu ţi le rupi fără Mercedes». Cu orice risc, Mioara îndrăznise să nu-i dea ascultare. Mai mult decât să divorţeze – unde-ar fi dat Dumnezeu – ce i se putea-ntâmpla?

Doru le telefona Antoninei şi Mioarei în fiecare săptămână, joia la unsprezece, ora României, când ele nu se mişcau de lângă telefon. Răspundea totdeauna Antonina ca, după un minut, să spună: «Vorbeşte şi cu Mioara». Antonina nu avea de ce să plece din cabinet ştiind că afară de banalităţi care să nu compromită pe

nimeni față de cei care ascultau toate convorbirile cu străinătatea, compromitere în sine, nu era nimic de auzit.

Mioara încerca să-şi înece amarul în spital, într-o activitate fără pauză. Controla tot, din pod până-n pivniță, şi, fără să ridice tonul, nu se arăta indulgentă față de nicio neglijență sau abatere. La bucătărie se ducea de câteva ori pe zi şi gusta mâncarea bolnavilor, controla cantitățile de alimente, asista la distribuirea porțiilor, încât personalul nu mai putea să fure ca pe vremea când nu fuseseră numite ea şi Antonina şi când toate mergeau ca-ntr-un sat fără câini. Scosese din capul personalului ideea că un spital de boli mintale e un fel de maidan bun de jucat mingea şi de «lasă-i dracu' că tot sunt nebuni». Lui Gigel îi adusese un aparat micuț de radio şi căşti, hârtie, cartoane şi culori de desen. Tot ce ieşea din mâna lui Gigel dovedea talent. Trecut printr-o şcoală, ar fi ajuns un pictor cunoscut. Mioara, prin intermediul doctorului Berbecaru, înrămase desenele băiatului şi le atârnase pe culoare, în saloane, în cabinet. Pe lângă peisaje care n-aveau nimic convențional, de parcă veneau din altă lume, predispunând la visare, portretele desenate de Gigel erau o dezvăluire tulburătoare a ceea ce ochiul nu vedea dintr-un om, dovedind o ciudată finețe psihologică. Şi Antonina şi Mioara uitându-se la portretele lor, ieşite din mâna băiatului autist, erau tulburate iar ca medici îşi puneau tot mai multe întrebări cu privire la universul mintal şi sufletesc al pacienților de psihiatrie.

Doctorul Mircea Berbecaru luase locul lui Doru Brediceanu în tot ce privea spitalul de psihiatrie, dovedindu-se competent şi om de suflet. Cultivat, cu o bună educație, îi făcea plăcere să le-ntâlnească pe cele două doctorițe; cu ele avea ce vorbi şi în afara profesiei. Deşi prieten de-o viață cu Doru Brediceanu, ca nişte domni, nu-şi făcuseră niciodată confidențe privind vreo femeie. Mircea era tare curios în privința celor două doctorițe iar bănuiala cădea asupra Mioarei Vlăsceanu

ca persoană care-i schimbase lui Doru viața. Pe măsură ce o cunoştea, îşi înțelegea prietenul.

* * *

În serile şi-n duminicile petrecute cu Miron, Antonina căuta să-l lămurească să-şi caute un post unde chiar să facă arhitectură, părăsind ICRAL-ul; acolo mai mult decât relevee şi măsurători n-avea de făcut. Colegului său Gabriel puțin îi păsa dacă-şi afirma sau nu cunoştințele şi talentul, de vreme ce urma să se-nsoare cu o franțuzoaică, deci să-şi mute larii şi penații dincolo de socialism. Pe franțuzoaică, doctoriță, de-o urâțenie expresivă, o cunoscuse într-o excursie pe Valea Oltului; băiat experimentat în ale muieretului, Gabriel ştiuse să-şi ofere mâna. Autoritățile române, amânând vreo doi ani aprobarea formelor de căsătorie, franțuzoaica renunțase, crezând că tergiversarea era o stratagemă a lui Gabriel care-şi găsise pe altcineva. Gabriel îşi găsea cam la două luni odată altă parteneră, numai că autohtonele nu-l puteau duce-n Franța. Prin nişte români plecați de mult în Belgia, i se-aranjase o căsătorie, contra cost, aşa că băiatul se văzuse la Paris, unde toate ploile îi erau aranjate la o prosperă societate de arhitectură.

În locul lui Gabriel venise un fost ilegalist – conştiinciozitatea întruchipată – deblocat dintr-un post mare. Se terminase cu bătutul oraşului de drag, ca pe vremea lui Gabriel. Asta-l determinase pe Miron să plece de la ICRAL, la Sistematizare, unde tot ce propunea el şi cei din generația lui se respingea, drept «nerealist şi costisitor». În România, ca în toată lumea, ceea ce francezii numeau HLM (habitation loyer moyen – locuință cu chirie medie) nu ținea seama decât de amplasament, suprafața apartamentului fiind aceeaşi, cu mici deosebiri în împărțirea spațiului, de la un bloc la altul. Cum nici noul post nu-l mulțumea, aproape că regreta ICRAL-ul.

* * *

Florin fusese reprimit la Arhitectură şi terminase cu medie mare; ignorându-şi repartiția la Piatra Neamț, continua să trăiască foarte modest din pictură şi din lefşoara de la librărie. Ajutat de prietenul care-l primise-n atelierul lui, reuşise să participe la o expoziție de grup unde vânduse trei tablouri. Ar fi putut vinde cinci, dar pe două, cele mai apreciate, pusese de la-nceput eticheta «reținut», unul fiind portretul Antoninei, celălalt al lui Miron, pe care le păstra pentru sufletul lui. Din portretul lui Miron te frapa o privire melancolic-ironică, luminând trăsături frumoase care păreau să-şi caute încă identitatea, ansamblul sugerând nelinişstea omului nehotărât, aci placid, aci luând decizii intempestive, necugetate. Celălalt portret s-ar fi putut numi «voință». Un chip îngust, cu trăsături de camee, cu o frunte înaltă de sub care te fulgera o privire, amestec de fermitate cu visare, setea de ceva dorit şi necunoscut, o privire care avea cândva să-ntâlnească înşelătoarea *fata morgana.* Dintre tablourile lui Florin, un portret – că altfel cum să-i fi spus – un portret de câine îți atrăgea atenția prin ochii în care se adunase parcă toată melancolica înțelepciune a lumii. Antonina, când văzuse acest tablou, îl luase pe Florin de mână şi cu un glas gâtuit îi spusese «e sublim» şi se depărtase fiindcă simțise o durere în capul pieptului. Mioara privise îndelung câinele, apoi se retrăsese într-o-ncăpere a expoziției unde nu era nimeni şi plânsese pe săturate. Se simțise una cu ființa din tablou. Privirea câinelui era privirea ei. Expozanții stăteau pe rând în sală, pentru a testa frecvența şi gustul publicului şi-n speranța de a vinde ceva propriu sau de-al colegilor. Toți remarcaseră o doamnă în vârstă care venea în fiecare zi în expoziție, se oprea în fața fiecărui tablou, apoi se aşeza pe un scaun şi nu-şi lua ochii de la câinele lui Florin. Pe fiecare expozant îl întrebase dacă era domnul Florin Chirițescu,

autorul tabloului, până ce într-o zi se nimerise să fie de jurnă Florin. «Tinere maestre – i se adresase doamna – mă numesc Amalia Stoicescu, sunt medic veterinar şi am optzeci de ani». Florin deschisese gura să-i spună «mulți înainte», dar doctorița îl oprise cu un gest şi cu un zâmbet care voiau să-nsemne «hai, nu te mai osteni». «Mi-am iubit profesia fiindcă iubesc animalele. Acum locuiesc într-o garsonieră. Nici asta nu m-ar opri să-mi iau un câine sau o pisică, dar n-aş vrea să-i las orfani. Câinele dumneavoastră – şi îndreptase o mână spre tablou – e-atât de viu, de expresiv, că mi-ar mângâia sufletul şi ochii când m-aş uita în ochii lui, de câte ori mă doboară singurătatea... Mă iertați că v-am făcut pomelnicu-ăsta în loc să-ntreb simplu cât cereți pe tablou». Florin, impresionat de tonul sobru în care doamna îi expusese de fapt o dramă, şoptise cu timiditate: «şapte sute de lei». Închizând ochii, cum ni se-ntâmplă adesea când ne facem un calcul în gând, după câteva clipe doamna i se adresase din nou lui Florin: «Dacă v-aş da acum trei sute – păstrând la dumneavoastră tabloul – şi v-aş da patru sute la pensia viitoare, pe 19, adică peste o lună, ați accepta să mi-l vindeți?». «Doamnă, în fața dumneavoastră îi pun tabloului cartonaş cu mențiunea „reținut”, cu o rugăminte: să veniți să-l luați pe data de 15, când desfacem expoziția.» Doamna îşi deschisese geanta ca să-i dea banii lui Florin, care protestase: «Doamnă, am toată încrederea, vă rog...». «Tinere, să n-ai încredere-n nimeni. Ascultă pe cineva care ți-ar putea fi bunică». Şi-i numărase banii, cinstit, lăutăreşte. «Dar dumneavoastră de ce nu-mi cereți o chitanță, de ce aveți încredere-n mine?». «Fiindcă ăi optzeci de ani m-au învățat câte ceva şi despre oameni. Cineva care pune atâta suflet în ceea ce face nu are un caracter de rând». Doamna îşi continuase prezența cu program fix la expoziție, încât unii vizitatori dorind să cumpere un tablou, dându-i mereu târcoale, dar nehotărâți în alegerea lor, îi cereau părerea, considerând-o, potrivit ținutei şi vârstei, o

persoană oficială, specialistă în pictură.

Antonina şi Miron se bucurau de succesul lui Florin ca de o reuşită proprie; li se confirma încă o dată că, investind afecţiune şi timp în acest prieten, nu se-nşelaseră. În ciuda adversităţilor şi a sărăciei – boală cronică – Florin îşi dovedise mai întâi lui însuşi forţa spiritului asupra materiei, încăpăţânarea de-a trăi din te-miri-ce-şi-mai-nimic, depinzând strict însă de propria disciplină. Îşi păstrase postul de la librărie, pentru a-şi asigura bucata de pâine. Se culca la nouă seara şi se trezea la patru dimineaţa. Lucra până la şase jumătate, iar la şapte jumătate pleca spre librărie. Rarii clienţi îi lăsau destul timp pentru schiţe şi desene-n tuş, pentru acuarele, pentru lectură. În fiecare duminică se-ntâlnea cu Antonina şi cu Miron, fie la ei acasă, în prezenţa doamnei Mareş – Baiazid – ea şi Florin fraternizând în gusturi, în concepţii – ori în atelierul prietenului pictor, căruia îi făcea plăcere să stea de vorbă cu ei despre o carte, despre un film, despre meseriile lor, liber, fără să se suspecteze unul pe altul. De la o vreme Florin se-mprietenise cu o fată, absolventă de greacă şi de latină; alergând la nu ştia câte şcoli, fata izbutea să adune ore cât pentru o normă de profesor, latină învăţându-se doar în clasa a opta, la şcoala generală, o oră pe săptămână. Avea norocul că ştiind bine spaniolă, franceză, şi engleză, obţinuse traduceri prin intermediul unor colegi de facultate care se plasaseră prin edituri. Traducători din greacă veche şi din latină erau puţini, afirmaţi cu mult înainte ca Marta Herăscu – aşa se numea prietena lui Florin – să fi terminat facultatea. De aceeaşi statură cu Florin, departe de a fi fost frumoasă, Marta era tipul de femeie care, îngrijită, îmbrăcată cu băgare de seamă, pentru a-şi ascunde ceea ce n-o avantaja, miza pe mintea, pe cunoştinţele ei şi pe muncă stăruitoare. Aparţinea categoriei rare de oameni care, acceptându-se aşa cum i-a făcut Dumnezeu, nu sunt complexaţi, nu sunt excentrici, pentru a arăta lumii că nu le pasă cum arată, cu picioarele pe pământ – şi Marta

avea, slavă Domnului, picioare ca nişte bulumaci – îşi concentrează energia într-o direcţie în care vor să facă ceva temeinic. Marta, pentru vârsta ei, era o adevărată enciclopedie. Ştia să asculte şi nu intervenea într-o discuţie decât pentru a lămuri ceva sau pentru a comunica ceea ce se prea putea ca partenerii să nu ştie. Pe un ton calm, firesc, departe de ifosele unora care se consideră oracole sau măcar descoperitori ai Americii. Antonina, căreia Marta îi fusese dragă din primul moment, o socotise pandantul psihologic al lui Doru Brediceanu.

Florin ţinuse neapărat s-o prezinte pe Marta doamnei Mareş – Baiazid – fiind pentru el autoritatea supremă în privinţa gustului şi a priceperii la oameni. I se-nfăţişaseră amândoi într-o duminică după amiaza când erau acasă şi Antonina şi Miron. Florin ducea într-o mână un carton cu prăjituri care-i plăceau doamnei Mareş: cremşnituri de la Polar, iar Marta un trandafir roşu, în geantă având un cloazone cât degetul, pe care urma să-l dăruiască doamnei gazde, potrivit unei superstiţii moştenite din familie: când intri prima dată într-o casă de om să duci un lucru care nu se sparge. Marta aparţinea unei categorii, tot mai rare, care spunea «sărut-mâna» doamnelor în vârstă, mă rog, de vârsta propriei mame. Acest salut, care devenise desuet, o impresionase plăcut pe doamna Mareş. «Marta, un nume frumos. Ştii când apare prima dată?», i se adresase Baiazid fetei. «În Noul Testament. Marta din Betania, sora lui Lazăr, cel înviat de Isus. Eu n-am făcut religie în şcoală, dar părinţii mei, care sunt profesori de matematică, au zis că un om, cu o cultură cât de cât, trebuie să citească Biblia, chiar dacă e ateu. Ei spun că regimul, dacă ar avea minte, ar prezenta Biblia ca pe o mitologie. Şi aşa cum se-nvaţă, în fine, se pomeneşte în şcoli de mitologia greacă şi de cea romană, să fie tratată la fel şi Biblia». Părându-i-se că vorbise prea mult, Marta se oprise. Îi întinsese doamnei Mareş cloazoneul mititel, abia şoptind: «Ca să v-amintească de noi». Baiazid, care

nu era o fire expansivă, o strânsese la piept şi o privise drept în ochi, gest şi privire care-nsemnau mai mult decât orice cuvânt. Femeie frumoasă, rasată, cu oase ca de porumbel, Chirata Mareş era-nduioşată de orice femeie urâțică, închipuindu-se-n locul ei. Câtă suferință e-n oameni, mai ales la tinerețe, când nu sunt aşa cum şi-ar dori să fie! În fața Martei, care o cucerise din primul moment, doamnei Mareş îi trecea rapid prin minte propria viață. Se măritase cu bărbatul pe care-l iubise, războiul i-l luase. Când un alt bărbat însemnase ceva-n viața ei, avusese de-ales între el şi Antonina, fire generoasă şi neposesivă, asta până la maică-sa, pe care nu admitea s-o-mpartă cu nimeni. Căsătoria cu Miron era singura nemulțumire pe care i-o pricinuise Antonina şi o nemulțumire şi mai mare pornea de la dezamăgirea pe care i-o provoca Miron Antoninei, care se îndepărta de el sufleteşte cu fiecare zi. În primii ani de căsătorie, Antonina, ştiind că firea omului nu se schimbă, încercase totuşi să-l dezvețe de nişte deprinderi şi să-l facă să adopte un comportament nesupărător pentru alții; până la urmă, blazată de nereuşită, ocupată până peste cap cu spitalul, se lăsase păgubaşă. Înaintea vizitei lui Florin şi a Martei, Miron o supărase mai mult decât oricând. Pictorul, prietenul lui Florin, văzând cu câtă fantezie desena Miron, îl recomandase unor editori pentru ilustrare şi pentru coperte de carte, cum îl recomandase şi pe Florin. Miron se angajase ca în două luni să predea coperta unei traduceri dintr-un argentinian. Termenul trecuse, editura se supărase, pe bună dreptate. Deşi încheiase un contract cu oamenii ăia, nici măcar un telefon nu le dăduse pentru a-i preveni că-i lăsa cu fundu-n baltă. Editura îşi vărsase focul pe bietul pictor, vechi colaborator, pentru omul pe care i-l recomandase. Felul ăsta de a nu-ți păsa de propriul nume şi de omul care şi-a pus obrazul pentru tine față de alții adâncise fisura dintre Antonina şi Miron, fisură pe care Antonina o simțea acut dar pe care Miron părea s-o ignore de-adevăratelea sau dându-şi

seama de ea să nu-i pese. Doamna Mareş, care petrecea cu Miron mai mult timp decât Antonina, băgase de seamă de la-nceputul traiului sub acelaşi acoperiş, că lui Miron nu-i păsa ce cred alții despre el; cât adevăr era-n această nepăsare şi câtă simulare, dintr-o neîncredere în sine însuşi, doamna Mareş nu reuşise să determine proporția. Dacă, să zicem, cineva i-ar fi propus un drum la Poli, Miron ar fi acceptat cu entuziasm, ca apoi să nu se ducă nici până la uşă. Cu ardoare se apuca de un proiect, muncea scrupulos la el pentru a-l duce la jumătate, ca apoi să-l abandoneze şi să sară ca ars, cu o gură pân' la cer, dacă-ndrăzneai să i-l aminteşti. Arhitectul-şef de la el de la slujbă îi folosea talentul în proiectele de ansamblu, dându-le mai departe altora cu mai puțină fantezie, care se țineau însă de treabă şi finisau ceea ce concepuse Miron.

Florin, care ținea la Miron ca la un frate, fusese mâhnit de purtarea lui, ruşinat față de pictor, deşi acesta nu-i reproşase nimic şi nici măcar o aluzie nu făcuse la acea-ntâmplare. Peste un timp pictorul îşi exprimase părerea despre Miron printr-o definiție populară a cărei adâncime n-o echivala nicio perifrază cultă: «Brânză bună în burduf de câine». Florin avea față de Miron comportamentul unei mame lucide care, ştiind câte parale-i face odorul, nu şi-l poate alunga din suflet.

După felul în care se purtase discuția în timpul vizitei la doamna Mareş, Marta trecuse cu brio examenul. La plecare, în timp ce Marta îi explica Antoninei etimologia unor cuvinte, doamna Mareş îi făcuse un semn discret lui Florin să se-apropie de ea şi-i şoptise: «Marta e un om remarcabil; mă bucur pentru tine. Să ştii s-o păstrezi».

* * *

În ziua de 15, doamna doctor Amalia Stoicescu se prezentase dis-de-dimineață să-şi ia tabloul de la expoziție. «Domnule Chirițescu...». «Doamnă doctor, vă rog să-mi spuneți „Florin" şi viitoarei mele neveste, aici

de față, „Marta”». «Bine, copiii mei. Atunci şi voi să-mi spuneți „mama Amalia”. Pe cuțu l-ai botezat cumva?». «M-am tot gândit şi niciun nume nu mi s-a părut potrivit». «Eu i-am dat un nume, potrivit nu prea, dar răposatul meu fiu, îşi dorea un câine pe care l-ar fi botezat „Ares”». Lui Florin şi Martei le-ncremenise zâmbetul pe buze. Doamna doctor Stoicescu avusese un fiu care într-o excursie pe munte, pierzându-se de grup, murise-nghețat într-un morman de zăpadă. Un membru al grupului, un chirurg, Doru Brediceanu, deşi nu fusese prieten cu fiul doamnei, se ocupase de ea parcă i-ar fi fost mamă. Emigrat în Germania, Doru îi telefona săptămânal şi-i trimitea pachete.

Doamna doctor Amalia Stoicescu, devenise pentru Florin şi pentru Marta a doua mamă, iar ei doi, copiii «mamei Amalia». Erau uimiți şi tulburați de-nțelepciunea şi de seninătatea unei femei care pierduse ce-i fusese mai drag pe lume, un copil admirabil pe care, părăsită de bărbat, îl crescuse de una singură. Vorbea despre băiatul ei ca şi când abia ce-ar fi ieşit pe uşă. Un vas micuț cu flori proaspete se afla permanent în fața fotografiei lui Cristian, şi unul identic în fața lui Ares, tabloul fiind fixat pe un perete în aşa fel încât Cristian şi Ares se uitau unul în ochii celuilalt. Când era singură, doamna doctor mângâia fotografia băiatului ei şi-i şoptea: «Cristian, mamă, să mă ierți că nu ți l-am luat pe Ares cât ai fost aici, dar acum sunteți împreună şi să ştii că-l iubesc. Roagă-te lui Dumnezeu să fiu pe picioarele şi-n mințile mele până vin la tine, roagă-te şi pentru binele lui Doru, al lui Florin şi-al Martei. Roagă-te, dragul mamei. Roagă-l să lumineze mințile oamenilor, să nu mai fie ticăloşia care este-aici. Să se-ndeplinească *Tatăl nostru*».

Doamna doctor pleca de-acasă cu o sacoşă de biscuiți şi nu vedea câine vagabond pe care să nu-l mângâie şi căruia să nu-i dea din mână câțiva biscuiți. Ca profesor plin la Facultate, în afara Patologiei, curs la care nu-i lipsea un student, preocuparea ei fusese aflarea metodei

de-a sacrifica animalele fără suferinţă. Socotea că sufletul, suferinţa, spaima existau în tot ce era viu ca şi sensibilitatea la afecţiune. Imaginaţia omului i se părea nespus de limitată în legătură cu animalele. Când intra într-o hală unde se aflau oi, măgari, capre, cu o-nfăţişare jalnică, se adunau toţi în jurul ei şi-şi manifesta fiecare dragostea cum ştia: behăind, răgind, în timp ce ea le vorbea: «Ce faceţi voi, dragii mamei, ce-aţi făcut voi de când nu ne-am văzut?». Şi-i cuprindea cu o privire duioasă, iar cu mâna-nmănuşată-n cauciuc îl mângâia pe fiecare, înainte de-a le aplica tratamentul.

Când un student se prezenta slab la examen, cu glasul ei blând i se adresa: «Dragul meu/draga mea, la facultatea asta e păcat să vii dacă nu iubeşti animalele, cum mare păcat e să te duci la Umană dacă nu iubeşti *măcar* oamenii». Mustrările îi erau blânde, încât te simţeai ruşinat, împovărat faţă de asemenea om.

Florin şi Marta ţinuseră neapărat ca doamna Mareş şi doamna doctor Amalia Stoicescu să se cunoască. Nu numai că se cunoscuseră, dar lucru rar după o anumită vârstă, se-mprieteniseră ca două adolescente. Parcă se cunoşteau de când lumea. Când o văzuse pe Amalia Stoicescu prima oară la expoziţie, lui Florin nici prin minte nu i-ar fi trecut că avea să se lege pe viaţă de o cumpărătoare a unui tablou al lui şi avea să fie intermediarul prieteniei între două femei deosebite ca profesie, ca fel de-a fi şi cu o diferenţă de vârstă aproape ca între o mamă şi o fiică. Florin se simţea un personaj menit să apropie oamenii şi chiar să le poarte noroc. Dragostea Amaliei Stoicescu plutea ca un duh bun asupra lui şi a Martei. Doamna Stoicescu şi doamna Mareş alcătuiau reperul lor de valoare în tot ce făceau. Ei îşi dădeau seama ce mult însemna un punct de referinţă într-o viaţă, dincolo de părinţi pentru care, oricum te-ai purta, rămâi copilul lor, chiar dacă le eşti povara sufletului, sentimentul eşecului, amărăciunea omului care şi-a depus viaţa la o bancă falimentară. Şi chiar când nu eşti prost, sfaturile şi exemplele date de

părinți nu le iei în seamă fiindcă ți se par desuete: «Ce ştiu ei? Ce înțeleg ei despre generația noastră?». Deşi Florin şi Marta îşi iubeau părinții şi-i respectau, părerile doamnelor Stoicescu şi Mareş aveau valoare de casație.

* * *

Supărată din cale afară de purtarea lui Miron față de acea editură, deşi îşi dădea seama că-şi irosea nervii degeaba, Antonina nu se putuse abține să nu-şi manifeste revolta. «Miron, cum ai putut să te porți aşa cu oamenii ăia de la editură? Cum nu te-ai gândit că Silviu şi-a pus obrazul pentru tine?». «Nu-nțeleg de ce te amesteci tu». «Mi se pare firesc ca într-o căsnicie ruşinea unuia s-o simtă şi celălalt». «Acuma ce vrei? Să mă spânzur? Poartă-ți de grijă ție şi pe mine slăbeşte-mă cu morala». «Perfect». Şi Antonina ieşise din cameră. După ce-i trecuse furia, analizase relația ei cu Miron. Acest bărbat frumos, cu toate defectele lui, o iubea, iar ea începea să simtă dragostea asta ca pe o povară mai grea decât dragostea lui Florin; Florin găsise o consolare în ataşamentul Martei pentru el şi al respectului pe care fata i-l inspira. Florin şi Marta aveau un băiețel adorabil căruia îi fuseseră naşi Antonina, Miron şi Silviu, pictorul, prietenul lui Florin. Pentru Florin lucrurile erau clar împărțite: asta se poate, asta nu se poate. Nelăsându-se doborât de amărăciunea dragostei neîmpărtăşite, alesese calea unei vieți calme, echilibrate, clasice: familia bazată pe respect reciproc, alături de o femeie cu al cărei intelect era în competiție, blândă, afectuoasă, mamă ca pe vremuri, pentru care nimic nu era mai valoros decât casa ei, liman al statorniciei şi al motivării unei existențe. Preocupată de profesie, care-i lua aproape tot timpul, Antonina, în afara ideii că menirea ei pe Pământ era să facă bine, binele față de oameni şi de tot ce era viață, nu se gândise la cercul restrâns în care-şi duce tot omul viața. Indiferent de ceea ce aveai de gând cu propria existență,

nu puteai să negi că ai o mamă şi un tată. Ea avea o mamă pe care n-ar fi schimbat-o pe nimeni şi pe nimic pe lumea asta. Şi despre tată-său, care murise când ea avea doi ani, voia să ştie cât mai mult şi, din câte aflase, îi venera memoria. Nu se-ndoia o clipă de dragostea lui Florin pentru ea şi totuşi el făcuse un copil cu o femeie de toată isprava, stimabilă din toate punctele de vedere care însă era alta decât ea, Antonina. Pentru ea, un copil era efectul pasiunii dintre un bărbat şi o femeie. Nici despre băieţii Mioarei şi nici despre al lui Florin nu se putea spune aşa ceva. Oamenii ăştia, prin copii, aruncaseră o ancoră în apa tulbure a vieţii. Voiseră o certitudine, un element palpabil al trecerii lor pe Pământ. Ştia foarte bine ce viaţă ducea Mioara cu bărbatu-său, totuşi n-o auzise niciodată regretând că avea cei doi copii. Simţul matern îl elimina probabil din ecuaţie pe coautor. Deşi între Doru Brediceanu şi Mioara nu văzuse vreodată vreun gest echivoc şi nici măcar o privire elocventă, Mioara mergând totdeauna în Mercedes pe locurile din spate iar ea, Antonina, în faţă, ştia că cei doi se iubeau cu pasiune, aşa cum şi ei ştiau că ea le cunoaşte taina. Antonina o dată nu făcuse măcar aluzie cu privire la iubirea lor, adoptând o atitudine ca între camarazi, dar şi ei o scutiseră de orice mărturisire. Doru plecase în Germania, menţinând cu amândouă legătura telefonică, la spital, şi trimiţându-le pachete pe adresa maică-sii. De la plecarea lui, Mioara slăbise zece kilograme în două luni. Antonina era îngrijorată şi o dusese cu mari stăruinţe să-şi facă o radiografie pulmonară. Când ieşiseră din cabinet cu clişeul în mână, Antonina, liniştită că radiografia nu arată nicio boală îi spusese: «Mioara, gândeşte-te că ai doi copii. Te rog revino-ţi». Era o aluzie prin care-i dădea de-nţeles că-i cunoştea cauza suferinţei. «Radiografia sufletului mi-ar arăta că am cancer neoperabil», îi răspunsese Mioara, simţind nevoia sincerităţii faţă de Antonina, înscriindu-se-n acelaşi delicat stil aluziv.

De când se născuse băiatul Martei şi-al lui Florin,

Antoninei îi stătea pe suflet să-i pună Mioarei o-ntrebare pe care, se sucea se-nvârtea, nu se hotăra cum s-o formuleze. Până la urmă i se păruse că modul fără ocolişuri era cel mai cinstit faţă de o prietenă. «Mioara, îţi cer iertare pentru întrebarea pe care ţi-o pun. Ai vrea să ai un copil cu Doru?». «Nimic pe lume nu mi-aş dori mai mult. Dacă n-ar fi fost gândul că i-aş fi tulburat viaţa, aş fi făcut copilul cu orice risc. Aşa, i-am încurcat doar sufletul... Antonina, dă-mi voie să te-ntreb şi eu ceva: cât l-ai iubit pe profesorul nostru de Anatomie ţi-ai dorit un copil cu el?».

Antonina se albise la faţă. Ea care-şi închipuise că nimeni nu observase acea dragoste unilaterală! «Îl iubeam atât de mult încât nu mi-am închipuit nicio clipă că între mine şi el ar fi putut exista şi altcineva». «Fiindcă între voi n-a fost nimic dincolo de-nchipuire. Când iubeşti total un bărbat vrei să-l păstrezi în tine, vrei să-ţi pecetluieşti iubirea... Poate greşesc, generalizând. Vrei nu vrei, raportezi la tine tot ce se-ntâmplă-n lumea asta», sfârşise Mioara, scuzându-se parcă pentru a-şi fi expus părerea despre iubire. «Dar există şi părerea că pasiunea dintre un bărbat şi o femeie poate exclude – nu ştiu cum să-i spun altfel – intervenţia unui copil. În liceu am citit o nuvelă de Barbey d'Aurevilly, cred, cu acest subiect. Deşi avem profesia pe care-o avem, în multe privinţe, chiar în cele esenţiale, imaginaţia noastră nu depăşeşte trăirile proprii. Mă refer din nou la mine». Dacă ar fi trebuit să-i facă o caracterizare Mioarei, Antonina ar fi pus pe prim plan grija de-a nu jigni, apoi mila, conştiinciozitatea şi capacitatea de-a răspunde cu vorbă bună oricărei mitocănii, deşi inteligenţa ar fi dus-o la nişte replici după care să nu te mai scoli. Mioara era toată o discreţie: de la frumuseţea ei caldă, de la lipsa de ostentaţie în tot ce ţinea de intelect, până la-mbrăcămintea de fată modestă şi cuminte. Antonina nu cunoştea pe nimeni care să-nghită şi să rabde mai mult decât Mioara. Dacă ar fi fost să se caracterizeze pe sine, Antonina ar fi pus pe prim plan libertatea, fiindcă

cine nu are iluzii, se poate considera liber. Cum îi plăcea să citească moraliști și compendii de aforisme, își întipărise în minte un cuvânt al lui Vergilius: «Singura salvare a învinșilor este cea de-a nu spera în salvare». Nu-și făcea iluzia că avea să supraviețuiască regimului comunist; toate îndemnurile Occidentului la *rezistență* i se păreau replici dintr-o farsă bine regisată; simțul dreptății și replica adecvată nepărăsind-o nicio clipă, chiar riscându-și situația bună-rea la care ajunsese, iertând dar nesimulând uitarea, simțind cum îi clocotește sângele în fața nedreptății și a stupidității, își vărsa pe loc paraponul, pentru a nu face infarct ori congestie cerebrală. Sângele ardelenesc, în care umilința și revolta zăcuseră veacuri, amestecat cu sângele armân, tot o durere și-un dor de libertate, dăduse un trup ca o nuia, un suflet și-un temperament de dinamită. Modul ei de-a sancționa era dur însă academic, în termeni urbani și se referea strict la momentul acțiunii, nu la trecut, nu la viitor, urmat de-o tăcere de mormânt. Siguranța de sine și demnitatea în tot ce făcea și ce spunea, într-un regim în care era de neconceput curajul fără cineva tare în spate, dusese la șușoteli în legătură cu nu se știa cine, dar oricum cineva mare de tot care o ocrotea, Securitatea nefiind exclusă, drept cea mai tare protecție. Felul cum își îngrijea bolnavii dovedea că în ființa ca un arici se ascundea milă și duioșie. Mâna îngustă, cu degete lungi, atingându-i fruntea, o privire pătrunzătoare țintită de ochii căprui ai doctoriței Antonina Miulescu aveau darul să liniștească pacientul muncit de gânduri negre și chiar de fantasme.

Pentru Antonina, Mioara nu era doar o prietenă – cea mai bună – ci un caz. Într-o zi Mioara apăruse la spital albă ca varul, cu aerul pierdut al omului trecut printr-o mare spaimă. «Ce e cu tine, Mioara?», și Antonina o apucase de umeri și o scuturase de parcă voia s-o trezească din transă. «Copiii au găsit o pisicuță în fața blocului și-au adus-o-n casă. „Mamă, vrem să fie a noastră” și o strângeau amândoi la piept. Stelian a țipat

la ei: „Vă credeți de capul vostru?” şi le-a smuls pisica din braţe. Copiii s-au repezit ca nişte uli să-şi ia pisica înapoi. Stelian i-a sucit gâtul şi-a aruncat-o pe fereastră. Copiii au început să tremure şi le-am văzut groaza pe faţă. Eu am fugit pe scară, m-am dus în dreptul ferestrei, am ridicat pisicuţa moartă, am învelit-o-n fularul pe care-l aveam la gât, am ridicat capacul cazanului de gunoi. Am găsit înăuntru o cutie de pantofi goală şi-am pus în ea pisicuţa. Îmi venea să fug pe stradă. M-am gândit la bieţii mei copii. Din uşa apartamentului le-am spus: „Pisicuţa n-a păţit nimic şi-am găsit pe stradă o doamnă care a luat-o la ea acasă”. Nu ştiu dacă m-au crezut. S-au dus în camera lor şi n-au vrut să mănânce nimic». Vocea Mioarei era albă cum îi era şi chipul. Povestea fără participare afectivă, ca telefonistele care transmit un mesaj, ca grefierii care citesc o sentinţă. Antonina se speriase de acest ton mai mult chiar decât de oroarea povestită. Câteva momente încremenise, apoi îi poruncise Mioarei «plângi, plângi, ca să te descarci».

Mioara se aşezase pe canapeaua din cabinet, se apucase cu amândouă mâinile de cap, balansându-l ca un pendul. «Mioara, să-ţi dau un calmant?». «Am luat atâtea că nu ştiu cum am ajuns la spital. Bine că n-a fost de faţă doamna Panea, fiindcă după asemenea scenă cred că ne părăsea... M-am prefăcut destul, de dragul copiilor. Am zis să-i crească doi părinţi. Mi-nchipuiam că sunt curvă-ntr-un bordel şi nu pot refuza niciun client. Dar să-mi trăiască băieţii mai rău decât la balamuc, simt că nu mai pot». Abia atunci o apucase plânsul.

* * *

Pentru a scăpa de navetă, Antonina şi Mioara dăduseră un concurs de redactori la Editura medicală; prin modul cum îşi dovediseră competenţa, remarcate de şeful *Spitalului nouă,* fuseseră angajate acolo pentru

a deveni specialiste. Şefa pavilionului în care lucrau era o femeie distinsă, de o mare finețe profesională, doamna doctor Stanca Ioanițiu, care simțind în ele stofă de calitate, voia să le-nvețe tot ce acumulase ea în douăzeci şi doi de ani de psihiatrie. Din clipa când le văzuse, fără să fi ştiut nimic despre ele, doamna doctor le diagnosticase pe tinerele ei subalterne: Antonina brava în fața unei nemulțumiri difuze; Mioara era măcinată de o suferință acută; suferința omului care trăieşte într-o parte şi gândul îi e-n altă parte. Din primul spital unde lucraseră – vila boierească de pe dâmb – Mioara plecase îndurerată de moartea lui Gigel, dintr-o encefalită, dar şi eliberată la gândul că băiatul ar fi suferit îngrozitor să n-o mai vadă, iar Antonina, cu amărăciunea de-a-i fi părăsit mai ales pe năpăstuiții întregi la minte, aruncați acolo de soarta exprimată prin familiile care-i azvârliseră ca pe nişte haine uzate.

* * *

Antonina o rugase pe doamna doctor Ioanițiu s-o scuze pe Mioara că nu venea la vizită, fiindcă se simțea rău. Doctorița Ioanițiu se oprise din mers, oftase şi-i pusese Antoninei o mână pe braț: «Antonina, tu şi Mioara sunteți prietene. Mie nu-mi place să mă amestec în viața nimănui, dar dacă Mioara continuă s-o ducă aşa cum o duce, mi-e teamă că o s-o avem pacientă. Ori ajungi total indiferent față de o situație, față de un om, ori tai în carne vie, oricât ți-ar fi de greu, dar lămureşti lucrurile».

Nici Antonina, care avea un sentiment de soră mai mare față de Mioara, nu-ndrăznea să-i dea sfaturi cu privire la căsătoria ei, indiferent de episodul Doru Brediceanu, nu îndrăznea fiindcă ea n-avea copii. Dacă n-ar fi fost vorba de ei, n-ar fi stat o clipă pe gânduri să nu-i spună Mioarei: «Divorțează de podoaba de bărbat pe care l-ai luat fiindcă ți-a-ntunecat Dumnezeu mințile».

În Mercedesul lor, în drum spre casă – în dimineața

aceea doar Antonina folosise maşina, conducându-şi o rudă la gară – Antonina îi spusese Mioarei pe un ton hotărât: «Oricât de greu ţi-ar fi să creşti doi copii singură, lasă-l, fiindcă altfel înnebuneşti şi tu şi ei». «Antonina, azi mă laşi în faţa blocului şi mâine dimineaţă mă iei tot din faţa lui». «Uite c-a turbat mielul», se bucurase-n sine Antonina. Mioara urcase treptele celor două etaje, până la apartamentul lor, de parcă s-ar fi dus la eşafod. «Mai bine un sfârşit groaznic decât o groază fără sfârşit», se-ncurajase Mioara. Îi bătea inima ca unui iepure fugărit de ogari. În uşă, pornind la plimbare, o-ntâmpinaseră copiii şi doamna Panea. «Mioara, ce au copiii de sunt aşa de supăraţi?», îi şoptise doamna Panea. «Întrebaţi-i», răspunsese Mioara cu glas de-nmormântare. În sufragerie, Stelian mânca liniştit, citind *România liberă*. Mioara i se aşezase-n faţă, în picioare: «Poftă bună. Steliane, trebuie să ne despărţim. Scena de ieri cu pisica m-a făcut să mă hotărăsc». «Ţi s-au urcat gărgăunii la cap? Vrei să-nveţi copiii să-şi facă toate mendrele, fără să-ntrebe pe nimeni? Să se creadă stăpâni în casă? De ce mai au părinţi?». «Voiau şi ei o vietate pe care s-o iubească, să se joace cu ea. Atât şi nimic mai mult. De ce au părinţi? Ca să-şi audă tatăl ţipând tot timpul, făcându-şi nevasta când tâmpită, când idioată, când gură-cască, trântind şi pufnind, nestând o dată de vorbă cu ei? Ca eu să vin acasă ca la tăiere, ca să-mi bată inima tot timpul că iar am mai făcut o tâmpenie. Dacă tu crezi că unor copii trebuie să le fie frică de părinţi, să mintă tot timpul ca să nu-şi înfurie tatăl, ca să trăiască numai cu frica-n sân, eu nu-nţeleg să-i cresc aşa. Mama, femeie văduvă, m-a crescut paşnic; nu mi-a fost niciodată frică de ea». «Şi ce propui, mă rog, după acest lung discurs?». «Propun să pleci de-acasă şi să mă laşi să-mi cresc copiii în linişte». «Ce vorbeşti?! Ia uite la dumneaei! Şi din ce-o să-i creşti? Din leafa ta de două parale?». «Din ea şi din pensia alimentară de la tine». «Să zicem că plec. Să las casa plină de munca mea ca să fie cocoana liberă! Ţi-ai găsit

vreun hăndrălău de-ți dai aerele astea?». «Mi l-am găsit pe Sfântul Duh! Eu cu tine nu mai vreau să trăiesc. Lasă-mi aragazul, frigiderul, vasele de bucătărie şi paturile, încolo ia tot, dar te rog, ca pe Dumnezeu, pleacă». «În genunchi ai să mă rogi să mă-ntorc, dar să ştii că dacă plec sunt bun plecat». Plecase chiar în acea seară, strângându-şi lucruri în două geamantane şi nelăsându-i Mioarei nici bani de pâine. Se dusese la frate-său, cel neînsurat, care locuia în două camere. În trei zile golise casa, lăsând totuşi pe loc masa de bucătărie şi scaunele.

A doua zi abia aştepta să se urce-n *Mercedes* ca să-i spună Antoninei că-i urmase sfatul. «M-am despărțit de Stelian. Şi-a luat două valize mari cu haine şi cu nişte cărți de specialitate şi cred că s-a dus la frate-său, cel neînsurat. Când l-am văzut că se-apropie de telefon, am plecat în bucătărie. Le-am spus băieților că tatăl lor a plecat de la noi. Amândoi, într-un glas, m-au întrebat: „Şi nu mai vine?". „Nu, le-am răspuns şi i-am văzut cum se-nsenină şi se uitau când la mine, când la doamna Panea, parcă nevenindu-le să creadă vestea bună...”». Urmase o tăcere, Antonina gândindu-se la ce avea de făcut Mioara mai departe. Ea, Antonina avea să consulte un avocat, văr cu Miron. Îl mai recomandase câtorva persoane care se arătaseră mulțumite de serviciile lui. «Antonina, te rog să nu-i spui lui Doru că m-am despărțit de Stelian. Nici la spital nu vreau să ştie nimeni. Pe Doru nu vreau să-l împovărez cu necazurile mele».

Antonina îl compara pe Stelian cu Miron. Din punct de vedere social Stelian reprezenta o adevărată reuşită. Era unul dintre patru orfani de mamă, din adolescență, crescuți de un tată care, văzându-i buni la carte îşi dăduse şi cămaşa de pe el, se-nscrisese printre primii în colectivă, numai să le ia copiilor lui sapa din mână, să-i vadă domni. Băieții erau unul mai bun decât altul la carte, fata, bunicică şi ea, ajunsese învățătoare la ei în sat, măritată, cu doi copii, rămasă cu ăl bătrân, cum era

obiceiul: copilul cel mai mic rămânea cu părinții și lua casa. Băieții ajunseseră toți trei la Politehnică la București, cu bursă republicană, trimiși din anul trei de studii, să-și termine facultatea la Moscova. Mijlociul se-nsurase cu o colegă rusoaică. Toți trei, întorși de la Moscova, fuseseră numiți în instituții cheie, fiecare cu specialitatea lui. În Rusia își terminaseră facultatea ca șefi de promoție. Colegii lor, cu studii în România, le recunoșteau meritele profesionale și tăceau în fața admirației lor – cât de sinceră nu se știa – față de Uniunea Sovietică. Ei reprezentau omul nou pe care se opintea să-l creeze regimul comunist. Cu tot sovietismul lui, Stelian se purtase ca un burghez cumsecade când o cunoscuse pe Mioara și în primii ani de căsătorie. Pe măsură ce înaintase în ierarhia profesională, i se urcase mărirea la cap, devenind dovada vie a observației unui om de litere trecut prin pușcărie politică: «românul suportă bine răul și foarte rău binele». Întâmplarea cu pisicuța o impresionase pe Antonina nu numai uman dar și profesional. Antonina lega acest gest de schizofrenia surorii lui Stelian, declanșată la doi ani după ce făcuse Mioara gemenii. «Doamne, de ce n-a apărut mai devreme, ca Mioara să nu mai fi făcut copiii! Trebuie să divorțeze repede și să-i ferească de Stelian cât mai mult. De ereditate nu-i poate feri, dar măcar de factorul stimulant. Acum, când nu mai dau de el, am să merg mereu pe la Mioara și-am să fiu cu ochii pe copii. Ferește-i Doamne! Norocoasă e fata asta!». Comparându-l cu Stelian Vlăsceanu, Miron câștiga din punct de vedere uman. Iubea atât de mult animalele că mai bine și-ar fi smuls o mână decât să taie o găină. S-ar fi-ngrozit s-audă ce se-ntâmplase cu pisicuța. Pentru Zuzu, cokerul lor auriu, era-n stare să nu doarmă nopțile, să-l păzească și să-l alinte, când avea câte un deranjament de sănătate. În privința profesiei, mergea pe linia minimei rezistențe. Convins că nimic mai ca lumea nu se obținea în socialism decât prin politică, nu făcea nici măcar un minim efort ca să-și pună-n valoare

talentul. Îi propusese cineva, un neam de ştab, să-i facă un proiect de vilă. Se foise, se sucise, se-nvârtise până-l dăduse unui coleg. Amenajarea litoralului îi datora mult, dar blazat cum era, le punea altora pe tavă munca şi priceperea lui, numai ca să nu urmărească o lucrare de la planul de planşetă la execuţie. Părinţii lui erau nemângâiaţi că după atâţia ani de căsătorie băiatul nu le făcea nepoţi, neştiind nimic de convenţia premaritală dintre el şi Antonina: copii-nu! Părinţii nu se gândeau la cât de bun tată ar fi fost Miron, cu toată comoditatea după el. Baiazid, care o avusese pe Antonina din dragoste pentru bărbatul ei, văzând ce fel de om era Miron, nu-şi mai dorise nepoţi pe care, cu un alt ginere şi mai ales în alte vremuri, abia i-ar fi aşteptat. Deşi părinţii lui Miron nu-i ţineau nici de frig nici de cald, Antonina se purta cât se poate de atent cu ei şi nu era sărbătoare pe care să n-o petreacă împreună, când la unii când la alţii, astfel ca atmosfera de familie să fie păstrată, Baiazid întrecându-se în bunăvoinţă şi în delicateţe faţă de cuscri, zicându-şi în sinea ei, «toţi suntem părinţi». Nu-i acuza nicio clipă pentru defectele lui Miron, ei fiind exemplu de hărnicie şi de ordine. Părinţii puteau fi acuzaţi, în general, pentru proasta creştere, până la cel mult douăzeci şi cinci de ani ai odraslelor care, dacă voiau, măcar de la vârsta asta, îşi puteau corecta educaţia de acasă şi-i puteau umple golurile. Aşa cum puteau învăţa carte mai mult decât părinţii, puteau să se poarte altfel decât fuseseră sau nu fuseseră învăţaţi. Lui Miron nu i se reproşa lipsa de respect faţă de Baiazid şi nici vreo grosolănie faţă de Antonina ci unele manifestări de prost gust, greu de admis la un om inteligent şi mai ales cu o meserie şi cu aptitudini ca ale lui. Dorinţa de excentricitate în vestimentaţie, pentru a atrage atenţia, pe Antonina o scotea din sărite. E penibil să umbli alături de un om – fiind şi bărbatul tău – îmbrăcat în aşa fel că-ţi vine să-ţi tragi o cagulă peste faţă. Inutil insistase Antonina să-l facă adeptul a ceea ce englezii numesc eleganţă: «să

umbli o zi întreagă prin Trafalgar Square şi să nu te remarce nimeni». La un spectacol unde era de râs, el râdea atât de ostentativ încât spectatorii se-ntorceau spre el, dezaprobator, uitându-i pe actori. Nu se putea discuta cu el, de la furnici până la existența sau nonexistența lui Dumnezeu, fără să te contrazică. Nici nu ştiai dacă o făcea din convingere sau de dragul de-a nu fi cumva ca alții. Antonina punea şi excentricitățile geniilor pe seama infantilismului sau a unei slăbiciuni pe care voiau s-o compenseze. Una peste alta, comparat cu Stelian Vlăsceanu, Miron era în avantaj. În clemența ei, Antonina îl considera şi pe el un caz. Adevărații psihiatri, înzestrați cu un superdotat spirit de observație, îndată ce te văd, te plasează într-o categorie a predispozițiilor spre o anume anomalie psihică. Puținul timp petrecut împreună era un mare avantaj al lui Miron în căsnicia cu Antonina, ea stând mai mult în spital decât acasă. Când îşi alesese ca profesie medicina, hotărâtă de la bun-început pentru psihiatrie, ştiuse că n-avea să ducă viața omului cu program de la – până la. Câtă bătaie de cap administrativă avusese în primul ei post, la irecuperabili, nu se compara cu timpul investit în aprofundarea cazurilor care-i reveneau la Central. Acum preocuparea ei de căpetenie era divorțul Mioarei. Avocatul, vărul lui Miron, îl convinsese pe Stelian Vlăsceanu ca acțiunea de divorț să fie pornită de el, menționându-se acordul ambelor părți, cu invocarea răsuflatei formule «nepotrivire de caracter». Mioarei îi rămâneau locuința şi custodia copiilor, pensia alimentară fiind stabilită în instanță, conform legii. Elementul decisiv al acestei înțelegeri fusese dibaci folosit de avocat: un om cu situația profesională şi partinică a inginerului Stelian Vlăsceanu avea numai de pierdut şicanându-şi nevasta, în timp ce «buna înțelegere» putea fi judecată cu uşile închise, nedând loc la comentarii.

La proces se prezentaseră doar avocații părților, totul decurgând rapid şi civilizat. Se stabilise pensia

alimentară, care se referea numai la salariul de bază al soțului şi vizitarea copiilor sau întâlnirea cu ei o dată pe săptămână, cu telefon, în prealabil. Despre sporul de funcție al lui Stelian şi despre banii de prime, la sugestia Mioarei, avocatul ei nici nu pomenise. Mioara era sigură că, pretinzând ceva din aceşti bani, procesul s-ar fi lungit inutil, fiindcă Stelian n-avea de gând să-i dea nicio lețcaie peste ce era strict obligatoriu, ca nu cumva să se lăfăiască ea într-atâta bănet.

Când Mioara, fără bucurie, se văzuse cu hotărârea de divorț în mână, simțise totuşi că i se luase o piatră de pe suflet. Doamna Panea era scandalizată de comportarea «domnului inginer», care lăsase casa cu duşumeaua goală, deşi covoarele erau din zestrea Mioarei, orientale autentice, de care maică-sa, doamna Eleonora Pleşa, ținuse cu dinții, ca să-i rămână fetei, cu toată sărăcia prin care trecuseră. Mioara făcuse un împrumut la C.A.R. şi cumpărase trei covoare de Cisnădie, de fabrică, cele lucrate de mână, de cu totul altă calitate, fiind mult mai scumpe.

Antonina venise la Mioara cu o sticlă de şampanie, pentru a sărbători divorțul, în perioada fără covoare. «Şi televizorul l-a luat?!», se indignase Antonina, plimbându-şi privirea în camera de zi din apartament, complet goală. Din tavan atârna un fir electric şi-un bec la capăt, în locul plafonierei de alabastru cumpărată după un anunț din România liberă. Apartamentul dădea impresia că cineva ori îl părăsea ori abia începuse să se mute în el. Impresie dezolantă care-ți cădea în creştet prin firele electrice de care atârna un bec, în fiecare încăpere. «Mă mir că ți-a lăsat perdelele», spusese Antonina cu un amestec de scârbă şi de ironie. «Mai are timp să le ia». Dacă Stelian Vlăsceanu i s-ar fi arătat atunci în față, Antonina i-ar fi crăpat capul. Că era furios pe nevastă-sa care nu-l mai suporta, treacă-meargă, bărbații nefiind învățați cu abandonul, mai ales când femeii nu i s-a ivit un înlocuitor, când te lasă pe tine şi nu se duce după altul. Dar copiii ce-i

făcuseră ca să le ia şi televizorul, când ştia cum aşteptau ora şapte seara ca să se uite la emisiunea cu Mihaela, după care imediat se culcau?

«Bine că pe mama, săraca, a scutit-o Dumnezeu de spectacolul ăsta», îşi spunea în gând Mioara, iar cu voce tare «Noroc că dulapurile sunt zidite-n perete; altfel am fi stat cu lucrurile pe podea».

La spital, numai doamna doctor Stanca Ioaniţiu ştia că Mioara divorţase; îi spusese Antonina, cu voie de la Mioara. «În loc să-i fac tatei parastas cu lume, îi cumpăr Mioarei televizor», hotărâse în sine doamna doctor. A doua zi Mioara avea televizor.

Uluită de acest dar, cu ochii plini de lacrimi, tremurând de emoţie, Mioara se apropiase de binefăcătoarea ei: «Doamnă doctor, nu ştiu cum să vă mulţumesc pentru darul dumneavoastră...». «Spune „bogdaproste şi să fie primit”». Doctoriţa Ioaniţiu rostise cuvintele astea cu glas scăzut şi ieşise numaidecât din cabinet. Şi ei îi venea să plângă, mai întâi gândindu-se la cei în amintirea cărora îi făcuse Mioarei darul, apoi de tristeţea pe care i-o inspira fata asta frumoasă, deşteaptă, pâinea lui Dumnezeu, prin «norocul» ei în viaţa de familie şi fiindcă la fiecare faptă a ei bună, doamnei doctor i se părea că-l umileşte pe cel căruia i-o destinase, umilirea numărându-se printre cele mai dureroase lovituri primite de un suflet.

În timp ce Mioara se zbuciuma cu divorţul, doctorului Mircea Berbecaru i se-ntâmplase o adevărată tragedie: nevastă-sa, însărcinată în şase luni, fericită că după opt ani de căsătorie, în sfârşit, reuşea să aibă un copil, murise într-un accident de cale ferată. Antonina şi Mioara fuseseră alături de el în cele mai groaznice momente, ca nişte adevărate prietene. Antonina îl invita în fiecare zi pe la ei şi-i făcuse cunoştinţă cu Florin Chiriţescu, prin intermediul căruia ajunsese şi la doamna doctor Amalia Stoicescu, adevărată psihoterapeută, cea mai eficientă fiinţă în zile greu de dus, lui Mircea părându-i-se că viaţa-şi pierduse orice

motivare.

«Băiatule, dacă nu te-aş înţelege eu, cine să te-nţeleagă? Te gândeşti pentru ce mai trăiesc eu? Din convingerea că suntem trimişi aici, pentru ce anume nu ştim, dar avem obligaţia să rămânem până când Cel care ne-a trimis ne cheamă înapoi. Ce mai am eu pe lume? Nişte suflete alese care-mi îndulcesc zilele şi cărora le sunt şi eu dragă. Pentru moment mai am cărţile, animalele, chipurile oamenilor. Degenerescenţa maculară îmi promite noapte permanentă. Şi-atunci ce are să-mi mai rămână? Muzica, sunetele, mirosurile, conturul fiinţelor şi-al obiectelor, şi-o mare, un ocean de gânduri. Beethoven era surd, Borges e orb şi ce a ieşit din sufletul lor! Menirea ta este să-ngrijeşti oameni, trupuri şi suflete. Nu abdica. Nu-i abandona». Aceasta fusese prima întâlnire cu doamna doctor Stoicescu.

Apoi urmaseră amintirile ei de pe când fusese veterinar de ţară, până ajunsese şef de catedră la Medicină Veterinară. Legătura cu pacienţii ei, care n-o dezamăgiseră niciodată. Observaţiile asupra fiecărui individ dintr-o specie. «Între două pisici nu este o deosebire mai mică decât între doi oameni». Câtă individualitate era-n fiecare animal şi câtă afecţiune. Doamna doctor îi dădea cărţi pe care apoi le comentau împreună. Ascultau muzică împreună.

Antonina şi Mioara îl invitau pe la ele, străduindu-se să-i alunge singurătatea şi tristeţea. De când divorţase, Mioara îndrăznea, în fine, să deschidă uşa şi altcuiva decât relaţiilor lui Stelian. Îndată ce aflaseră că soţii Vlăsceanu se despărţeau, aceste relaţii o evitau pe Mioara. Un mare magistrat, din acelaşi sat cu Stelian, îi spusese «dacă-l laşi pe Stelian ai să fii un nimeni». La care Mioara îi răspunsese calm: «Cu sau fără Stelian, eu tot doctoriţă-am să fiu. S-ar putea însă ca tu, din postul de-acum, s-ajungi judecător la Cucuieţii din deal, fiindcă-n politică schimbările se produc din te-miri-ce. Aci eşti far călăuzitor al omenirii muncitoare, genial conducător, aci te demască Hrusciov ca pe-un satrap

şi-un criminal, te scoate din Mausoleu, de lângă prietenul Lenin şi te disloacă-n zidul Kremlinului». Cuvinte pe care n-ar fi-ndrăznit să le rostească pe când era măritată cu Stelian.

* * *

Orele petrecute împreună cu oamenii cărora le păsa de el şi-ncercau să-l trezească din amorţeală, din hibernarea sufletească în care căzuse, însemnau pentru Mircea Berbecaru singura înseninare. Cel mai mult se bucura când îl invita Mioara, în bucătărie, la masa acoperită cu muşama, el pe o parte, Mioara vizavi, copiii vizavi de doamna Panea, care-i monitoriza din priviri, pentru ei dânsa fiind autoritatea supremă, exprimată în limba germană. Româna li se părea limbă de recreaţie şi de joacă, pe care o foloseau cu Mioara, în absenţa doamnei Panea, şi cu prietenii lor din bloc.

Cel mai mult îl impresiona pe Mircea afecţiunea băieţilor Mioarei şi-a băieţelului Martei şi-al lui Florin. Cum îl vedeau, ai Mioarei strigau întâi nemţeşte, apoi româneşte: «a venit Mircea» şi i se agăţau de gât, iar Miron al lui Florin i se atârna de picioare cu braţele.

Se pare că pisicile şi câinii simt energia negativă; când omul are o suferinţă ele pun botul sau întreg corpul pe locul afectat, uşurându-ţi durerea. Mircea Berbecaru era sigur că şi copiii simt durerea, durerea sufletului pe care cu apropierea lor afectuoasă o alină. Efuziunea lor îi aducea lacrimi pe care neştiind cum să le ascundă se făcea că-şi şterge nasul. Dacă soarta ar fi vrut, când ar fi deschis uşa la el acasă i s-ar fi agăţat de gât şi de picioare copiii lui. Doamna Panea avea o evidentă simpatie pentru Mircea, căruia-i spunea pe nume, la invitaţia lui. Din orice lucru bun – mâncare, prăjitură – porţia lui era pusă de-o parte, iar copiii nu se-atingeau de ea. Dacă aveau vreo nedumerire la matematică, traducându-i în româneşte, Mircea le-o rezolva. Cu nasul ei fin, Doamna Panea, băgase de seamă că Mioara

trăise o poveste de dragoste, în urma căreia slăbise în două luni zece kilograme, divorțul menținând-o la aceeaşi greutate. În mintea ei aplaudase infidelitatea Mioarei, neavând ochi să-l vadă pe Stelian. Îi părea rău că Mioara nu-i arăta lui Mircea interes feminin, ci îl trata ca pe-un frate, când ea, doamna Panea, îi vedea atât de potriviți şi când între el şi copii exista atâta apropiere. Discretă din fire şi respectând sufletul omului, nu-i făcea nicio aluzie Mioarei cu privire la o alt fel de legătură între ea şi Mircea Berbecaru, care o-nduioşa cu delicatețea lui, cu nevoia lui de tandrețe, de-o familie. De câte ori venea, de fapt aproape zilnic, pe lângă jocuri, puzzeluri, cărți potrivite cu vârsta copiilor şi altele, care să le intereseze pe ea şi pe Mioara, Mircea Berbecaru aducea alimente, prăjituri, câte un aparat casnic pentru uşurarea muncii în gospodărie, în fine, se prezenta ca un bărbat responsabil, la casa lui. Comparându-l cu Miron al ei, care nu ştia nici cât costa o pâine, Antonina ofta şi greu se abținea să nu-i spună Mioarei: «Fată dragă, om ca ăsta nu mai găseşti cât îi hău' şi dudău'. Uită tot ce-a fost şi leagă-ți viața de el». De când le cunoscuse pe Antonina şi pe Mioara, Mircea înțelesese pe cine iubea Doru Brediceanu, atât de grav încât plecase din Țară, ca să-şi mențină familia. Asta era singura explicație. Dacă şi-ar fi dorit străinătate pentru străinătate, soră-sa avea de mult posibilitatea să-l scoată din Țară. «Este limpede şi pentru un chior că Mircea s-a-ndrăgostit de Mioara. Ceea ce-l reține să lămurească lucrurile între ei este iubirea Mioarei pentru Doru Brediceanu, iubire de care bănuieşte că Mioara nu s-a vindecat», îşi spunea Antonina. De când Antonina şi Mioara se mutaseră la Central, Doru îi telefona Antoninei acasă, în ziua când lipseau Baiazid şi Miron, şi nimeni nu ştia că venea însoțită de Mioara.

La doi ani de la divorțul Mioarei şi tot la doi ani de când era văduv, Mircea îşi luase inima-n dinți şi hotărâse să lămurească lucrurile mai întâi cu Doru.

«Te salut, Dorule! Te rog să mă ierți că-ndrăznesc să

te-ntreb ceva». «Întreabă-mă», îi răspunsese Doru căruia-ncepuse să-i accelereze pulsul. «Dorule, te superi dacă m-aş însura cu Mioara?». Urmase o pauză lungă. «Să te-nsori cu Mioara? Bine, dar ea e măritată». «A divorţat de doi ani, imediat după plecarea ta. Te rog să nu-i spui că ştii de la mine. Nu mi-am închipuit că nu ţi-a spus». Doru oftase. «Mircea, aş fi liniştit s-o ştiu lângă un om ca tine. Eu am abdicat şi cred că mă-nţelegi... Îmi rămâi prieten cum mi-ai fost de când ne cunoaştem. Vreau s-o ştiu liniştită, ocrotită... iubită». «Dorule, o iubesc». «Vă doresc linişte, înţelegere, o viaţă echilibrată». «Mi-ai luat o piatră de pe suflet». «Sper să se uşureze şi a mea». «Dorule, dacă acceptă să se mărite cu mine, telefonează-ne la Mioara». «Aşa am să fac».

* * *

Mioara îi deschisese uşa. «Eşti singură?». «De ce?». Mircea închisese încet uşa, se rezimase de ea, îi apucase Mioarei amândouă mâinile, se uitase lung în ochii ei, clipise de câteva ori şi-i şoptise, gâtuit de emoţie: «Mioara, te rog mărită-te cu mine. Ştii că te iubesc». Mioara îşi trăsese încet mâinile din mâinile lui, o apucase un tremurat că abia reuşise să-ngaime: «Te rog lasă-mă să-ţi răspund peste o săptămână». Şi depărtându-se, fără să-l privească, îi spusese: «Vino să mâncăm».

«Sigur vrea să-i spună lui Doru». Se aşezase la masă vizavi de Mioara şi se făcuseră amândoi că mănâncă. Se purtau ca doi copii consemnaţi de părinţi la domiciliu.

«Vrei să mergem să ne plimbăm, cu maşina sau pe jos?». La cuvântul maşină Mioara tresărise. «Nu, Mircea». «Vrei să plec?». «Te rog. În prezenţa ta nu mă pot gândi». Îl condusese la uşă, îi aranjase gulerul sacoului şi se uitase în ochii lui cu o privire care părea să ceară ajutor. El îi sărutase podul palmelor, închisese ochii şi-i şoptise la ureche: «Ai să vezi că totul are să fie bine». Coborând scările, Mircea se gândea: «Doamne, ce

cuvinte stupide. Ca şi când aş fi vorbit cu pacientul în aşteptarea unor analize sau a unor radiografii». Se mărita cu el sau nu, el de Mioara nu se despărțea; avea să-i stea tot timpul alături, ca un câine credincios, fiindcă nicio ființă nu-i dădea atâta linişte, cu misterul ei, şi-n acelaşi timp nu-i trezea atâta curiozitate şi dorință de-a cunoaşte un suflet şi-un trup pe care-l dorea cu fiecare fibră. Trebuia să recunoască-n sinea lui că interesul pentru Mioara i-l stârnise Doru, cel mai sobru şi mai altruist om pe care-l cunoştea şi care-şi tulburase viața de dragul ei.

* * *

«Doru, să ți-o dau pe Mioara». La-ntâlnirea lor telefonică săptămânală, de la acea dată, Antonina nici măcar nu-l întrebase ce mai făcea. Ieşise din cameră ca de obicei când vorbea el cu Mioara. «Mioara, mi-a telefonat Mircea...». Urmase o lungă pauză. «Ştiu», îi răspunsese Mioara, cu glasul înecat de plâns. «Dă-mi voie să-ți scriu pe adresa Antoninei». «Scrie-mi şi iartă-mă». Nu ştia nici ea de ce-şi cerea iertare. O chemase pe Antonina la telefon. «Dorule, ştiu cât îți este de greu şi cât îi este Mioarei, dar Mircea şi-ar da şi sufletul pentru ea». «Antonina, contez pe tine ca avocat al lui Mircea. Sufletul mi-e țăndări, însă vreau să nu fie singură. Iartă-mă că-nchid».

La o săptămână de la această convorbire, sosise pe adresa Antoninei scrisoarea promisă de Doru. Antonina i-o dăduse Mioarei, fără niciun cuvânt şi-şi făcuse de lucru la bucătărie. Cititul unei scrisori era ceva la fel de intim ca şi o scenă de dragoste.

Mioara mea,

Ştiam de la Antonina ce-a-nsemnat căsătoria ta: o eroare, un dezastru. Am simțit-o şi fără să-mi fi spus cineva. Noi doi n-am vorbit deschis, total, niciodată

despre partenerii noştri de viaţă. Dacă ai fi renunţat la căsnicia ta, cum ai şi făcut-o, pentru noi amândoi ar fi fost o eliberare. Dar n-ai fi suportat ideea de-a mă despărţi pe mine de nevasta şi de copiii mei. Fără noblețea ta de caracter n-aş fi tăiat în carne vie şi n-aş fi plecat în Germania; orice şi oricât mi-ar fi spus raţiunea, astăzi am fi împreună.

Muncesc aici ca un posedat, ca un nebun. Rana mea nu se-nchide. Mă doare sufletul şi trupul după tine.

Nu ţi-am spus ca să nu te-ncarc şi cu necazurile mele. Fata mea cea mică, la ski, şi-a făcut dublă fractură de coloană, în zona cervicală şi-n cea lombară, iar cea mică are scolioză. Noroc că operaţiile au reuşit şi amândouă sunt pe picioare şi fără defecte. Mă gândeam cum m-aş fi simţit despărţit de ele. Dacă-ar şti ele cui să-i mulţumească!

Dragostea mea, n-am iubit şi n-am să mai iubesc pe nimeni cum te iubesc pe tine. Da, te iubesc. Am să spun vreodată verbul ăsta la trecut? Lipsa ta mi-a sfârtecat viaţa. Ştiu că mă iubeşti. Şi Mircea ştie, aşa cum tu şi cu mine ştim că el te iubeşte. Tu şi băieţii tăi sunteţi familia lui. Vrei să-mi dai o fărâmă de linişte? Să nu te ştiu singură în faţa vieţii, a atâtor griji şi greutăţi? Te rog, te rog mărită-te cu el. Nu-mi cere să te uit. Fă-o de dragul copiilor tăi. E un om de calitate, cu o judecată sănătoasă, cu simţul responsabilităţii faţă de tot ce atinge. Lasă-l să te ocrotească, să vă ocrotească.

Doamne, cum vreau s-o ştiu a altuia pe femeia pe care o iubesc, pe tine Mioara, care-mi pârjoleşti toată fiinţa!

Ţi-am sorbit sufletul şi trupul. Când ne-am cunoscut eram săraci. Dragostea ne-a făcut nababi. Câţi oameni or fi cunoscut extazul ca noi doi? Câte suflete, câte trupuri?

Mioara mea, Mioara mea, pentru toate
zilele mele

Doru

Mioara citise, de câte ori citise scrisoarea? O ținea cu amândouă mâinile şi rămăsese cu ochii aţintiţi pe un tablou cu flori din faţa ei. Se azvârlise cu faţa-n jos pe canapeaua pe care şedea, zvârcolindu-se de dorinţă cum i se-ntâmplase cu patru ani în urmă la spitalul de pe deal. «Iubeşte-mă, Doru, iubeşte-mă acolo unde eşti».

* * *

Peste o săptămână, aşa cum le fusese înţelegerea, Mioara îi spusese lui Mircea, seara când pleca la el acasă: «Mircea, mă mărit cu tine» şi-i întinsese un rând de chei ale apartamentului. Uluit, deşi în aşteptarea unui răspuns, Mircea găsise un singur cuvânt: «Adevărat?». «Adevărat». Şi Mioara îl îmbrăţişase şi-şi culcase obrazul pe umărul lui. În câteva secunde fiecăruia îi defilase în minte viaţa de până atunci. Mioara simţea că acest al patrulea bărbat pe care-l primea în existenţa ei, avea să fie ultimul şi definitiv; Mircea se simţea ca marinarul naufragiat căruia i se-ntinde un colac de salvare.

* * *

Antonina, văzând-o pe Mioara măritată cu Mircea, trăia sentimentul mamei care-şi vede fata alături de omul potrivit; îngrijorată însă, fiindcă o ştia nevindecată de dragostea cu Doru Brediceanu. Căsătoria părea să-i priască Mioarei pe a cărei figură închisă şi-ntunecată apăruse un zâmbet blând, al omului mulţumit că a făcut ce trebuie, împăcat cu lumea, împăcat cu viaţa.

Antonina şi Doru o-ndreptaseră pe Mioara pe noul ei drum. Deşi discretă în tot ceea ce o privea şi nu numai, Mioara se considera datoare să-i spună Antoninei că nu regreta pasul făcut. «Antonina, îţi mulţumesc că m-ai îndemnat să mă mărit cu Mircea».

Antonina, dominată de spirit critic şi autocritic,

nelăsându-se luată pe aripile efuziunilor sentimentale, de data asta o strânsese pe Mioara la piept ca o mamă bucuroasă de reuşita odorului ei.

Dacă ar fi avut de-a face cu o fecioară, Mircea nu s-ar fi purtat mai delicat decât faţă de Mioara, de care se-apropiase cu mângâieri sfioase, ca între adolescenţi, deşi el ardea de dorul întregii ei fiinţe.

Tatăl lui Mircea, magistrat, bun latinist, om cu o remarcabilă cultură umanistă, avea o predilecţie pentru moralişti, pentru proverbe, pentru vorbe populare. Cum te vedea grăbit, îţi spunea: «Festina lente» sau «Răbdarea trece marea». Cel mai bun profesor al lui Mircea în privinţa răbdării şi a paşilor mărunţi, cheie a succesului, îi fusese un motan din copilărie. Domnul magistrat nu se topea după pisici. Motanul ăla nu se ştie de unde apăruse în curtea lor. Mircea şi maică-sa îl adoptaseră numaidecât şi-l botezaseră Tanu. Abia ieşit din adolescenţă, Tanu avea rareori chef de joacă. Semăna mai mult cu un bonz enigmatic ale cărui gânduri nu le puteai pătrunde. Înţelegând că stăpânului casei îi era indiferent, Tanu se apropiase de el zi de zi, centimetru cu centimetru până când, ajungându-i la picioare, îşi pironise privirea ochilor lui verzi în ochii omului căruia deodată-i vibrase o coardă în suflet, întinsese mâna, mângâiase pisoiul care i se urcase-n braţe, se lipise de el şi-ncepuse să toarcă lin. Aşa declanşase Tanu marea iubire a domnului magistrat care, dacă nu-l vedea, întreba alarmat: «Unde e pisicul?».

În primul an în care pe Mioara şi pe Mircea îi apropiase nenorocirea lui şi amărăciunea despărţirii ei de Doru, amândoi se simţiseră ca nişte copii orfani care-şi unesc singurătatea spre a o face suportabilă. Timpul, cel mai mare vindecător, anesteziindu-i durerea, Mircea începuse să se uite la Mioara ca la femeia care-i tulburase viaţa lui Doru Brediceanu, de-o frumuseţe calmă, fără nimic comun, blândă, maternă. Bărbatul din el se trezea la viaţă. Gândurile şi trăirile lui

pentru Mioara luaseră drumul dragostei. Căsătoria lor depăşea în bine aşteptările amândorura. Mircea simţea că ajunsese să-nsemne pentru Mioara ce-nsemnase Tanu pentru domnul magistrat.

* * *

Antonina şi Miron duceau viaţa a doi cunoscuţi care se-ntâlnesc în gară între două trenuri. Miron lipsea mult de-acasă, făcând parte din echipa care amenaja litoralul. Antonina aproape că nu mai pleca din spital, pasionată de profesie dar şi dornică să-şi umple existenţa care i se părea tot mai searbădă. Afară de concertele de la Ateneu, care-i mângâiau sufletul şi-o purtau într-o lume atemporală, Antoninei i se părea că viaţa ei ajunsese într-un punct mort, viaţa ei în afara spitalului. Fiecare bolnav era o altă carte, cum spunea un mare profesor de la Cluj. Dar remediile variau în mică măsură de la individ la individ, ele împărţindu-se pe categorii de boli. Până aici ajunseseră cunoştinţele în specialitatea lor. Antonina era convinsă că o anumită carenţă de substanţă chimică nedepistată era cauza multor boli numite psihice, în special melancolie, boala care implica cel mai mult sufletul: nemulţumiri, remuşcări, un fel de secţie a iadului pe pământ. O permanentă căinţă, o permanentă autoacuzare şi de multe ori o muţenie absolută în faţa medicului.

La 23 August le veneau camioanele cu dezmoşteniţii sorţii, oameni fără căpătâi. Ăştia-l blestemau în gura mare pe Ceauşescu, blestemau regimul, guvernul, dar începând cu Miliţia, nimeni nu-i lua-n seamă. De marea sărbătoare erau aduşi la Central ca să nu strice atmosfera. Unii dintre ei fuseseră şi aveau să mai fie pacienţi ai Spitalului. Celor mai mulţi li se dădea drumul pe la unsprezece seara, după ce mâncaseră o masă caldă cum nu mai pomeniseră ei de când nici nu mai ţineau minte.

Într-o noapte, în gardă, un plutonier de miliţie îi

adusese Antoninei un bărbat cam la patruzeci şi cinci – cinzeci de ani, care spărsese vitrina unui magazin, luase un borcan de compot şi lăsase-n locul lui zece lei. Miliţianul judecase că omul nu era de dus la Miliţie ci la nebuni. «Doamna doctoră, nici mort nu pricep de ce m-a luat tovarăşu' plotoner şi m-a adus acilea la dumneavoastră: borcanu' făcea opt lei şi eu am pus în loc zece lei. Va să zică eu am pus mai mult şi tot pe mine mă ia Miliţia, da' pe ăia de vinde Kent pe Gabroveni şi pe Şelari nu-i vede!». Miliţianul, tinerel, cu o mutră isteaţă, stătea rezemat de-un perete în spatele inculpatului şi abia se ţinea de râs, de altfel ca şi Antonina. «Tovarăşe plutonier, dacă vreţi puteţi pleca». «Sărut mâna». Plutonierul salutase milităreşte şi plecase umflat de râs. Interesându-se de starea socială a personajului, Antonina aflase că era cărător de marfă la tiruri. «Nu pricep de ce m-a adus acilea». «Te-a adus fiindc-ai spart vitrina magazinului. Să te rogi de sănătatea plutonierului, că dacă te ducea la Miliţie înfundai puşcăria. Eu îţi dau drumul, dar bagă de seamă ce faci, fiindcă a doua oară nu te mai pot scăpa». Omul ăsta, pălit cu leuca, era prototipul lipsei de logică. Pe Antonina n-o surprindea, fiindcă se confrunta adesea cu această carenţă la oameni cu doctorate, încât ajunsese să spună «Fereşte, Doamne, de prostu-nvăţat».

Într-un spital vezi de toate, la psihiatrie însă mai mult ca oriunde. Nişte actori de mare talent, la cure de dezalcolizare. Nu li se-ntâmplase nicio tragedie, nu suferiseră traume, n-aveau justificarea unor dezechilibre de viaţă, nimic în afara lipsei de voinţă, a unei proaste deprinderi, a unui anturaj care, printr-o boemă prost înţeleasă, voia să epateze. Printre ei aflase şi unul care bea singur: cel mai distins şi mai cultivat dintre ei; un domn. La patruzeci de ani, ficatul deja îi dădea semne de ciroză. Omul ăsta suferea de o tristeţe existenţială; îl deprima condiţia umană, lumea era prost alcătuită şi cu toate că era distribuit în roluri principale, cu toate că pusese-n scenă spectacole de succes,

nemulţumirea stătea lipită de el ca pielea pe trup. Se iubise cu femei frumoase, inteligente, actriţe talentate. Se despărţea de ele după ce se stingea prima văpaie. Deşi beţia este o tară frecventă, în faţa ei, femeile cu spirit de conservare, fără vocaţie de martire sau de mame atotiertătoare dau bir cu fugiţii sau rămân lângă beţivi bogaţi, cu speranţa creştinească de a-i moşteni.

În faţa acestui caz, Antonina se simţise deprimată fiindcă argumentele ei se izbeau de un zid care nu se lăsa străpuns. «Îmi prelungiţi agonia, doamnă doctor». «Încerc să vă depărtez de ciroză. Măcar cât staţi aici nu beţi. Ar fi bine să vă internaţi la noi cât mai des. Leacuri împotriva strâmbătăţii lumii n-avem. Atât ştie psihiatria astăzi, atât face, iar voinţă nu se vinde pe nicăieri». Relaţia dintre doctor şi pacient este alta în cabinet decât într-un spital, unde doctorul este protagonistul vieţii pacientului iar acesta face parte din peisajul doctorului, măcar în timpul internării, adesea rămânându-i în memorie pentru totdeauna.

«Mi-am ales o specialitate a memoriei şi a candidaturii la depresie. La un chirurg te duci, te operează, scoate-pune ce trebuie şi te-ntorci acasă, la internist relaţia poate fi mai de durată; în psihiatrie relaţia medic-pacient rămâne pe viaţă. Nu mă pot învăţa să mă uit la bolnavi ca la teatru sau ca la cinema. Dorinţa de-a adopta „logica" fiecărui pacient, de-a-i pătrunde mecanismele, pentru a-i fi de folos, a-nceput să mă obosească. Melancolicii mă interesează cel mai mult, pentru că şi omul sănătos are timpi de mare tristeţe, stare nepatologică, asemănătoare totuşi cu sindromul melancolic. Ne apropiem de el când ne punem obsesiv întrebarea despre viaţă ca fenomen şi mai ales când ne privim tot mai nedumeriţi, mai sceptici, propria viaţă, căreia nu-i aflăm niciun sens. Numai în copilărie şi-n adolescenţă, când trăieşti la rând cu toate vietăţile, trăieşti şi-atât, nu-ţi pui întrebări existenţiale. Când iubeşti, treci printr-un fel de imponderabilitate, cuprins ca de o monomanie. Încep s-o-nţeleg pe colega noastră

care, măritată fiind şi făcând caz de cât îşi iubeşte bărbatul, la cel mult un an schimbă amantul, trăind de fiecare dată o stare de euforie, convinsă fiind că noul partener înseamnă dragostea absolută şi definitivă. Inteligentă, spirituală, remarcabilă profesional, cred că amanţii ăştia o feresc de sindromul melancolic. Bărbatu-său nu dă niciun semn de nelinişte în faţa infidelităţii nevesti-sii, cu unii dintre amanţi fiind chiar în cele mai cordiale relaţii. A-nţeles probabil că nevastă-sa îşi umple-n felul ăsta un amarnic gol sufletesc, o mare spaimă. Spaimă în care trăim cu toţii, păcălindu-ne fiecare cum putem. Fauna noastră, a psihiatrilor, prezintă cea mai bogată cazuistică. Am avut şi pacient care se credea porc. Grohăia rar, însă era-n stare să râme toată curtea spitalului, de fapt să muşte cu voluptate pământul şi să pască iarbă.

De o lună avem o Marie-Antoanetă. Are cincizeci de ani. E suplă, frumoasă, distinsă, cu un aer uşor arogant pe care l-a reţinut probabil din ceea ce s-a scris despre cea adevărată, „austriaca", după cum îi spuneau francezii. Pacienta are un doctorat în litere şi filosofie şi predă germană la o facultate. Vorbeşte în general nemţeşte, însă recită cu precădere din doi poeţi francezi ai Pleiadei: Ronsard şi Joachim Du Bellay. Se miră pe nemţeşte că o urăsc francezii. Într-o zi am început să-i recit Albatrosul lui Baudelaire. Am apucat să spun primele două versuri iar ea a continuat poezia până la sfârşit. „Majestate, poetul ăsta s-a născut după moartea majestăţii voastre". „Şi ce e cu asta?, a continuat ea în franceză. Poezia este un fluviu cu cataracte, apa însă e aceeaşi". Înţelege când îi vorbeşti româneşte, însă răspunde numai în nemţeşte. Mioara şi cu mine vorbim cu ea franţuzeşte. Adesea ne face un semn regal cu mâna şi ne refuză compania, pe nemţeşte. Conversaţii lungi are cu dna. dr. Ioaniţiu care cunoaşte foarte bine germana. „De fapt Maria-Antoaneta noastră vorbeşte ca şi răposata, germana din Austria", ne-a spus dna. dr. Soţul „Mariei-Antoaneta" este ortoped. Cu ceva timp

înainte de-a fi devenit Maria-Antoaneta, doamna le ținea soțului ei şi celor doi băieți ai lor lecții de istorie a Franței, cu o pasiune care nu-i stătea în fire. Într-o zi au găsit-o îmbrăcată în rochie cu malacof, şi în cap cu o perucă toată numai bucle şi zulufi. O rudă care lucra la Operă îi făcuse rost pentru o zi de elementele astea de secol XVIII, crezând că doamna avea să meargă la vreun bal costumat.

Bărbatului său, doamna i se adresa franțuzeşte: „Domnule de Robespierre voiam să am o conversație cu dumneavoastră ca şi cu domnii Bonaparte, care vă-nsoțesc" şi-i arătase cu un evantai de mătase pe băieții ei. Toți, crezând că e o glumă, cam bizară, ce e drept, se uitaseră zâmbind unul la altul. Doctorul şi-a dus nevasta mai întâi la neurologie, cei de-acolo „vărsând-o" la noi. Profesorul ne-a reproşat, mie şi Mioarei şi pe un plan subțire şi dnei. dr. că nu integrăm pacienta în realitate. Noi am tăcut din gură, fiindcă e păcat să-ți cheltui energia degeaba. Cu greu ne-am ținut să nu râdem la mustrarea pe care i-a adresat-o Profesorul unei tinere profesoare care-şi hrănea soacra în momentul vizitei mari, şi la efectele mustrării. „Doamnă, văd că aveți grijă de pacientă, însă nu faceți niciun efort s-o integrați în realitate". „Adică ce să fac?", a-ntrebat tânăra – profesoară de biologie, am aflat – cu sinceră curiozitate. În mod demonstrativ Profesorul s-a apropiat de patul pacientei şi-a-ntrebat-o: „Doamnă, ştiți unde vă aflați şi ce sunt eu?" Bolnava i-a luat bine seama şi i-a răspuns pe un ton dubitativ: „După cum sunteți îmbrăcat, aş zice că sunteți frizer". În fața unui asemenea succes „de integrare în realitate", Profesorul ne-a-ntors tuturor spatele şi s-a grăbit spre cabinetul lui, lăsându-ne să râdem pe-nfundate cu nasu-n batistă.»

* * *

«Politicul funcționează şi aici ca peste tot. Doctorul

Reblinski, lipovean, ilegalist care şi-a făcut facultatea la Iaşi, mai mult prin beciurile Siguranţei, din punct de vedere profesional e nul şi nici altfel nu e o lumină. Merge la consultaţii cu sticla plată de coniac în buzunarul halatului şi bea la vedere, crezând că noi ne-nchipuim că bea ceai. După ce termină vizita, aburit bine, se duce-n cabinet şi-şi acoperă biroul cu pastile pe care le-nghite cu apă fiindcă s-a dus doza de coniac, le-nghite cum înghite găina boabe. Ca să nu-l jignească, dna. dr. a spus că-n secţie numai dânsa prescrie medicaţia bolnavilor. Doctorul uită adesea să se-ncheie la pantaloni. Leontina, asistenta lui, îi spune-n cabinet, pe şoptite: „Şefu', încheiaţi-vă la pantaloni". El, nimic, „Încheiaţi-vă, dom'ne, la pantaloni!". Tot nimic. „Încheie-te dracu' la pantaloni", şi-i trânteşte scrumiera de cositor pe birou, ca să-l trezească din aburea la băuturii.

* * *

Dacă în atmosfera deprimantă a spitalului n-ai mai auzi o glumă, nu te-ai mai afla în faţa câte unei situaţii de-a dreptul comice, provocate nu numai de pacienţi, cred că mulţi dintre noi – doctori de nebuni – am lua câmpii.

Leontina e bună profesional, dezgheţată şi plină de haz, venită de undeva din Vâlcea, dintr-o casă cu zece fete. Acum o lună i-a murit un cumnat de 38 de ani, iar părinţilor ei le-a murit porcul. Părându-i-se că maică-sa nu se prăpădise cine ştie ce după ginerele mort, văietându-se însă întruna că rămăseseră fără porc, Leontina a-ntrebat-o: „Maică, mi se pare mie sau matale îţi pare mai rău după porc decât după ginere?". „Păi cum să nu-mi pară mai rău dupe porc decât dupe cumnatu-tău? Păi câte zile fripte i-a făcut cumnatu-tău gagă-tii! Da' porcu', săracu', pe cine-a supărat? Şi ne lăsă ca nimeni pe lume, că din ce să mai cumpărăm altu'?".

Povestea asta mi-a amintit-o pe Hilde, nemţoaică din Ucraina, vecină cu noi la Odessa. Mama a-ntrebat-o într-o zi de partea cui era: de-a ruşilor sau de-a nemţilor. „De partea niciunora, lua-i-ar dracu' pe toţi. Ruşii mi-au trimis bărbatu-n Siberia şi nemţii mi-au luat vaca". Gerda lucra într-o fabrică de tricotaje. Din deşeuri, adunate cu grijă, îşi tricotase un pulover în dungi, pentru care fusese aspru criticată la Sindicat şi la Partid, fiindcă nu purta lucruri din comerţul de stat!

* * *

Mioara-mi spune-ntr-o zi: „Bine că l-au numit pe Reblinski la Central. Ce prăpăd ar fi făcut în altă parte unde n-ar fi existat o doctoriţă Stanca Ioaniţiu. Doamne-Dumnezeule, pe mâna cui poate ajunge un om, mai ales când nu mai judecă!".

Familiile unor bolnavi ni i-ar lăsa-n spital pân' la Ziua de Apoi, mai ales copiii pe părinţi, de care nemaiavând nevoie, Dumnezeu şi-ar face mare pomană să-i strângă spre liniştea ambelor părţi! E-adevărat că un bolnav psihic îi poate nevroza şi chiar îmbolnăvi pe cei din jur, de aceea noi recomandăm familiilor să nu ocolească spitalul în asemenea caz. Există şi familii, de fapt părinţi de bolnavi psihic, adevărată teroare. După 3-4 zile de spital sunt nemulţumiţi că bolnavul lor nu prezintă nicio-mbunătăţire faţă de ziua internării şi-apoi ne bombardează cu telefoane, ca la Gara de Nord – Informaţii. Săracii! Trebuie să faci psihoterapie şi cu ei, să pătrunzi şi-n sufletul lor răvăşit de nelinişti, de groaza că mor şi cui lasă aceşti copii, însoţiţi o viaţă de sinistrul spectru al unei boli care te izolează de lume, bună-rea. Psihiatrul trăieşte viaţa unui actor care interpretează-n aceeaşi zi mai multe personaje, în mai multe spectacole. Până la urmă ajungi să-ţi fie mai milă de familie decât de bolnav. Urechea omului şi nu numai a lui, este programată pentru un număr de decibeli; supunând-o frecvent unui număr crescut, te paşte

surzenia. Sistemul nervos are şi el limite de suportabilitate. Repetat depăşite, uneori permanent, nu e de mirare că oamenii îşi pierd cumpătul, îşi pierd somnul, ajung nevropaţi, reacţionează exagerat în faţa celei mai mărunte contrarieri. O doamnă, o intelectuală, persoană rezonabilă şi cât se poate de la locul ei, cu o mamă trecută de 90 de ani, cu o demenţă blândă, apărută cam de un an, mi se plângea, zilele trecute: „Doamnă doctor, Goethe spunea că e inutil să te superi pe obiecte şi pe animale; ştiu că este inutil să mă enervez fiindcă-i spun mamei de mii de ori să nu facă anumite lucruri dar parc-aş vorbi cu pereţii, vă rog să mă credeţi că nu mai pot!". I-am recomandat un sedativ. „Doamnă, oricât v-aş spune eu că este inutil să vă enervaţi, nu vă foloseşte la nimic. Vă rog luaţi pastilele astea de nesimţire, cum zice o colegă a mea; ele nu rezolvă situaţia, dar sper s-o facă suportabilă". Mă gândeam, uitându-mă la femeia din faţa mea, extenuată fizic şi psihic, şi-mi spuneam: „Doamne, de ce ne dai zile pe care nu mai ştim că le trăim? Numai ca să-i chinuim pe cei din jur?". Întrebare fără răspuns, ca atâtea alte întrebări la care te-aduce viaţa. Prima şi cea mai importantă: ce e viaţa şi care-i este scopul? Norocul meu că, ocupată şi preocupată să-mi câştig existenţa, n-am timp să filosofez, mai ales că-n mediul în care trăiesc, mă confrunt zi de zi cu asemenea nenorociri încât îmi spun: „stai cuminte, cucoană; ştii că adevărul se lasă cunoscut felie cu felie şi niciodată n-o să se dezvăluie în totalitate. Întinde omului câte o nadă şi-atâta tot. Of!".

L-am întrebat pe ortoped dacă, înainte de-a se crede Maria-Antoaneta, soţia lui prezentase anumite bizarerii de comportament. Am aflat că nu punea mâna pe niciun animal. Când era nevoită să-i dea de mâncare câinelui lor din curte, neavând cine să facă acest serviciu – ea-şi punea mănuşi şi purta ceva cu mâneci lungi, nu cumva să se-atingă de câine. Avea oroare de câteva culori: roşu, portocaliu, albastru. Nu numai că nu purta nimic în aceste culori, dar o indispuneau şi-o enervau chiar şi

văzute la altcineva.

* * *

Săptămâna trecută un domn, geolog de profesie, sas de origine, şi-a internat nevasta în urma unei tentative de sinucidere, el declarând-o schizofrenică. E depresivă, nu cum a diagnosticat-o el. Domnul foloseşte un vocabular redus, ca omul care nu stăpâneşte bine o limbă; este foarte sobru. Blond, cu ochi albaştri, bine legat, fără să fie gras, cu o figură între rotund şi oval. Civilizat, măsurat. Profesia îl obligă să lipsească mult de-acasă. Greul cade pe spinarea nevestei care trebuie să poarte singură de grijă casei şi celor două fete ale lor. Aşa cum arată, nevastă-sa este extenuată fizic – cuib de puf pentru sindromul depresiv – şi cred că e roasă de o mare nemulţumire pe care mi-o ascunde. Am aflat de la ea doar că e basarabeancă şi că părinţii, în 1944, i-au fost deportaţi în Siberia, unde au murit. După modul cum a-ncercat să se sinucidă – cu somnifere, zice bărbatu-său – şi după starea de agitaţie motorie în care a fost adusă la noi de la Urgenţă – îi tremura fiecare muşchi şi dârdâia ca la malarie – pentru noi a fost limpede că era vorba de sevraj. Morfină azi e greu de procurat, încât majoritatea drogaţilor foloseşte pastile de slăbit, combinate cu Antideprin. Bertholdt Braun, soţul Verei Braun, pacienta noastră, vine zilnic la spital şi caută să stea de vorbă cu dna. dr. Ioaniţiu, ceea ce pe ea o plictiseşte copios. „Antonina, Mioara, mergeţi careva şi staţi de vorbă cu prostu' ăla de neamţ". „De ce-l socotiţi prost, doamnă doctor?", spune Mioara, mirosind că pe mine a-nceput să mă intereseze „prostu' de neamţ". „Fiindcă trebuie să fii bătut în cap, ca dormind cu o femeie-n pat să nu-ţi dai seama că femeia se droghează. Prost, neprost, scutiţi-mă de acest Berty, cum îl alintă nevastă-sa". În conversaţiile cu mine, Berty îmi vorbeşte mai ales de greutăţile vieţii lui: tatăl deportat de ruşi, mort undeva-n Marea Uniune Sovietică. Mamă,

profesoară de germană, dată afară din învățământ, crescându-l din lucruri vândute, din croitorie, din tricotat, din puține lecții de germană literară date unor saşi în vederea emigrării, speranța fiindu-le rudele bogate din R.F.G. Maică-sa, Mutti, în lipsa Verei, venise de la Sibiu ca să aibă grijă de ei, pierzându-şi mai toată ziua pe la cozi. Ca urmare a unei asemenea conversații, l-am invitat la mine acasă şi i-am oferit o sticlă de ulei, o pungă de făină, una de zahăr, 10 ouă, un salam de vară. A ținut să mi le plătească la centimă, iar eu i-am spus că ori de câte ori are nevoie de alimente sau de un medicament să-mi spună, ca în măsura posibilului să-i fac rost de ele. Pentru alimente mă bazez pe țigăncile mele, în frunte cu Gherghina, „protectoarea" doamnelor profesoare, chiriaşele noastre; pentru medicamente, pe cele două colege ale mele de liceu, farmaciste.

Am cunoscut-o şi pe mama lui Berty, Mutti, o femeie care la cei aproape şaptezeci de ani ai ei, păstrează urmele unei remarcabile frumuseți. O figură prelungă, subțire, cu o frunte înaltă şi cu un nas drept, care dă distincție ansamblului, cu un corp de manechin, dreaptă, cu un mers elegant, pare mai mult englezoaică decât nemțoaică. Are un uşor accent străin dar un vocabular de român cultivat. Berty nu-i seamănă nici pic. El are ceva greoi, de monument cu soclul bine înfipt în pământ. Cred că tocmai aerul teluric, aşezat, puținătatea vocabularului, prin care exprimă esențialul, mă atrag la el şi mai ales comparația cu balcanicul meu Miron care, în ultima vreme se duce tot mai des la un şpriț, la o bere, cu bunii lui colegi. E şi printre arhitecți un fel de boemă, un non-conformism de fațadă.

Milă mi-e de toată lumea care trebuie să stea la cozi pentru te miri ce şi mai nimic. Dacă aş putea înmulți modestele noastre provizii de-acasă, ca Isus la nunta de la Cana, le-aş da tuturor familiilor care au bolnavi la noi şi oricărui om în nevoie. Fiind eu, o banală ființă, am ales, trebuie să fiu sinceră cu mine – familia lui Berty, de dragul lui. Simt nevoia să mi-l apropii şi dincolo de

spital. Vera s-a externat. Cu aprobarea dnei. dr., i-am stabilit medicația, control ori de câte ori simte nevoia, şi-n orice caz obligatoriu la trei luni. Berty, când nu e-n Bucureşti, îmi scrie. „Doamnă doctor, Vă mulțumesc pentru alimente. Vă rog, dacă se poate, ulei, zahăr, orez, făină, ceva din sortul mezeluri.

Vă mulțumesc respectuos Bertholdt Braun”

Când nu e-n Bucureşti trimit pe cineva să-i ducă punga acasă. Ultima oară a venit el şi l-am invitat în camera de zi. Mama a trecut cu Zuzu spre camera ei. Cred că nu l-a văzut pe Berty mai mult de două minute, exact cât să i-l prezint şi mi l-a diagnosticat drept: „interesat şi de-o urâțenie ternă, cu nişte ochi ca de sticlă”. Nici Miron nu-i e pe plac, dar se poartă cu el desăvârşit. Nici nu ştiu cum să-mi calific mama, căreia eu i-am spus Baiazid, când am învățat despre acest sultan la istorie; dacă ăstuia i se spunea Fulgerul sau Trăsnetul (Ildirim), mi s-a părut că mamei i se potrivea perfect porecla, fiind iute ca scânteia, în judecată şi-n acțiune, necruțătoare în părerile despre oameni. Comportamentul mamei față de Miron m-a pus într-o mare dilemă: era ipocrită, avea o răbdare de mucenică sau puțin îi păsa de toată lumea? E nedrept să bănuiesc de nepăsare o femeie care, văduvă în plină tinerețe, pentru a nu-şi nemulțumi copilul nu şi-a mai luat un partener de viață. Pe Miron l-am antrenat în existența mea – chiar dacă nu mi-am mărturisit-o la vreme – cred că şi pentru a o contraria pe Baiazid. Sunt vârste când, fără să fii tâmpit, fronda ți se pare o mare bravură. Nemaifiind o copilă, sunt tentată de o nouă frondă? Acum simt că mă-ndrăgostesc de un bărbat care, judecat la rece, ar trebui să-mi fie indiferent. Dar cunoaşte dragostea temperatură normală? Mă gândeam ce a găsit Mioara la Doru Brediceanu, ca să cadă fulgerată de dragoste la prima vedere. Când l-am cunoscut mai bine nu m-am mai mirat, făcând abstracție de podoaba de bărbat cu cununie al Mioarei, care prin toată purtarea o-mpingea-n brațele altuia.

Mioarei acum i se citeşte liniştea pe chip. Când are un moment liber, între operaţii, Mircea îi telefonează. „Am vrut să te-aud", îi spune el şi ea-i răspunde „Şi eu, pentru liniştea noastră". „N-am crezut că pe lume există un bărbat atât de bun", mi-a spus ea după un asemenea telefon. Mi-am făcut curaj s-o-ntreb: „Te mai gândeşti la Doru?". „Da, Antonina. Sunt... nu ştiu să le numesc... E ceva care ţi se-ntâmplă o dată-n viaţă, dacă ai noroc. Ceva ce nu se uită. Mircea mi-e drag, mi-e de neînlocuit. Vorbim la telefon săptămânal cu Doru, ca şi tine, şi ne trimite pachete ca şi ţie. L-am întrebat pe Mircea dacă vrea s-avem un copil. Mi-a răspuns pe un ton categoric: „Să ne mulţumim cu băieţii pe care-i avem". Cred că a rămas atât de marcat de pierderea nevesti-sii, însărcinată-n şase luni, sărăcuţa, încât leagă probabil ceva obscur de întâmplarea asta, o teamă de-a mai avea copii, ca o superstiţie. Băieţii îl adoră, fiindcă se poartă cu ei ca un adevărat părinte, în timp ce episodul cu pisicuţa i-a-ndepărtat definitiv de Stelian. Mircea face tot ce poate ca să-i convingă să-şi vadă tatăl şi să nu-i fie ostili. A mers până acolo încât o dată s-a dus el cu băieţii la-ntâlnirea săptămânală cu Stelian fiindcă, văzând cât de urât le e copiilor să-şi vadă tatăl, a vrut să-l cunoască. «„Domnule inginer, am vrut să vă cunosc, ca să vă asigur că mă port frumos cu băieţii, încât să nu le duceţi grija". „Ca să vă spun drept, domnule doctor, eram şi eu curios să văd pentru cine m-a lăsat nevasta...". „Domnule inginer, cu Mioara şi cu Antonina Miulescu, m-am cunoscut colegial, cu doi ani înainte ca Mioara să divorţeze şi înainte ca soţia mea, însărcinată-n şase luni, să moară într-un accident de cale ferată. M-am căsătorit cu Mioara la doi ani după aceste întâmplări. Fiţi sigur că Mioara n-a divorţat din cauza mea". „Atunci înseamnă c-a divorţat din cauza altuia. Oricum, s-o purtaţi sănătos". „Vă mulţumesc, domnule inginer". Şi Mircea a dat să se retragă; băieţii s-au agăţat de el şi i-au spus: „Pe noi de ce ne laşi?". Din acea zi Stelian şi-a retras ambasada şi, spre mulţumirea

actualei lui neveste, nu mai vrea să vadă copiii. Consideră că pensia alimentară, trimisă prin poştă, îi achită toate îndatoririle de tată. Acum toată lumea e liniştită. Doamna Panea nu-şi mai încape-n piele de bucurie că nu trebuie să mai dea ochii cu Stelian, fiindcă ea-i ducea pe copii la-ntâlnirea filialo-paternă, iar lor lipsa acelor întrevederi parcă le-ar fi scos un cui din pantof. Mircea o tratează pe doamna Panea ca pe o mamă, în dorul părinților lui, care au murit la un an după ce a terminat el facultatea"».

* * *

Într-o zi când sunase Doru, Mircea era de gardă, copiii erau la cor, iar doamna Panea se dusese la vamă să ridice un pachet trimis de soră-sa de la Hamburg.

«Alo!». «Da, Doru, sunt singură. Spune-mi te rog cum este viața ta». «Paşnică» şi oftase. «Mioara, pe unde a trecut fierul înroşit rămâne urmă pentru totdeauna». «Ştiu, Dorul meu, Dor... Mircea e un om admirabil». «Şi nevasta mea a fost şi-atunci, şi a rămas un om admirabil. Bărbatul tău era greu de suportat. Putea să fie şi admirabil. Nimic nu s-ar fi schimbat între noi. Scânteia nu se uită căror copaci le dă foc. Acum suntem tăciuni ascunşi sub cenuşă... Te rog nu plânge. Am renunțat la noi doi pentru fetele mele. O sută de ani dac-am să trăiesc, nimeni şi nimic nu te şterge din ființa mea. Nevastă-mea şi fetele vin în fiecare an în Țară. Nevastă-mea nu m-a-ntrebat niciodată de ce nu vin şi eu. Nu mă-ntreabă nici mama. Fiindcă mama te-a cunoscut, nevastă-mea fiindcă a simțit fără să-i fi spus nimeni. Nu ştie cine eşti, dar a-nțeles motivul hotărârii mele bruşte de-a emigra». «Dorule, decât remuşcări, mai bine regrete». «Spune-mi dacă telefoanele mele îşi fac rău». «Nu, nu! Trebuie să ştiu că exişti şi că exist pentru tine». «Mircea e un înțelept; ştie ce-nsemnăm unul pentru altul, tu şi cu mine şi că nu poți şterge trecutul. Iubeşti un om cu trecutul lui cu tot şi Mircea te iubeşte.

Lângă tine şi-a găsit liniştea iar eu mă mângâi cu gândul de-a te şti lângă un om de calitate. Uneori ne-ntâlnim prea târziu...». «Dorule, mă-ntreb mereu dacă există mari iubiri în afara celor clandestine». «Nu ştiu. Ştiu doar cupluri în care unul iubeşte, celălalt primeşte iubirea».

Nu-i spusese niciodată cum ajunsese el să se-nsoare, cum jucase rolul insectei devorate de-o plantă carnivoră. La ce bun?

«Dorule, mulţumesc lui Dumnezeu că exişti. Închid, fiindcă aud paşi pe palier». Mioara ţinea ascunsă într-o cutie cu papiote de aţă scrisoarea trimisă de Doru când o ceruse Mircea de nevastă. Iar despre telefon, când ea şi Doru vorbiseră fără martori n-avea să pomenească niciodată, nimănui. Printr-un coleg român, care lucra cu el în acelaşi spital din München, şi venea în Ţară, Doru trimisese de un întâi martie două cruciuliţe identice, de aur, care pe spate aveau incizată o ancoră. O cruciuliţă pentru Mioara, alta pentru Antonina. Doctorul îi telefonase întâi Antoninei şi aflase că era de gardă. O căutase apoi pe Mioara. Ea era singură acasă şi-l putea primi la orice oră. În douăzeci de minute doctorul îi sunase la uşă. Îl invitase în camera de zi, îi făcuse o cafea, îl tratase cu un cremşnit. Mioara voia să ştie cât mai multe privind viaţa într-un spital din R.F.G. «Doamnă, Doru operează mai mult decât oricare dintre chirurgii din secţie. Cred că pe-acasă e musafir. Ai zice că s-a cununat cu spitalul. Dumneavoastră ce profesie aveţi?» «Sunt psihiatră, colegă şi prietenă cu Antonina Miulescu». «Sunteţi căsătorită?». «Da şi am doi băieţi gemeni; au paisprezece ani». «Aşa de mari?». «I-am făcut la douăzeci şi trei de ani». «Doamnă doctor, veneaţi cumva cu ani în urmă la Ploieşti, cu bolnavi de la un spital de psihiatrie?». «Da». «Acuma ştiu cine sunteţi. Soţia inginerului Vlăsceanu, şeful fratelui meu». «M-am despărţit de inginerul Vlăsceanu şi după doi ani, m-am măritat cu doctorul Mircea Berbecaru». «Colegul meu de grupă, de secundariat, de spital! Când aţi divorţat

doamnă?». «Acum şase ani». «Acum şase ani? Acum şase ani a plecat Doru din Ţară. Pe mine el m-a ajutat s-ajung în Germania, acum patru ani. Mi-a spus: „Vino, Gelule, că-nebunesc de dor şi de singurătate. Vorbăreţ n-a fost el niciodată, însă acum zici că e mut. Între operaţii, se odihneşte cu ochii-nchişi şi pare că zâmbeşte unor imagini. L-am chemat odată la sală şi mi-a spus: „M-ai luat din rai şi mă duci în iad". Cred... în sfârşit n-are importanţă"». Mioara se ferise să afle ce credea acest coleg al lui Doru şi-al lui Mircea. Mioarei îi venea să plângă. Îşi dădea seama că Germania nu-i adusese lui Doru nicio bucurie. Oricât ţi-ai iubi profesia, încrâncenarea asta, cheltuirea asta de sine arăta o insatisfacţie. Într-o viaţă, îndeplinirea datoriei nu este echivalentul fericirii – vorbă mare – nici măcar al mulţumirii, poate al echilibrului. Şi echilibru ce-nseamnă? Să-ţi accepţi viaţa aşa cum – orice ai zice – ţi-a hărăzit-o soarta. «Domnule doctor, sunteţi mulţumit că aţi plecat în Germania?», îl întrebase Mioara după o vreme când tăcuseră amândoi. «Profesional şi pecuniar da. Altminteri... cu părinţii şi cu un frate aici, mi-e inima-mpărţită. Nu e nicio bucurie să trăieşti printre străini. M-am însurat cu o siciliană, venită şi ea-n Germania pentru un trai mai bun. Mă uit la Doru; cu familie, cu soră măritată cu neamţ, cu maică-sa care stă cu lunile-n Germania, şi-mi dă impresia că sufletul i-a rămas aici. V-aţi gândit vreodată să plecaţi din Ţară?». «Nu». «Mircea ştiu că n-ar pleca nici dac-ar ajunge să mănânce aici străzile. Doru m-a mirat grozav că a plecat. Putea să-l scoată soră-sa de când a terminat facultatea. Şi brusc s-a hotărât... Printre atâtea necunoscute pe lumea asta, cred că sufletul omului este cel mai indescifrabil...».

* * *

În spital, printre cazuri tip ale unor boli, se iveau şi cazuri ieşite din comun. Ceea ce se petrecea cu o

biochimistă pe care i-o trimisese Antoninei un scriitor, fost pacient. Impunătoare ca aspect, inteligentă, cultivată, foarte curată şi îngrijită, biochimistei – perfect lucidă altfel – i se-ntâmpla ceva ce nu era în ordine. Venise de bunăvoie să se interneze la Central. De la o vreme, la intervale fixe, i se arătau extratereştri care comunicau cu ea pe calea gândului, fiind interesaţi de viaţa pe Pământ. După toate examenele neurologice – principiul de la care Antonina nu admitea derogări – care nu-i aflaseră biochimistei nimic anormal, Antonina, de acord cu doctoriţa Ioaniţiu, o puseseră pe tratament. Biochimista se oferise să lucreze la laboratorul profesorului Velianescu. Dovedindu-se competentă şi foarte muncitoare, profesorul era foarte mulţumit de ea. Când extratereştrii îşi anunţau vizita, ea se-ntindea pe canapeaua din biroul profesorului şi, cu ochii-nchişi cădea într-o stare de catalepsie. Dacă-n vremea asta n-ar fi fost înţepată cu ace, dacă ar fi avut cea mai mică tresărire când aproape o frigeai cu o flacără, ai fi zis că este o simulantă, care cine ştie de ce se ascundea la Central, se ascundea sau avea vreo misiune şi lucra sub acoperire. Dacă aşa ar fi stat lucrurile, erau bine ticluite şi dovedeau înalt profesionalism şi o extraordinară capacitate de-a îndura durerea fizică şi de a-şi face corpul rigid la comandă. În discuţiile cu oricine din spital nu aducea niciodată vorba de politică. Potrivit nivelului persoanei pe care o aborda sau de care era abordată găsea totdeauna tonul potrivit şi subiectul care să-l intereseze pe interlocutor. Când stătea de vorbă cu una dintre doctoriţele din secţie, cum apărea a treia persoană se retrăgea. Ceea ce nu făcea parte din tacâmul spionului şi nici dintr-al banalului turnător. În laboratorul domnului profesor Vlad Velianescu, toată lumea-i spunea «doamnă doctor», fără ironie, fiindcă îşi dovedea cu prisosinţă doctoratul în biochimie. Pe doctoriţele din secţie le invitase să-i spună pe numele mic: Smaranda. Cu doctoriţele «ei» – aşa le numea – stătea mult de vorbă, fiindcă aflase în toate trei – Stanca

Ioaniţiu, Antonina Miulescu şi Mioara Vlăsceanu – femei inteligente, sensibile, iubitoare de cultură, de artă. Venise odată vorba despre limbajul scriitorilor. «Deosebeşti imediat scriitorul citadin şi-aş zice chiar stratul social căruia-i aparţine, de scriitorul născut, trăit la ţară, chiar dacă nu e ţăran. Limbajul citadinului e mult mai sărac, al celui provenit de la ţară are plastica, bogăţia, savoarea pe care nu le-ntâlneşti la citadin. Citadinul este un produs concentrat, o conservă rafinată, cu valoare nutritivă, în comparaţie cu celălalt, al cărui limbaj e carnea la frigare, din care curge grăsime pe jăratic. Dacă m-ar auzi un critic literar ar zice că sunt o păşunistă, o sămănătoristă. La mine la Institut mi-am dat seama câte expresii nu le-nţeleg colegele mele care n-au trăit nici măcar o zi la ţară. Când am spus eu de cineva c-a dat ca Ieremia cu oiştea-n gard, o doctoriţă m-a-ntrebat „cu ce-a dat?". I-am repetat: „cu oiştea". „Dar ce e aia oişte?". I-am explicat. Reacţia ei: „De unde să ştiu eu". Chiar de unde era să ştie, născută, crescută-n Bucureşti. Cât au trăit părinţii mamei, învăţători la ţară, mi-am petrecut la ei vacanţele. M-a frapat fantezia populară, fantezia şi psihologia din porecle. Câtă fantezie în calificativul *zgârie-brânză,* în expresia *a-şi mânca de subt unghie;* proverbele – ce izvor de la care să se-adape literatura. Dintr-un proverb se poate naşte un roman».

Biochimista făcea parte din aceeaşi categorie de oameni cu fostul pacient al Antoninei, romancierul Silviu Martinescu; amândoi – persoane de la care, ori de câte ori stăteai de vorbă, aflai ceva ce nu ştiai, ori îţi împrospătau memoria cu date pe care demult le uitaseşi.

Conversaţia cu ei era instructivă şi cu marele merit de-a te scoate din cotidian. Tot ce-ţi comunicau era spus cu un ton firesc, fără aere de superioritate, fără să se mire că tu nu aflaseşi ceea ce ei ştiau demult.

După trei luni de internare, biochimistei nu i se mai arătau extratereştrii. Plecase acasă, cu promisiunea

de-a telefona în fiecare zi uneia dintre doctoriţele ei pentru a le ţine la curent cum se prezentau lucrurile. Totul era-n ordine. Ceea ce-i confirmase Antoninei şi Silviu Martinescu, prin viu grai, când îi adusese o nouă carte a lui.

Berty Braun îşi continua scrisorile de mulţumire, în ritmul plaselor cu alimente pe care i le procura Antonina, mulţumiri alături de noi cereri. De la o scrisoare la alta nicio deosebire. «Cred că şi-a făcut o ciornă pe care o copiază, ca pe o cerere de concediu. Nici măcar întrebarea: „ce mai faceţi" ori „salutări colegelor dumneavoastră". Sec, sec, sec – iască. Uite la cine mi-e mie gândul...».

* * *

O fruntaşă în producţie îi era pacientă. Nu scotea o vorbă; mânca fără oprire biscuiţi şi rahat dintr-o paporniţă adusă de bărbatu-său la internare; până-ntr-o zi când se dăduse jos din pat şi-ncepuse să se dea cu capul de calorifer. Îngrozite, tovarăşele de cameră chemaseră două infirmiere care o legaseră de pat, unde brusc se liniştise. Părând că şi-a venit în fire – un fel de-a spune – adică la starea de dinaintea episodului cu încercarea de autodistrugere, Antonina şi Mioara, însoţite de două infirmiere zdravene, îi desfăcuseră legăturile de la mâini şi de la picioare. Cum se simţise eliberată, bolnava sărise din pat şi drept cu capul, izbindu-se berbeceşte de calorifer. Doctoriţele le-au pus pe infirmiere s-o lege din nou de pat. În aceeaşi zi vine în inspecţie şeful ăl mare: «Cum se poate să vă purtaţi aşa cu un om al muncii, cu funcţie în organizaţia de Partid din întreprinderea ei? Ce suntem noi, doctori sau torţionari!». Inutile explicaţiile Antoninei şi-ale Mioarei. «Dezlegaţi-o imediat». Grecoaica brăileancă, Marula, unduindu-şi trupul nurliu prin faţa şefului, cu un zâmbet pişicher care părea să spună: «Bine, măria-ta, facă-ţi-se voia», a dezlegat pacienta în doi timpi

şi trei mişcări, având experienţă de la agitaţi. Eliberată, fruntaşa-n producţie s-a repezit şi l-a apucat pe şef de organele bărbăţiei, cu nădejde, încât omul a tras un urlet de durere, ţipând cât îl ţinea gura «Luaţi-o de pe mine, luaţi-o de pe mine». Marula şi cele două doctoriţe zadarnic au încercat să descarcereze bărbăţia şefului. Marula a adus-o după un timp pe cea mai bătrână infirmieră, care lucrase mai tot timpul la agitaţi şi asta ce-a făcut ce n-a făcut, i-a descleştat degetele femeii; şeful, din vânăt cum era şi din gemetele de durere, devenind roşu ca racul fiert, a ţipat cât l-a luat gura: «Legaţi-o imediat. Legaţi-o». Antonina şi Mioara cu greu se abţinuseră să nu râdă. «Uite-aşa îşi poate pierde bietul om bărbăţia din principii ideologice», sunase glasul melodios şi plin de ironie al Marulei. Antoninei parcă-i descântase careva, fiindcă la ea nimereau cazuri unul mai trăsnit decât altul. O pacientă, muncitoare la Salubritate, patruzeci de ani, frumuşică, blândă şi cu bun simţ, însărcinată-n două luni, îi spusese Antoninei că rămăsese grea cu tovarăşul Ceauşescu, ceea ce doctoriţa consemnase-n foaia de observaţie. Şeful o făcuse cu ou şi cu oţet că scrisese aşa ceva-n foaie. «Domnule doctor, ştiţi foarte bine, că suntem obligaţi să scriem exact ce ne spune pacientul, fără interpretări, fără adaosuri, fără omisiuni». «Bine, dar nu vă daţi seama?». «Domnule doctor, dacă ne spunea că e-nsărcinată cu Alexandru Macedon, cu Napoleon Bonaparte, îi schimbam diagnosticul? Ea vrea neapărat să aibă copilul. Noi o lăsăm să-l facă? Nu. O adormim, o trimitem la ginecologie, face chiuretajul şi-o tratăm. Suntem noi răspunzători de ceea ce ne spun bolnavii? Bolnava asta spune la toată lumea ce mi-a spus mie. Ce să-i fac? Să-i pun căluş la gură?». «Nu. Dar să rămână aşa ceva-n foaie?». «Domnule doctor, pentru sarcină puteţi incrimina Sfântul Duh». Pe şef îl preocupa mult mai puţin să nu lase o boală să se perpetueze prin urmaşi, decât să apară numele sacrosanct într-o foaie de observaţie, care nu depăşea perimetrul secţiei.

* * *

Personalul nu era şocat de spusele pacientei fiindcă amante închipuite ale unor actori începând cu Hollywoodul şi terminând cu Mosfilmul – potrivit vârstei – nu lipsiseră din repertoriul Centralului. Nici, potrivit gradului de cunoştinţe, personaje celebre, cum se-ntâmplase cu Maria-Antoaneta. Centralul avusese de-a face şi cu un Petru cel Mare – un schizofrenic, basarabean, profesor de istorie. Pe coale de hârtie, aduse de-acasă de nevastă-sa, profesoară de matematică, pensionară, ăsta scria testamente – cum le declarase doctoriţelor – în limba rusă, pe care le citea cu glas de stentor unui auditoriu imaginar. Auzindu-l, Svetlana, microbioloaga rusoaică de la profesorul Velianescu, le spusese că pacientul compunea texte asemănătoare cu testamentul vestitului ţar: în esenţă un fel de *Russland, Russland über alles*[3], deziderat în care poporul român se încadra perfect. *«Deutschland, Deutschland»*[4], îi amintise Antoninei de curajul nebun al maică-sii de-a adăposti doi nemţi, dezertori din armata germană, ascunşi din 1944 până-n 1947 de-un neam al ei din Focşani. Într-o seară, acesta îi adusese pe cei doi plocon lui Baiazid, pentru o săptămână, spunându-i adevărul. După timpul stabilit, ruda din Focşani, printr-o relaţie, îi plasase pe nemţi la o fermă ca zilieri. Când izbutiseră, prin ambasada R.F.G. să se repatrieze, cei doi îi scriseseră lui Baiazid, oferindu-se s-o invite pe Antonina în vizită, subliniind ultimele două cuvinte. Citind scrisoarea, sublinierea o-nfuriase atât de rău pe Baiazid că pentru prima şi ultima oară Antonina o auzise înjurând: «Mama lor de jigodii... Eu aş fi-nfundat

[3] Rusia, Rusia pretutindeni (germană).

[4] Aluzie la primul vers al imnului naţional al Germaniei: Deutschland, Deutchland über alles (Germania, Germania pretutindeni), pe muzică dintr-un cvartet de Haydn (1732 - 1809).

puşcăria că i-am găzduit şi-mi lăsam copilul singur pe lume şi ei cu „în vizită”». Prilej de-a-şi aminti cum bărbatu-său, grav rănit la Cotul Donului n-avusese loc într-un avion nemţesc care să-l ducă la un spital, fiindcă avionul trebuia să transporte un general neamţ sănătos.

* * *

Spitalul avea pacienţi şi din cadrul Securităţii. În majoritate erau depresivi, bântuiţi de coşmaruri în timpul cărora urlau de se zguduiau geamurile. Antonina şi Mioara, la sfatul şefei lor, acestor pacienţi nu le puneau întrebări decât de genul: «Sunteţi căsătorit? Aveţi copii? Sunteţi mulţumit de viaţa de familie? Ce vă supără? Ca să ştim cum să vă ajutăm». Secretul profesional era garantat. Ca şi spovedania. Securitatea n-avea nevoie să ceară dosarele unui bolnav, fiindcă în rândul personalului din spital, de la vlădică până la opincă, nu-i lipseau informatorii. De altfel se văzuseră şi cazuri când, pe temeiul spovedaniei, ajunseseră oameni în puşcărie.

Exasperarea ducea şi oameni sănătoşi la minte – mai ales femei – care ieşindu-şi din ţâţâni, răbufneau în public, cu vorbe necugetate, adică imprudente, privind Partidul, guvernul, conducătorii. Cine le dorea binele, în loc să-i dea pe mâna Securităţii, chema Salvarea şi-i expedia la Central. Partidul dăduse printre atâtea verdicte şi unul medical: numai un nebun nu-şi dădea seama de binefacerile regimului!

În faţa unui asemenea caz – era vorba de o muncitoare textilistă, mamă a trei copii, la douăzeci şi opt de ani – revoltată de şmecheriile din fabrică, de criteriile pe care se dădeau primele – sărindu-şi din sărite, se ridicase într-o şedinţă şi blestemase de sus şi până jos ierarhia socialistă. Ajunsese la Central însoţită de un miliţian care i-o dăduse-n primire doctoriţei de gardă, salutase şi plecase. Antonina îi oferise un sirop cu apă minerală şi un sedativ femeii care tremura de

indignare mai mult decât de frică. «De ce să m-aducă la nebuni, doamna doctoră? Dumneavoastră care sunteți doctoriță de nebuni ziceți că eu sunt nebună? Păi i-am blestemat şi-am să-i blestem pân' mi-oi da sufletu', arde-i-ar focu', mânca-i-ar viermii!». «Eşti măritată? Ai copii?». «Sunt măritată şi am trei decreței. Că la omu' sărac nici boii nu trag, îi cade pita-n rahat şi i se scoală sula-n biserică, să iertați de vorba proastă, da' aşa zice lumea pe la noi... Dacă nu m-aducea ăştia cu Miliția şi-auzea bărbatu-meu ce-am făcut mă pocea-n bătaie». Oftase-adânc şi tăcuse, ca un motor care se opreşte brusc. «Draga mea, să fii mulțumită că te-a adus Miliția aici, că m-ai nimerit de gardă şi că nu ne-aude nimeni. Ai trei copii, trebuie să-i creşti. Crezi că ți-ar folosi la ceva să fii închisă? Crezi că dacă-ți sari din sărite se-ndreaptă ceva? Cine-a chemat Miliția?» «Ăl de la Cadre». «Să ştii că-ți vrea binele. Eu îți scriu o rețetă şi-ți dau o dovadă că ai fost adusă la mine, în stare de agitație, de criză nervoasă, că nu ți-ai dat seama ce faci, din cauza epuizării, fiindcă ai greutăți în familie. Duci biletul ăsta la Cadre şi le spui cât de rău îți pare, că nu ştii cum ai putut să spui ce le-ai spus. Ascultă-mă că-ți vreau binele. Dacă vezi că se-ngroaşă gluma, te internezi la mine şi-o scoatem noi la capăt. Gândeşte-te la copii. Ce-am vorbit noi nu-i spui nici măcar bărbatului dumitale şi te rog să-nghiți bulinele astea pe care ți le dau eu şi cele scrise pe rețetă». «Săru' mâna, doamna doctoră, să vă dea Dumnezeu sănătate şi la toată familia».

Antonina îi mulțumea Domnului că la Central nu erai obligat să chemi Procuratura când îți veneau contravenienți ai regimului. La ginecologie, când venea câte o amărâtă de femeie care-şi provocase avort, spitalul trebuia mai întâi să cheme Procuratura ca să consemneze cazul, şi abia după asta să intervină medicul s-o salveze pe «infractoarea» care-ncălcase legea republicană a natalității. Antonina avusese un caz, o femeie adusă de doi civili, cu o maşină oarecare, ceea ce

spunea totul. Deci alertă, prudență maximă. Era vorba de o profesoară de franceză care expediase prin poştă un pachet «Către Comitetul Central al Partidului Comunist Român (pentru Tovarăşa Elena Ceauşescu)». Poşta sesizase «Organele» care luaseră expeditoarea ca din oală, dat fiind că la «expeditor» îşi scrisese adresa exactă. Cei doi însoțitori ai suspectei o «asistaseră» pe doctorița Antonina Miulescu la-ntocmirea anamnezei, după ce-i relataseră pe scurt despre ce era vorba. «Doamnă, spuneți-mi de ce ați expediat pachetul despre care mi-au vorbit domnii care vă-nsoțesc?». «Aaa! Am vrut să-i fac un cadou Tovarăşei de ziua domniei-sale şi i-am trimis ce am avut şi eu prin casă: un manual de franceză de clasa a cincea, o pungă de zahăr, o pereche de chiloți, fiindcă de chiloți are nevoie orice femeie; ce-am avut şi eu prin casă; m-am gândit să-i fac Tovarăşei o bucurie, ca de la un om simplu. Acuma mă gândesc că n-or fi fost curați chiloții» şi se bătuse cu palma peste frunte.

Pentru doctoriță nu era niciun dubiu că femeia nu simula. Era vorba de o schizoparanoie. «Doamnă, dumneavoastră cine sunteți?», i se adresase Antoninei femeia. «Sunt doctoriță. Vă aflați într-un spital». «De ce?». «Fiindcă domnii aici prezenți v-au găsit leşinată pe stradă». «Da?!. Nu-mi aduc aminte. Se poate să leşini şi să nu-ți aduci aminte?». «Sigur că se poate. Şi fiindcă vi s-a-ntâmplat aşa ceva, e bine să rămâneți la noi în spital o vreme, ca să ne dăm seama ce se petrece cu dumneavoastră». «Credeți că e nevoie să stau în spital?». «Sunt sigură că este nevoie. Aveți familie, aveți rude, prieteni?». «Părinți». «În Bucureşti? Au telefon? Îi puteți anunța?». «Dar de unde să-i anunț?». «De la telefonul ăsta» şi Antonina pusese mâna peste aparatul de pe birou.

Unul dintre însoțitori se-apropiase de Antonina şi o-ntrebase *sotto voce:* «E nebună ori se preface?». «Din nefericire sau poate din fericire nu se preface. E bolnavă şi foarte grav». «În cazul ăsta noi putem pleca. Dar ne vom mai interesa de tovarăşa». «Cum doriți», le

răspunsese Antonina pe un ton neutru, întrebându-se-n sinea ei care era proporția între pacienții antebelici ai Centralului şi cei postbelici. De multe ori i se părea că viața ei semăna a piesă suprarealistă.

* * *

Excursiile în țările socialiste, făcute prin O.N.T, în grupuri organizate, urmând trasee stabilite, însemnau totuşi o schimbare de decor şi mai ales un prilej de comparație între legumele aceluiaşi ghiveci. În Polonia şi-n Bulgaria fuseseră în perioada când acolo era o sărăcie față de care România părea un corn al abundenței. Cehoslovacia, Ungaria şi mai ales Germania democrată reprezentau o variantă cosmetizată a socialismului. Antonina şi Miron Miulescu, într-un magazin în Berlinul de est, cumpăraseră cafea. Rămăseseră uimiți când vânzătoarea-i întrebase «ce fel», pe raft fiind şapte-opt mărci, în timp ce în România se bea nechezol. Într-un magazin de automobile găseai mărci japoneze, franțuzeşti, refegiste, iar la câțiva metri mai încolo buticuri Dior, Chanel, Yves Saint-Laurent. Deci principalul inamic al ruşilor, în primul război mondial şi-n al doilea, o ducea mai bine decât Polonia şi decât Cehoslovacia, care nu le fuseseră ostile, dar pe care nu le despărțea doar un zid de nonsocialism. Întoarcerea-n Țară – prin reluarea rolului de actor după care fuseseşi spectator – era urmată totdeauna de o perioadă de tristețe; de fapt aşa se-ntâmplă şi după o vacanță obişnuită. Întoarcerea la locul care-ți asigură pâinea îți pare ca un cer apăsător, acoperit de nori ursuzi, o piele care te strânge mai rău decât un corset.

* * *

Antonina îşi pierduse puținele închipuiri acceptabile despre viață, despre iluzii nefiind vorba niciodată. O copilărie şi-o adolescență trăite în austeritatea

număratului fiecărui creiţar, doar cu o mamă care n-avea lângă ea un adult pentru a-i împărtăşi grijile, o duseseră la o coacere prea timpurie.

Profesia de medic, în specialitatea ei mai ales, nu prezenta un spectacol al optimismului. Uneori Antonina simţea nevoia unui gest excentric şi nu pentru a produce efect asupra cuiva ci ca pe o răzbunare a frustrărilor sale, a tuturor acelor ani când omul ar trebui să trăiască la fel cu firul de iarbă, ceea ce nu-i fusese dat. Nu uita anul trei de facultate când i se tăiase pensia de orfană de război. Cine ştie cine, scotocind prin arhive militare, aflase că tatăl ei, locotenentul erou Marius Mareş, fusese propus post-mortem pentru Ordinul Mihai Viteazul. Venise 23 August 1944 şi se terminase cu decorarea celor morţi sau vii care luptaseră pe frontul de Răsărit. Ofiţerii care apucaseră să lupte şi-n Vest mai rămăseseră în armată şi după sfârşitul războiului, afară de cei luaţi prizonieri de nemţi, care îndată ce se-ntorceau în Ţară erau deblocaţi, după modelul sovietic, aplicat militarilor de carieră, prizonieri la nemţi. În acel an Antonina se simţise mai armâncă decât oricând, fiindcă ea şi Baiazid supravieţuiseră din vânzarea unui diamant dintre puţinele nevândute, rămase din cele multe aduse-n România de străbunicul Caraion, cusute-n tivul cojocului. Sărăcia se-nsoţeşte totdeauna cu un sentiment de umilinţă care atrage adesea un dor de răzbunare fără ţintă precisă, concretizat uneori printr-un ţipăt, o descărcare de energie negativă, cam ca lătratul câinilor la lună. Într-un an, la votare se dusese cu Zuzu, cokerul ei auriu, şi ceruse două buletine de vot, fără să-şi prezinte buletinul de identitate. Bărbatul de la masa celor care verificau dacă figurai pe listă o-ntrebase: «Mai sunteţi cu cineva?». Antonina i-l arătase bărbatului pe Zuzu, care se aşezase cuminte-n fund şi-l fixa cu o privire duioasă pe conlocutorul stăpână-sii. «Cum?», spusese uimit omul. «Atunci nu mai votăm. Hai băiatu'», şi trăsese căţelul de curea şi se-ndreptase către ieşirea din sală, urmărită de

privirea speriată a bărbatului căruia i se-adresase. Ajunsă-n stradă o pufnise râsul. «Dacă ne ducem la Central, acolo avem pile», îi spusese ea cățelului care, văzându-şi stăpâna veselă, dăduse din ciotuleţul lui de coadă.

* * *

Antonina şi Miron îşi doreau demult să vadă Leningradul în timpul nopţilor albe. În Rusia nu fuseseră niciodată. Un arhitect rus din Moscova, pe care-l cunoscuse Miron, se oferise să-i găzduiască oricând ar fi venit în Uniunea Sovietică şi să le faciliteze drumul până la nopţile albe, dacă se putea chiar în ziua de 21 iunie când fenomenul este la apogeu. Între 21 şi 22 iunie, soarele dispare pentru a reapărea după câteva minute. Fenomenul se vedea cel mai spectaculos de pe ţărmul golfului Finic. Arhitectul moscovit îi trimitea la un coleg născut, crescut la Leningrad, care le-ar fi stabilit un itinerar cu tot ce merita să fie văzut acolo şi le-ar fi comentat, ca un adevărat ghid, fiecare loc unde i-ar fi-ndrumat. Oraşul văzut pe lumina albă a nopţilor acelea avea ceva de vis, îţi crea o senzaţie de ireal, îi povestise lui Miron arhitectul rus, care-i făcuse o bună impresie, prin comportament, prin cunoştinţele de cultură generală. În materie de pictură ar fi putut ţine cu succes cursuri la Bellearte. Miron şi Antonina hotărâseră ca această excursie s-o facă ei doi şi nu în grup organizat prin O.N.T. Să-şi petreacă timpul după voie. În excursiile de grup n-avuseseră motive de nemulţumire, totuşi încadrarea într-un program fix îţi tăia ceva din gustul de vacanţă. Lui Miron îi amintea marşurile în pas forţat de la armata făcută în vacanţele mari din studenţie. Antonina, cu anii ei de navetă, cu trezitul înaintea găinilor, deşi foarte disciplinată, dorea o adevărată destindere, legată de locuri noi, fără pasul alergător al excursiilor de până atunci. Viza sovietică o căpătaseră într-o lună de la depunerea cererii. După

toate calculele lor aveau să fie pe 20 iunie la Leningrad. Pe 16 iunie 1978 avionul Tarom îi depunea pe aeroportul Şeremetievo. Din holul aeroportului făcea semne cu mâna dreaptă arhitectul rus, în stânga ţinând un buchet de trandafiri grena. Autorităţile de frontieră le refuzau celor doi români intrarea în Uniunea Sovietică, explicându-le ruseşte că paşapoartele lor nu erau în regulă. Antonina îi întrebase tot ruseşte «de ce».

* * *

Mî ne znaem[5] declara ofiţerul de frontieră, susţinut de încă unul venit să-ntărească spusele celui dintâi. Arhitectul rus îi întrebase şi el pe cei doi ofiţeri ce se-ntâmplase cu tovarăşii români pe care el îi aştepta. «Nu vă priveşte», i se răspunsese pe un ton peremptoriu. El ridicase din umeri şi le strigase românilor: «*Ea nicevo ne panimaiu*»[6] «*Mî toje*»[7] îi strigase Antonina. Arhitectul rus trata cu frontierişti să-i dea buchetul de trandafiri tovarăşei neacceptate în Uniunea Sovietică. Era limpede că n-avea succes. Atunci a scos trandafirii din ambalajul lor de hârtie şi i-a-ntins unul câte unul frontieristului, care i-a trimis Antoninei printr-un miliţian. Arhitectul le-a făcut dezolat semn cu mâna celor doi până ce nu i-a mai văzut, Antonina şi Miron fiind conduşi tot de un miliţian – după uniformă – cu balalaică, până la scara avionului Tarom, acelaşi care-i adusese în Uniunea Sovietică. Stewardesele se gândeau că numai o misiune specială justifica atâta drum pentru un ceas petrecut probabil în aeroport. Nu ştiau ce să le mai ofere celor doi pasageri suspecţi, făcându-se însă că nu-i recunosc. Securitistul de la graniţa română din aeroport, îmbrăcat civil, mai puţin educat într-ale simulării decât stewardesele, s-a uitat în paşaportul Antoninei, apoi la

[5] Nu ştim (rusă).
[6] Nu-nţeleg nimic (rusă).
[7] Nici noi (rusă).

ea şi i s-a adresat pe un ton de mirare: «Parcă v-am văzut şi azi dimineaţă pe-aici». Antonina îi răspunsese pe un ton sibilinic: «Bine-nţeles, se vede după viză». Băiatului îi venise s-o bată pe umăr şi să-i sufle: «Am înţeles, colega».

A doua zi, Antonina şi Miron îşi depuneau paşapoartele în Rahovei, în spatele Tribunalului mare, dând o declaraţie care trebuia s-ajungă la Serviciul consular al Ambasadei sovietice. Peste o săptămână Miron era invitat în scris la Ambasadă. Ştiind că tot elanul lui civic se consumase pe când îi luase în studenţie apărarea lui Florin Chiriţescu, în faţa U.T.C.-ului, după aceea devenind apatic şi indiferent la tot ce se petrecea în jurul lui, Antonina îl însoţise la-ntâlnirea cu marele dulău. Consulul le-a spus că declaraţia lor era o minciună. Antonina s-a ridicat de pe scaun cu intenţia evidentă de-a pleca, întorcându-i spatele consulului care, uitând că nu ştia româneşte – cum nu ştiuse până atunci, comunicând cu ei prin translator – îi spusese: «Staţi, tovarăşa; puteţi obţine altă viză pentru Uniunea Sovietică». «Am să cer altă viză când am să pot defila cu Transilvania[8] prin Piaţa Roşie», şi adresându-se lui Miron: «Ce mai stai?!». Zisese şi «bună ziua». Urmată de Miron, pleoştit şi nedumerit, închisese uşa, o luase pe scări ca o furtună, urmată-n pas alergător de Miron şi de translator, făcând oficiul de gazdă civilizată. Cum ar fi putut cineva să defileze cu o provincie în Piaţa Roşie? Nedumerit, consulul îl pusese pe consilier să desluşească şarada lansată de românca

[8] Vas de croazieră în Marea Neagră şi în Mediterana. Proprietate a statului român. Vopsit în alb, vasului i se mai spunea şi Lebăda Mediteranei. Construit în Danemarca, la standarde internaţionale, lansat în februarie 1938. De la începutul războiului până în 1945 rămâne în Bosfor. În 1945 face un transport de pasageri la Haifa. Îşi continuă activitatea până la 9 septembrie 1979, când eşuează la Galaţi – fără victime – din cauza nivelului scăzut al Dunării. În 1983 e tăiat prin sudură.

asta, doctoriță de nebuni, care-l tratase mai mult decât ireverențios. Când aflase ce-nsemnau cuvintele pe care i le aruncase, i se confirma odată în plus că perioada în care România făcea sluj în fața Marii Uniuni Sovietice trecuse. În 1960 ar fi-ndrăznit cineva s-arunce asemenea vorbe unui reprezentant al țării lui?

Condiția Antoninei în vederea unei noi vize pentru Uniunea Sovietică îl nedumerise nu numai pe consulul rus ci şi pe Miron care, cu toate că auzise de vasul Transilvania, se gândise în primul moment la provincie. Când pricepuse despre ce era vorba şi ce-i menea Antonina Moscovei îl apucase o nelinişte pe care o simțea în tot corpul.

«Antonina, cum ai putut să-i spui aşa ceva rusului?». «M-am purtat ca unul care nu acceptă să fie mințit de la obraz şi batjocorit în țara lui de un funcționar al unui stat, oricât de mare-ar fi statul ăla». «Puteai să-i spui că nu e-adevărat ce afirma el, dar asta cu Transilvania în Piața Roşie... asta suna a blestem». «Suna?! Era un blestem. Ai fi vrut să tac ca mortul, cum ai tăcut tu? Azi ne-a spus că declarația noastră e o minciună. Mâine putea să ne spună că aveam focoase nucleare-n valiză. Cu cât eşti mai umil cu ăştia, cu atât sunt mai obraznici». «Nu te-ai gândit cât rău ne poate face?». «Crezi că ne transformăm gubernie sovietică? Au avut tot timpul pân' acum».

Erau momente când Antonina se uita la bărbatu-său ca la un străin. Aproape că se mira să vadă lângă ea un bărbat frumos care nu-i inspira pic de interes, un bărbat alături de care trăia de cincisprezece ani, ajungând să-l asemuie unei pungi sparte, rămase fără conținut.

«Antonina, am impresia uneori că anii petrecuți împreună nu ne-au apropiat. Mi-am dat seama acum un an când îți spuneam că te iubesc şi tu m-ai întrebat dacă mai era iaurt în frigider. Mi-am dat seama că nu-mi spuneai în bătaie de joc ci pur şi simplu că nu mă ascultai».

La asemenea dezvăluire Antonina nu-i răspunsese ci

sincer se mirase prin mimică, nu prin cuvinte, care n-ar fi făcut decât să-i confirme că pentru ea, el, Miron, se golise de conținut, că între ei nu mai funcționa decât obișnuința. Fiecare simte nevoia ca partenerul său de viață dacă nu-l admiră, măcar să-l prețuiască, și chiar mai puțin, să nu fie privit de el cu indiferență. Bărbatul se dorește admirat iar femeia dorește să admire, să fie subjugată de calități rezistente la o analiză la rece.

Pentru Antonina, Miron se golise de mister, îi știa dinainte reacția la orice stimul exterior și presupunea, chiar mai mult, că nici ea nu mai prezenta vreun interes pentru el. Între ei nu se țesuse legătura de neînlocuit din unele cupluri – puține, ce e drept – care face ca doi oameni să nu-și conceapă viața unul fără celălalt. Când dispare unul din asemenea cuplu, celălalt îi supraviețuiește puțin, abia așteptând să moară, pentru a i se curma suferința de neîndurat, iar cei crezând în Viața de Apoi, în speranța și-n dorul de a-l întâlni din nou pe cel plecat.

Cu fiecare zi Antonina se felicita că-și alesese o profesie care-i ocupa gândurile, stârnindu-i mereu curiozitatea, încadrându-se într-un anumit tip al patologiei, fiecare caz prezenta însă particularități care îi aduceau o neliniște și dorința de-a-i desluși rădăcinile ascunse. «Noi ne luptăm cu dușmani invizibili; de-asta uneori avem impresia că suntem înconjurați de fantome», rezumase într-o zi doamna doctor Stanca Ioanițiu stările pe care le-ncercau adesea psihiatrii. Antonina se număra printre medicii despre care se spunea că s-au cununat cu spitalul; din interes profesional, din devotament față de bolnavi, dar și pentru a micșora golul din viața personală. Se-ntreba adesea ce ar fi-nsemnat pentru ea Bertholdt Braun – «prostul ăla de neamț» – dacă l-ar fi-ntâlnit în altă perioadă a vieții decât aceea care-i apropiase. În sufletul și-n trupul ei se-adunase ceva indescriptibil și irațional care avea nevoie să se reverse asupra altui adult în stare să-l primească. În favoarea lui Berty pleda firea lui

sobră, vorba măsurată, opuse exuberanței menite să facă efect, şi dorinței de-a se auzi vorbind ale lui Miron. Şi-n scrisorile de mulțumire, fără efuziuni, şi de cerere de noi alimente din partea lui Berty, Antonina vedea un semn de echilibru, de bună-cuviință. Nimic nu lăsa să transpară alt sentiment decât recunoştința.

* * *

Florin şi Marta alcătuiau un cuplu potrivit, unit, revărsându-şi dragostea asupra lui Miron, băiatul lor, finul Antoninei, şi grijă filială asupra doamnei doctor Amalia Stoicescu alături de care Miron cel mic – spre a-l deosebi de naşu-său – petrecea câteva ore pe zi. La cinci ani, băiatul îți putea numi titlul şi autorul oricărui tablou şi-al oricărei sculpturi din albumele de artă ale bătrânei doamne, care-l învățase şi italiana, limba ei materno-paternă. Doamna doctor era fiica unui cuplu de italieni, tatăl ei, arhitect, venit să construiască nişte clădiri oficiale în România, la sfârşitul secolului nouăsprezece. Prin relațiile pictorului, prietenul lui Florin, şi ajutați de doamna doctor, care-şi vânduse nişte bijuterii, soții Chirițescu îşi cumpăraseră în rate, pe douăzeci de ani, un apartament cu trei camere, central, construit după un proiect propriu – nu STAS ca în noile cartiere – la o stație de troleibus față de garsoniera doamnei doctor. Pictorul reuşise să-i organizeze lui Florin două expoziții personale care se bucuraseră de succes la public – mulțumitor pecuniar şi, mai mult, să-l introducă în Uniunea Artiştilor Plastici. Marta continua să fie profesoară, leafa ei reprezentând venitul sigur al menajului, din ea reținându-se rata pentru apartament.

Miron se-ntâlnea mereu cu Florin, mai ales la atelier, iar Antonina, deşi foarte ocupată, simțea nevoia să-şi vadă acest vechi prieten, să vadă ce mai pictase. Conversația cu el îi dădea linişte şi echilibru. Îi cerea voie să se uite la pânzele lui, răzimate cu fața de un

perete al atelierului. Dacă Gherghel – gazda şi prietenul lui Florin – era de faţă, îi cerea de asemenea voie să-i vadă pânzele. Gherghel adoptase un stil oniric, o lume plutitoare, de fiinţe fabuloase, în tablouri impresionante prin dimensiuni şi printr-un colorit care te ducea cu gândul la un curcubeu răsfrânt în apele mării. Pânze potrivite unor spaţii mari, nu apartamentelor de bloc ale socialismului. La-nceput, Gherghel – spre captarea bunăvoinţei tovărăşeşti de la Cultură – pictase câteva peisaje industriale, câteva întruniri muncitoreşti în care se citea hotărârea şi entuziasmul pe chipurile participanţilor. Când reuşise în acest fel să-şi facă un nume, dăduse drumul la ceea ce clocotea în adâncul fiinţei lui: o lume fabuloasă a formelor gigantice, a haosului populat de făpturi prevestitoare a ceea ce avea să fie lumea. Tablouri în faţa cărora aveai impresia că visezi sau că ai halucinaţii, simţind nevoia să te freci la ochi ca să-ţi dai seama că eşti treaz. Regimul avea nevoie şi de suprarealişti care nu jenau cu nimic ideologia şi-n acelaşi timp reprezentau o etichetă de liberalism în faţa naivilor, mai ales occidentali. Începutul lumii, şi pentru credincioşi şi pentru darwinişti, arată la fel. Tablourile lui Gherghel nu-nfăţişau nicăieri Sfântul duh plutind peste fiinţele lui fabuloase, aşa că se puteau înscrie perfect în evoluţia speciilor. Oricum, în protipendada comunistă, locuind în vile spaţioase, măcar pe un perete se lăfăia un tablou al maestrului. După gustul Antoninei – pe care de dragul lui Florin, nu-l comunicase nimănui – Gherghel era un manierist, toate pânzele lui fiind pastişa uneia singure. Un unic merit i-l găsea: îndrăzneala culorii, care-nfăţişa lumea aceea fabuloasă, pe un fond în care parcă se-amestecaseră toate mările şi oceanele lumii. Un colorit care-ţi sugera plutirea-n univers şi te făcea s-aştepţi muzica stelelor. Subiectul lui preferat de discuţie: libertatea interioară a artistului. Faţă de asemenea aserţiune, Antonina îşi îngăduise o-ntrebare, sperând să nu-i zgârie susceptibilităţile: «Maestre, dacă aţi fi trăit în altă epocă sunteţi convins că

aţi fi pictat la fel ca astăzi?». «De ce nu?», îi răspunsese el precipitat. «Mă gândeam dacă Michelangelo ar fi pictat tavanul capelei Sixtine fără o comandă fermă. Dacă Biblia ar fi fost principala lui sursă de inspiraţie. Mă gândeam dacă libertatea artistului nu se orientează uneori după cerinţele socialului, încercând să-l păcălească atât cât poate, să-mpace într-un fel şi capra şi varza, adică în comanda socială să strecoare cât mai mult din sine însuşi». «Adesea, opera de artă este o şaradă a propriului eu al autorului ei». «O şaradă în faţa căreia puternicii zilei să simuleze că nu o pot dezlega. Un fel de-a zice: „Lasă-i pe nebuni în legea lor”». «Doamnă, aveţi o judecată de cenzor. După dumneavoastră, artistul găseşte portiţa de scăpare pe care cenzorul se face că n-o vede, nu?». «Exact. Se refugiază în atemporal, de exemplu. În profesia mea am de-a face şi cu simulanţi. Simularea este cu atât mai credibilă cu cât este mai abracadabrantă...». Inteligent, maestrul tăcuse şi-nghiţise. Despre Gherghel se putea spune că-şi dădea poalele peste cap doar în pictură, devenind unul dintre intangibilii regimului, toleraţi în fiecare artă, de ochii lumii şi mai ales fiindcă nu-l deranjau cu nimic. Ca să spună câte un naiv: «uite dom’ne ce curaj pe ăştia». Acesta era Gherghel doar în pictură, fiindcă altfel ducea o viaţă cât se poate de burgheză: cu porc de Crăciun, cu miel de Paşte, cu baierele pungii bine strânse, cerând nevestei – care stătea acasă cu ăi doi copii – socoteală de fiecare creiţar, chivernisit, cu bani la C.E.C., cu vilă pe Valea Prahovei, cu alta-n Bucureşti, cu o colecţie de tablouri şi de obiecte de artă demne de-un muzeu. Îmbrăcat – el şi ai lui de asemenea – cu lucruri din comerţul socialist, luate din fabrică, la preţ de fabrică, şi de la o Confecţie de pe Calea Victoriei, cu haine ciupite din comenzile firmei Neckerman. De tuns îl tundea nevasta, scurt, cât se putea de obişnuit, se bărbierea, se duşa, se spăla zilnic, îşi lustruia pantofii, bea o cafea şi la ora opt era-n faţa şevaletului. Florin îi era consătean iar părinţii lor, ai lui Gherghel, învăţători, ai lui Florin,

farmacişti, erau prieteni. Între Gherghel şi Florin diferența era de zece ani. Deşi nu se putea spune despre Gherghel că generozitatea şi altruismul îl dădeau afar' din casă, pe Florin îl luase sub aripa lui ocrotitoare şi-i fusese de mare ajutor în carieră şi-n viață-n general: să obții un apartament în inima Bucureştilor nu era fleacul de pe lume. De când începuse să câştige din pictură, Florin plătea jumătate din angaralele atelierului, din proprie inițiativă, la care Gherghel nu schițase niciun gest de protest.

Florin, neinfluențat de nimeni şi de niciun curent, picta cum îi cerea inima; cu predilecție portrete, mai ales din amintire, ale unor consăteni pe care-i ținea minte pentru câte o trăsătură deosebită, fizică sau morală, ale bunicilor, ale părinților, ale prietenilor, ale unor necunoscuți care-l impresionaseră, peisaje, flori, naturi moarte, animale cu privire umană. La un tablou ținea în mod deosebit: o biserică văzută prin ploaie, învăluită ca de o aură de mister, a naturii care plânge. «De-atâtea nopți aud plouând / Aud materia plângând», îți sunau în gând versurile lui Bacovia, din care părea să fi crescut biserica lui Florin. «Florine, să nu vinzi niciodată pânza asta», îi spusese-ntr-o zi cu ton rugător Antonina. «Când am să mă-ndur să mă despart de ea am s-o dăruiesc cuiva».

Antonina se schimbase la față ca la o durere neaşteptată. Florin se apropiase de ea, o luase de mână şi i se uitase fix în ochi: «Ție am să ți-l dăruiesc. Îl țin la mine ca să-l privesc şi să mă gândesc că suntem în Librăria Academiei şi ne uităm amândoi la el. Tabloul ăsta umple o absență». Îi lăsase mâna şi se dusese la şevalet. Antoninei îi curgeau lacrimile până-n bărbie şi nu-ndrăznea să facă nicio mişcare pentru a nu tulbura acel moment de spovedanie. «Antonina, păcat de noi că nu suntem fericiți. Ce mult greşeşte viața cu unii oameni». Deşi între ei, în cincisprezece ani, nu se petrecuse nimic echivoc, iar Antonina se purtase cu el numai ca prietenă, se simțea vinovată pentru dragostea

lui Florin ca de-un păcat de moarte. Ascultându-şi impulsul de moment, Antonina se aşezase în spatele şevaletului, apoi aplecându-se spre stânga sărutase mâna de pe rama fixată pe şevalet şi ieşise din atelier ca o furtună.

Dintre atâția bărbați câți cunoscuse Antonina, profesori, colegi, pacienți, făcându-le o trecere-n revistă, în fruntea listei demne de reținut îl punea pe Florin care, cu mâinile goale, ba chiar legate, înfruntase viața şi izbutise să creeze ceva de neşters, urmau profesorul ei de Anatomie, Doru Brediceanu şi Mircea Berbecaru. Profesorul, pentru că, în ciuda atâtor tinere care-l sorbeau din ochi, rămăsese neclintit lângă familia lui, Doru Brediceanu pentru că pusese datoria înaintea pasiunii, Mircea Berbecaru pentru că, iubind o femeie care iubea alt bărbat, se-ncumetase să se-nsoare cu ea şi să crească doi copii care nu erau ai lui. Toți patru înscriindu-se într-o categorie pe cale de dispariție: aceea de domni. Oare Bertholdt Braun avea să facă parte din lista asta?

* * *

Antonina se-ntorcea de la o şedință de comunicări ținută la Sibiu şi abia aştepta să se vadă-n pat când o strigase maică-sa: «Antonina, aveai tu o pacientă Vera Braun?». «Da». Verbul folosit de Baiazid la trecut o făcuse să se oprească din mers şi să-i bată inima ca o tobă. «Nevasta neamțului pe care ți l-am prezentat acum câteva luni cred. Dar de ce mă-ntrebi?». «A murit. A fost incinerată» şi Baiazid îi întinsese o Românie Liberă. «Ziarul e de-acum două săptămâni. M-am tot ținut să te-ntreb dar pur şi simplu am uitat». Antonina îşi interzisese de multă vreme ca la asemenea ştiri să exclame: «Nu se poate!». Citise anunțul, pusese gazeta pe o măsuță, fără să scoată o vorbă. «Oare s-a sinucis?». Îşi luase inima-n dinți şi-i telefonase lui Berty. «Domnule Braun, sunt Antonina Miulescu. Abia azi am aflat de

moartea soției dumneavoastră. Îmi pare nespus de rău. Dacă vă pot ajuta cu ceva...». «Mulțumesc, doamnă doctor. De pe moartea Verei fetele primesc doar cinci sute de lei pensie! Vă închipuiți!». Deşi învățată cu bizareriile, Antoninei îi pierise glasul la auzul acestei observații pecuniare. În clipe de mare durere, este de necrezut de ce lucruri se poate lega un om, uneori chiar de fleacuri. O vecină a ei o chemase, alarmată, că-i era foarte rău lui bărbatu-său. Omul şi-a dat sufletul până să vină Salvarea. În timp ce el zăcea mort în pat, nevastă-sa, în bucătărie, o făcea atentă pe o rudă să nu-şi pună ceaşca de cafea pe colțul mesei, ca nu cumva din neatenție s-o-mpingă pe pardoseală şi să se facă țăndări. Comentariul lui Berty cu privire la pensia primită de fete prin decesul Verei echivala cu grija vecinei pentru ceaşca de cafea.

Peste câteva zile de la prezentarea condoleanțelor, Antonina făcuse rost de nişte alimente pe care le destinase familiei Braun, socotind că într-o nenorocire simți totuşi o mângâiere când vezi că se gândeşte cineva la tine, mai ales în nişte vremuri când fiecare era apăsat de grija propriei vieți. Reflexivul *a se descurca* era verbul reprezentativ al timpurilor, chintesența lor.

Antoninei i se părea că de data asta se cuvenea să ducă personal familiei Braun cele agonisite prin relațiile ei socialiste, pentru că-şi apropiase aceşti oameni dincolo de profesie şi fiindcă sincer îi părea rău că Vera murise. Greu de-ndurat pentru psihiatru era încrederea copiilor cu părinți psihopați, copii care nu-şi închipuiau că spitalul n-avea să le vindece părinții. Şi-apoi strădania lor de-a estompa simptomele acestora în fața medicului, ca şi când i-ar fi apărat de ceva de ruşine şi le-ar fi grăbit în felul ăsta vindecarea. Strădania lor înduioşătoare de-a apropia boala părinților de o stare normală, ca un fel de exorcism, o impresiona pe Antonina chiar mai mult decât disperarea părinților de copii psihopați. De multe ori pentru a-şi alunga tristețea de care simțea că se contaminează, mai ales de la

melancolici, Antonina străbătea de câteva ori aleea principală dintre pavilioane, ca să-şi «ventileze» creierul, cum spunea ea.

Pentru vizita la familia Braun, Antonina trebuia să-şi adune tot curajul, ca în faţa unui examen foarte greu, de care ţi-e teamă, deşi eşti bine pregătit. Cu inima bătându-i ca unui iepure fugărit, Antonina telefonase la familia Braun şi, spre un neaşteptat noroc, îi răspunsese «Mutti», doamna Braun – *mère,* care se arătase plăcut surprinsă de intenţia doamnei doctor de a le face o vizită. Primind bunurile comestibile aduse de Antonina, nu-şi găsea destule cuvinte de mulţumire.

«Doamnă Braun, Vera s-a sinucis?», se hotărâse Antonina să ia taurul de coarne. «Da, cu pastile. Nu s-a mai putut salva. Dumneavoastră pot să vă spun, că aţi îngrijit-o: viaţa lor de familie n-a fost niciodată o fericire. De la începutul căsătoriei, Vera s-a dovedit un om neglijent, fără niciun rost la treabă. Fetele, cât au fost mici, au mers la creşă săptămânală, apoi la grădiniţă cu orar prelungit, iar la şcoală, la semi-internat. Acasă nu s-au mâncat decât mezeluri, direct din pachet, brânză, gogoşi de la gogoşerie. Avea grijă ca lenjeria să fie spălată la Nufărul şi fetele curate. Cum zicea Berty ca măcar duminica să se mănânce o mâncare caldă, izbucnea scandalul, cu crătiţi aruncate pe jos, cu farfurii sparte. Când nu era plecat pe teren, gătea el cum se pricepea, inspirându-se din trei cărţi nemţeşti de bucate, pe care le avea de la mine. În semn de protest, faţă de «asemenea săsime», ea nu mânca gătit de Berty. Supraveghea fetele când îşi făceau lecţiile, enervându-se pe cea mică de câte ori nu pricepea ceva, încât bietul copil tremura de frica maică-sii. Vera nu voia să priceapă că fata nu este prea inteligentă. Are nivelul de a trece clasa, în timp ce soră-sa e premiantă. Le punea discuri cu muzică simfonică, le arăta albume de artă, voia să le facă o educaţie, dar strica mult cu accesele de nervi şi cu apatia care le urma. La muzeu era considerată o excepţională restauratoare. De la specializarea din

Olanda s-a întors cu note maxime şi cu o caracterizare ultra elogioasă. Era tare nefericită. Nu dormea fără somnifere. Cred că de la insomnii a pornit totul. Era un om care nu se bucura de nimic. Nu ştia să râdă. Am fost odată cu Berty şi cu ea la Naţional la *O scrisoare pierdută*. Erau momente când râdeau toţi spectatorii şi aplaudau la scenă deschisă. Vera nici măcar nu zâmbea. Te-ntrebai dacă vedea sau măcar auzea ce se petrecea pe scenă... Îmi pare rău că a murit şi, mai mult, că nu a fost fericită...».

Antonina, ascultând-o atent, era impresionată de viaţa lipsită de bucurie a familiei Braun şi se gândea cu-ngrijorare dacă fetele – ferească Dumnezeu – nu moşteneau boala mamei, fiindcă drogurile, în cazul Verei, i se păreau acuma ceva supra adăugat la o boală anterioară.

«Doamnă doctor, v-am spus toate astea fiindcă am văzut câtă bunăvoinţă arătaţi familiei lui Berty. Sunt îngrijorată de soarta fetelor. Mă tem pentru sănătatea lor».

«Fetele s-au născut înainte ca boala mamei lor să se declanşeze, încât să sperăm că totul va fi bine», se gândise Antonina s-o-ncurajeze pe doamna Braun, deşi în sinea ei nu era convinsă de ceea ce-i spunea.

«Să sperăm...», spusese şi doamna Braun pe un ton în care se simţea îndoiala.

În timp ce Antonina mânca delicioasa plăcintă cu praz «confecţionată» în cinstea ei – cum îi spusese doamna Braun – apăruse şi Berty însoţit de cele două fete, îmbujorate; nu trecuse niciun sfert de oră de când jucaseră voley la şcoală. «Bună ziua, doamnă doctor», o salutaseră ele pe Antonina, întinzându-i mâna, cea mare, Hilda cu aerul că-i făcea o favoare, Linda, cea mică, timidă, cu un zâmbet sincer care-i lumina chipul de-un blond nordic. După ce-şi îndeplinise datoria de politeţe faţă de Antonina, cea mare îi spusese nemţeşte bunică-sii că-i era foame. Doamna Braun o admonestase pe româneşte: «De câte ori să îţi spun să

vorbeşti româneşte când eşti în prezența cuiva care nu este obligat să cunoască germana?». «Am crezut că doamna doctor cunoaşte germana», răspunsese prompt fata, fixând-o pe Antonina. «Cunosc germana, dar, fireşte pentru o românca, mult mai bine româna», îi răspunsese Antonina pe un ton pe care-l dorea împăciuitor, de dragul doamnei Braun şi al lui Berty. Văzând familia Braun în plen, Antoninei nu i se păruse zdrobită de moartea Verei, ba chiar – «de n-aş vorbi cu păcat» gândea ea – uşurată parcă de o grea povară, scăpată de o teamă obsesivă. Doamna doctor Ioaniţiu avea o vorbă verificată de realitate. «Mai bine un sfârşit groaznic decât o groază fără sfârşit». Starea de spirit a familiei Braun i se păruse ilustrarea acestei vorbe. Pentru Antonina spitalul era un refugiu faţă de fisura tot mai adâncă dintre ea şi Miron, iar casa un refugiu faţă de atmosfera de spital care uneori o sufoca. Mai ales din partea unor colegi, fiindcă pe bolnavi n-avea de ce să se supere, de vreme ce-şi alesese psihiatria din tot ce-i oferea medicina. Întrebările indiscrete pe care era obligată să le pună pacienţilor, pentru a pătrunde cât mai adânc în suferința lor, îi provocau o stare de jenă. Dacă s-ar fi născut bărbat, n-ar fi putut să se facă preot, mai ales ortodox: fiindcă duhovnicul ortodox îl vedea pe cel care i se spovedeşte. La catolici preotul ascultă mărturisirea din confesional, un fel de gheretă cu un perete ajurat. Credinciosul se află dincolo de acest perete şi dacă vrea să nu fie văzut îşi acoperă capul. Femeie fiind, Antonina îşi alesese o profesie pe care o asemuia unei preoţii ortodoxe laice – oricâtă contradicţie în termeni exista în această definiţie. Preotul ortodox ascultă spovedania acoperind cu patrafirul capul credinciosului. Îl aude, fără a-i urmări chipul. Pentru psihiatru orice gest al pacientului, orice clipire a ochilor, orice expresie a chipului, orice tresărire a mâinilor, orice amănunt însemnau elemente determinante pentru diagnostic. Adesea, preoţia asta laică ajunge să-l apese pe medic. Antonina se simţea relaxată în faţa femeilor

simple, care-şi povesteau viaţa, abia aşteptând să-şi descarce năduful. Ele povesteau tot ce ţinea de sufletul şi de trupul lor, fiindcă doctoriţa ştia s-asculte şi să-nţeleagă. Era mai greu cu intelectualii. Dovadă – familia Braun, despre care n-ar fi aflat nimic mai mult decât ce-i smulsese Verei cu cleştele, nimic mai mult de n-ar fi-ntâlnit-o pe doamna Braun-mamă, care îi făcuse dezvăluirile despre menajul familiei ei, fără-ndoială pentru a-i deschide ochii în privinţa lui Berty. Cu antenele care leagă orice mamă iubitoare de odorul ei, doamna Braun pricepuse că Berty nu-i era indiferent doctoriţei Miulescu, deşi măritată cu un bărbat după care întorceau capul femeile.

Văduvă la treizeci de ani, Erika Braun avusese şi ea până la cincizeci două legături discrete cu doi bărbaţi însuraţi pe care-i iubise. I se iviseră ocazii avantajoase să se recăsătorească, dar n-o făcuse de dragul lui Berty. Băiatul avea opt ani când tată-său fusese deportat; mult după aceea trăise cu spaima că şi el şi maică-sa i-ar fi putut urma soarta. Când îşi mai revenise, vestea că taică-său murise îl cufundase într-o apatie şi-ntr-o muţenie care o-ngrijoraseră pe doamna Braun. Nu participa alături de colegi la niciun joc, la nicio petrecere, când ajunsese adolescent. Student, atmosfera la Bucureşti i se păruse mult mai destinsă decât cea de la Sibiu, dar rămăsese mereu izolat, ferindu-se să-şi atragă ironii cu privire la românească lui. Până o cunoscuse pe Vera, viaţa i se-mpărţea între facultate – remarcat de nişte profesori pentru cunoştinţele lui – concerte, cinema, teatru şi lecturi din clasici şi din contemporani români, pentru a se apropia cât de cât de vocabularul majoritarilor între care trăia. După căsătorie, dusese aceeaşi viaţă singuratică, numai că în doi. Puţinele rude ale Verei erau la Craiova. Berty n-avea să le cunoască niciodată. În condiţiile menajului Berty-Vera, după ce apăruseră şi fetele, cu datorii la C.A.R. şi la C.E.C, pentru plata apartamentului pe care urmau să-l plătească în douăzeci de ani, numărând

fiecare bănuț, într-o casă unde nu se gătea, nu putea fi vorba să invite pe cineva la ei şi nici la restaurant, ca-n Occident. Berty se născuse într-o casă cu mobilă Biedermeier, din lemn de acaju care se vedea că era făcută de-aceeaşi mână, mobila clasică a burgheziei transilvănene din secolul nouăsprezece, cu portrete ale bunicilor şi-ale străbunicilor, veghind de pe pereți prosperitatea şi ordinea unei familii. Mobila luase din 1953 drumul Occidentului, de pe când anticari veniți de-acolo plecau cu vagoane de lucruri valoroase care erau vândute într-o țară unde o categorie de oameni începea să fie bântuită de sărăcie şi evacuată din propria casă. Pentru a nu locui cu străini în spațiul prea mare pentru ea şi pentru Berty – conform legilor locative în vigoare – Erika Braun îşi adusese în casă două mătuşi bătrâne, foste profesoare, discrete, liniştite, care, ocupându-se de gospodărie, îi ofereau timp pentru dat lecții în oraş. Crescut de trei femei, Berty nu fusese însă răsfățat. Conform principiilor nemțeşti de educație, care stabilesc obligațiile fiecărui membru din familie, lui Berty îi revenea tot ce ținea de autorități: facturi, impozite achitate şi tot ce-nsemna întreținere şi reparații într-o casă. Când se-nsurase, crezuse că nevastă-sa avea să-şi stabilească singură atribuțiile în menaj, el fiind obligat de profesie să lipsească destul de mult de-acasă. Aspiratul covoarelor, praful şi păienjenii îi reveneau lui Berty, fiindcă după Vera gunoiul putea ajunge pân' la glesne, praful să sculptezi în el, iar acei zişi păienjeni care se-adună prin colțurile camerelor să-i cadă-n ochi şi tot n-ar fi pus mâna pe mătură, pe aspirator, pe-o cârpă de praf ori pe o perie de curățat pereții. Până ce începuse să se drogheze şi să n-o mai intereseze nimic, şi ea şi fetele erau însă impecabil de curate. Într-o Românie în care nu se pomenea de droguri, leul neavând nicio valoare pe piața internațională, pe Berty nu-l dusese mintea că medicamente inofensive luate separat, aveau efecte dezastruoase în anumite combinații. Îngrijorat de starea

Verei, îi descrisese la telefon unui bătrân neuropsihiatru din Sibiu comportamentul ei. Acesta îi spusese: «Dacă am fi în Occident, m-aş gândi la droguri, la noi mai plauzibilă e schizofrenia. Trebuie neapărat s-o vadă cineva de la Central şi s-o pună pe-un tratament». Cum nu erau în Occident, adoptase şi Berty schizofrenia, etichetă sub care i-o prezentase pe Vera doctoriței Miulescu. La nenorocirea acestei familii contribuise şi nepotrivirea programului de lucru al celor doi soți: când Berty era-n Bucureşti lucra în contratimp cu Vera. Ea pleca la ora şapte la Muzeu, iar el dimineața punea casa la punct, gătea câte ceva simplu dar care să fie mâncat cald, sătul de conservele de pe teren, apoi pleca la programul de la facultate. Seara se mai uitau amândoi un pic la televizor, ea-şi înghițea hapurile şi se culca întorcându-i lui Berty spatele. La orice încercare de apropiere fizică din partea lui, Vera se declara obosită şi-i tăia orice elan. La un moment dat Berty se gândise că-n viața Verei apăruse alt bărbat şi hotărâse s-aştepte să-i treacă iar dacă nu, să ia împreună o hotărâre în interesul fetelor. Decis să le pună-n cârca doamnei Erika Braun, dar în niciun caz să nu le lase în debandada care le-ar fi aşteptat la Vera. Prima tentativă de sinucidere a Verei pusese capăt acestui proiect. Sfârşitul ei îl rezolvase fără penibile înfățişări la tribunal, la gândul cărora lui Berty i se zburlea părul.

Berty – riscând să-i pară nepăsător față de Vera – nu-i povestise niciodată nimic doctoriței Antonina Miulescu despre căsnicia lui, nici când relațiile lor aveau să treacă de granița medic-familie de pacient.

Antonina se-ntreba de multe ori cât mințeau pacienții – acceptându-le dereglarea mintală – cât mințeau în cadrul acelei dereglări, şi cât mințeau rudele pacienților. O profesoară tânără o avusese de câteva ori internată pe maică-sa, cu sindrom melancolic, la pavilionul unde lucra Antonina. Pacienta, învățătoare din Călăraşi, se-mbolnăvise când fusese dată afară din casă pentru ca acolo să se facă o grădiniță de copii. Fiică-sa, locuind cu

socrii, o aducea o zi-două-n Bucureşti până o interna la Central. Descompusă de spaimă, profesoara îi şoptise Antoninei că maică-sa ar fi aprins nişte ziare sub patul socrilor ei. «Cine a văzut-o când a dat foc ziarelor?», întrebase Antonina. «Soacra mea a găsit ziarele aprinse». «Doamnă, sunteţi sigură că soacra dumneavoastră nu minte?». «Nu ştiu ce să cred, doamnă doctor. Mama a-ncercat să-şi dea foc în camera unde locuieşte acum la Călăraşi». «A avut ceva arsuri?». «Nu. După spusele ei, şi-a aprins ziare sub pat, care s-au stins». «Şi soacra dumneavoastră ştia de această tentativă?». «Da».

Pacienta recunoscuse faţă de Antonina că-ncercase să-şi dea foc, aprinzând ziare sub patul ei de-acasă, însă nega vehement că ar fi aprins ziare sub patul cuscrilor ei. «Fata mea v-a spus aşa ceva? Poate fata mea să creadă că aş da foc casei în care stă ea?». Câtă durere în aceste întrebări! Antonina simţise că se sufoca. Sfătuindu-se cu doamna doctor Ioaniţiu, făcuse un test: o noapte duseseră pacienta la agitaţi. A doua zi la vizită, pacienta se-apropiase de Antonina şi de doamna doctor Ioaniţiu şi le şoptise: «Doamnelor doctor, dacă mai stau în salonul ăsta o zi, înnebunesc de-adevăratelea» şi le privise cu disperare. O mutaseră înapoi în rezerva cu trei paturi, într-unul fiind o arhitectă căreia-i muriseră într-un accident rutier bărbat, fiu, noră, nepot, în celălalt, o farmacistă, foc de deşteaptă şi de amuzantă, alcoolică.

Peste ani, Antonina avea s-o-ntâlnească pe fiica acelei paciente, a cărei poveste cu datul foc îi rămăsese întipărită-n minte. «Doamnă doctor, mama a murit la doi ani după ultima internare la dumneavoastră. Stătea de vorbă cu o vecină, a lăsat capul pe umăr şi dusă-a fost. Soacră-mii, punându-i cineva nişte ventuze, i-a ars spinarea şi s-a chinuit luni de zile până să se vindece. M-am gândit că există totuşi un Dumnezeu». «Mă gândesc şi eu că există», spusese Antonina dusă pe gânduri. Se uita la fiica fostei paciente şi-şi amintea spaima ei când nu ştiuse pe cine să creadă: pe maică-sa

ori pe soacră-sa, care speculase o-ntâmplare anterioară, pentru a se debarasa de mama noră-sii. Cât de ticăloşi pot fi oamenii. La spitalul de pe deal – primul ei loc de muncă – personalul fura cartofii din saci, punând pietre în locul lor, ca să iasă cantitatea la cântar; din bidoanele de ulei fura conţinutul, punea în loc apă cu un strat de ulei pe deasupra; la trei ani o dată bolnavilor li se dădea lenjerie şi încălţăminte nouă. A doua zi bolnavii aveau în picioare tot felul de rupturi aduse de personal de la neamurile din sat. Din cămăşile de noapte prea lungi ale bolnavilor, Antonina pusese să se taie fâşii de la poale, pe care cosându-le cu cerculeţe, una de alta, se obţineau alte cămăşi. Numai nişte contabili îşi puteau închipui că la un spital de nebuni o pijama rezistă trei ani. Unii bolnavi furioşi le sfâşiau din prima zi. Antonina pusese să se coase părţile nevătămate şi obţinuse alte pijamale. Din sat făcuse rost de un război de ţesut. Din zdrenţe, din ciorapi deşiraţi, câteva bolnave ţeseau preşuri pe care le foloseau iarna, făcându-le sul pentru ferestre şi pentru uşi, ca protecţie împotriva frigului. Când se apucase de grădina de zarzavat, personalul sărise ca ars: cum să dea cu sapa?! Antonina pusese mâna pe sapă; i se umpluseră palmele de băşici şi apoi se făcuseră carne vie, dar personalul nu mai crâcnise. La raion, când nu i se dădeau medicamente pentru spital, ameninţa că umple un camion cu nebuni furioşi şi-i lasă plocon autorităţilor.

Din anii petrecuţi la spitalul din deal nu-şi amintea măcar un gest de bunăvoinţă din partea personalului sau dintr-a autorităţilor. Peste tot corectitudinea, munca cinstită fuseseră socotite motiv de râcă, iar Antonina om care caută sămânţă de ceartă din orice. Nu putea să uite ura din ochii personalului când îi trecea prin faţă. Când ea reuşise să se transfere, personalul răsuflase uşurat şi-i urase printre buze: «Du-te, nouă şi cu-a brânzei zece». Bucuria salariaţilor fusese şi mai mare când le venise director un doctor beţiv. Trai, neneacă, trai! Cât de mult ţinuse Mioara la Gigel, băiatul

autist, răsuflase totuşi uşurată că moartea-l scutise de ce-ar fi suferit după plecarea ei din spital. Dacă n-ar fi murit subit, din voia lui Dumnezeu, era sigură că ar fi murit de durere când n-ar mai fi văzut-o. Iubirea lui Gigel pentru Mioara era iubirea câinelui pentru stăpân.

Singurele amintiri senine ale Antoninei, din acea perioadă, erau legate de Doru Brediceanu şi de Mircea Berbecaru. Doru o invita la München, împreună cu Miron, oferindu-le casă, masă, maşină pentru excursii. Numai că Antonina, de vreme ce nici în U.R.S.S. nu fusese acceptată, era limpede că «nu prezenta garanţii moral-politice», lucru verificat, dacă mai era nevoie, când depuseseră cerere pentru R.F.G.: ei i se respinsese, lui Miron i se acordase. Miron era membru de Partid, ea nu. Cum îl văzuse o singură dată pe Doru, lui Miron i se păruse că i-ar fi stat ca muştei în lapte să-i onoreze invitaţia. Doru îl invitase şi pe Mircea Berbecaru, împreună cu familia lui. Mioara spusese din capul locului că nu mergea dar n-avusese nimic împotrivă ca Mircea şi băieţii să răspundă invitaţiei. Faţă de copii, Mioara îşi motivase refuzul prin faptul că autorităţile n-ar fi admis ca o întreagă familie să plece în Occident deodată. Când Mircea şi băieţii primiseră acordul autorităţilor române, Mioara trebuise să declare la notariat că era de acord ca soţul ei să meargă în Germania cu copiii ei. Şi dacă Mircea ar fi fost tatăl copiilor, Mioara ar fi trebuit să dea aceeaşi declaraţie.

Sorana Brediceanu îşi primise oaspeţii din România de-a dreptul cu bucurie, regretând că nu venise şi doamna doctor Berbecaru cu ei. Domnişoarele Brediceanu, una de doisprezece ani – Agripina – cealaltă de paisprezece – Stanca – deşi trăite într-un mediu foarte emancipat, în care, la vârsta lor, se fuma, se bea şi se luau droguri, se purtau ca nişte fete la locul lor, bine strunite, supravegheate permanent de doamna Adela Constantinescu, profesoară de română, pensionară care, prin fiică-sa, măritată cu un neamţ, căpătase cetăţenie germană. Doru ţinuse mult ca fetele să

vorbească româneşte şi să aibă cunoştinţe de literatură română şi de istorie a neamului lor, ca şi când ar fi făcut liceul în România. Doamna Adela Constantinescu, pedagog de-naltă clasă, ştiuse cum să le atragă, încât orele de-nvăţătură cu ea, decurgând ca nişte poveşti, li se păreau fetelor un fel de recreaţie. În România frecventaseră grădiniţa şi şcoala germană, încât şocul transplantării nu fusese prea mare; deşi remarcându-se ca eleve dotate şi sârguincioase, nu se putea spune că fuseseră primite cu entuziasm nici de colegi nici de profesori. Amândouă fraternizaseră din primul moment cu Alecu şi cu Voicu, băieţii Mioarei, pe care Mircea Berbecaru îi prezenta peste tot ca fiind ai lui. Dacă inginerul Stelian Vlăsceanu ar fi fost de acord, el numaidecât i-ar fi înfiat. Germana gemenilor li se păruse corectă fetelor Brediceanu, elegantă – se vedea că o-nvăţaseră cu o persoană cultivată – uşor desuetă pentru ele, care erau obişnuite cu argoul noii lor ţări, în general, cu al elevilor în special. Băieţii vorbiseră cu ele nemţeşte ca să verifice cum s-ar fi putut descurca în Germania la nevoie, altmiteri toţi ai casei erau încântaţi să vorbească româneşte cu nişte români din România. Deşi în familia Brediceanu se vorbea numai româneşte, românească fetelor era mai săracă decât a celor doi gemeni, cum era germana acestora comparată cu a fetelor. Patru ani care te despart de o limbă vorbită la ea acasă, mai ales când încă eşti copil, se simt, aşa cum se simte când ai învăţat o limbă în afara ţării ei de baştină. Doru aşteptase întâlnirea cu băieţii Mioarei cu emoţia pe care probabil o-ncerca pe vremuri băiatul de-nsurat care urma să-şi vadă prima oară viitoarea nevastă, aleasă de părinţi. Avea să strângă-n braţe două fiinţe zămislite în trupul Mioarei, trup la care nu se gândea fără să-l doară fiecare fibră. Băieţii deşi nu semănau la chip unul cu altul, aveau amândoi în privire ceva din misterul ochilor ei, mâinile ei cu-ncheieturi delicate şi cu degete prelungi şi cel mai frapant, felul ei firesc de-a fi, o blândeţe-nvăluitoare. Sorana, căreia nu-i scăpa nicio

mişcare a lui Doru, observase căldura din ochii lui când se uita la cei doi gemeni şi cum îşi cobora pleoapele parcă pentru a păstra sau pentru a-şi aminti o imagine, ceea ce-i dăduse de gândit. Hotărârea bruscă a lui Doru de-a părăsi România însemnase pentru Sorana o certitudine: ceva, mai degrabă cineva le punea-n primejdie căminul şi, om al datoriei, Doru tăiase-n carne vie, hotărât să nu-şi îndepărteze copiii. Îl îndurerase tragedia din viaţa lui Mircea Berbecaru, la care Doru ţinea mai mult decât la un frate. După cinci ani de la acea zi care-i zdrobise sufletul, Mircea apărea împăcat cu soarta, cu un chip senin, însoţit de doi gemeni, de şaisprezece ani, pe care se vedea că-i iubeşte, iar ei se uitau la el cu veneraţie: copiii unei doctoriţe divorţate, pe care o luase de nevastă. Soranei i se părea că băieţii semănau cu cineva. Trecuse-n revistă pe toţi câţi îi cunoştea sau măcar îi întâlnise-ntâmplător. Cu toată memoria ei excelentă, nu-şi amintea cui îi semănau băieţii. Îi venise ideea să se uite la fotografii. Avea mai multe albume: al ei, de când se născuse, până la vârsta când îl cunoscuse pe Doru şi poze de grup în care apăreau amândoi; al lui Doru, de când se născuse şi până se cunoscuseră, plus poze de grup în care apărea numai el. Sorana adusese din dulap albumul lui Doru şi-ncepuse cu sfârşitul. Ultima fotografie de grup, în faţa spitalului din Ploieşti. Tot personalul de la chirurgie, Doru şi Mircea Berbecaru în mijloc. Lângă Doru, o şatenă subţirică, figură cu trăsături ascuţite, cu un zâmbet uşor ironic; lângă Mircea o brună înaltă, cu picioare sculpturale, cu un oval perfect al feţei, cu ochi trişti din care parcă abia se uscaseră lacrimile, privind undeva în gol. «Cu ea seamănă gemenii» şi Sorana simţise un gol în capul pieptului. Desprinse fotografia din album şi se uită pe spatele ei. Data: o săptămână înaintea plecării lor în Germania. Pe chipul lui Doru, ca prin vase comunicante, aceeaşi privire în gol ca a vecinei lui Mircea.

Oaspeţii din România, împreună cu domnişoarele

Brediceanu, colindau cât era ziua de mare şi se distrau de minune, fie bătând oraşul stradă cu stradă, fie în excursii mai scurte sau mai lungi. Fiind vacanţa mare, Heinrich şi Gerhardt, cavalerii servanţi ai fetelor, ambii având paisprezece ani, erau plecaţi din München fie în localităţi de munte, fie la mare în Spania. Fetele nu le regretau absenţa. Li se părea că s-ar fi pierdut ceva din comunicarea sinceră, deschisă dintre ele şi oaspeţii lor români. Ei le făceau să-şi amintească viaţa pe care-o lăsaseră-n urmă, cu şase ani înainte, tristeţea despărţirii de şcoală, de bunici. Alecu şi Voicu, tunşi scurt, în blue-jeanşi normali, fără porţiuni decolorate care să simuleze uzura, fără aerele blazate, la modă, erau mult mai amuzanţi decât prietenii lor nemţi. Mai întâi nu arătau niciun complex în faţa a ceea ce nu ştiau, se mirau şi admirau sincer, bucuroşi să afle lucruri noi. În comportamentul lor nu era nimic studiat. Nu găseau de cuviinţă să pară altceva decât erau.

* * *

«Doru, nevasta lui Mircea a lucrat cu voi?», îl întrebase Sorana pe bărbatu-său când nu era nimeni de faţă. «E psihiatră. Lucra împreună cu o colegă – Antonina Miulescu – la un spital de psihiatrie. Când aveau nevoie de alte specialităţi, aduceau bolnavii la noi. Antonina Miulescu era şefa spitalului şi cealaltă, Mioara Vlăsceanu, subalterna ei. Aşa le-am cunoscut eu şi Mircea». «Din câte-am înţeles, Mioara, nevasta lui Mircea, a mai fost măritată cu tatăl băieţilor». «Da. Un inginer cu un post important la un ştiu ce trust». «Şi l-a lăsat ca să-l ia pe Mircea?». «Nici gând. De ce-o fi divorţat, ea ştie. Dar divorţul n-avea nicio legătură cu Mircea. Când i s-a-ntâmplat lui Mircea nenorocirea era demult divorţată».

Doru ştia că Mioara divorţase după ce plecase el în Germania, fiindcă n-o mai lega de bărbatu-său nici măcar sentimentul culpei. În mod bizar, legătura cu

Doru prelungise căsătoria Mioarei cu Stelian Vlăsceanu. Euforia trăită cu Doru o făcea mai indulgentă cu bărbatu-său, căruia-i suporta mai uşor grosolăniile şi violența. Divorțul ei n-avea nimic de-a face cu Mircea Berbecaru. Se-ntâlniseră două suflete grav rănite care-şi aflaseră mângâierea unul lângă altul. Mircea vorbea despre Mioara când nu era Doru de față, ceea ce nu trecuse neobservat de Sorana.

* * *

Într-o seară când Sorana era la un spectacol cu toți copiii, Doru şi Mircea beau o bere pe terasă. De la un apartament vecin se auzea cu sunet scăzut vocea lui Gilbert Bécaud: Et maintenant que vais-je faire / De tout ce temps que sera ma vie, / De tous ces gens qui m'indifèrent / Maintenat que tu es partie.[9] La ultimul vers Doru şoptise: «Maintenat que je suis parti»[10], şi-nchisese ochii.

După o tăcere care parcă-i pietrificase, Mircea se hotărâse să spargă tăcerea care zăcea-n ei doi. Doru nu-i făcuse niciodată confidențe erotice, cu atât mai mult vreun cuvânt despre legătura lui cu Mioara, ceva atât de grav ca să-l determine să plece din Țară, idee pe care atâta vreme o respinsese. «Dorule – şi glasul lui Mircea era sugrumat – în prietenia noastră de-o viață a apărut o piatră de-ncercare: Mioara. Să nu-ți închipui că ea sau altcineva mi-a pomenit despre dragostea dintre voi. Am ştiut de ce-ai emigrat: din simțul datoriei. Între mine şi Monica era o legătură de-o viață, o iubire paşnică. Eram atât de uniți, de-nfrățiți, încât dacă-aş fi-nşelat-o i-aş fi mărturisit ca la duhovnic... Nu credeam că după nenorocirea de-a o pierde – şi însărcinată după ani de

[9] Şi acum ce voi face / Cu tot acest timp / Care-mi va fi viața / Cu toți aceşti oameni care-mi sunt indiferenți / Acum când tu ai plecat (franceză).

[10] Acum când eu am plecat (franceză).

tratamente – nu credeam că am să fac o pasiune pentru o femeie. Mioara şi Antonina au fost doctorii mei de suflet. Prin ele m-am împrietenit cu doamna doctor Amalia Stoicescu, „mama Amalia", care te iubeşte ca pe copilul ei. N-am schiţat niciun gest faţă de Mioara prin care să-i arăt că eram pârjolit de dorul ei, dar nu era nevoie. Am cerut-o de nevastă iar ea mi-a cerut timp de gândire. Am fost sigur că tu decideai. Dacă n-ai fi sfătuit-o să se mărite cu mine, nu s-ar fi măritat. Mi-am asumat riscul ca-n fiecare săptămână să-ţi audă glasul. Dorule, ştiu că are să te iubească toată viaţa. Între ea şi mine s-a creat o dependenţă, încât sunt convins că nu m-ar schimba cu altul, iar copiii, ţi-ai dat seama că mă iubesc. La aeroport când am plecat, Mioara mi-a spus: „Mircea, n-am crezut că există pe lume un bărbat atât de bun ca tine..." A vrut să-mi dea curaj pentru întâlnirea noastră. Să fii sigur de un lucru: îi sunt un sprijin adevărat şi i-am creat un echilibru sufletesc. Fac tot ce pot pentru ea şi pentru copii».

Şi iară o tăcere de fiinţe împietrite. «Mircea, cred că a făcut cea mai bună alegere. Am tăiat în carne vie ca să plec. Ori divorţam şi mă-nsuram cu ea, ori continuam o căsătorie de faţadă şi o dragoste pe ascuns. Cât mă doare înţelegi, fiindcă şi tu o iubeşti. Îţi mulţumesc că mi-ai dat linişţea s-o ştiu lângă tine... De când am venit la München i-am cumpărat un ceas cu lanţ; se poartă ca un medalion. E moda bijuteriilor retro, mult mai frumoase decât cele moderne. Îl ţin în dulap la spital. M-am jenat să i-l trimit prin vreuna dintre cunoştinţele care-au trecut pe-aici. Tu i-l poţi duce. Ca un semn al păcii dintre noi trei». Vecinul reluase banda cu Bécaud: *Et maintenat...* Doru şi Mircea o ascultau în tăcere, gândindu-se fiecare că poate şansonetistul cunoscuse şi el durerea lor. Îi cuprinsese pe amândoi un dor de uitare definitivă, dorul după un nor care să-i ducă într-o lume fără amintiri, unde să nu ai ce să ierţi, de ce să fii iertat şi nici să te ierţi pe tine însuţi. O lume fără regrete, fără remuşcări.

* * *

Trustul în care lucra Miron Miulescu, în ultimii doi ani, avea o colaborare cu China, pentru nişte construcţii industriale. După o lună petrecută la Beijing – transcriere cu litere latine, cât mai apropiată de pronunţia chineză a numelui marii capitale – Miron se-ntorsese minunat de ce văzuse acolo, pe bună dreptate, şi-ntr-o vervă şi o bună dispoziţie caracteristice majorităţii oamenilor când se-ndrăgostesc. Sub Beijing existau două oraşe, pe două niveluri, unde toate obiectivele terestre se puteau refugia în timp de zece-douăzeci de minute. Se proiecta construirea unui al treilea nivel. Într-un amfiteatru imens, situat la al doilea nivel, li se proiectase românilor, pe un ecran, planul celor două niveluri şi fuseseră preveniţi să nu părăsească sala fiindcă riscau să nu mai găsească drumul de-ntoarcere. Precauţie firească dar inutilă, fiindcă nimeni n-avea asemenea-ndrăzneală. Pentru români, şi de crezut că nu doar pentru ei, tot ce văzuseră în China părea de domeniul fanteziei. Asemănarea chinezilor cu furnicile intra în rândul banalităţilor dar, după cât văzuse Miron, corespundea realităţii. Nu-şi închipuia că undeva pe lume exista mai multă ordine, mai multă disciplină şi fiinţe cu un trai mai modest decât în China. Românii fuseseră duşi în câteva spitale şi asistaseră la operaţii, pacienţii fiind anesteziaţi prin acupunctură. Cui n-a fost martor la asemenea intervenţie i se pare că e vorba de pură fantezie. Unul dintre români îl întrebase pe şeful delegaţiei chineze de ce la ei nu se purta cravată. «Fiindcă cel puţin trei sute de milioane lucrăm în domenii care, potrivit cerinţelor din ţările cu populaţie albă, ar trebui să aibă măcar două cravate. Vă-nchipuiţi câtă mătase înseamnă asta?! E preferabil s-o vindem». Românii vizitaseră şi un sat, de o curăţenie exemplară, toate casele fiind identice. Era limpede că reprezenta o

gazetă de perete. Fiecare familie creştea un porc. Fiecare membru al familiei avea o oală de noapte. Fecalele porcilor şi ale oamenilor se strângeau în containere şi erau folosite ca îngrăşământ. Procedeul cu produsele de-ngrăşământ era general în ţară; el ilustra principiul utilizării a tot ce putea fi de folos. Interpretul nu mânca la masa delegaţilor, plină de tot ce-ţi poftea sufletul. Înţelegând că nu-i făceau niciun bine invitându-l la masa lor, românii cereau casolete în care luau cu ei ceea ce nu puteau sau se făceau că nu mai pot mânca. Împachetate bine, puse în servietele diplomat, când găsea interpretul momentul prielnic, i le pasau, spre bucuria lui şi a celor de-acasă. Ascundea acele donaţii comestibile sub haina care atârna pe el ca pe umeraş, atât era de slab. Dacă ar fi fost prins, în cel mai fericit caz l-ar fi schimbat numaidecât, considerat nedemn de rolul încredinţat. Românii nu-i puneau întrebări stânjenitoare. Pe noptiera fiecărei camere erau pliante prezentând locurile cele mai importante din China, din punct de vedere istoric, arhitectonic, muzeistic; pliante privind jadul, porţelanul, arta cloazoneului. Lucrurile de calitate, mai ales cele decorative, erau scumpe. Transpus în lei, preţul lor era dublu faţă de marfa chinezească identică, pe care o găseai în Bucureşti, la magazinul din Piaţa Universităţii, zis *La coada calului.* China încă nu începuse exportul în Occident. «Este o lume de necrezut, greu de-nţeles pentru noi europenii. Îi admiri, dar cu aerul lor impenetrabil te fac să simţi un fior pe şira spinării. După ce ai văzut aceşti oameni la ei acasă, nu-ţi vine să te mai plângi de nimic. De japonezi ce să mai zici? Cutremurele pentru ei sunt ceva atât de firesc, suportate cu o tărie de caracter, cu o tenacitate şi cu o fidelitate faţă de pământul pe care s-au născut, o atitudine în faţa destinului care te umple de admiraţie şi de nedumerire. Cum să trăieşti, ştiind că peste o clipă te poate-nghiţi pământul?». Miron fusese trezit ca dintr-o amorţeală.

«Capacitatea omului de-a-şi însuşi destinul nu are

limite», sunase glasul doamnei Mareş, după ce-şi ascultase atent ginerele. «În şaptezeci şi nouă, după Cristos, Vezuviul a-ngropat sub lavă două aşezări, o culme a civilizaţiei romane. Şi totuşi, regiunea este populată şi astăzi. Istoric, românii ar fi trebuit de mult să-şi părăsească ţara, la câte nenorociri au fost supuşi de când se ştiu pe lume: tot în calea răutăţilor. A trebuit să vină internaţionalismul comunist ca atâţia români să dea bir cu fugiţii; a dispărut ideea de pământ pe care trebuie să-l aperi, fiindcă face parte din destinul tău. Şi chinezii care au vrut să-şi schimbe condiţia de viaţă au plecat, mai întâi în America. Dovadă că nu există mari oraşe americane fără un China-town. Dar sigur că un popor e judecat după majoritatea care nu-şi părăseşte ţara, cea care-şi asumă destinul personal ca făcând parte dintr-un destin colectiv: destinul ţării lui». Privind în gol, Baiazid vorbea pe un ton constatativ, al omului care nu are puterea de-a schimba nimic din orânduirea lumii. Din China, Miron adusese doi dragoni cloazone, cu ţepii de pe spinare aurii. Ştiind că dragonul era animalul fabulos al folclorului chinezesc, cloazoneurile aduse de Miron nu-i erau mai puţin antipatice Antoninei, drept care plasase «monştrii» socrilor ei, unde-şi aflaseră loc de cinste pe o etajeră, montată pe un perete al sufrageriei anume pentru a-i pune cât mai în valoare. Antonina se mulţumise cu un bibelou grațios de jad, un animal cum nu văzuse-n viaţa ei, care părea gata să te ia-n coarne.

* * *

După vizita în China, Miron era mult mai grijuliu cu ţinuta lui vestimentară decât înainte şi cu mult mai mult chef de-a-l plimba pe Zuzu, cokerul auriu al familiei. În fiecare seară lipseau cam două ore de-acasă şi, bizară coincidenţă, sticlele de vişinată din cămară se-mpuţinau odată cu plimbările.

Antonina era din ce în ce mai preocupată de existenţa

lui Bertholdt Braun, simțind cum dorința pentru acest om creşte-n ea ca un aluat care stă să se reverse peste vasul în care a fost frământat, ca o apă învolburată de ploaie, gata să-şi iasă din matcă. Se dorea lângă el, să-l mângâie, să-i simtă respirația, să fie tot una cu el. Cu acest bărbat taciturn, cu un vocabular economicos în care totuşi cuvintele pe care ea le aştepta existau dar nu erau rostite. Se purta plin de bună creştere, de reținere, pe viu şi în scris. «În timp ce eu ard pe jar de dorul lui, el probabil îşi dăruieşte trupul, dacă nu şi sufletul, vreunei tinerele». Pentru bunurile comestibile pe care Antonina se străduia să le procure. Pentru familia Braun scrisorile de mulțumire erau toate ca trase la xerox şi parcă destinate să le citească Securitatea. «Niciun cuvânt, nicio virgulă – se persifla Antonina – din care să-nțeleg şi altceva decât mulțumirile față de un negustor care ți-a trimis cumpărăturile printr-un comisionar». Există vreo logică în dragoste? După ce ți-a trecut, contabilizezi o lungă listă de spuse şi de fapte la rubrica *negativ,* pe care deşi la vremea lor le-ai observat, ți-a plăcut să le dai altă interpretare sau pur şi simplu să le ierți. Un moralist spunea că un om inteligent poate iubi nebuneşte, nu prosteşte. Nebuneşte nu cuprinde şi prosteşte? Când tu, iubind nebuneşte îți dădeai seama că obiectul iubirii tale era departe de imaginea ta despre ceea ce ar fi trebuit să fie, încetai să-l iubeşti? Asta nu însemna şi «prosteşte»? Deosebirea dintre nebuneşte şi prosteşte apărea când trecea vâlvătaia şi când între parteneri nu se țesuseră fire subtile care să-i lege dincolo de începuturi. Sublimă în dragoste e doar închipuirea, corespunzând rareori realității. Antonina fusese îndrăgostită de Miron şi atât. Îndrăgostită şi de profesorul de anatomie, fiindcă nici el nu trecuse prin proba apropierii fizice, nici traiului sub acelaşi acoperiş, ca să poată vorbi de iubire. Iubirile neîmplinite mor şi ele ca şi cele împlinite. Ce o atrăgea irezistibil la «prostul de neamț»? Impresia de impenetrabil pe care ți-o dădea prin sobrietatea comportamentului, prin economia verbală,

printr-un calm imperturbabil, diametral opus firii vulcanice a Antoninei. În ceea ce o privea – fiindcă n-avea idee ce simțea el – se putea vorbi despre atracția dintre contraste.

* * *

La spital, pe lângă dramele care cereau să-ți întăreşti sufletul pentru a le îndulci cât de cât, se petrecea şi câte-un episod hilar, mai ales noaptea; te trezeai cu o liotă de țigani care, vrând să scape de poliție pe câte unul de-al lor, îl declarau nebun; voiau să-l interneze cu tot dinadinsul: individul încercase să se sinucidă, adică-şi făcuse două trei zgârieturi cu o custure, pe lângă venele de la mână. Ăsta se contorsiona mai ceva decât un fachir, țipând cât îl lua gura «lăsa-ți-mă să mă omor», iar restul trupei ținea de el ca de un adevărat posedat, jelindu-se pe toate glasurile, de ridica pavilionu-n picioare. «Coniță, internați-l, mâncați-aş, că să omoară ş-are şasă copii». Antonina învățase dintr-o ochire să deosebească simulanții de adevărații candidați la sinucidere. «Nu e de internat». «Cum nu e, coniță? Păi vrea să-şi taie vinele şi matale zici că nu e de internat?». «Eu aşa zic. Țineți-l bine că-i fac o injecție şi vă garantez că moare de bătrânețe». «Păi noi am venit să-l internăm, că să să facă bine şi matale vii cu injecția. Coniță, noi suntem oameni cu obraz» şi Antonina venea cu seringa de zece, cu barbiturice, îi înfigea acul în braț, cât ai clipi, şi peste zece minute «sinucigaşul» dormea dus. «Păi noi am venit să facem omul bine şi matale ni-l adormi? Păi ce, aşa crezi matale că merge? Noi ne ducem la directoru'». «Îl găsiți mâine dimineață în pavilionul al doilea pe dreapta când ieşiți de-aici. Acum e cald şi frumos afară. Ori îl duceți acasă-n patul lui, ori îl culcați pe alee pe o bancă şi vă duceți mâine la directoru'».

* * *

Miron, cum sosea cu Zuzu de la plimbarea bahică, îşi făcea un duş şi adormea ca un prunc, renunțând la cină, singura masă din zi cu Antonina. Azi aşa, mâine-aşa, Antonina socotise că era momentul să rupă pisica – pentru a se exprima popular – drept care, luându-şi o zi liberă de la spital, rămăsese acasă, adunase toate lucrurile lui Miron, le pusese frumos în valize iar seara, când el sosise i se adresase cu tot calmul pe care se străduise să şi-l impună: «Miron: unu) eu n-am nevoie de coker beţiv, care mi-a golit cămara de vişinată: doi) e momentul să ne vedem fiecare de drumul nostru, fără scandal, fără acuzații».

«Şi eu ce iau din casa asta?». «Valiza cu care ai venit şi încă patru». «Şi munca mea de douăzecişiunu de ani unde e?». «În tine şi-n valize. Tot de-atâția ani am muncit şi eu. Şi după câte ştii, ce e-acum în casă era şi când ne-am luat noi». «O să hotărască justiția». «Exact. Eu înaintez acțiunea de divorţ. Cred că n-ai nimic împotrivă ca la motive să scriu: „cu acordul ambelor părți”». «Scrie ce vrei». Miron îşi cărase valizele-n maşină, petrecut de Zuzu, foarte nedumerit că în seara aceea nu era scos la plimbare.

Antonina îşi angajase apărător pe mama unei psihiatre de la Central. Avocata, în mod civilizat luase legătura cu avocatul părții adverse. Miron Miulescu accepta divorțul punând nişte condiții: să i se restituie suma corespunzătoare unui sfert din salariul lui, raportată la anii de căsătorie, jumătate din cât costaseră excursiile în străinătate ale lui şi ale Antoninei şi suma integrală a sifonului de la baie. La ultima cerință din pomelnic, amândoi avocații izbucniseră-n râs. «Cere un sfert din salariu, pensie alimentară ca la minori!». «Colega, eu îți spun ce vrea omul, şi-am uitat să-ți spun că nu admite ca viitoarea fostă nevastă să-i mai poarte numele». «Atâta pagubă. Vrea s-o ardă la pungă». Avocații îşi puseseră toate pilele-n funcțiune ca-mpricinații să fie scutiți de martori, fiindcă Justiției nu-i era de-ajuns că doi oameni voiau să se despartă, ea

pretindea şi motive temeinice pentru despărţire. Miron, potrivit cărţii de muncă, fixase suma despăgubirii pentru anii de căsătorie la care se adăugaseră banii cheltuiţi pe excursii şi preţul sifonului al cărui bon îl păstrase conştiincios.

Baiazid o sfătuise pe Antonina să-i dea tot ce-i ceruse ca să nu lungească procesul. Avocata nu-i acceptase decât taxele oficiale, ceea ce o punea pe Antonina într-o situaţie jenantă şi-i crea o obligaţie de care nu ştia cum să se achite, mai ales faţă de cineva de anvergură în profesie şi cu o casă ca un muzeu de artă. În asemenea condiţii s-o mai şi obligi la nu ştiu câte-nfăţişări ar fi fost prea de tot. Baiazid, foarte chibzuită, ca o femeie care crescuse cu sacrificii, singură cu un copil, ţinuse şi cu dinţii de acele câteva diamante rămase de la bunicu-său. Decât s-o vadă pe Antonina stresată, nevrozată, preferase să se despartă de unul dintre diamante şi s-o vadă revenită Antonina Mareş, iar ea, uşurată după douăzeci şi unu de ani de tăcut şi de-nghiţit, pentru a nu se fi amestecat în menajul fiică-sii, deşi de multe ori ieşea pe stradă ca să se răcorească de nervii pe care şi-i făcea din belşug din pricina lui gineri-său. Orice s-ar fi-ntâmplat între Antonina şi neamţul care se ivise la orizont, în casa ei nu mai accepta bărbat adus cu arme şi bagaje, fiindcă-şi dăduse îndelung seama că avea fiică-sa un noroc la bărbaţi, de dus pe pustii. La tinereţe ca la tinereţe, dar după patruzeci de ani! Dac-ar fi ştiut Baiazid prin ce chinuri trecea fiica ei, deşteaptă şi remarcabilă profesional! Antonina se-ntreba ce avea să-i ofere ea lui Berty: «Un corp suplu, dar nu fraged, nişte sâni mici dar care nu mai au fermitatea de la douăzeci de ani, o piele care, fără zbârcituri, nu mai este ca de saten, o bucurie la mângâiat». «Oare Berty se simţea un Adonis? Nu are importanţă pentru un bărbat cum arată, important e ce poate obţine. Şi sunt atâtea fetişcane care pentru o notă îşi oferă nurii, unele pentru o masă la restaurant. E-atâta ofertă pe piaţă. Eu dac-aş fi bărbat ce-aş face?

Of!».

Când cu douăzeci şi doi de ani în urmă Antonina îi adusese «la vedere» pe Miron Miulescu şi pe Florin Chiriţescu, Baiazid îi spusese fiică-sii – fără să fie întrebată ce credea despre cei doi băieţi – să fie atentă, fiindcă amândoi erau îndrăgostiţi de ea. Antonina pricepuse din lipsa de comentarii a maică-sii că îl preferase pe Florin, urâţel şi pipernicit, lui Miron care era înalt, suplu, cu un mers de felină, un exemplar după care întorceai capul pe stradă. Atunci Chirata Mareş – Baiazid – se-nchipuise pe sine la vârsta fiică-sii şi recunoscuse că l-ar fi ales tot pe frumos, fiindcă la tinereţe ochii-ţi fug după sclipiciuri. Frumuseţea este o axiomă, în timp ce mintea e o teoremă. Deşi optimismul nu era o trăsătură a ei majoră, Baiazid sperase într-o maturizare a lui Miron, trăind lângă două fiinţe exigente – ea şi Antonina – şi lângă cele două profesoare, colocatarele lor, femei cultivate, subţiri şi nespus de generoase. Baiazid punea pe seama imaturităţii dorinţa lui Miron de-a atrage tot timpul atenţia asupra lui ca şi obiceiul de-a contrazice pe toată lumea. Oscila totuşi între diagnosticul de imaturitate şi cel de complex de inferioritate, greu de explicat la o persoană care nu-l justifica nici fizic nici mintal. Viaţa te-aduce mereu la înţelepciunea populară: «minte are da' nu-i toată bună» şi la năravul lupului care geaba-şi schimbă părul. La asta se mai adăugase şi trasul la măsea, drept era că fără scandal ci cu mersul rapid la culcare. La acest nou capitol, Miron îşi asociase o doamnă inginer cu vreo zece ani mai tânără decât el, care făcuse parte din echipa română trimisă-n China. Vizitele lui Miron la această doamnă scurtaseră mult plimbările lui Zuzu, în schimb îl îngrăşaseră, fiindcă doamna inginer îl trata cu tot felul de bunătăţi, fiind o gazdă primitoare şi iubind animalele. Zuzu avea să le pună faţă-n faţă pe fosta doamnă Miulescu şi pe succesoarea ei. Zuzu era un câine sobru; nu primea nicio trataţie care i s-ar fi făcut pe stradă: un biscuit, o bomboană. Şi asta fără să fie-nvăţat să refuze.

Când Miron sau Antonina întâlneau o cunoştinţă şi stăteau de vorbă-n stradă, el se aşeza în fund şi aştepta răbdător să se termine conversaţia. Într-o zi, după divorţ, în timp ce Antonina-l plimba, Zuzu se smucise şi se repezise la o doamnă, sărise cu labele pe ea, încercând s-o pupe şi dând frenetic din ciotuleţul lui de coadă. «Zuzu, Zuzu» şi doamna-l mângâia pe cap. «Bună ziua, doamnă, i se adresase Antoninei necunoscuta, eu şi Zuzu ne cunoaştem de pe când îl plimba un domn». «Bună ziua, doamnă, văd că Zuzu duce o viaţă de societate, în lipsa mea», se străduise Antonina să folosească un ton cât mai de «femeie de lume». Doamna scosese din geantă o bomboană de ciocolată şi, înainte de-a i-o oferi lui Zuzu, i se adresase Antoninei: «Îi daţi voie să mănânce o bomboană?». «Presupun că i-aţi mai dat şi altădată bomboane, aşa că de ce nu i-aş da voie?». În timp ce Zuzu savura bomboana, doamna îl sărutase pe creştet şi-i dăduse jos labele. «Bună ziua, doamnă, pa, Zuzu frumos». «Bună ziua, doamnă, mulţumim pentru bomboană». Doamna intrase într-o curte cam la o sută de metri distanţă de casa Antoninei. «Deci aşa te-ai îngrăşat, „Zuzu frumos”!». Antonina pricepuse din primul moment cine era doamna frumuşică, simpatică şi cu prezenţă de spirit. «Nu te fericesc, cucoană, că te-ai pricopsit cu Miron. Nota bună ţi-a dat-o Zuzu, care este foarte selectiv în relaţii. Dacă-ţi face asemenea manifestaţii de dragoste e limpede că nu eşti un om rău». Întâlnirea asta îi adusese linişte Antoninei, fiindcă oricât sânge rece ar fi avut şi oricât se săturase de Miron, îi ducea grija de parcă ar fi lăsat orfan un copil mic. În momentele astea, îi apăreau în minte momentele frumoase legate mai ales de librăria şi de atelierul lui Florin. Nu spusese nimănui ce pretenţii pecuniare avusese Miron la divorţ, pentru a nu influenţa cu nimic relaţiile dintre el şi prietenii lor. «Nimeni nu te poate înşela, te înşeli tu asupra celorlalţi», parcă spusese Goethe, după câte-şi amintea Antonina că citise undeva. «Toată viaţa e o păcăleală, de ce să intervin eu în

păcăleala altora, mai ales că tuturor ne place să fim păcăliți, dar păcăliți frumos, cu efort de imaginație, artistic cât de cât».

* * *

Spitalul devenise pentru Antonina mai mult ca oricând, lumea ei. Parcă nimic nu i se potrivea mai bine decât călătoria prin mințile rătăcite ale pacienților. Parcă ceva i se luminase în privința circuitelor bizare pe care i le prezentau zi de zi, cazuri mai vechi, cazuri noi. Smaranda Velescu, biochimista, amica extratereştrilor care o abandonaseră, sau aşa declara ea, trecea pe la Antonina când o ştia de gardă. Totdeauna cu prăjituri făcute de ea, delicioase, cu nişte cărți interesante, despre care voia să ştie şi părerea Antoninei. Îi aducea şi casete video cu filme unul şi-unul, uneori o bluză, un pulover, primite cadou de la foste colege stabilite-n Occident. Smaranda Velescu se număra printre oamenii din a căror conversație reții totdeauna ceva: o remarcă inteligentă, un lucru pe care nu-l ştiai sau dacă-l ştiai ți se prezenta şi sub altă lumină decât îți era cunoscut, o conversație care te trimitea la o enciclopedie, la un dicționar, la o anumită bibliografie. Când se-ntâmpla să fie în tura de noapte, în timp ce Antonina era de gardă, Marula, asistenta ei îi cerea voie să vină la-ntrevederea cu biochimista. Marula, fată de medici, reuşită fără loc la Medicină, fiindcă părinții avuseseră moşii, era frumoasă, deşteaptă şi cu o cultură umanistă remarcabilă. Dacă devenise asistentă, se comporta față de medici cum îi cerea ierarhia, fără să-şi permită niciun fel de libertăți în gesturi sau în limbaj, adică nu se trăgea cu ei de şireturi, cum se spunea într-un limbaj neacademic. Era măritată cu un conferențiar la Aerospațiale, care-i înfiase fetița dintr-o căsătorie anterioară. Când biochimista fusese internată, Marula o tratase cu toată deferența şi nu i se adresase decât cu «doamnă doctor». Spre deosebire de celelalte asistente

care, în față îi spuneau «doamnă» iar între ele «nebuna favorită a doctoriței Miulescu», Marula o numea şi-n absență «doamna biochimistă».

Când Antonina îi spusese că divorțase, biochimista oftase şi-i mângâiase mâna: «Pe lumea asta, ori ai capacitatea de-a tolera defectele, ori rămâi singur. Totul depinde, în cele din urmă, de felul cum reuşeşti să-mpaci iluziile cu dezamăgirea. Dacă reuşeşti să le acorzi cantitate egală, eşti persoană sociabilă, dacă nu, te-nscrii la singuratici. Am fost şi eu măritată în prima tinerețe. Când iluziile mi s-au retezat una câte una, mi-am dat seama că nu sunt în stare să fac față deziluziei şi-am divorțat. Când eşti singur, de tine depinde cum îți mobilezi singurătatea. Eu mă pot lăuda că nu m-am plictisit niciodată. Şi totuşi, simt nevoia unui sprijin. Boala îți arată cât de mult depinzi de alții. Mi-am ataşat un cuplu de tineri din bloc, de pe-acelaşi palier cu mine. Le-am dat cheile apartamentului meu, le-am făcut testament prin notariat pe tot ce am. Asta îmi dă o oarecare linişte. Nu ştiu cum o fi în alte lumi, dar pe Pământ se trăieşte greu, fizic şi psihic. Nu există independență. Eşti condiționat social, robul unei mentalități care adesea te duce la intoleranță, robul altora şi robul tău însuți. Societatea e o stratificare de ipocrizii. Doamnele mele, nu e pace pe Pământ, nici între oameni, nici în suflet. Şi să mai şi regreți că, în final, pleci de-aici! Cred că v-am „vitaminizat" destul». Şi brusc se ridica, le săruta în creştet pe Antonina şi pe Marula, îşi lua geanta şi le făcea semn să n-o conducă. Deşi înaltă şi bine legată, mergea de parc-ar fi plutit pe ape line. Pentru Antonina şi pentru toți medicii care o cunoşteau, femeia asta rămânea un mister, un unicat într-o viață profesională.

* * *

«La prima tinerețe eşti scuzabil pentru prostiile pe care le comiți, fiindcă-ți lipseşte experiența de viață şi

fiindcă ignori cu-ncăpățânare experiența altor vârste, considerând că ție aşa ceva nu ți se poate-ntâmpla. Degeaba am întrebat-o pe Antonina: „ce vrei să faci cu băiatul ăsta?", vrând să-i dau de-nțeles că ea şi Miron nu se potriveau. Când ea hotărăşte ceva n-o poți clinti pentru nimic în lume. Divorțul ei nu m-a-ntristat nici nu m-a bucurat. Am simțit doar că am mai mult aer în casă, de parcă Miron mi l-ar fi sorbit sau mi l-ar fi rarefiat. Miron n-a fost ceea ce mi-aş fi dorit eu pentru Antonina, iar neamțu' ăsta nici atât. Stereotipia scrisorilor lui care diferă de o listă trimisă la băcan, până-n război, doar prin „Doamnă doctor" în capul hârtiei şi „cu mii de mulțumiri" la sfârşit, mă scoate din sărite. Acum că a trecut de patruzeci de ani, am hotărât să fiu mai dură cu Antonina. Fosta ei căsătorie venea după o copilărie, o adolescență şi primii ani de primă tinerețe petrecuți într-o condiție precară şi cu spaimă, în special în anul când i s-a tăiat pensia de orfană de război. Acum, fără s-avem ziua ce visăm noaptea, prin relațiile „socialiste", reprezentate esențial de Gherghina, „furnizoarea casei regale", cum îi spunem noi şi profesoarele, şi prin relații create între medic şi familiile pacienților, ducem o viață decentă. N-am nimic împotrivă ca Antonina să ajute un bărbat văduv, mai mult pe drumuri, prin profesia lui, împovărat cu o mamă şi cu două fete în perioadă de creştere. Mă-ngrijorează dezamăgirea care o aşteaptă din partea acestui bărbat pe care-l simt interesat, calculat şi rece, în timp ce Antonina fierbe de dragul lui, fiindcă nebănuite sunt nu doar căile Domnului, ci şi ale atracției dintre oameni. Sper să nu facă prostia să se mărite cu el. Cred că teama asta a mea este totuşi exagerată. N-o văd pe Antonina dispusă să se-nhame la crescut două fete şi un bărbat, da, şi un bărbat, fiindcă la orice vârstă mai toți bărbații au nevoie de bonă, ca să nu zic de slugă fără simbrie. Acest Bertholdt Braun (Berty!) are ceva greoi, de broască țestoasă, o figură ternă. Mi se pare că alt bărbat mai urât n-am văzut niciodată. Mai tern. S-ar putea să fie la mine şi un

„transfer de afect”! Tare l-aş vrea plecat în Germania, chiar dacă ar ofta Antonina după el. Cât era măritată, exista totuşi o pavăză între ei. Ce-nseamnă să ai copii... Ajung oameni în toată firea, nu mai depind de tine şi totuşi cred că şi din mormânt le duci grija. Nu pot spune că nu mi-aş fi dorit şi eu nepoți, în ciuda timpurilor pe care le-am trăit şi le trăim. Dar când mă gândesc cât şi-ar fi-mpovărat Antonina viața, mai ales dacă nu s-ar fi potrivit exigențelor ei, mai bine că nu-i are».

* * *

Doru Brediceanu obținuse burse la Medicină, în Germania, pentru gemenii Mioarei. Tot el le găsise o pensiune la München, la o doamnă care-şi sporea ajutorul social, închiriind o cameră, iar dacă locatarul dorea îi oferea şi masă. Doamna Ilse Strelitz, veselă şi comunicativă, îi îndrăgise pe băieți, care dovedeau o disciplină şi o ordine mai puțin obişnuite la generația lor, spirit gospodăresc şi dorința de-a fi cât mai mult de folos. Când îi vorbiseră de doamna Panea, o a doua mamă pentru ei, Frau Strelitz bătuse din palme şi spusese plină de mândrie: «Se cunoaşte că sunteți crescuți în spirit german». Vineri după amiaza, cu lista făcută de gazdă, băieții se duceau la cumpărături. Dacă luau ceva pe banii lor, puneau pe masă pentru a-mpărți cu gazda. Sâmbăta sau duminica, dacă nu era de gardă, Doru îşi îmbarca familia şi pe cei doi băieți şi ieşeau din oraş făcând o scurtă excursie, sfârşită cu o masă bună la câte un han unde se mâncau feluri tradiționale nemțeşti, suculente şi mult mai gustoase decât ceea ce ofereau restaurantele din oraşe. Stanca, Agripina Brediceanu şi cei doi băieți, de când se cunoscuseră, îşi telefonau, îşi scriau, îşi trimiteau cărți, iar de când Alecu şi Voicu erau la München, fetele, studente şi ele, Stanca la Drept, Agripina la Biologie, îi introduseseră în grupul lor de prieteni nemți, care îi acceptaseră imediat, fetele din grup încercând cu ei mai mult decât prietenie.

Sorana Brediceanu, căreia băieții Vlăsceanu îi făcuseră impresie foarte bună, îşi punea totuşi întrebarea asupra motivului pentru care le arăta Doru atâta interes. «Dorule, mă gândesc cât trebuie să ții tu la Mircea Berbecaru dacă te ocupi atâta de băieții neveste-sii». «Sorana, cu Mircea am fost coleg de la grădiniță, până am plecat în Germania: şcoală primară, liceu, facultate, spital împreună. Mircea e un om de ispravă, iar copiii ăştia sunt crescuți de el şi ține la ei ca şi când ar fi ai lui». «Şi nevastă-sa?». «Nevastă-sa... e o bună psihiatră, o fire timidă... Foarte la locul ei». Sorana s-ar fi aşteptat ca o mamă să vină să vadă cum o duc copiii ei în străinătate. «Ea de ce nu vine împreună cu Mircea să-şi vadă copiii aici?». «Copiii merg în fiecare vacanță-n România iar ei nu i se dă viză. Nu are o biografie prea strălucită». «Adică?». «Adică, tatăl ei, comandor de aviație, mort în război în Rusia, era cavaler al Ordinului Mihai Viteazul şi decorat cu Crucea de fier». «Înțeleg». Sorana aflase de mult cum trecutul părinților apăsa asupra copiilor ca şi prezentul copiilor asupra părinților. Exemplu elocvent erau părinții ei care, după ce emigrase ea, îşi pierduseră înaltele poziții în care se aflau mai înainte. Remarcase că Doru şi Mircea nu vorbeau niciodată despre acea doamnă psihiatră în prezența ei. Plecarea intempestivă din România, la dorința lui Doru, căruia soră-sa îi propusese nu o dată să-l aducă în Germania, propunere totdeauna refuzată, o făcuse pe Sorana să creadă că pe Doru îl mânase la această hotărâre o situație gravă. Dacă ar fi fost ceva profesional sau politic ar fi aflat părinții ei. Nu mai rămânea drept cauză decât o femeie: Doru ori avusese o aventură pasageră, pe care o crezuse fără consecințe şi individa se ținuse scai de el şi el nu reuşise să se descotorosească de ea, ori fusese vorba de o dragoste care l-ar fi dus la destrămarea familiei. A doua ipoteză – deşi o durea – i se păruse plauzibilă. Femeile-scai au grijă să-şi semnaleze existența cu telefoane, cu anonime cu orice strică unei căsnicii. Discreția, suferința în

tăcere şi respectul faţă de familia bărbatului iubit aparţineau femeii de calitate.

După o vacanţă, băieţii Vlăsceanu îi arătaseră Soranei o mulţime de fotografii în care apăreau mamă, tată, copii. Cum dăduse cu ochii de mama băieţilor, Sorana simţise neliniştea care te cuprinde ori de câte ori o bănuială ţi se adevereşte. Era sigură că femeia brună din fotografii, cu ochi de căprioară, cu un zâmbet dulce, copilăresc, cu un corp de adolescentă, dar de o feminitate care ţâşnea din el şi-n fotografii, acea doamnă doctor Mioara Berbecaru, îi trimisese pe ei în Germania. Soranei îi încolţise şi bănuiala că Doru şi Mircea erau legaţi nu numai de o viaţă-ntreagă de camaraderie ci şi de aceeaşi femeie, Mircea ştiind de legătura dintre Doru şi nevastă-sa. Începea să-nţeleagă de ce Doru nu mai călcase-n România de zece ani de când plecaseră. Maică-sa venea-n Germania la doi ani o dată, conform legilor româneşti în vigoare, şi nu se mira că fiu-său nu dădea niciun semn că-i era dor de România. De câte ori Sorana şi fetele merseseră în Ţară, Mircea Berbecaru, cu familia, era plecat din Bucureşti. Să fi fost o simplă-ntâmplare sau un cod între Doru şi Mircea? După atâţia ani de ce se temea Doru? De focul care s-ar fi aprins din nou sau de teama de-a afla altă femeie decât cea pe care-o iubise? Stanca era-ndrăgostită de Alecu Vlăsceanu, Agripina de Voicu. Băieţii se purtau rezervat cu ele, considerând că nu se cădea să le trateze ca pe oricare altele, din consideraţie pentru părinţii fetelor şi pentru propriii părinţi. Şi ei erau îndrăgostiţi: Alecu de Stanca, Voicu de Agripina. Dacă ar fi fost să dea frâu liber dorinţei, băieţii de mult le-ar fi trecut pe fete prin patul lor şi fără frica de-a le lăsa însărcinate, fiindcă fetele moderne foloseau contraceptive. Elanurile senzuale băieţii Vlăsceanu şi le potoleau cu fete pentru care culcatul nu-nsemna mai mult decât mâncatul unei prăjituri. Ei se temeau să nu pară nişte profitori: să nu se creadă că s-ar fi-nsurat de dragul cetăţeniei germane. Nici fetele Brediceanu şi nici ei nu erau genul fluşturatic.

Proveneau din familii în care soţii se respectau unul pe altul şi nu aveau preocupare mai importantă decât de-a face nişte oameni din copiii lor. Băieţii se sfătuiseră telefonic cu Mircea – confidentul lor – să le ceară sau nu de neveste pe fetele Brediceanu: Mircea abordase subiectul cu Doru. Sorana, care-şi cunoştea fetele, vedea în povestea lor de dragoste repetarea poveştii ei cu Doru. Vorbise deschis cu fetele şi-nţelesese că erau pierdute de dragul celor doi români. Mult mai avantajos pentru fete ar fi fost să se mărite cu nemţi. Şi pentru ea, Sorana, mult mai avantajos ar fi fost să se mărite cu cineva care intra-n vederile părinţilor ei decât cu un obscur doctoraş de provincie, care nici măcar frumos nu era. Sorana se-ntreba încă la peste un sfert de secol ce relaţii ar fi fost între ea şi Doru dacă nu i-ar fi făcut un copil fără voia lui, asumându-şi tot ce-şi asumă o femeie care face un copil fără asentimentul partenerului. Tocmai acest gest temerar îl cucerise pe Doru şi era sigură că tot el îl determinase să renunţe la o mare dragoste a vârstei mature.

Nu mai avea nicio-ndoială în privinţa legăturii dintre doctoriţa psihiatră – mama gemenilor Vlăsceanu – Doru şi Mircea. Se-ntreba doar cum se succedaseră în viaţa acelei femei, pe care grozav dorea s-o cunoască.

Alecu şi Voicu, încurajaţi de Mircea Berbecaru abordaseră deschis cu Doru problema căsătoriei lor cu fetele Brediceanu. «Nene Doru, îl atacase Alecu, noi ne dăm seama că fetele dumneavoastră pot aspira mult mai sus decât la nişte Auslenderi ca noi. Nu vrem să le-ncurcăm viaţa. Ori ne-nsurăm cu ele, ori ne-ntoarcem frumos în România». Doru ceruse timp de consultare cu nevastă-sa şi cu fetele. Un gând îi umbrise bucuria. Îşi amintise telefonul Mioarei prin care voia să afle dacă el zicea «da» sau «nu» cu privire la căsătoria ei cu Mircea. Numai el şi Mioara ştiuseră câtă durere însemnase acel «da». Acum o-ntreba el pe Mioara dacă era de acord ca băieţii ei să se-nsoare cu fiicele bărbatului iubit de care buna ei credinţă o despărţise. «Dacă se iubesc... şi dacă

tu şi soţia ta n-aveţi nimic împotrivă...». «Mioara, din clipa când te-am cunoscut am căutat să te ocrotesc. Prin asta am înţeles să duci o viaţă fără ascunzişuri. În despărţirea noastră tu ai fost ghidul meu moral. Ce nu ne-a fost dat nouă, să le fie măcar copiilor noştri». «Îţi mulţumesc, Dorul meu dor». Mioara închisese telefonul, fiindcă nu voia s-o audă el hohotind de plâns. «Măcar dacă aş avea ce să-i reproşez lui Mircea», se mustra pe sine, fiindcă atâţia ani şi atâţia mii de kilometri nu-i şterseseră din minte cei doi ani de pasiune cu Doru. Atâţia ani evitase s-o cunoască pe Sorana, ceea ce nu se mai putea, devenindu-i cuscră.

Mioara ceruse paşaport, viză pentru R.F.G. şi i se acordaseră. Mergea împreună cu Mircea să ceară mâna fetelor, aşa cum se cuvenea. Antonina, care fusese de două ori în vizită la Brediceni, îi spusese cum se bucurase Doru de prezenţa ei şi cum o strânsese-n braţe. Era un fel al Antoninei de-a bate şaua ca să priceapă iapa, adică să priceapă Mioara că dacă-i întindea lui Doru mâna ca unui necunoscut, abia atunci i-ar fi dat de bănuit neveste-sii. Mioara încerca să se gândească la orice altceva decât la momentul întâlnirii cu Doru.

Diplomat, Mircea o luase-n braţe pe Sorana, în timp ce Doru o strânsese o clipă la piept pe Mioara şi-i sărutase colţul buzelor, amândoi uitând să mai respire. Sorana şi Mioara îşi întinseseră mai întâi mâna, se măsuraseră o clipă din ochi, apoi se sărutaseră ca două viitoare rude. Sorana îi făcuse Mioarei impresia unei femei cu o voinţă de fier, un om cu picioarele bine înfipte-n pământ, care dacă-şi punea ceva-n gând nu se lăsa fără să-l realizeze. Acum Sorana îşi înţelesese bărbatul. Mioara avea ceva catifelat, îmbietor în toată fiinţa ei potolită, ceva tainic pe care voiai să-l pătrunzi. Inteligentă, spirituală, cu mare grijă de-a nu jigni, foarte discretă, nedorind să facă efect, Mioara i se păruse un om interesant, dincolo de farmecul ei feminin. Mioara, Doru şi Mircea se purtau ca nişte oameni cu amintiri

comune pe care le evocau cu plăcere. Nici măcar o privire echivocă între bărbatul şi femeia care se iubiseră. În prima noapte după venirea celor doi oaspeți din România, Doru nu dormise nicio clipă. La-nceput se făcuse că doarme, până ce Sorana prefăcându-se că-l crede adormit, se-ntorsese cu spatele spre el. Cu ochii-n tavan, nemişcat ca o piatră mormântală, Doru se străduia să-şi înăbuşe oftatul. Deşi amândoi ştiau că erau treji, n-aveau curajul să zgândăre unul coaja de pe rana celuilalt şi să vorbească deschis. Era modul lor de-a se menaja reciproc fiindcă între ei nu se crease acea comuniune care să te ducă la sinceritatea față de celălalt ca față de tine însuți.

Mioara şi Mircea nu dormeau nici ei. Mircea, socotind-o pe Mioara parte din propriul suflet, când o văzuse-n pat, se aplecase deasupra ei, o mângâiase pe frunte şi-i şoptise: «Ştiu cât de greu îți e. Vrei să stai singură?». «Nu». Şi Mioara îi luase mâna de pe frunte, i-o sărutase şi i-o udase de lacrimi. Omul ăsta o luase cu sufletul făcut țăndări. Pentru Mioara, nimeni mai mult decât Mircea nu-i merita respectul şi sinceritatea. El îşi asumase riscul de-a n-o vedea niciodată vindecată de Doru. Mircea o mângâia mai departe pe frunte şi-i şoptea la ureche: «Trecem noi şi peste asta». Se urcase în pat, o luase-n brațe şi o legăna ca pe-un copil. Lui îi sângera sufletul, dar ce vină avea Mioara pentru boala de care nu se vindecase. Pe Mircea Berbecaru îl putea vindeca cineva de dragostea pentru ea? Cum sufletul şi trupul Mioarei tânjeau după Doru, sufletul şi trupul lui tânjeau după Mioara. Mioara îi luase amândouă mâinile, i le sărutase cu evlavie şi îşi îngropase fața în ele. Mircea cu greu îşi înfrânase dorințele erotice pe care i le trezea femeia de lângă el, nevrând să strice nevoia ei de castă comuniune a sufletelor. Cu aceeaşi înfrânare începuse căsătoria lor şi Mircea nu avea de ce să se căiască. Chiar dacă Mioara s-ar fi gândit la Doru, lui Mircea niciun trup de femeie nu-i dăruise mai multă voluptate. «Abia aştept s-ajungem la noi acasă», şoptise Mioara şi-i sărutase

mâna. Stanca şi Agripina, viitoarele ei nurori, o-ndrăgiseră pe Mioara din primul moment. Din privirea caldă, maternă în care le-nvăluise, înțeleseră că femeia din fața lor dorea să le iubească, fiindcă-şi iubea copiii şi le considera parte din ei. Le mângâiase pe obraz şi le şoptise ca pe o taină: «De-acum înainte am să am patru copii».

În săptămâna petrecută în casa lui Doru, Mioara nu se purtase ca un musafir. Strângea masa, punea farfurii, pahare, tacâmuri în maşina de spălat, le aşeza la locul lor în dulap, cu toate protestele Soranei. «Ai venit în vizită ori să faci treabă?», protestase Sorana. «Aşa cum ne-am împărțit copiii, împărțim şi treburile gospodăreşti. Eu nu sunt un musafir, sunt mama adoptivă a fetelor tale şi tu mama adoptivă a băieților mei». Orice spunea Mioara suna firesc, fără nicio notă melodramatică. «Mama adoptivă a fetelor mele şi marea dragoste a bărbatului meu», se gândea Sorana, fără ostilitate, însă cu mâhnire. De când se ştia fusese frumoasă, elegantă, crescută-n belşug, între oameni cu situații înalte în lumea ştiințifică, anturată, curtată. Prin căsătoria cu Doru îşi nemulțumise părinții. Îi îmbunaseră cele două nepoate hazlii, deştepte şi tare lipicioase, pe care le-ar fi dorit tot timpul lângă ei. Plecarea Soranei în Germania îi dăduse peste cap şi ierarhic-profesional şi sufleteşte. Relațiile lor cu Doru erau corecte şi-atât. Nu simulau nici ei față de el, nici el față de socri afecțiune. Un merit îi recunoştea totuşi: nu căutase niciodată să le-ndepărteze de ei pe Sorana şi pe fete. Şi în România, şi de când era în Germania, auziseră despre el numai lucruri bune din punct de vedere profesional şi uman. Vina lui Doru față de ei era una şi bună: era altceva, altcineva decât şi-ar fi dorit ei pentru fata lor care, luându-şi-l de bărbat, se dovedise fără ambiție socială. Deşi nu era de ici de colo, ca străin, s-ajungi şef de secție în cel mai important spital din München şi nici să predai în Germania la o facultate de medicină, relațiile dintre socri şi ginere nu se

schimbaseră. Cu doamna Agata Brediceanu cuscrii erau în relații de politețe: își telefonau de Paște și de Crăciun. În Germania, doamna Brediceanu stătea la fiică-sa, iar la Doru nu se ducea decât invitată de Sorana, pe care o prețuia fără vreo mare tandrețe între ele, înscriindu-se astfel în tipul clasic de relații noră – soacră.

După noaptea nedormită, când în mintea lui Doru defilaseră cei doi ani de foc trăiți cu Mioara și când simțise că după zece ani – timp arhisuficient pentru ca ochii care nu se văd să se uite – o dorea cu patima din ziua despărțirii. La un moment dat, trăgând întâmplător amândoi de aceeași ușă, Doru îi șoptise Mioarei «Toată viața am să te iubesc», iar ea își lipise obrazul de mâna lui, i-o sărutase și se refugiase-n baie ca să se liniștească, încercând să nu plângă.

Seara, din camera oferită ei și lui Mircea, Mioara se uita pe fereastra care dădea spre o grădină, simțind că Mircea se apropia de ea, șoptise: «Mi-e tare dor de casa noastră». «Mie mi-e dor de noi doi» și Mircea se lipise de spatele ei și-i pusese capul pe umăr. «Pe el l-ai iubit și-l iubești, dar viața ta, gingășia ta sunt ale mele», își spunea-n gând Mircea. «Mâine dac-ar apărea o femeie care să mă adore, nu te-aș da pe tine pentru ea. La ce bun să fii iubit dacă nu iubești? Fericirea mea chinuită este că te iubesc», își tot spunea el în gând.

Monologurile și dialogurile în gând, în orice fel de relație, sunt mai dese decât exprimările verbale. Gândul te clarifică față de tine însuți și menține ambiguitatea dintre tine și alții, element esențial al relațiilor și cu apropiații și cu aceia care alcătuiesc decorul larg al vieții tale.

Cele mai frumoase gânduri rămân necunoscute, parcă așa spunea Goethe. Poate și cele mai frumoase trăiri. Imaginația omului este și rai și iad. În gând iubești cel mai mult, ucizi dar și-ngropi ce ți-au ucis alții.

Căsătoria fetelor Brediceanu cu băieții Vlăsceanu se petrecuse în cadrul strict al familiei. Pentru luna de miere cele două cupluri se duseseră-n Spania.

Săptămâna petrecută de Mircea şi de Mioara în casa Bredicenilor fusese un supliciu pentru toţi patru. Niciunul n-avusese curajul spovedaniei în patru. Sincer, dar fără cuvinte se purtase Mioara faţă de Mircea: nu-i ascunsese suferinţa care o sfâşia în prezenţa lui Doru.

Înapoindu-se-n România, Mircea şi Mioara se-ntorceau la rutina lor paşnică, afectuoasă, fiecare străduindu-se să-i facă viaţa cât mai frumoasă celuilalt. Dora şi Sorana – la rutina lor: unul iubind, celălalt purtându-se impecabil, plin de atenţii, ca substitut de iubire. Întâlnind-o după zece ani pe Mioara, Doru îşi dăduse odată mai mult seama că se-nsurase cu Sorana, îndatorat de actul ei temerar de-a face un copil, fără nicio promisiune de căsătorie din partea lui, anterioară copilului. El era un rob al datoriei. Sorana şi Mircea – robi ai dragostei. Mioara – sclava buneicredinţe.

Şi viaţa înainta pas cu pas spre sfârşit.

* * *

Antonina, ca într-o monomanie, îşi îndrepta întreaga fiinţă spre Bertholdt Braun. Şi-ar fi luat pâinea de la gură numai să ştie că familia lui nu suferea de foame.

Baiazid considera a-şi fi făcut datoria de mamă spunându-i fiică-sii ce părere avea despre Bertholdt Braun. Baiazid avusese norocul să se mărite din dragoste cu omul care merita. Războiul îi curmase lui viaţa iar ei i-o tulburase şi spiritual şi material. Din 1942 trăia într-o lume pe care nu şi-o-nchipuise. Ea era dovada vie a puterii omului de-a îndura şi de a se adapta. În lumea kafkiană în care trăia ar fi putut să aibă un bărbat alături. Ştia însă că din purgatoriu ar fi transformat în adevărat infern viaţa a trei fiinţe: a fiică-sii, a ei, a eventualului ei partener de viaţă. Din punctul ei de vedere fiică-sa, Antonina, se măritase îndrăgostită de Miron, fază care nu se transformase în iubire. Căsnicia lor, ca multe altele, ţinuse în virtutea inerţiei. Picătura care pusese capăt inerţiei fusese

băutura la care se dedase Miron în ultimele luni de convieţuire cu Antonina. Ea, dacă şi-ar fi pus în minte să-l vindece sau cât de cât să-l cumințească, ar fi reuşit, fiindcă se putea spune că Miron îi ştia de frică. Numai că interesul ei pentru el ajunsese la cota zero. În ceea ce-l privea pe Berty, Antoninei i se potrivea o vorbă a unui bătrân psihiatru: «dragostea, dacă nu e chiar oarbă, are oricum albeaţă-n ochi». Cât doreşti un om, îi ierţi toate păcatele. Cu spiritul ei critic, Antoninei nu-i putea scăpa aspectul interesat al relaţiei dintre ea şi Berty, interesat din partea lui. Sigur că taciturn, posac şi cu aspectul lui de broască ţestoasă – trăsături pe care nu şi le ignora – nu era insensibil faţă de silueta mlădioasă a Antoninei şi faţă de mintea ei în permanentă efervescenţă. Iar dacă acestor calităţi li se adăuga şi grija maternă pe care i-o purta de ce n-ar fi acceptat-o? De ce n-ar fi profitat, zicea Baiazid.

* * *

Viaţa devenea din ce în ce mai greu de suportat. Gazele abia mai pâlpâiau noaptea. Mai mult decât oricând, femeile-şi dovedeau eroismul: ziua slujbă, noaptea gătit la aragazul cu duzele mărite, meniuri care să poată fi mâncate reci, ziua neavând pe ce să-ncălzeşti mâncarea fiindcă reţeaua electrică de uz casnic nu era concepută pentru consum intens, siguranţele sărind din cinci în cinci minute la suprasolicitare. Prin urmare nici în aparate electrice nu aflai mântuire, nemaivorbind la cât ar fi costat consumul, presupunând că reţeaua ar fi rezistat. Spălatul pe bucăţele, în bucătărie, tot noaptea, cu apă încălzită pe aragaz. Dormitul cu căciula-n cap, trasă până-n vârful nasului, cu mănuşi, cu halate peste pijama, cu pături peste plapumă, încât te culcai pe spate şi stăteai nemişcat până dimineaţa, când erai uimit că te mai aflai în viaţă. Dovada că poporul român nu voia să piară era conceperea unor copii în asemenea glaciaţiune.

Antonina, exasperată, îi chemase pe cei de la gaze cerându-le să umble la robinetul țevii de alimentare, ca măcar noaptea să aibă gazele cât de cât presiune şi o flacără utilă, nu feştilă de candelă. Muriseră oameni otrăviți cu monoxid de carbon, fiindcă dormiseră cu gazele aprinse, cu cărămizi puse peste ochiurile aragazului. Antonina, ca toată lumea, lărgise duzele aragazului. Lângă patul maică-sii ținea un radiator – atât suporta rețeaua – care încălzea cu trei-patru grade atmosfera, adăugându-se celor şapte-opt produse de soba de teracotă. Când aveau şaisprezece grade în casă era sărbătoare. La Psihologie se vorbea de principii de viață. În restul teritoriului problema era supraviețuirea. Antonina se mira cum de chirurgii mai operau şi cum de operații nu mureau toți. La ei, la agitați, era linişte ca niciodată. Era limpede că frigul bătea toate procedeele terapeutice. O infirmieră definise cel mai plastic efectul frigului: «e-un frig de-ngheață rahatu-n om».

Antonina era toată ziua cu inima cât un purice de grija maică-sii. Cu stenoză mitrală şi cu anevrism de aortă, tratament mai bun decât frigul nici că se putea. Baiazid se spăla noaptea, gătea împreună cu Antonina, iar ziua stătea sub plapumă, scoțându-şi afară doar mâinile, cu mănuşi de lână. Celei pentru dreapta îi tăiase vârful degetului mare şi pe al arătătorului, ca să poată întoarce foile cărții când o citea. Nu voia s-o mâhnească pe Antonina, nu-i spunea cât îşi dorea moartea. «La ce bun anevrism de aortă şi stenoză mitrală dacă nu mori nici pe frigul ăsta? Or fi oameni cărora le-o părea rău că-i ia Dumnezeu în vremurile astea polare? Că doar nu s-or aştepta să trimită Occidentul gaze cu găleata! Doamne! Care dintre poeții latini spune: „Singura salvare a învinşilor este să nu spere în salvare". N-am sperat nicio clipă că Occidentul avea să-şi pună pielea la bătaie ca să ne scape de comunism pe noi. Marilor puteri puțin le pasă de statele mici; le folosesc ca pioni pe tabla de şah a intereselor proprii. Pe vremea lui Dej era teroarea puşcăriei. Între '65 şi '70 parcă mai

slăbise nițel şurubul. Bătea un vânt călduț. Acuma pentru ce murim de frig şi de foame? Ca să ne plătim datoriile şi ca să devenim independenți? Şi nici măcar nu ni se spune clar pentru ce suferim. Secretomania asta în jurul cauzei reale a chinurilor pe care le-ndurăm te duce cu gândul la un genocid planificat. Dirigenții noştri chiar n-or şti ce-nseamnă, în cazul celor mici, ca noi, ce-nseamnă independența? Posibilitatea de-a alege de cine să depinzi. Să zicem că mâine scăpăm de comunism, şi? Întrebarea e: de cine o să depindem? Eu sunt sigură că n-am să mai apuc schimbarea – schimbare, fiindcă Dumnezeu n-a lăsat niciun copac s-ajungă pân' la cer. S-ar putea să fie mai bine? Poate. Mai rău? Şi asta se poate. Răul nu are limite». Baiazid simțea că i se-apropia sfârşitul, calmă, liniştită, moştenire de la străbunii ei care, păzind oile în vârf de munte, se gândeau la moarte ca la o trecere firească dintr-un loc într-altul, unde, gândeau ei, aveau să dea şi peste lume cunoscută şi peste necunoscuți. Spre deosebire de ei, deşi crezând într-o viață viitoare, nu şi-o imagina în niciun fel. Vulgarizând, în privința vieții viitoare, era bine să-ți aminteşti că socoteala de-acasă nu se potriveşte cu cea din târg. În lumea pământeană, Baiazid socotea de datoria omului să fie cinstit şi să se ferească de păcate, oricare ți-ar fi fost credința. Ea se conformase acestui principiu pe care i-l inoculase şi Antoninei. Spre deosebire de Baiazid, care se situa pe poziția ortodoxismului, credință rugătoare, Antonina, în fața incorectitudinii se situa pe poziția militantă a catolicismului. În fața ei, incorectitudinea nu rămânea niciodată neamendată verbal, fiindcă mai mult nu-i stătea-n putere. În legătură cu exprimarea acestei atitudini, Baiazid o-ntreba: «Azi ți-ai dat limba pe cute?». În timp ce pe Baiazid incorectitudinea, prostia agresivă, cu ifose o întristau, pe Antonina o revoltau în asemenea hal că nu putea nici apă să bea o zi-ntreagă, după asemenea întâlniri, din ce în ce mai frecvente. Baiazid era sigură că numai existența ei şi grija pe care i-o purta

o făcuseră pe Antonina să-şi pună frâu revoltei şi să n-ajungă la forme pasibile de trimis după gratii. Pacientelor ei care, fără boli psihice, ajungeau la Central, din epuizare fizică şi psihică şi care, în accese de nervi, blagosloveau regimul şi pe conducătorii lui, Antonina le explica blând, răbdător, să se calmeze şi să-şi ţină gura, fiindcă nu schimbau nimic prin revolta lor, ci doar îşi puneau familia-n primejdie: îşi lăsau copiii fără mamă şi cu ştampile de părinte deţinut politic iar pe bărbat dat afară din slujbă. Când îi veneau asemenea cazuri, Mioara stătea să plângă. În faţa lipsei de coloană vertebrală a unor colegi şi a elogiilor acestora la adresa regimului, Mioara se făcea n-aude nu vede. Antonina îi lua în vârful coasei. Într-o zi când un asemenea oportunist le explica necesitatea unor sacrificii pentru atingerea unui scop înalt, Antonina, uitându-se fix la el, îi spusese pe un ton lugubru, tonul ei de-ngheţat apele: «Numai de n-am răposa pe una din treptele care duc la acest scop. Până atunci, dăm examen la selecţie naturală. S-ar putea muri şi din hăuluturi». Poporul român era fatalist. Pentru un popor, vecinii erau parte esenţială a destinului. Antonina nu s-ar fi dezis de poporul român în faţa nimănui. Pentru toţi cei care vedeau numai defectele românului avea un diagnostic: sănătosul nu-i crede bolnavului, bogatul săracului, sătulul flămândului. Nu se revoltau românii în faţa comunismului la care-i condamnaseră marile puteri? Nimeni nu se gândise să-i judece pe eschimoşi că-ndurau gheţurile şi nu se duceau mai la sud, că doar aflaseră şi ei că lumea nu se termina la Polul lor. Omul simplu habar n-avea de Yalta. Simţea însă că dăduse ceva peste el, cum ar fi dat grindina, trăsnetul, apele mari. Antonina îşi accepta destinul şi cu toată revolta care clocotea-n ea, îl accepta pe-al Ţării. În cadrul acestui destin colectiv însă nu era obligatoriu să fii lingău, turnător şi nici să nu respecţi normele elementare ale bunei cuviinţe, cum era de pildă păstrarea curăţeniei, grija de-a nu-ţi deranja vecinii,

grija pentru bunul public. Să-i pretinzi omului să fie erou ar fi trebuit să-ncepi cu tine însuți, să-i pretinzi să fie civilizat, indiferent de regim, era o pretenție legitimă. În profesia ei, să nu-ți fi păsat de pacient nu ținea de regim. Ținea de regim incapacitatea de-ai oferi bolnavului tot ce i-ar fi folosit, neglijența şi nepăsarea față de pacient, furtul din medicamentele şi din hrana lui nu le puteai imputa regimului.

Baiazid dusese o viață-ndestulată, o viață de provincie plăcută, cu vizite între cunoscuți, cu petreceri de sărbători, viața paşnică şi decentă a clasei de mijloc din România mare. Când dăduseră băncile faliment şi tatăl Chiratei Caraion pierduse tot, familia se vedea deodată săracă: nici trăsură, nici cai, nici jupânească, nici fată-n casă. Adio mese-ntinse, pline de toate bunătățile. Şi asta se-ntâmplase de azi pe mâine. Familia avea o rezervă care trebuia drămuită cu chibzuință: diamantele aduse de bunicul Caraion în România şi bijuteriile doamnei Caraion, mama Chiratei. Judecând retrospectiv, Chirata Caraion, devenită Mareş, poreclită Baiazid de fiică-sa, considera falimentul băncilor, prima şi decisiva ei întâlnire cu farmecele capitalismului. Chirata Mareş fusese mai puțin şocată de «virtuțile» comunismului, printre care deposedarea claselor avute şi chiar izgonirea oamenilor din propria casă, asemuind statului de tip nou bancherii care te lăsau sărac. Spre deosebire de neamurile prigonite – aromâni, armeni, evrei – care-nvățaseră s-adune valori la purtător, neamurile majoritare şi neclintite puneau temei pe pământ, pe clădiri, pe ceea ce semnifica stabilitate şi durată. Băncile puteau fi asemuite vampirilor, în timp ce statul comunist făcea totul la vedere. Unei clădiri din care erai evacuat i se dădea o destinație publică sau se schimbau locatarii, conform principiului revoluționar şi post-revoluționar: «ridică-te tu, să m-aşez eu». În regimul comunist, Baiazid trăise de azi pe mâine: când avea, când n-avea slujbă, temeiul fiind pensia de orfană de război a Antoninei. Dumnezeu

avusese milă de părinții şi de socrii ei pe care-i adunase înaintea celui de-al doilea război. Plecaseră din lumea căreia-i cunoşteau binele şi răul. Tatăl ei, negustor, om cu carte, mama, cucoană acasă, cu pension la călugărițele catolice, socrul ofițer de artilerie, cum îi fusese tot neamul, de când trecuse, în 1880, din Transilvania în Oltenia, soacra, fată de mari proprietari de păduri în Gorj, cu pension la călugărițe. Familia Mareş, ajunsă-n Regat, se legase de armată, fiindcă acolo puteai învăța fără cheltuială, încât şi preoții din familie erau tot militari. Chirata Mareş era sigură că regimul comunist n-avea să dureze o eternitate, însă destul pentru o viață de om. La ce i-ar fi adus schimbarea n-avea rost să se gândească. La optzeci de ani ai ei, se gândea la despărțirea de lume – de-ar fi fost cât mai uşoară – şi la Antonina, pe care, spre mângâierea ei, o lăsa trup şi suflet alături de prietenii ei: Mioara, Mircea Berbecaru, Florin, Marta Chirițescu şi, deşi în Germania, de Doru Brediceanu. În privința lui Berty nu-şi făcea iluzii. Nu doar fiindcă nu-i era deloc pe plac, dar şi pentru că avea greutăți cărora nu era nevoie să-şi mai adauge alta, mai ales că Baiazid cunoştea capacitatea nervoasă a fiică-sii. Cu ea Baiazid vorbea deschis despre plecarea din lume, lăsând toate lucrurile rânduite şi prevenind-o că anul 1989, presimțea, era anul despărțirii. Inima ei abia mai pâlpâia şi-ncepuseră şi nişte tulburări urinare, al căror diagnostic, pretindea Antonina, era neclar, ceea ce Baiazid se făcuse că nu pricepe. Antonina era într-o mare dilemă: să-i spună? să nu-i spună? Până la urmă, hotărâse că era inutil să-i spui unui bolnav adevărul când nu-l puteai ajuta cu nimic sau când nu avea de clarificat vreo situație în vederea plecării din lume. Într-o săptămână, în care Antonina nu se mişcase de lângă ea, Chirata Mareş – Baiazid – plecase lin din lume, plânsă de toți câți o cunoscuseră, lăsând un gol de durere în viața celor două profesoare, colocatarele ei. Se mutase la cele veşnice, un om pe care dacă-l întrebai ce mai făcuse, cum o mai

dusese de când nu vă mai văzuseți răspundea totdeauna: «am trăit».

* * *

Dintr-o cutie cu amintiri Antonina scosese cana de lut a maică-sii, o spărsese şi o-ngropase în curte la rădăcina unui trandafir. Bunicii Caraion, cât mai avuseseră vie la Odobeşti, îşi invitau prietenii toamna la cules. Avea fiecare cana cu numele lui scris de olar. Aşa le comandase bunicul. Cum mai pleca unul din invitați în Cea lume, i se spărgea şi i se-ngropa cana. Venise şi rândul ultimei. Antonina îi luase lung seama înainte de-a o izbi de perete. Îngropând-o, simțea cum îşi îngroapă o parte din viață, cea trăită lângă singura ființă căreia nimeni nu-i putea lua locul. Peste groapa micuță aprinsese o lumânare şi stătuse s-o păzească de vânt. Flacăra-i tremura «cum tremurăm noi când suntem pe Pământ. E gol înăuntru, e gol în afară. Baiazid, acum pot plânge pe săturate, nu cum m-ai învățat tu: „Nu plânge în fața nimănui". Iartă-mă că plâng în fața ta, acolo unde eşti».

* * *

În viața Antoninei, Berty era un tovarăş pe sărite, lipsind cu lunile din Bucureşti pentru diverse prospecții geologice. Nelipsite erau însă cererile lui de alimente. Doar începutul şi sfârşitul listei difereau de cele de pe vremea când îşi vorbeau cu «dumneavoastră». Începutul era «Dragă Antonina», pe la mijloc apărea şi o frază privind activitatea lui, iar încheierea era «Cu drag Berty», în loc de «cu mulțumiri Bertholdt Braun». Prezența lui sporadică şi grija pe care o avea de familia Braun atenuau cât de cât golul lăsat de Baiazid. La-nceputul lui decembrie 1989, într-o zi când Antonina era de gardă, trecuse s-o vadă Smaranda Velescu, biochimista cea vizitată de extratereştri. Contrar obiceiului ei,

de-a-şi lua rămas-bun în camera de gardă, de data asta biochimista o invitase pe Antonina s-o conducă. O apucase de braţ şi-i comunicase cu o voce în care se simţea îngrijorarea: «Draga mea doamnă doctor, *ei* mi-au comunicat că din douăzeci decembrie să stau cât pot în spaţiu acoperit, să evit strada şi să n-ascult de-ndemnul nimănui, să mă prefac bolnavă şi după ce va fi ce va fi – nu mi-au spus ce – să nu fraternizez cu nimeni şi să nu-mi manifest faţă de nimeni părerile. Am ţinut să vă spun toate astea fiindcă vă preţuiesc. În zilele acelea încercaţi să fiţi în spital». Pe şaptesprezece decembrie seara, la Cinemateca de pe Magheru se prezentau filme de absolvire ale studenţilor la regie-film, de la IATC. Antonina fusese invitată la această modestă gală de un actor, fost pacient, tatăl unuia dintre absolvenţi. «Aţi auzit, doamnă doctor, ce se-ntâmplă la Timişoara? Mi-a telefonat fiu-meu cel mare. E revoluţie». Antonina chiar nu ştia nimic. A doua zi cei care ascultaseră *Europa liberă* şuşoteau între ei. În prezenţa Antoninei şi a Mioarei, o doctoriţă, fostă colegă de facultate cu doctoriţa Muscalu, soţie de mare ştab în chimie, o-ntrebase: «Dragă Monica, soţul tău, fiind atât de apropiat de cine ştii, ce spune despre ce se petrece la Timişoara?». «S-au adunat nişte derbedei care sparg vitrine, fură, fac zarvă. Asta e tot. Nu mai plecaţi urechea la *Europa liberă».* Colega Monicăi Muscalu, simţindu-se cu musca pe căciulă, ca ascultătoare de *Europa liberă,* tăcuse. Antonina tăcuse şi ea, deşi informată de altă sursă. Pe douăzeci decembrie, Antonina luase metroul până la Universitate, vrând să cumpere, în vederea Crăciunului, nişte mici cadouri de la magazinele din pasaj. Ieşind la suprafaţă pe partea dinspre Colţea, o izbise un bubuit de tun, neîntrerupt. Antonina se-ntâlnise cu un pictor cunoscut prin Florin Chiriţescu. Pictorul ducea într-o mână o sacoşă, în cealaltă un brăduţ. «Ce se-ntâmplă?», îl întrebase Antonina. «Trage Ceauşescu-n oameni!». «Unde?». Pictorul dăduse din umeri şi-şi văzuse de drum. Dinspre Colţea alergau,

descompuşi la faţă, cu părul vâlvoi, un băiat şi-o fată. «Ce se-ntâmplă?», îi întrebase Antonina. «În faţa bisericii, unul a-mpuşcat un tânăr. E baltă de sânge pe trotuar», îi răspunseseră ei gâfâind, continuând să fugă. Primul impuls al Antoninei o-ndemna spre Colţea, dar îi sunaseră în cap cuvintele biochimistei «să staţi cât mai mult în spaţiu acoperit». Coborâse din nou în pasaj. Oameni necunoscuţi între ei vorbeau deschis despre revoluţie. Părea că pe toţi îi părăsise frica. De fapt curajul celor din staţia de metrou era mai ales interogativ: «De unde se trage?». Călătorii nu mai făceau pe surzii şi pe muţii şi nu mai apărea nimeni să spună «Sunt manevre», cum s-ar fi-ntâmplat cu un an mai înainte, când în orice mulţime se găseau voci liniştitoare, emanaţii ale oficialităţii. Antonina îşi repeta ca un disc defect: «Să fi explodat mămăliga? Să fi explodat mămăliga?». Şi altă întrebare: «Să fi explodat de la sine? Să nu fi turnat în ea nimeni nimic?». Întrebări care aveau să-şi capete răspunsul prin urmările evenimentelor. Nimic n-o tulbura mai mult pe Antonina decât lucrul neclar. Un singur gând o liniştea şi i se părea un dar de la Dumnezeu: anume că Baiazid scăpase de aceste-ntâmplări în faţa cărora Antonina se simţea descumpănită şi, fire neîncrezătoare, nu-şi făcea iluzii în privinţa lor. Un gând nu-i dădea pace: «De n-ar fi mai rău...». De totdeauna Antonina se aflase pe poziţia optimistului din bancul vremii: *«Pesimistul:* mai rău de-aşa nu se poate. *Optimistul:* ba se poate, ba se poate». Bancuri-chintesenţă, aparent glumeaţă, a realităţii.

Din pasajul de la Universitate, Antonina îi chemase la telefon pe Mioara – de care abia se despărţise – şi pe Mircea; hotărâseră să-şi facă provizii alimentare: pâine, apă minerală, paste făinoase, orez, margarină, bomboane. Mircea pornea imediat cu maşina să le-adune, dacă se-ngroşa gluma, Antonina n-avea să mai plece la ea acasă. Antonina le telefonase profesoarelor, colocatarele ei, lui Florin şi Martei. Le transmisese cele spuse de biochimistă «sfat primit de la

o persoană foarte importantă». Importantă, se gândea Antonina, indiferent de unde-i veneau avertismentele – din cer sau de pe pământ – de vreme ce ele se adevereau.

Antonina aterizase la Berbecari. Avea cheile apartamentului lor cum şi ei, ca şi profesoarele, le-aveau pe-ale Antoninei de-acasă. Mioara şi Antonina, cu urechea ciulită şi cu ochii ţaglă pe ecranul televizorului din bucătărie înfăşurau la sarmale pe orbeşte. Mircea Berbecaru avea dubii cu privire la spontaneitatea mişcării, nu în privinţa străzii, ci în privinţa Televiziunii şi a celor care vestiseră plecarea, fuga lui Ceauşescu de pe Comitetul Central, cu elicopterul. Ciudat că un post de televiziune, care trebuia să-şi înceapă emisiunea la şase după amiază, funcţiona la orele douăsprezece. După ştiinţa lui Mircea, un asemenea post nu porneşte să emită, apăsând pe un buton, cum ai aprinde un bec. Deci, dacă erai atent, vedeai că o parte a spontaneităţii era bine clocită. Masele erau uşor de stârnit mai ales având motive de nemulţumire, frigul din case fiind cel mai elocvent sfetnic de revoltă.

Din 23 până pe 30 decembrie Mircea nu mai ieşise din Spitalul de urgenţă, iar Mioara şi Antonina de la Central. La Urgenţă veneau mereu oameni răniţi, bătuţi, la Central mai puţini, şocaţi, leşinaţi. Nimeni nu ţi-ar fi putut spune cine erau teroriştii şi de ce mai trăgeau şi după 25 decembrie. Erau de reţinut: îndemnul oficial către ţărani să-şi ia fiecare de la Colectivă ce era al lui şi declararea industriei româneşti drept «un morman de fiare vechi». Mai târziu, domnul Poul Thompson, primul reprezentant al F.M.I-ului, sosit în România postrevoluţionară, declarase: «România trebuie să devină o ţară consumatoare». Ca pregătire pentru îndeplinirea acestei meniri, porcii mureau de foame în crescătorii şi erau azvârliţi în gropi cu var, cai de rasă pură englezească mureau şi ei tot de foame, televiziunile prezentând telespectatorilor scheletele acestor victime ale noii viziuni economice a unei Românii democratice. Sistemele de irigare erau distruse, tratându-se fiecine cu

câtă țeavă-i trebuia pe-acasă. Privatizările se făceau pe nişte sume pe care câteva mii de cerşetori le-ar fi adunat în maximum o lună. S-ar fi putut spune, fără păcat, că Piața Universității din Bucureşti funcționase non-stop şi consecvent organizată.

Realişti de felul lor, şi, ca urmare, puțin entuziaşti Mircea, Mioara şi Antonina aşteptau de la noul regim doar mai multă căldură şi mai multă mâncare.

Întoarcerea cojocului pe dos a multora din jurul lor, unii cunoscuți pentru posturi importante pe vremea ante-decembristă, ca şi transformarea ateilor în dreptcredincioşi creştini, făcându-şi cruci până la buric, nu-i uimiseră. Omul care vrea să trăiască bine, oricând şi oriunde, nu se-mpiedică de scrupule, un fel de gropi în drum în care calcă doar proştii. Cine se mira, ca picat din copac, degeaba trăise în comunism – degeaba pe lume – pentru a distribui toate premiile umanității numai acestui regim. O continuare psihologică a comunismului o reprezenta frica omului față de om: o părere diferită politic față de a unei rude, față de a unui prieten de-o viață, te putea duce la o ruptură definitivă cu persoana în cauză. Oameni care nu deținuseră niciun post pe bază politică în comunism şi care nu se angajaseră în niciun partid după, se înverşunau unii împotriva altora de parcă s-ar fi luptat pe viață şi pe moarte pentru cine ştie ce comoară. Nici comunismul nu produsese atâtea rupturi definitive între oameni câte se petrecuseră în 1990. Mircea povestea că o pacientă a lui, o doctoriță de optzeci de ani, partizană a lui Iliescu, invitată de o verişoară primară la o masă de familie, găsise sub şervet poza lui Iliescu. «Ți l-am adus în poză ca să nu suferi de dorul lui». Doctorița se ridicase de la masă şi spusese. «Mulțumesc pentru grațioasa atenție. Am şi eu o rugăminte: nici la moarte să nu ne mai vedem». Se produsese în români o ebuliție mintală, ca la oala cu presiune, care la o anumită temperatură elimină aburul prin nişte orificii, cu un şuierat ca de tren de pe când nu apăruseră linii electrice în transportul feroviar.

Nici înfricoşătorii ani ai comunismului, începând cu 1947, nu aduseseră atâta ură între români cât 1990. Anii de teroare în care oamenii se temeau şi de umbra lor, tăcutul şi-nghiţitul oricărei păreri, de frica puşcăriei, îşi arătau roadele: schilodirea sufletelor, incapacitatea de-a accepta părerea altuia. Antonina, ferindu-se să-şi exprime gândurile faţă de colegi şi faţă de orice cunoscut, începuse să se-ntrebe dacă românii doriseră cu adevărat căderea regimului sau doar schimbarea lui Ceauşescu. Dacă erau apţi pentru o schimbare majoră, bruscă, fără stadii intermediare de pregătire. În ţările în care comunismul arătase o anume liberalizare, oamenii suportaseră schimbarea fără traume dezastruoase, a se vedea revoluţia de catifea din Cehoslovacia. Până-n România catifeaua fusese-nlocuită cu glaspapir de răşpăluit cărămida. Dintr-un om învăţat să rabde, să-şi accepte destinul, apărându-l însă, cu o judecată călită la vitregiile istoriei, românul devenise brusc arţăgos, cu brişcă la brâu şi nu împotriva unui duşman din afară sau doar a foştilor potentaţi, care nici ei nu puteau fi judecaţi la grămadă, ci împotriva omului care dusese acelaşi trai cu el până-n 1989.

O separare majoră o provocase Piaţa Universităţii din Bucureşti – «spaţiu liber de comunism». Frecventai sau nu frecventai Piaţa. N-o frecventai, erai procomunist. De curiozitate trecuse şi Antonina pe acolo şi printre nişte cunoscuţi îl întâlnise pe un fost coleg de facultate, mai tot timpul director de policlinică, om care călătorise pe unde cu gândul nu gândeai; umbla majestuos prin Piaţă, cu ultimul copil, de la cea mai recentă nevastă, un băieţel de trei ani, pe care-l purta atârnat cu picioarele pe după gât. Antonina privise mirată la băieţel, căruia-i plăcea să umble de-a călare şi mai zicea din când în când «diii, căluţ!» deşi lac de sudoare de la soarele care-l bătea-n cap. Fostul coleg răspunsese privirii mirate a Antoninei: «Să ţină minte cum au luptat părinţii lui împotriva comunismului şi-a „emanaţilor”». Antonina, înghiţindu-şi hai sictirul care-i stătea-n gât, spusese cu

un glas neutru: «Sperând că o să aibă o memorie excepțională, spre deosebire de tatăl lui» şi se dusese la metrou.

În copilărie, trezindu-se direct în comunism, singura comparație cu trecutul întemeindu-se pe amintirile maică-sii, care nu idealiza trecutul, simțise anomalia şi opresiunea regimului, egale cu aerul întregii suflări din jurul ei. Anul 1990 i se părea cel mai urât din viața ei, cel mai deprimant cu privire la propriul popor, care nu-nțelegea că-ndemnul la distrugere şi la negarea totală a patruzeci de ani de muncă pornea dintr-un calcul destinat unei robii către alți stăpâni. Când un potentat al banului declarase că numai proştii sunt săraci, nimeni nu-l întrebase cum el – chintesență a inteligenței – ajunsese miliardar. În Antonina se produsese o ruptură, o neîncredere în oameni mult mai gravă decât fereala din vremea comunismului. Mulțumea lui Dumnezeu că Mioara, Mircea, Chiriţeştii, Doru gândeau ca ea, rămăseseră oameni ai dialogului. Florin o pomenea mereu pe răposata doamnă doctor Amalia Stoicescu. Ea le spusese adesea: «Copiii mei, nicio schimbare n-o să mai aducă lumea la normal. O anomalie are să fie-nlocuită de altă anomalie. Să nu vă entuziasmați de schimbări. Cine-a spus: „Schimbarea domnilor – bucuria nebunilor" a rezumat mii de ani de istorie. Să vă rugați lui Dumnezeu de sănătate şi să vă păstrați minţile-ntregi: fără entuziasme».

Antonina îşi spunea în fiecare zi: «noroc de nebunii mei; lumea lor e neschimbată ca un mit. Simt însă că numărul depresivilor creşte. Sunt curioasă cu cine-mi va mai veni însărcinată vreo schizofrenică şi dacă şeful o să-mi ceară să nu-i trec numele în anamneză».

Niciodată nu-i fusese mai silă de viață. Mioara şi Mircea, care niciodată n-avuseseră de gând să plece din Ţară şi-i mâhnise faptul că le plecaseră copiii, mulțumeau lui Dumnezeu că se-ntâmplase aşa. «Speranța moare ultima». «Speranța a murit înaintea mea», îşi spunea Antonina. Când se mai învățase cu

noul spirit inchizitorial al conaționalilor ei, Antonina sunase la biochimistă. Două săptămâni nu răspunsese nimeni. Într-o zi o sunase pe Antonina o doamnă care dorea s-o vadă, în numele biochimistei. Doamna îi adusese un exemplar din Biblia lui Şerban Cantacuzino, perfect conservat, o cruciuliță de aur bătută-n rubine, cu un lanț model venețian şi o scrisoare: «Draga mea doamnă doctor, vreau să vă las ceva care să vă amintească de mine. Obiectele durează mai mult decât noi oamenii. Dumnezeu să vă aibă în paza lui.

19 decembrie 1989 Smaranda Velescu»

Tânăra doamnă, care se prezentase cu obiectele şi cu scrisoarea, îi povestise Antoninei că la-nceputul lui decembrie, Smaranda le făcuse acte de vânzare pe apartament şi donație pentru cavoul părinților ei de la Bellu. Din 20 decembrie nimeni n-o mai văzuse. Moştenitorii aflaseră că din 15 decembrie îşi suspendase telefonul. Nici la Institut nu mai ştia nimeni nimic despre ea. Antonina îşi dădea seama câtă pricepere la oameni avea biochimista, judecând după tânăra profesoară – moştenitoarea – care ar fi putut foarte bine să-şi însuşească biblia, crucea şi lanțul în loc să i le aducă destinatarei. Profesoara şi soțul ei o căutaseră pe biochimista printre morți, printre vii, pe la toate spitalele din Bucureşti şi din Țară, fără niciun rezultat. Dulapul de haine îi era plin, cel de la bucătărie la fel. Pe o măsuță erau lăsați bani pentru plățile curente şi un carnet de CEC pe numele profesoarei, cu cincizeci de mii de lei, sumă frumuşică în 1990. Pentru toți câți o cunoscuseră, Smaranda Velescu avea să rămână cea mai misterioasă ființă din viața lor. Poveste cu final deschis.

* * *

În toate acele zile tulburi ale lui 1989 şi ale lui 1990, familia Braun se aflase la Sibiu, comunicând cu Antonina telefonic. La un moment dat telefoanele încetaseră. La toate încercările Antoninei, la Sibiu

răspundea o doamnă cu accent săsesc, informând-o că familia Braun plecase la Bucureşti de pe douăsprezece ianuarie. Telefonul din Bucureşti suna în gol. Pe Antonina, la-nceput tăcerea asta o-ngrijorase, ca până la urmă s-o enerveze. «Mă umplu de draci», îşi spunea în sine. Dacă nu muriseră cu toţii, unul putea să îi dea un semn de viaţă. Pe listele de morţi nu figura niciun membru al familiei Braun. Antonina îşi călcase pe suflet – «nici nu vreau să ştie careva cât sunt de proastă» – şi telefonase din nou la Sibiu, în repetate rânduri, la toate orele din zi şi din noapte. Niciun răspuns. Se obişnuise cu greu, cu multe eforturi de autopsihoterapie să nu se mai mustre pentru proasta investiţie sufletească pe care o făcuse într-un om: «Mi-am depus toţi banii la o bancă falimentară. Cum s-o fi simţit bunicul când de azi pe mâine s-a trezit cu munca lui şi-a străbunicului dusă pe apa sâmbetei, fiindcă avusese încredere în bănci? Capitalul sufletesc şi cel bănesc se aseamănă? Se aseamănă! Acelaşi gol în creier şi durere-n capul pieptului când pierzi. Pierzi mai mult decât capitalul, pierzi încrederea în oameni. Recunoştinţa e grea povară! Trebuia să trăiesc cincizeci de ani ca să fac asemenea descoperire!». Din 1989 până în 1992, Antonina se obişnuise cu absenţa lui Berty, cum te-nveţi cu durerile reumatice. În 1992, Antonina acceptase misterioasa dispariţie a la fel de misterioasei biochimiste, confidenta extratereştrilor, ca şi dispariţia prea puţin misterioasei familii Braun, când, pac, se trezeşte cu o cartă poştală ilustrată purtând ştampila:

Stuttgart:

«Dragă Antonina,

M-am stabilit cu familia la Stuttgart. Lucrez în profesia mea. Fetele fac studiile aici, una medicina, cealaltă un liceu pedagogic. Mutti s-a hotărât pentru casă de bătrâni.

Sper să ne vedem în 1993. Cu drag

Berty»

Nicio adresă. «În Stuttgart pe dreapta!», îşi spusese Antonina spre a face haz de necaz. Dacă tot dispăruse fără niciun cuvânt din viaţa ei, ce rost mai avea revenirea asta din morţi? «Scrie de parc-ar fi plecat săptămâna trecută. Unde eşti tu, Baiazid, ca să-mi arunci o privire mai grăitoare decât un roman fluviu, în privinţa domnului Bertholdt Braun, pe care l-ai citit dintr-o ochire? Bine că Mutti s-a hotărât să nu mai fie slugă fără simbrie şi s-a dus să-şi trăiască liniştită câte zile o mai avea».

Dacă în momentul în care primise ilustrata l-ar fi avut în faţă pe Berty, cu toată educaţia primită de la Baiazid, Antonina i-ar fi azvârlit în cap cu orice s-ar fi nimerit. «Ce şi-o fi-nchipuit idiotul?; că m-agăţ de pantalonii lui ca să mă ia-n Germania? Dar nici Mutti – dacă a făcut asemenea podoabă pe lume – nici ea să nu dea un telefon de rămas-bun?!». Fetele: a mare deşteaptă şi rea, toată venin, a mică la limita de jos a mediocrităţii, pentru ca Antonina să fie generoasă. Proasta familiei, singura care afla scuză în faţa Antoninei, era blândă şi afectuoasă.

Cu toată prietenia dintre ele, Antonina n-o-ntreba niciodată pe Mioara ce mai însemna-n sufletul ei Doru Brediceanu, nici Mioara nu spunea o vorbă în legătură cu Bertholdt Braun. Cu un gest firesc, Antonina îi întinsese Mioarei carta poştală, cu faţa imprimată în sus, ca pe tavă. Mioara luase lung seama ilustratei pe care într-un colţ scria *Stuttgart.* Îi bătuse inima şi se schimbase la faţă, gândindu-se că era de la Doru. «Întoarce-o şi citeşte-o», îi spusese Antonina cu un ton persiflant. Mioara o citise de-atâtea ori că o-nvăţase pe dinafară. I-o-ntinsese Antoninei fără niciun cuvânt, cu un chip înţepenit. «Ei, ce zici?». Mioara, cu un glas pierit, al omului trecut printr-o mare emoţie, bâiguise: «Ce să

zic?». «Față de asemenea nesimțire ce să zici?». Şi Antonina luase din mâna Mioarei ilustrata şi dăduse s-o rupă. Mioara o apucase energic de brațe. «N-o rupe, fiindcă din minte tot n-ai cum s-o izgoneşti. Nu ştii când ai să simți nevoia s-o reciteşti. Inutil să distrugem obiectul dacă ne rămâne imaginea lui». Pe Mioara o ducea gândul la norocul în viață: să iubească, să fie iubită şi să nu aibă ce reproşuri să-i facă omului iubit. La botezul primei nepoate a ei şi a lui Doru, el îi şoptise: «În ființa asta cât lingura curge sângele tău şi-al meu, încununarea şi perpetuarea dragostei noastre». După ispăşirea păcatelor de şapte ori câte şapte, cu Stelian Vlăsceanu, urmează extazul cu Doru şi căldura unei legături trainice cu Mircea, un om cum nu credea că era al doilea pe lume. Antonina, femeia asta inteligentă, profesionistă ireproşabilă, distinsă, cultivată, cu un simț al dreptății neclintit ca o stâncă, de ce avusese parte în viața ei intimă? De iubirea unui om de talent şi de caracter – Florin Chirițescu – pe care-l prețuia şi-l simțea ca o rană fiindcă nu-l iubise, de Miron Miulescu, frumos, deştept, dar monument de-ncăpățânare, de flecăreală şi de nepăsare, de Bertholdt Braun, alt monument de nepăsare şi de ingratitudine, fiindcă după cum se purtase la vedere, nu văzuse în Antonina decât vacă de muls, iar despre intimitatea dintre ei doi ce să fi bănuit când un om pleacă pentru totdeauna de lângă tine fără măcar să-ți dea un telefon, tratându-te ca pe-un agent informator care ți-ar fi pus bețe-n roate şi te-ar fi-mpiedicat să-ți vezi visul cu ochii. Blânda şi răbdătoarea Mioara, gata oricând să facă pace între oameni, dacă l-ar fi avut în față pe Bertholdt Braun, după ce-i citise inspirata compoziție de la Stuttgart, i-ar fi dat peste ochi cu ilustrata, abținându-se de la un comentariu care i-ar fi făcut ei rău să-l rostească. «E multă urâțenie pe lume, dar nesimțirea şi ingratitudinea sunt ca lepra; mănâncă, descompun». Mioara se scuturase de parcă s-ar fi umplut de gângănii şi deodată-i apăruse-n minte scena de neşters când

Stelian Vlăsceanu sugrumase pisicuța, un firicel de viață şi de gingăşie. Mioara se aruncase la pieptul Antoninei şi-ncepuse să plângă. Ilustrata lui Bertholdt Braun îi adusese la suprafață toate umilințele, toate nedreptățile-nghițite-n viață de un copil orfan de pe urma războiului antisovietic, cu mama moartă de tuberculoză, părăsită de prima dragoste pentru că nu reprezenta o partidă. Ca şi la morți, când ne plângem propria moarte, revoltată împotriva nedreptății care i se făcea Antoninei, Mioara îşi plângea propriile dureri.

Se desprinsese de la pieptul Antoninei şi ca şi când s-ar fi ruşinat de o faptă nepermisă, se dusese-n colțul cabinetului şi cu fața la perete îşi ştersese lacrimile. Simțind-o mai aproape ca oricând, Antonina îi pusese mâinile pe umeri, îşi lipise obrazul de creştetul ei şi-i şoptise: «Mioara, să nu-i spui lui Mircea».

Mioara şi Antonina nu erau firi confesive. Dacă n-ar fi provocat-o Antonina, exprimându-şi proasta părere despre Stelian Vlăsceanu, Mioara n-ar fi pomenit nici măcar episodul cu pisicuța. Era însă atât de-nspăimântată, încât groaza din ea nu mai aflase stavilă şi trebuia dezvăluită unui om care-i putea fi şi sfătuitor. Antonina îşi îngăduise o singură aluzie privind legătura Mioarei cu Doru Brediceanu, când Mioara nu mai găsise motiv să evite vizita în Germania. Trebuia să-şi cunoască viitoarele nurori şi viitoarea cuscră. Atunci Antonina îi atrăsese atenția să nu se poarte cu Doru de parcă atunci l-ar fi văzut prima oară, dându-i de-nțeles că asemenea atitudine ar fi părut nefirească. După ce furia i se mai domolise, Antonina începea să regrete că-i arătase Mioarei ilustrata. Când vezi că te-ai înşelat asupra unui om, ție, celui de bună-credință, îți este ruşine. Ruşine de credulitatea şi de slăbiciunea ta. Cât învestise Antonina în omul ăsta pe care doamna doctor Ioanițiu nu-l scotea din «prostu-ăla de neamț»! Câte închipuiri înaripate cărora dorința te robeşte. Pentru a fi dreaptă cu Bertholdt Braun, el însemnase liniştea urmând furtunii, liniştea de care avusese mare

nevoie după douăzeci şi unu de ani de balcaniadă cu Miron Miulescu. Şi gândul i se-ntorcea la anul 1989 când mintea ei îl aureolase ca pe un om de nădejde, în compartimentarea lui existențială strictă, în calmul, în echilibrul lui, când ea pierdu-se cele mai dragi ființe: pe Baiazid, perfect conştientă că zilele-i erau numărate, şi apoi pe Zuzu, cokerul ei auriu care, bătrân, surd, orb, cu un rar lătrat lugubru, nu se mai mişcase de lângă Baiazid, petrecând-o până la poartă la plecarea definitivă; după două săptămâni de la despărțirea de ființa cea mai dragă lui, Zuzu murise lângă patul pe care-l veghease o lună, cu botul pe papucii aceleia pe care nimeni n-o putea înlocui. Organizarea calmă, prezența tăcută a lui Berty în acele momente îi fuseseră un sprijin comparabil cu al Mioarei şi al lui Mircea care-i erau ca frați şi cum avea să afle mai târziu, al lui Doru Brediceanu. De când aflase cât de bolnavă era doamna Mareş, Doru trimisese bani pentru Antonina, rugându-i pe Mioara şi pe Mircea să i-i dea ca din partea lor. Ei cumpăraseră la iuțeală un loc la Bellu şi-l pregătiseră, încât o scutiseră pe Antonina de multă bătaie de cap. Peste câteva luni, nu-i lăsase inima să nu-i spună Antoninei de unde proveneau banii. Într-o viață de om puțini sunt cei care, cu timpul, nu se devalorizează, ca banul micşorat prin inflație. Lui Berty îi luminase Dumnezeu mintea: nedându-şi adresa, evitase ruptura dintre el şi Antonina care, la furie neagră, i-ar fi scris nişte cuvinte pe care nu i le-ar fi şters din minte nicio căință, oricât de sinceră, ştiut fiind că o faptă rea se poate îndrepta printr-o faptă bună, în timp ce vorba spusă ori scrisă nu se mai îndreaptă cu nimic. Ea şi Berty nu-şi povestiseră nimic legat de partenerii lor de viață şi nici vreun fel de confidențe nu-şi făcuseră. În ceea ce-i privea pe ei doi, nu-şi declaraseră niciodată nimic. Luându-şi la depănat cronologic viața, Antonina-şi amintea ca prin vis că o dată Berty îi spusese: «Te-aş vrea în casa mea», pe tonul lui egal, în aşa fel că această singură declarație căzuse pe un

moment de neatenție al ei ca și acela în care Miron Miulescu îi spusese că o iubea iar ea, ca răspuns, îl întrebase dacă mai era iaurt în frigider. Berty nu-și schimbase cu nimic atitudinea în fața distracției sau a refuzului Antoninei, refuz legitim în ochii lui, dat fiind ce-nsemna «în casa mea»: pietre de moară legate de picioare.

Cunoscând firea fiică-sii, Baiazid o rugase să numere măcar până la douăzeci, înainte de-a da o replică, iar răspunsul la o scrisoare să-l lase la dospit măcar o zi. Toată viața, în fața enervărilor, Baiazid făcuse recurs la rațiune. Deși armâncă sută la sută, Baiazid avea mult mai multă stăpânire de sine decât fiică-sa, armâncă numai pe jumătate; drept era că și în jumătatea după tată, Antonina moștenise revolta străbunicilor ei, trecuți din Ardeal în Regat. Armânii fugiseră din Grecia, ardelenii din Imperiul austro-ungar. În vinele Antoninei curgea năduful a două neamuri care tăcuseră, înduraseră și-nghițiseră până le-ajunsese cuțitul la os. Așa își părăsiseră locurile lor de baștină, luându-și lumea-n cap. Oricui i s-ar fi făcut o nedreptate, Antonina o semnala, simțind cum îi clocotea sângele și suferind într-atât încât în ziua cu pricina i se punea un nod în gât care o făcea să nu bea nici apă. Nu suporta s-audă români spunând că le era rușine că sunt români. După 1989, oricui ținea un asemenea discurs îi spunea: «Granițele sunt deschise, duceți-vă-n altă parte, luați-vă altă cetățenie și spălați-vă de rușinea de-a fi român».

O doctoriță o scotea din sărite, încât făcea tot ce putea ca s-o ocolească. Fiică de profesori universitari, cu vilă, călătorii în străinătate, burse, măritată cu medic, fiu de medici, profesori la Medicină, membră de Partid, căreia nu i se-auzise glasul sub comunism, devenită brusc virulentă național-țărănistă, dacă ar fi fost după ea, te-ar fi dat afară din spital pentru simpla bănuială că nu-i împărtășeai convingerile de circumstanță, care o situau în rândul autoproclamatelor elite. Antonina, pe care simțul umorului n-o părăsise, mai ales al celui

negru închis, îi asemăna cu bolşevicii pe toţi aceşti ultra. Aceeaşi intoleranţă ca a blândului Lenin. Măcar ăsta spusese: «Moral este tot ce foloseşte Partidului». Postdecembriştii, după Antonina, justificau definiţia, numai aparent umoristică, a independenţei: «posibilitatea de-a alege de cine să depinzi». Intern se-alesese independenţa: «dependenţa de o minoritate etnică prin care să-ţi asiguri guvernarea»; extern: «virarea dinspre Răsărit spre Apus». Înlocuirea internaţionalismului comunist cu internaţionalismul capitalist, despre care nu se putea spune «aşa-zis», nu-i stârnea Antoninei entuziasmul. Impresia, care se transforma în certitudine, că Ţara se juca la masa verde a complicităţilor menind-o ştergerii de pe hartă, îi anihilase Antoninei orice umbră de simpatie pentru politicieni. «Ăştia şi-ar vinde şi mamele din cimitir numai să fie la putere». Furia ei obişnuită, care-şi aflase până atunci o ţeava de eşapament, se transformase într-o permanentă tristeţe, chiar în deznădejde. Doamna doctor Stanca Ioaniţiu care o preţuia şi-i dăduse mereu dovezi de afecţiune o-ntrebase-ngrijorată: «Ce e cu tine? Când începuseşi să te contaminezi de melancolie, te-am îndepărtat de melancolici, dar acum?». «Acum... dacă m-aţi putea propulsa pe o altă planetă». «Ce corăbii ţi s-au înecat?». «Se-neacă Ţara». Doamnei doctor i se lungise chipul şi abia se ţinea să nu plângă. Parcă primise o lovitură-n plex. «Antonina, în comunism prin ce-am supravieţuit? Prin microuniversul interior: citit, muzică, teatru, cinema, albume de artă, călătorii mai mult imaginare decât reale... Ne ţineam gura, ne feream de unii pe care-i ştiam...». «Acuma trebuie să te fereşti de toată lumea. Ai impresia că toată Ţara s-a transformat în Securitate. Oameni faţă de care-ţi spuneai părerea, fără consecinţe, astăzi parcă sunt pişcaţi de streche». «Antonina, cu profesia noastră, umblând în măruntaiele mintale şi sufleteşti ale semenilor noştri, te aşteptai ca românii să se transforme-n heruvimi, după comunism, în care s-a exploatat tot ce este mai rău, mai josnic în

om?». «Nu. Dar nici să văd revărsarea asta de ură şi dezbinarea asta într-un popor. Doamnă doctor, sunt îndurerată şi dezamăgită exact de cine n-ar fi trebuit. Ideea naţională e de ruşine. Ce mi-era naţionalismul pe vremea lui Dej, ce mi-e astăzi. Greaţa psihică e o stare la fel de oribilă ca şi greaţa fizică». «Să bem un ceai de lămâie ca să ne degajăm fierea, şi odată cu ceaiul să-i dăm dracu' pe toţi». Şi doamna doctor Ioaniţiu o sărutase pe Antonina pe frunte, ca pe-un copil pe care vrei să-l consolezi de o nereuşită. Antonina îşi adusese aminte vorbele lui Florin Chiriţescu, de prin anii '58-'60: «Dom'ne, să ne ocupe unii care să ne conducă serios şi noi să le plimbăm câinii». «Suntem autoocupaţi, pentru moment, şi plimbăm câinii unora care conduc Ţara ca pe-o trotinetă. Mai rămâne să vedem cine o să ne ocupe, momentan prin internet; ce o fi om mai vedea.»

În asemenea stare de spirit o aflase pe Antonina ilustrata lui Berty. «Oricum e o „scriere" dezinteresată: nu cuprinde nicio listă de alimente».

* * *

În 1993, Berty o sunase din Bucureşti, de parcă nu s-ar fi auzit din ajun, s-o anunţe că venise în România pentru o săptămână, cu un grup de geologi nemţi. Voia s-o vadă. Îi detaliase compartimentarea timpului său şi al grupului, propunându-i Antoninei să strecoare întrevederea lor printre aceste obligaţii. Antonina făcuse efortul de-a nu-i spune că întrevederea lor nu era obligatorie, numărase până la douăzeci, după care îi detaliase compartimentarea timpului ei, propunându-i lui Berty să-şi aleagă o pauză între obligaţii, în care să strecoare şi întrevederea lor. Se văzuseră de două ori pe teren neutru, la restaurant. Conversaţia se desfăşurase în jurul familiei, al profesiei lui Berty, interesul cel mai mare Antonina manifestându-l pentru Mutti şi pentru aşezămintele de bătrâni din Germania, la standarde la care nici nu puteai visa în România, ca de altfel la

întregul sistem de asistență socială nemțesc, demn de admirație şi de invidie.

Antonina se uita la Berty ca şi când atunci l-ar fi cunoscut. Niciun cuvânt de reproş, nicio atitudine de om jignit. Se uita şi-l evalua, dându-i dreptate maică-sii, acel ochi de vultur şi nas de copoi care fusese Baiazid. Se uita la un om greoi, prea împovărat de grijile proprii şi destul de indiferent pentru a mai afla timp să se preocupe de efectul său asupra altui suflet. Lava incandescentă, care-i pârjolise Antoninei sufletul şi trupul, se răcise, transformându-se în cenuşă. Berty era prost, cum îl socotise doamna doctor Ioaniţiu? Vocabularul lui românesc, redus la vreo cinci sute de cuvinte – cât aprecia Antonina – dădea impresia de limitare şi de banalitate. La această penurie se adăuga şi totalul lui dezinteres față de efectul pe care-l producea asupra celorlalți. «Să nu fi fost eu femeia pe care să-şi cheltuiască el imaginația, căreia să fi vrut să-i facă impresie? Le oferea tuturor acest tratament egalitar în nepăsare?». Antoninei nu-i venea să creadă, în 1993, că ea fusese femeia în sufletul căreia cu zece ani mai înainte, se insinuase bărbatul din fața ei. Berty se-nstrăinase de ea? Nu. Ea se-nstrăinase de sine. «La urma urmei ce ştiu eu despre Berty? Am mâncat eu cu el un blid de sare, ca să-l fi păscut zi de zi?». Sunt momente în viață când oamenilor li se pare că altcineva le-a trăit trecutul.

La câteva zile de la despărțire – în mod cordial, Berty lăsându-i Antoninei adresă şi număr de telefon – Antonina, care-l credea ajuns în Germania, primeşte un telefon prin care Berty îi solicita o-ntâlnire urgentă. La controlul vamal de la aeroport, îi fuseseră oprite nişte documente, hărți geologice, spunea el, care fuseseră înaintate nu ştia căror autorități şi, ca urmare, i se interzicea să părăsească România până la clarificarea situației. În concluzie: avea nevoie de un avocat şi anume de o doamnă cu prestigiu, cunoscută de o lume-ntreagă. Prin fiica doamnei avocat, psihiatră,

colegă de spital cu Antonina, lui Berty i se-ndeplinise dorința. Antonina nu vrusese să ştie despre ce fusese vorba. Situația se rezolvase, Berty însă n-avea să mai calce în România şapte ani.

* * *

După '89, descinsese din Occident un psihiatru care emigrase cu ani buni în urmă; plecat dintr-o vilă, cu maşină la scară, fiu al unor oameni de ştiință, de prestigiu, mâncase de când se ştia pe lume, numai la C.O.Ş, era căsătorit cu o doctoriță din *high life,* frumoasă, mondenă, alpinistă. Psihiatrul, devenit occidental, voia să demonstreze cu tot dinadinsul că psihiatrii români – desigur nu toți – făcuseră jocul regimului, internând disidenți față de regim şi aplicându-le, la ordinele Securității, tratamente de decerebrare. De multă vreme se vorbea despre asemenea cazuri în Rusia. Antonina, lucrând la Central, văzându-se periodic şi cu psihiatri din alte centre din Țară, nimeni nu-ndrăznea să pomenească de asemenea cazuri la ei sau n-auziseră de ele? Oricum, doamna doctor Ioanițiu, Antonina şi Mioara nu prezentau garanțiile moral politice pentru a li se-ncredința transformarea în legume a unor opozanți pe față ai regimului sau măcar bănuiți. Antonina se-nspăimânta restrospectiv la ideea că ar fi fost pusă în fața unei asemenea comenzi. Ce făcea: îşi dădea demisia ori învăța potențialele victime să simuleze idiotizarea, făcându-le tratamente fără consecințe? Şi demisia şi descoperirea pactizării cu «duşmanul», prin simulare, ar fi adus-o şi pe ea la tratamente de decerebrare. Mulțumea lui Dumnezeu că o scutise de asemenea dilemă. Altmiteri învățase să se-ndoiască de orice. «Aşa ceva nu se poate» era o propoziție care lipsea şi din mintea şi din vocabularul ei. Putea să jure că nu cunoscuse asemenea cazuri, ceea ce nu-nsemna că ele n-ar fi existat. Oricum regimul nu fusese atât de tâmpit

să folosească asemenea procedee în mijlocul Bucureştilor. Presa pusese vajnic mâna pe subiect; câțiva psihiatri răspunzând acuzațiilor, negaseră că ar fi participat la asemenea practici, care nici nu le fuseseră cerute. Minunea, chiar dacă ținuse mai mult de trei zile, obosise şi se stinsese-n coadă de peşte. Față de colegi, doctorii acuzați nu se disculpaseră în niciun fel şi nici nu suferiseră vreo pedeapsă. Familia niciunei victime nu venise s-arate cu degetul pe vreunul dintre medicii incriminați. Într-asemenea măsură se temeau încă de fosta Securitate? După 1989, România părea să sufere de o boală ciclică. Mereu mai apărea din actele defunctei Securități alt informator, dar nu oricum, ci evident la ordinul cuiva şi anume când personajul, luându-şi avânt, dădea semne că incomoda pe cineva undeva. Mulți dintre cei demascați, pentru a-şi acoperi trecutul, făceau mari valuri cu privire la lustrație, apel la purificare morală. Uitau că orice regim reprezintă un pact tacit între şleahta ajunsă la putere şi o mulțime surdo-mută: populația care i se supune. Din exces de zel lustrațional, unii uitau principiul înțelepciunii de-a nu face valuri, verificat de o-ntreagă istorie. O doamnă prezentabilă, agreabilă, bine îmbrăcată, în fine o femeie cu alură, cu un discurs inteligibil, de om cultivat, prezentă pe la tot felul de emisiuni ale televiziunilor, plasată într-un post important postdecembrist, o ținea ca gaia maţu' cu lustrația, uitând că nici partidul din care făcea parte – revendicându-şi rădăcini istorice – nu se compunea din heruvimi. Enervați, cei din propriul partid trăseseră de sub covor notele informative date Securității doamna în cauză, note obligatorii în postul pe care aceasta îl ocupase până în 1990. Culmea ridicolului o provocase chiar doamna: ea nu ştiuse că acele informații – în realitate benigne şi fără prejudicii pentru nimeni – ajungeau la Securitate, situând-o astfel într-o inocență atemporală.

Perfidia acestor exhumări consta în faptul că niciun dosar de informator nu era făcut public, pentru a se

vedea cât rău făcuse informatorul şi cui anume. De câte ori mai apărea câte un «demascat», acesta-şi continua viaţa prosperă nestingherit, printre egalii săi cărora încă nu le venise rândul la demascare. Blazată, lumea nici nu se mai mira să afle că nu ştiu ce elită intelectuală făcuse parte din corul de ciripitori al Instituţiei.

Antoninei nu i se păruse niciodată viaţa socială mai insalubră decât după 1989. Până atunci lucrurile fuseseră bine delimitate: «ei şi noi». «Ei» se delimitaseră acuma perfect, într-o şleahtă a tâlhăriei la drumul mare, într-o ţară în care Justiţia – puţina necoruptă – ducea tava în spectacol, în care jaful şi vinderea de ţară se practicau fără o minimă decenţă. Corespondentul în viaţa străzii era mitocanul care dacă-ţi dădea brânci şi protestai îţi zicea: «Ce? E democraţie». În România democraţia echivala cu a nu da socoteală nimănui.

Antonina se refugia în istorie, în muzică, în tricotaj, văzându-se doar cu Chiriţeştii, cu Mioara şi cu Mircea şi vorbind în fiecare săptămână la telefon cu Doru Brediceanu. Ea, de când ajunsese doctoriţă, nicăieri nu se simţea mai relaxată şi mai acasă decât între pacienţii ei, a căror lume nu o schimba niciun regim, lume exclusivistă şi intangibilă. «Doamne, binecuvântează-i pe nebuni», îşi sfârşea ea rugăciunea de seară.

* * *

În 1998, Florin Chiriţescu, omul cel mai cumpătat din lume, făcuse o pareză pe stânga, remisă, care, lăsându-i o anume greutate în vorbire, un fel de poticnire în faţa unor cuvinte, îl făcuse să se-nţeleagă prin scris chiar cu ai casei. Intrând în jocul tăcerii, Antonina îi scria şi ea, el zâmbind când îi citea întrebările, răspunsurile sau comentariile. «Antonina, eu îţi scriu fiindcă vreau să rămâi cu amintirea vorbei mele de pe când eram întreg. Dar tu de ce mă lipseşti de clopoţeii glasului tău, de expresia feţei care-ţi însoţeşte fiecare cuvânt? De ce mă pedepseşti?». Cu glas tremurat Antonina abia reuşise să

articuleze: «Am vrut să intru-n joc». Îi venea să plângă. Pe versoul biletului ei Florin îi scrisese: «Jocul a-nceput în 1960; acum doar a luat altă formă...». Biletul ăsta Antonina avea să-l păstreze toată viața. «Doamne, de ce nu m-ai ajutat să-l iubesc?!».

Mioara şi Mircea treceau şi ei în fiecare zi pe la Florin, chiar şi pentru un sfert de oră. «Oamenii ăştia ai lui Dumnezeu sunt răsplata pentru felul cum m-am purtat cu doamna doctor Amalia Stoicescu, draga noastră mama Amalia!».

O lună cât fusese internat la Neurologie la Central, Antonina şi Mioara făceau cu schimbul nopțile în rezerva lui Florin. Profesorul era un admirator al lui iar medicii de pe secție mai toți fuseseră colegi cu Antonina şi cu Mioara. Nu era zi în care Mircea să nu treacă să-l vadă. Miron venea şi el când nu era prin provincie pentru anumite construcții, ale trustului. Cu succesoarea Antoninei Miron avea o fetiță, născută-n '85, deci domnişorică în '98, frumoasă, bine crescută, elevă la Şcoala de muzică, unde-nvăța pianul. Când Miron i-o prezentase Antoninei, fata-i spusese «sărut mâna». Antonina, înduioşată de acest salut, din ce în ce mai rar la tineretul feminin, o mângâiase pe obraz. «Doamnă doctor, bunica mea dinspre mama, vorbeşte foarte frumos despre dumneavoastră. Sunteți singurul doctor care i-a pus un diagnostic corect bunicului şi l-ați trimis la neurochirurgie. Trăieşte şi astăzi şi de primăvara până toamna târziu stă numai în grădină şi piguleşte la flori, la zarzavaturi, la bolta de viță». Verbul «a piguli» pe care nu-l mai auzise de ani, o-nduioşase-n plus în privința fetei. «Cred că e tot ce-a făcut Miron mai bun în viața lui. Ce bine i-a prins c-am divorțat», se gândea Antonina învăluind-o pe tânăra domnişoară Miulescu într-o privire caldă.

* * *

Recomandările medicale în cazul lui Florin erau cele

standard: odihnă multă, evitarea stresului, a enervărilor, sare puțină, grăsimi deloc, plimbări scurte. El respecta recomandările, în afara odihnei: dormea cel mult şase ore din douăzeci şi patru. În rest se ridica din fața şevaletului doar ca să se întindă nițel când simțea că-nțepeneşte. Oricui îi atrăgea atenția că se obosea prea mult, îi scria pe fişele de care era-nconjurat: «Ars longa, vita brevis». Singura care nu-l certa pentru nemişcarea din fața şevaletului era Antonina. Înțelesese că pentru el conta raportul între artă şi viață. Ceasul lui biologic vestindu-l pe semne cât de scurt timp îi mai rămăsese, voia să-l folosească în competiția cu durata artei. La ce bun o viață lungă trăită fără şevalet? Într-o dimineață a lui aprilie 2000, cu capul răzimat de spătarul fotoliului din fața şevaletului, cu pensula-n mâna dreaptă, cu ochii-nchişi, cu un zâmbet pe față, Florin Chirițescu adormise pe veci, în fața unui peisaj de o rară frumusețe – un drum într-o pădure – mulțumit probabil că-i pusese ultima pată de culoare. Îl semnase în dreapta jos, citeț cum îşi semna orice tablou. Pe o fişă albă prinsă de tablou cu o hârtie colantă scrisese: «M-am întors în prima pădure din viața mea». În ultimii doi ani pictase flori, fructe, peisaje. Antonina recunoscuse florile modeste pe care i le oferea ei pe vremea librăriei din Victoriei colț cu bulevardul, Librăria Academiei. În ultimii lui doi ani, Florin adunase pe pânză tot ce-i marcase viața. După golul sfâşietor lăsat în urmă de Baiazid şi de Zuzu, Antonina se considerase călită, aproape imună la durere, dar durerea este singurul element din care oricât ai consuma nu se epuizează. Antonina suferise la fel de mult după Florin ca şi după maică-sa şi după Zuzu pe care-i adorase. Testamentul lui Florin o năucise de-a dreptul: îi lăsa moştenire portretul ei din tinerețe, «Drum în pădure», peisajul care-i fusese lui cel mai drag, un tablou cu flori, florile tinereții lor şi biserica în ploaie. Dacă ea nu avea pe cineva de suflet ca să i le lase la sfârşitul vieții, o ruga să le doneze unui muzeu. Iar pe fiu-său îl jura să nu se

despartă niciodată de Ares, câinele mătuşii Amalia, paznic al familiei lor, ca o icoană, cel mai important tablou din viaţa lui Florin. Mioarei şi lui Mircea le lăsa portretele lor şi un tablou cu flori «care semănau cu Mioara prin aerul lor meditativ şi recules». Lui Doru Brediceanu, pe care nu-l cunoştea dar îl aprecia superlativ pentru felul cum se purtase cu tanti Amalia, îi lăsa un peisaj, «Toamna la Odobeşti», o simfonie de culori, de la verde crud la vişină putredă, copaci de la care vara îşi lua rămas bun. Privind tabloul ăsta, îţi venea să mângâi frunzele care se pregăteau de moartea lor de-un anotimp şi-ţi venea să te-ntinzi pe pământ, lipit de trunchiul copacilor, s-adormi cu ochii pătrunşi de-atâta generoasă frumuseţe şi să nu te mai trezeşti. Pentru Antonina fiecare tablou al lui Florin era motiv de meditaţie, în fiecare simţea o bucată de suflet. «Dacă nu l-aş fi cunoscut şi dacă n-aş fi ştiut... aceleaşi gânduri mi le-ar fi trezit tablourile lui? Ştiu doar că nu mă uit la ele fără un gol în inimă. Florin şi Baiazid s-au aflat pe-aceeaşi treaptă a preţuirii mele. Iar Zuzu, pe treapta de sus a capacităţii mele de-a iubi. Cine n-a avut un câine, o pisică în casă nu-nţelege cât loc ocupă o astfel de vietate în peisajul sufletesc al cuiva, nu-nţelege dragostea pură dintre om şi câinele lui, pisica lui, chiar şi dragostea dintre om şi o pasăre. Nu ştie ce-nseamnă să fii iubit fără nicio condiţie, fără nicio fisură. M-am ferit să-mi arăt durerea după Zuzu faţă de oameni care m-ar fi considerat mai nebună decât pacienţii mei. Oamenii nu-nţeleg ceea ce n-au trăit nici pe plan sufletesc, nici pe plan social. Pe această ultimă incapacitate se bazează desconsiderarea pe care ne-o arată Occidentul, cu orice prilej. Doar Mioara bănuieşte cât mă doare plecarea lui Florin. Cu el am înmormântat o parte a vieţii mele».

* * *

În 1990, Antonina prezentase la ICRAL toate actele

dovedind dreptul de proprietate al celor două profesoare, doamnele Economu şi Gheorghiade, asupra imobilului din strada Ştirbei Vodă, imobil de unde fuseseră samavolnic evacuate în 1960. În 1990 norocul lor fusese dublu: locatarii plecaseră «sans laisser d'adresse»[11], iar şeful ICRAL-ului o avea pe maică-sa internată chiar atunci la Antonina. Cum locuinţa fusese naţionalizată ilegal, chiar potrivit legii din 1950, se-ncadra între primele returnabile proprietarilor. Fără cele două elemente ale norocului, profesoarele s-ar fi judecat ani şi ani pentru a-şi redobândi casa, presupunând că nu mureau între timp. Antonina obţinuse de la şefa ICRAL-ului, ca în schimbul unei sume modice, să trimită o echipă de meşteri care să pună casa la punct, în aşa fel ca cele două proprietare să nu aibă altceva de făcut decât să-şi aducă şi să-şi aşeze lucrurile înăuntru. Antonina, Mioara şi Mircea le aranjaseră casa, cerându-le părerea cum să aşeze mobila. Când totul fusese gata – la cheie, cum se spune – le instalaseră pe cele două doamne în casa lor. Amândouă izbucniseră-n lacrimi, nevenindu-le să creadă că era adevărat ce li se-ntâmpla. În afară de conţinutul vitrinei – porţelanuri, cristaluri, jaduri, cloazoneuri – nu mai aveau decât piesele mari de mobilier pe care nu reuşiseră să le vândă. Amândouă deodată se repeziseră la vitrină şi fiecare aleseseră câte unul dintre cele mai valoroase obiecte, una punându-i-l în braţe Antoninei, cealaltă Mioarei, neţinând seamă de protestele lor.

În ciuda discreţiei celor două doamne, a preocupării de-a nu deranja, de-a se arăta numai când le băteai la uşă, Antoninei i se părea casa pustie fără ele. Se plimbase prin cele două camere goale, fără să-şi poată fixa gândul la ceva, cum se-ntâmplă adesea în faţa unei schimbări, chiar în bine, care te nelinişteşte, chiar te-aduce într-o stare de buimăceală. Ce-ar fi-nsemnat să aibă libere camerele astea în 1963, proaspăt căsătorită,

[11] Fără să lase adresă (franceză).

şi ce-nsemna în 1990 când, singură, parcă nu-şi mai afla rostul. Se gândea la cât de mult ajutor i-ar fi fost Miţa şi ei şi celor două profesoare, mai ales în împrejurările din 1990. Miţa murise într-o clipă în 1989, în timp ce se uita la televizor. Feciorii ei, deşi foarte ocupaţi şi plecaţi adesea din Ţară, le purtau de grijă «doamnelor», cum le purtaseră Miţa şi Ionel, amândoi mutaţi la Domnul, la o lună unul după altul. Despre Ionel se putea spune că murise de durere după nevastă-sa. Nevestele băieţilor erau doctoriţe de spital, una reumatologă, alta internistă. Urmând exemplul socrilor şi-al bărbaţilor lor, se purtau atent şi chiar afectuos faţă de cele două bătrâne, de la care învăţaseră în primul rând să fie cucoane. Cele două doctoriţe proveneau din mediu muncitoresc, din Rahova. Miţa, soacra lor, le fusese un bun exemplu privind felul cum se «domnise» pe lângă cele două profesoare, încât profitau şi ele de pedagogia discretă a acestor adevărate doamne, pentru a-şi depăşi condiţia iniţială, intelectual şi mai ales comportamental. Social şi-o depăşiseră prin minte dezgheţată şi prin străduanie la-nvăţătură. Antonina şi Mioara treceau măcar o dată la două săptămâni să le vadă pe cele două doamne şi erau primite cu asemenea recunoştinţă şi cu asemenea căldură cum numai unii oameni bătrâni le simt şi le arată celor care le rămân fideli în afara oricărui interes. Într-o zi cele două doamne îşi manifestaseră dorinţa de a face un testament prin care să le lase moştenitoare, pe lângă băieţii Miţei, pe Antonina şi pe Mioara.

«Doamnele mele, vă mulţumesc din tot sufletul că v-aţi gândit la mine, dar cum n-am copii, n-am fraţi, n-am surori, şi eu trebuie să găsesc cui să-i las casa moştenire, încât pe mine tăiaţi-mă de pe listă».

«Şi pe mine. Băieţii mei sunt în Germania. Au să moştenească apartamentul meu şi pe-al lui Mircea. Cred că nimeni nu v-a fost mai credincios pe lume decât Miţa, iar băieţii şi nurorile ei se-arată oameni de omenie, încât lăsaţi-le lor tot ce aveţi».

Doamnele se conformaseră sfatului celor două prietene, care le-ar fi putut fi copii, şi n-avuseseră niciun motiv să se căiască. După moartea doamnei Gheorghiade, pentru a nu o lăsa pe doamna Economu amărâtă şi singură, fiul Miţei cel mic se mutase cu familia în Ştirbei Vodă şi-i invita mereu pe Antonina, pe Mioara şi pe Mircea, fiindcă toată familia se simţea onorată de-asemenea oaspeţi şi pentru ca doamna Economu să se afle între oameni care-i erau dragi, şi de care o lega amintirea doamnei Mareş şi a doamnei Gheorghiade, fiinţă alături de care trăise cea mai mare parte a vieţii.

Băieţii şi nurorile Miţei le-ngrijiseră pe cele două doamne cum puţini copii îşi îngrijesc părinţii. La praznicul de-nmormântare al doamnei Economu, acasă, în Ştirbei Vodă, prezenţi erau doar băieţii, nurorile, nepoţii Miţei – oameni şi ei în toată firea – Antonina, Mioara şi Mircea; nici la-nmormântare nu participase altcineva; toţi contemporanii de-aceeaşi vârstă cu doamna Economu, părăsiseră de mult lumea. Ea spunea adesea: «Deşi Dumnezeu mi-a dat sănătate şi la nouăzeci şi trei de ani ai mei nu supăr pe nimeni, când El te uită prea mult pe-aici, pier martorii vieţii tale. Uneori aş vrea să-mi verific memoria dar nu mai am pe cine să-ntreb, cui să-i spun: mai ţii minte atunci...». Când zicând «Dumnezeu s-o ierte, s-o odihnească şi să fie primit ce i-aţi dat» se ridicaseră să plece, băieţii şi nurorile Miţei le baraseră drumul: «Vă rugăm să luaţi din vitrină tot ce vă place». «Daţi-ne ce vreţi voi», răspunseseră într-un glas Antonina şi Mioara. Antonina adăugase: «Aş vrea fotografii cu ele două şi unele-n care e şi mama, sunt şi eu». De Miron nu pomenise. Antoninei şi Mioarei le puseseră-n braţe fiecăreia o gheişă din coral; rarităţi de valoare. «Fotografiile, daţi-ne o săptămână să le căutăm». Băieţii Miţei şi nevestele lor continuaseră să se vadă cu Antonina, Mioara şi cu Mircea, fiindcă se preţuiau unii pe alţii şi le făcea plăcere să fie-mpreună, simţind fiecare în celălalt un om pe care

te poți bizui la nevoie.

* * *

Pe măsură ce anii se depărtau de 1989, patimile ideologice se domoleau, fiind înlocuite cu totul de interesul material, de ban, zeu atotputernic, pentru care te făceai frate şi cu dracul. Scopul scuză toate mijloacele. Pentru Antonina – care doi bani nu dădea pe politicieni – politica nu era altceva decât o afacere şi cum bine zisese un prim-ministru post-decembrist, partidele aveau să se lupte între ele cât timp mai rămânea ceva de furat în România. Nu intrai în afacere, erai eliminat de cei cărora le stricai socotelile. Antonina, ca majoritatea românilor, era preocupată de lefuri, de pensii, de cheltuielile de-ntreținere ale casei, de prețul alimentelor, al medicamentelor. În toate specialitățile din medicină, cine încheia contracte cu firmele farmaceutice primea comision, care nu era de două parale. De multe ori comisionul se lăsa cu excursii când în Malayezia, când în Mexic, pe-aci prin Baleare, prin Canare, fiindcă Europa şi America de Nord fuseseră de mult fumate. Erau medici care, în afara congreselor, se mai vânturau prin lume de trei-patru ori pe an, trai neneacă pe banii babacăi. Industria farmaceutică, una dintre cele mai bănoase din lume, avea de unde să-şi răsfețe clientela. Americanii constataseră că prețul de cost al medicamentului, între fabrică şi farmacie creştea de cinci ori. Prin urmare boala se dovedea componentă socială care aducea profit sigur şi substanțial. Trăiască şi prospere boala!

* * *

Antonina îşi depăna în minte istoria căreia-i fusese martoră şi istoria în general. Ce frumos suna Liberté, égalité, fraternité, ce frumos şi ce găunos. Libertate? Libertate să stai la coadă la câte o ambasadă, ca să ți se

spună că nu ți se acordă viza, însă banii nu ți se mai dau înapoi. Asta din punct de vedere al relațiilor internaționale. După 1989, trâmbițele demagogiei îi sunau Antoninei mai fals chiar decât înaintea «schimbării». În relațiile sociale, dacă nu-i plăceai şefului aveai libertatea de-a ți se arăta uşa. Sufleteşte, cum să fii liber când ai părinți? Cât trăise Zuzu ea se simțise liberă? Egalitatea? Trâmbița cea mai stridentă a demagogiei. Mai întâi, natura stabilea inegalitatea. Nu veneau pe lume două ființe cu acelaşi indice de vitalitate, de inteligență, de capacitate de-a se adapta. Începând cu celenteratele şi sfârşind cu omul, că el este – vezi Doamne – buricul universului. Fraternitatea era bine ilustrată de primii doi frați biblici, Abel şi Cain, şi din istoria romană, de Romulus şi Remus. Fraternitatea, chiar strict în familie, adesea ținea până ce era vorba de o-mpărțeală. Când aduceai elogii cuiva, neamțul îți punea o întrebare: «Ai avut vreodată ceva de-mpărțit cu el/ea?».

Băieții şi nurorile Miței o impresionaseră pe Antonina prin gestul lor generos de a le dărui Mioarei şi ei două obiecte atât de prețioase, în amintirea doamnelor care-i lăsaseră moştenitori. Şi nu se putea spune că habar n-aveau de valoarea obiectelor din vitrină. Răposatele doamne profesoare îi puseseră la curent chiar şi cu proveniența fiecăruia.

Fiii şi nurorile Miței erau produsul reuşit al socialismului. Deştepți şi stăruitori, beneficiind de-nvățământul gratuit, obținând şi burse, învățaseră pe rupte pentru a-şi depăşi condiția din naştere. Băieții le datorau celor două profesoare nu numai casa lăsată moştenire dar şi engleza şi franceza şi elementele de cultură generală, comportamentul măsurat, politețea deprinse de la ele. Când băieții mai scăpau câte-o vorbă la modă între tinerii de-atunci şi care Miței nu-i suna bine, îi apostrofa numaidecât: «V-ați gândit ce-ar zice doamnele să v-audă? Îşi pierd vremea cu voi ca să ieşiți nişte golani?».

Nurorile Miței, doctorițele, una fată de cismar, alta de faianțar, se dovediseră cu bun-simț şi la locul lor şi le rugaseră pe cele două profesoare să le corecteze şi vorbirea şi comportamentul, fiindcă nu voiau să-şi facă bărbații de râs. Mioara, Mircea şi Antonina apreciau la băieții şi la nurorile Miței faptul că nu se ruşinau cu părinții lor. Nu dădeau o masă cu invitați la care părinții să lipsească. Una dintre ele îi şoptise Antoninei: «Vreau să vadă şi ei între ce oameni am ajuns, ca să se bucure că n-au muncit degeaba pentru mine».

În secolul nouăsprezece, boierimea, exclusivistă şi cu nasul pe sus, se-nclinase-n fața burgheziei, forța banului. Comunismul, nivelând clasele, pe unele scurtându-le de cap, iar pe altele, pe alta de fapt – pe cea de jos – lăsând-o să se ridice, repeta cu viteză, ca pe o creştere forțată, ceea ce se-nfăptuise în secole cu nobilimea – la români cu boierimea – şi cu burghezia, culminând în secolele nouăsprezece şi douăzeci. Copiii şi nepoții celor ridicați de Partid «din cenuşe-n picioruşe» aveau să studieze-n străinătate, să devină protipendada ideologică şi financiară a secolului douăzeci şi unu. În comunism osmoza se produsese în ritm forțat. Istoria se repeta în alt ritm. Ştiințific, lumea făcuse paşi de neînchipuit. Jules Verne se dovedise un vizionar.

* * *

Cu leafa ei, Antonina, pe lângă o viață echilibrată, îşi permitea şi câte o excursie în străinătate şi nelipsitul abonament la Ateneu. Mircea îi propusese ca prânzul să-l ia împreună cu el şi cu Mioara, ceea ce-nsemna pentru Antonina o atmosferă de familie, fiindcă, în privința mâncării nu era nicio problemă, ea mai mult ciugulind, deşi nu disprețuia o masă bună.

Mioara şi Mircea mergeau la băieții lor, la München, doar invitați şi niciodată mai mult de o lună. Erau primiți cu multă căldură şi de nurori şi de nepoți care nu ştiau boabă românească, ceea ce-i întrista şi pe bunicii

paterni şi pe cei materni, dar ce să ceri unor copii născuți, crescuți într-o țară în care cu cât te asimilai cu atât mai bine.

Doru şi Sorana se acomodaseră cu viața nemțească, fiind amândoi disciplinați, muncitori şi total dăruiți profesiei, ceea ce le atrăsese respectul colegilor şi chiar prietenia unora. Destui dintre românii pe care-i sprijiniseră să-şi facă o situație îi dezamăgiseră, încât ajunseseră să se vadă, în familie, doar cu copiii şi cu trei familii de medici nemți.

În luna petrecută-n fiecare an în Germania, Mioara şi Mircea stăteau două săptămâni la un băiat, două la celălalt. Când băieții veneau în România, nu rămâneau mai mult de două-trei zile-n Bucureşti, restul timpului, până la o lună bătând Țara-n lung şi-n lat.

Doamna doctor Stanca Ioanițiu se pensionase în 2000, spre marele regret al tuturor celor care lucraseră cu ea. Noul şef, cu damfuri de mare elitist, care nu făcuse niciodată cu nimic gaură-n cer, izbutise s-o enerveze şi pe Mioara, care era un munte de răbdare şi-un nesecat izvor de bunăvoință. Deprimant era oportunismul personalului, devenit brusc monarhist, în rândul lui aflându-se persoane care, fără-nvățământul gratuit din comunism, ar fi păzit vacile toată viața. Nişte june rezidente, frumuşele, nurlii, se făceau că vor să-nvețe psihiatrie, cu țigara-n gură, cu un ness alături, având tot timpul ceva să-şi comunice între ele. Excepție făceau două care, era limpede, nu trecuseră pentru rezidență prin niciun pat şi nici pile n-avuseseră. Astea nu se mişcau de lângă bolnavi decât ca să ceară lămuriri unor medici cu experiență. După felul cum erau îmbrăcate, îți venea să le pui un leu în palmă. Se vedea că trăiau din leafa amărâtă de rezident.

Obosită de peisaj, în 2001 Mioara se pensionase. Făcuse destulă navetă şi destule gărzi la viața ei, ca la şaizeci de ani să pună punct unei munci în care crezuse, să se despartă de oamenii bolnavi, fiindcă pentru ei se străduise. Toată viața îl purtase-n suflet pe Gigel,

băiatul autist de la spitalul unde-şi începuse cariera. După şaizeci şi cinci de ani, când nu ţi se mai permitea să operezi, Mircea, fiind profesor, rămăsese consultant. Asista la fiecare operaţie, şi când era şi când nu era solicitat, şi-ndată ce observa ceva-n neregulă, îi semnala celui care mânuia bisturiul. Unii îi erau recunoscători, alţii-şi doreau să nu-l mai vadă. La şaptezeci de ani renunţase la postul din spital. Dădea consultaţii la o clinică particulară, unde tot ce i s-ar fi cuvenit ca bani dăruia unui orfelinat, sub formă de bunuri pe care le-nmâna chiar el copiilor, însoţit de Mioara. Plecase din spital fiind prea mulţi cei care-l priveau ca pe-un cui în pantof. Ca şef, nu părtinise pe nimeni. De multe ori fusese-ntrebat de ce tolera nişte mediocrităţi. «Fiindcă aici intru cu ei în operaţie şi-i împiedic să greşească. Să meargă-n altă parte şi să nenorocească oameni?».

Dezinteresul pentru oameni al multor medici din tânăra generaţie Antoninei i se părea un fel de molimă. Iar despre junele fumătoare şi cafegioaice se-ntreba ce-şi închipuiau că e psihiatria? O adunătură de nebuni de care te ocupi sau nu, tot dracu' ăla e. În încăperea în care-şi făceau veacul rezidenţii tăiai fumul cu cuţitul. «Aţi putea aerisi camera când plecaţi», le spusese-ntr-o zi domnişoarelor rezidente Antonina. «Dar femeile de serviciu ce treabă au?», îi răspunsese cea mai elegantă dintre ele. «Nu ştiu ce treabă or avea, dar pot să spun că dumneavoastră, domnişoară, aveţi cu psihiatria ce am eu cu Ursa Mare, dacă-aţi auzit de ea». Şi o străpunsese pe domnişoară cu o privire despre care Baiazid ar fi zis că e trasă pe cute. În afara examenelor date în faţa comisiei, pentru a deveni medici specialişti, rezidenţii prezentau şi un calificativ dat de medicii alături de care lucraseră. Celor două care chiar se străduiseră să-nveţe meserie şi care dovediseră uman de ce făcuseră Medicina, Antonina le dăduse 10, iar celorlalte le scrisese: «Dat fiind că nu am văzut-o făcând nimic nu pot avea nicio părere». Pentru tânăra generaţie, la şaizeci de ani erai generaţie expirată care, dacă n-avea bunul

simţ să moară, trebuia măcar să se pensioneze. Când apreciezi o vârstă, important este câți ani ai tu. Pentru tinerele domnişoare de prin televiziuni era firesc să anunțe, de pildă, că «o bătrână de cincizeci de ani» a fost accidentată mortal pe o trecere de pietoni.

De când se ştia pe lume, Antonina fusese alergică la mediul uman. Când auzea cuvântul «neadevăr» în loc de cinstitul «minciună» simțea că face băşici pe piele. Lipsa doamnei doctor Stanca Ioaniţiu, care pe nicio parafă nu-şi scrisese «profesor doctor» şi nici nu accepta să i se spună aşa, lipsa Mioarei, sufletul cel mai apropiat de ea, persoane cărora le era suficientă o privire ca să-nțeleagă, lipsa lor şi alergia din ce în ce mai accentuată la mediu o determinaseră ca în 2002 să se pensioneze. Menținuse tot timpul legătura cu *Editura medicală,* încât îşi sporea cât de cât pensia care, de când mai fusese şi impozitată, cu toată economia, nu-i ajungea. În aşa fel încât nu mai aprindea gazele iarna decât într-o cameră şi aragazul la bucătărie doar cât îşi făcea o fiertură ca să nu mănânce numai uscături. În bucătărie, fiind pe colţ, cu doi pereți afară, deşi lăsase robinetul de la chiuvetă un pic deschis, ca apa să curgă mereu, țeava înghețase, iar la robinet se formase un țurțure de gheață. Lipsa banilor o simțea deprimant când nu-şi mai putea cumpăra cărți. La «prosperitatea» asta materială se adăuga o mare amărăciune sufletească.

De la o vreme observase că Mioara se oprea în mijlocul unei fraze, negăsindu-şi cuvintele. Ea, ordinea întruchipată uita unde-şi punea lucrurile. Îşi lua un caiet şi-un pix ca să-şi noteze ce şi unde pusese. Antonina se dusese la clinica unde lucra Mircea ca să discute între ei – adică să-şi împărtăşească unul altuia îngrijorarea cu privire la Mioara.

«Antonina, eu am încercat s-o iau pe departe, propunându-i să mergem amândoi la un neurolog, pretextând că am momente când îmi tremură mâna dreaptă. S-a uitat lung la mine, mi-a luat mâna dreaptă,

mi-a sărutat-o şi mi-a spus zâmbind: „Mincinosul meu drag; slavă Domnului, mâna asta nu tremură, iar eu ştiu că am Alzheimer. Profesorul Lăzeanu mi-a făcut toate examenele posibile. Diagnosticul mi-l pusesem singură, iar el mi l-a confirmat. Fac tratament în vederea „staţionării" cât mai lungi în etapa actuală". Antonina, crede-mă, nu ştiu cum mai trăiesc. I-am propus să mergem în Germania să-şi facă nişte examene şi acolo. „Mircea, mi-a răspuns ea, crezi că Lăzeanu, care e o somitate, nu m-ar fi trimis oriunde-ar fi ştiut că se poate face mai mult? Destinul nu ţi-l poţi schimba. Trebuie să-l acceptăm... Te rog să nu le spui nimic celor din Germania. Antonina mă vede şi-şi dă seama...". Antonina, sunt disperat ca şi tine. Dacă ar rămâne cât mai mult în stadiul de-acum. Doamne...».

* * *

Prima grijă a Mioarei fusese să ardă scrisoarea lui Doru, singura, cea de despărţire «teritorială», cum avea să-i spună el în Germania, de când deveniseră cuscri, fiindcă cea sufletească avea să-nsemne trecerea Dincolo. Apoi pusese actele-n ordine, în plicuri, scriind deasupra conţinutul fiecăruia, aşezându-le unul peste altul într-o casetă metalică. De pe contul din bancă, ea fiind titulară, trecuse banii în contul care-l avea titular pe Mircea. La condiţii de retragere, la amândouă conturile figurau Antonina şi băieţii Mioarei. Trecuse banii în contul lui Mircea ca să nu mai plătească taxă de succesiune pentru ei. Le rămânea destul de dat pentru apartament. Cine-i garanta că Mircea avea să trăiască mai mult decât ea? Spera în generozitatea sorţii. Nu-şi amintea numele proprii. Se uita la un film, la televizor sau înregistrat pe o casetă video, interpretat de actori pe care-i văzuse de zeci, chiar de sute de ori şi nu le mai ştia numele. Cel mai grav i se păruse când nu mai ştiuse numele celor de neuitat Stan şi Bran. Îşi amintea cuvintele lui Gigel, băiatul autist de la spitalul din deal:

«Doamnă doctor, noi când o să murim?», îl şi vedea în faţa ochilor, fiindcă imaginea lui o-nsoţise o viaţă, dar nu-i mai ştia numele, încât apelase la memoria Antoninei. Începea să-i spună ceva lui Mircea. Brusc se-ntrerupea fiindcă uita ce voia să-i spună, ca şi când în timp ce-ar fi cusut ceva, i s-ar fi rupt aţa. Hotărâse de la-nceputul bolii să-i pună capăt. Cât încă judeca, fiindcă altmiteri... Când i se adresase lui Mircea şi nu-i mai ştiuse numele, se hotărâse. Avea de scris două scrisori.

Mircea,

Îţi mulţumesc în genunchi pentru viaţa trăită alături de tine, pentru bunătatea şi pentru sufletul de adevărat tată pe care le-ai dovedit băieţilor noştri. Eşti cel mai bun şi mai înţelept om pe care l-am cunoscut. Îi mulţumesc lui Dumnezeu că m-a-nvrednicit să fiu parte a vieţii tale.

Te rog să-nţelegi: nu vreau s-ajung o plantă, să nu mai fiu eu, în schimb să-ţi devin o povară şi o durere de neîndurat. Înţelege-mă că profit de momentul când mai pot lua o hotărâre.

Plecarea mea Dincolo, te rog să fie fără asistenţă şi fără să anunţi copiii. Dacă ţi-or reproşa, arată-le scrisoarea.

Pe tine, sprijinul vieţii mele, fiinţa cea mai apropiată sufletului meu, pentru bunătatea, pentru înţelepciunea ta, numai Dumnezeu te poate răsplăti.

Ne-am dăruit unul altuia patruzeci de ani de căldură, de linişte şi de-nţelegere. Vreau să-i păstrez în minte şi-n suflet până în ultima clipă. Vreau să părăsesc lumea cât mai am un dram de luciditate. Iartă-mă pentru orice ţi-am greşit. A fost fără voie. Te rog să trăieşti pentru copiii noştri. Te rog.

Rămâi cu bine sufletul meu, omul vieţii mele.

Mioara

Draga mea Antonina,

Ştim amândouă ce-nseamnă boala mea şi cum sfârşeşte. Am hotărât – cât mai pot hotărî – să-i pun capăt. Oricât te va durea plecarea mea din lume, te va durea mai puțin decât să mă vezi ajunsă o supraviețuitoare decerebrată a ceea ce-am fost.

Vreau să fiu incinerată. Mircea şi cu tine hotărâți ce să faceți cu cenuşa mea. Vreau, vă rog, să fiu petrecută la crematoriu doar de tine şi de Mircea. Mângâie-l de plecarea mea, cum te duce mintea.

Antonina, tu cea mai apropiată sufletului meu, martora vieții mele, dacă ți-am greşit cu ceva, te rog să mă ierți.

Ceasul şi lanțul vreau să-ți rămână ție.

Ți-l aduci aminte pe Gigel, băiatul autist, din primul nostru spital? Ştii cum m-a-ntrebat el după operația de apendicită: «De ce n-am murit?» şi eu i-am răspuns: „Fiindcă toate locurile erau ocupate”. Cred că e momentul să mă duc să-mi ocup locul, cât creierul îmi mai funcționează, cu poticneli, dar mai are zone de luciditate.

Antonina, draga şi unica mea Antonina, Dumnezeu să te ocrotească. Aş dori să te gândeşti cu seninătate la mine. Să nu mă consideri o laşă. Aş fi-ndurat cu stoicism orice boală care mi-ar fi lăsat mintea neatinsă. Dar, înțelege-mă că nu vreau să ajung un obiect.

Te strâng în brațe şi dacă există ceva Dincolo, sper să ne revedem.

Mioara

Cu o zi înaintea incinerării, Antonina se-ntâlnise cu doamna doctor Stanca Ioanițiu care, văzând-o cât era de răvăşită, o-ntrebase ce i s-a-ntâmplat. Antonina îi spusese adevărul. Cu lacrimile până-n bărbie, suspinând, doamna doctor o-nsoțise pe Antonina şi la

prima florărie îi pusese-n braţe un maldăr de orhidee. «Aş fi vrut s-o petrec dar dacă ea v-a vrut doar pe tine şi pe bărbatu-său, să-i respectăm dorinţa. Ce om minunat a fost Mioara».

* * *

După incinerare, Mircea i se adresase Antoninei: «Dacă nu m-aş gândi la durerea copiilor şi la a ta, aş urma-o pe Mioara. Te rog ia-mă la tine. Să ne facem bagajele şi să plecăm la München. Chiar dacă mă consideri o cârpă, mi-e groază de singurătate, mi-e groază de viaţa fără ea».

«Mircea, numai timpul amorţeşte durerea. E un truism, dar ăsta e adevărul». «Ştiu, dar nu pot trăi nicio clipă-n plus faţă de douăzeci şi patru de ore cât are o zi. Nu pot accelera timpul, acest gâde consolator. De ce nu murim când ne dorim moartea, fără să ne-o ducem singuri la-ndeplinire?». «Mircea, de ce să fi ajuns să-i dorim Mioarei moartea? În locul Mioarei şi tu şi eu am fi făcut la fel». «Antonina, preţuiesc la tine puterea de-aţi înfrânge durerea şi de-a-ncerca să mă consolezi. Îţi fac o listă cu lucrurile pe care le iau în Germania şi te rog să te duci tu să mi le-aduni. Le-aduni şi tu pe-ale tale şi plecăm cu primul avion».

La München, nicio bucurie. La trei zile după sosirea lor, la Terapie intensivă, în spitalul în care Doru Brediceanu continua să lucreze, soţia lui, se stingea în urma unei pancreatite acute şi-a unui blocaj renal.

Doru îi rugase să rămână cât mai mult cu el, iar dacă doreau se puteau stabili definitiv în casa lui care, fără Sorana, îi părea pustie. Antonina refuzase invitaţia. Sufleteşte, Doru şi Mircea se aflau pe aceeaşi lungime de undă: amândoi o iubiseră pe Mioara, amândoi n-o iubiseră pe Sorana. Doru se simţise obligat de capitularea Soranei fără condiţii, de curajul de-a-i face un copil fără să-l prevină. Obligat de dragostea ei arzătoare, stârnită de indiferenţa lui iniţială,

transformată-n curiozitate. Purtarea ei impecabilă şi răbdătoare când îl simţise îndrăgostit de altă femeie, îl hotărâse să aleagă despărţirea de dragostea vieţii lui. Patruzeci de ani de convieţuire cu o femeie inteligentă, iubindu-şi fanatic bărbatul şi copiii, lăsau o urmă dureroasă în fiinţa lui Doru, adâncită de moartea Mioarei. Durerea pricinuită de moartea Mioarei n-o ascundea faţă de Antonina şi de Mircea, dar cum ar fi justificat-o faţă de Sorana? De când fusese el conceput, destinul îi hotărâse lui Doru să piardă la o săptămână una de alta, cele două femei importante din viaţa lui. Scotea din safe caseta de bijuterii a Soranei. Le despărţea pe cele moştenite din familia ei de cele pe care i le dăruise el, multe şi de valoare. Oamenii fac daruri fiinţelor iubite dar de multe ori şi pentru a suplini iubirea. Pe Sorana o iubise profesorul neamţ, şeful ei de la München. Dacă şi ea l-ar fi iubit pe neamţ, bărbat distins şi mare profesionist, lui Doru i s-ar fi părut că viaţa i-ar fi făcut dreptate Soranei. Ea ştiuse să ducă barca în aşa fel încât între ea şi profesor se stabilise un fel de *amitié amoureuse,* încât profesorul şi soţia lui se frecventau cu familia Brediceanu, fără jena pe care o creează adulterul. Libertatea pe care o dă absenţa culpei trupeşti îl făcea pe profesor să-i dăruiască Soranei lucruri scumpe, în văzul nevesti-sii şi al lui Doru. Socotind că bijuteriile duceau cu gândul la intimitatea fizică, profesorul îi dăruise Soranei vaze preţioase, tablouri, colecţii de monede, «micul muzeu Behring», cum numea ea darurile profesorului, după numele acestuia. Şapte zile cât petrecuse Sorana la Terapie intensivă, profesorul şi Doru nu se mişcaseră de lângă ea. Conştientă până-n ultimul moment, înainte de-a-şi da sufletul, Sorana se uitase-ndelung în ochii plini de lacrimi ai celor doi bărbaţi din viaţa ei: la unul pe care-l iubise, la celălalt care o iubise. Cu ultimele puteri, întinsese o mână spre unul, o mână spre celălalt, le luase fiecăruia dreapta şi, ca o dispoziţie testamentară, le unise deasupra trupului ei, oftase şi-ncremenise.

Doru îşi adunase toată voinţa, toate puterile pentru ca Mircea şi Antonina să nu se simtă ca într-o cameră mortuară. Copiii, nepoţii şi profesorul Behring treceau în fiecare zi să-i vadă pe cei doi văduvi. Durerea n-o poate stinge nicio prezenţă, dar împărtăşită de fiinţe apropiate, în jurul ei se creează un halou de căldură umană, care-i dă celui nefericit sentimentul că nu e singur pe lume. Doru îi spusese Antoninei când erau numai ei doi: «Aşa aş vrea să mor. Când mă gândesc că n-am s-o mai văd şi n-am s-o mai aud niciodată...».

* * *

Doru pornise cu Mircea şi cu Antonina într-o excursie, fără ţintă: unde avea să-i ducă fantezia. Durerea, fie fizică, fie sufletească, merge cu tine. Analgezicele sunt destinate să o facă suportabilă pe cea fizică, schimbarea peisajului – pe cea psihică. Dacă nu eşti la tine acasă, preocupări fireşti, cum ar fi cazarea într-un hotel, alegerea unui restaurant, oprirea la o benzinărie sau la un service cât de cât te sustrag durerii. Antonina avea grijă să-i ceară lui Doru lămuriri asupra locurilor prin care treceau, fiindcă ştia că tăcerea fiecăruia dintre ei era cotropită de amintiri. Văzându-l la un moment dat pe Doru zâmbind, în timp ce conducea, era sigură că prin minte îi trecea un moment trăit cu Mioara. Tocmai avea de gând să-l întrebe ceva, dar se oprise, lăsându-l în visul trecutului, glasul însemnând să-l tulbure ca pe un somnambul care ar merge pe streaşina unui acoperiş.

În vremea asta, Mircea îşi amintea prima lui întâlnire cu Mioara: în ziua când Doru făcuse poza de rămas bun, înaintea plecării în Germania şi când pe lângă membrii secţiei, le invitase şi pe cele două doctoriţe «de la nebuni», prietenele lui. În ochii uneia – ai Mioarei – citise tristeţea din ochii lui Doru. La-ntoarcere, la Bucureşti, urcaseră toţi patru în Mercedesul lui Doru. Antonina şezând pe locul mortului, el, Mircea, şi Mioara pe

locurile din spate. Simțind-o cât era de abătută, Mircea se gândise să schimbe câteva cuvinte cu ea. Aflase că era măritată din anul doi de facultate şi că avea doi băieți gemeni. Se uitase la Mircea cu o privire care parcă voia să spună: «Mulțumesc că vorbeşti cu mine ca să nu izbucnesc în plâns». Mioara coborâse din maşină aproape de Grădina Icoanei. Doru coborâse şi el pentru a-şi lua rămas-bun, vrusese să urce înapoi, se răzgândise şi mersese după ea câțiva paşi. Mircea nu văzuse scena despărțirii, ştia numai că Doru nu mai schimbase o vorbă nici cu el, nici cu Antonina. Antonina se mutase în spate, întreținând cu el o conversație legată de specialitățile lor, evident în scopul de-a-i deturna atenția de la tulburarea lui Doru. O asculta pe Antonina dar gândul îi era numai la doctorița care coborâse, alături de care-ar fi vrut să se afle cu toate că pricepuse legătura dintre ea şi Doru. Era curios să scormonească-n sufletul ei.

* * *

Antoninei îi apărea imaginea fetiței brune, cu piele albă, cu o tunsoare cu două şuvițe mai lungi şi mai subțiri în dreptul urechilor, venind spre obraz, pieptenătura Mioarei de toată viața. Şi ochii negri plini de voiciune, cărora nimic nu le scăpa, străpunşi adesea de-o undă de tristețe. Ele două erau singurele orfane de război din clasă. Maică-sa, din judecătoare, ajunsese grefieră şi-i mulțumea lui Dumnezeu şi pentru atât. Oricum nu schimba slujbele ca mama Antoninei, cu mari pauze între ele. *Şcoala Centrală* devenise *Zoea Kosmodemianskaia,* şi de unde până la sfârşitul războiului fusese o şcoală de fete din clasa de mijloc, odată cu schimbarea numelui, aici îşi trimitea copilele protipendada Partidului. Cel mai bun barometru al schimbărilor se citea în sandviciurile mâncate în recreație. Din două cutii de tablă, foste pe vremuri de halva, Antonina Mareş şi Pleşa Mioara îşi scoteau

sendviciurile cu brânză şi un măr, în timp ce le ajungea la nas miros de salam de Sibiu, şuncă de Praga şi de portocale. Nicio colegă nu le tratase vreodată cu vreo finețe din mâncarea proprie. De fapt, afară de Antonina şi de Mioara, care mâncau în văzul tuturor, celelalte fete îşi ascundeau bine sendviciul într-un şervețel de hârtie, dezvelind numai cât să-şi înfigă dinți-n el şi-l mâncau pe culoar. Părinții îşi învățau copiii de mici cu ascunzişurile şi cu teama de invidie. Aşa se făcea că Antonina şi Mioara stăteau şi-n recreații în bancă, simțindu-se neamurile sărace ale clasei, neamestecându-se cu celelalte fete care puțin se sinchiseau de ele. Pe unele colege le aştepta maşina după colțul străzii, când se terminau orele. Nimeni nu le invitase şi pe ele-n maşină. Învățaseră pe pielea proprie ce-nsemna împărțirea oamenilor pe clase. Antonina se cufunda într-o amărăciune retrospectivă care, amestecată cu durerea după Mioara, o făcea să vadă lumea şi mai întunecată decât de obicei. «Urâtă e lumea, Doamne! Şi se mai spune că l-ai făcut pe om după chipul şi asemănarea Ta. Măcar aşa pretinde mitologia noastră iudeo-creştină. Nu-mi pot imagina asemănarea decât psihică, Tu fiind spirit. Doamne, cred că omul este eşecul creației Tale. E-atât de urât pe dinăuntru.

Or fi existând oameni care să vrea să oprească timpul, măcar o clipă, copleşiți de-mplinirea totală, de iluzia perfecțiunii?». Ei nu-i fusese dat. Mai întâi n-avusese parte ca vreodată s-o abandoneze îndoiala, chiar dacă spiritul critic era cât de cât dispus spre indulgență. Oare Doru şi Mioara trăiseră clipa când ar fi vrut ca viața să-nceteze, după o-mplinire pe care nu şi-o-nchipuiseră a fi repetabilă? Antonina şfichiuia auditiv dar când era vorba de taina sufletului cuiva, o respecta cu o smerenie religioasă. Bolnavilor le punea întrebările cu multe menajamente, căutând totdeauna să-i aducă într-o stare confesivă, la dorința, la nevoia lor de-a-şi descărca sufletul. Pe lume sunt întrebări care nu se pun şi răspunsuri mute. Poate ar fi fost mai indulgentă cu

nepăsarea din jur dacă de copil n-ar fi simțit călcâiul luptei de clasă şi sărăcia. Să fii copil de combatant de pe frontul rusesc şi asta să-ți pecetluiască viața ca pe un lucru de ruşine o-nverşunase-mpotriva incorectitudinii, a necinstei pe care – slabă consolare – le sancționa cu limba ei dată zilnic pe cute, cum zicea Baiazid. Când mai avusesei şi un bunic patern care considerase că pensia de pe urma feciorului mort în război i se cuvenea lui, ca tată, şi nu copilului rămas orfan, adică Antoninei, iată încă un prilej de-a-şi fi îmbunătățit părerea despre lume-n general, despre familie-n special. Mioara, despre care nu se putea spune că era lipsită de spirit critic, se abținea să şi-l manifeste şi făcea tot ce putea ca să nu se remarce. Vorbea puțin dar totdeauna la obiect şi cu miez. Inteligența şi profesionalismul i le puteai judeca după finețea foilor ei de observație, care-i aduseseră prețuirea şi afecțiunea doamnei doctor Ioanițiu, impresionată de comportamentul ei de totdeauna şi mai ales de după 1989, când nu se proclamase victimă a comunismului, ca atâția colegi şi atâtea colege care se remarcaseră ca bomboana pe colivă în defunctul regim, trăgând câte avantaje li se oferiseră. Avantajele nu le veniseră la voia-ntâmplării ci prin entuziastă adeziune la ideologia marxist-leninistă şi prin gudurat pe lângă ăi cu pâinea şi cuțitul. Din căsătoria cu Stelian Vlăsceanu, Mioara avusese un avantaj, deloc neglijabil: se mai închiseseră ochii asupra biografiei sale încărcate cu un ordin Mihai Viteazul şi cu o Cruce de fier ale comandorului Pleşa, tatăl ei, mort pe frontul de Răsărit. Studiile lui Vlăsceanu la Moscova şi postul lui la Bucureşti amelioraseră situația Mioarei, care-i fusese recunoscătoare că o luase de nevastă, ceea ce o făcuse să-i rabde toate excesele temperamentale şi mojiciile şi-i întunecase ochii cu o tristețe pe care se străduia s-o alunge când stătea de vorbă cu omul. În căsătoria asta Mioara intrase ca o pasăre aripată: doi ani de dragoste, cu un băiat cu patru ani mai mare decât ea, care se-nsurase de azi pe mâine cu fiica unuia dintre

profesorii lor. Fata pusese de mult ochii pe iubitul Mioarei. Aşteptase răbdătoare să vină momentul repartiţiilor, care destrămase multe iubiri. Şi răbdarea-i fusese răsplătită. Căsătoriile din interes nu erau o caracteristică a regimului comunist. Ar fi fost de aşteptat ca într-un regim al «egalităţii între oameni», căsătoriile să fie corolarul dragostei, al afinităţilor spirituale. Aşa zisul socialism compartimentase societatea cu o stricteţe care o depăşea pe cea de totdeauna: copiii mărimilor de Partid formau o rezervaţie închisă oricărei infiltrări din afară. Modelul era urmat şi-n profesii: băieţii de militari se-nsurau cu fete de militari, cei de academicieni cu fete de academicieni. Tot ce era *high life* alcătuia caste. «Mă plimb prin Germania cu doi prieteni, noi toţi trei îndureraţi de moartea unei fiinţe iubite şi mie unde-mi zboară gândul. Patruzeci şi cinci de ani din viaţa unui om care s-a trezit în simulare şi care continuă simularea, când ai spune că simulării i-a trecut vremea, cum să nu-l marcheze? Cum să nu simulezi şi azi şi să nu-ţi ţii gura dacă din diferenţe ideologice rişti să rupi pe viaţă relaţiile cu oamenii? Ce suntem astăzi, la atâţia ani de la căderea comunismului? Rezultatul său, al intoleranţei şi-al sămânţei sale de ură, până la moarte? Cum să-i explici altfel o prietenie de-o viaţă ruptă definitiv fiindcă unul votează pe Ionescu, altul pe Popescu? Eu sunt mai tolerantă? Nu! Mioara era tolerantă? Ea nu căuta să convingă pe nimeni de nimic în afara profesiei, iar în privinţa părerilor politice, privea oamenii ca pe nişte pacienţi de psihiatrie. Ştia să deosebească bolnavii de simulanţi. Bolnavul era fanaticul cinstit, simulantul era cel care-l vota pe X sau pe Y, dintr-un interes oarecare, în sinea lui dând tot atâtea parale şi pe unul şi pe celălalt. Mioara îşi îndeplinea îndatorirea cetăţenească: mergea la vot. Vota toţi candidaţii deci pe niciunul. Date fiind părerile ei despre politicieni, despre cei români în special, Antoninei i se părea inutil deranjul de-a se duce la vot. La şaizeci şi cinci de ani ai ei, avea o dorinţă: să-şi

sfârşească zilele la Lisabona, despre care se informase de la un medic tânăr, din vecini, care avusese o bursă acolo şi se-ndrăgostise de acest oraş. Din descrierile lui şi din toate informaţiile scrise şi ilustrate, îi transmisese şi Antoninei iubirea lui pentru extrema occidentală a imperiului roman. În 1755, un cutremur pusese la pământ Lisabona. Încrezătoare-n soartă, Antoninei nu-i păsa de cutremure. Economia era-n cutremur permanent. Trebuia să supravieţuieşti sub dărâmăturile ei. Dacă te mai cutremura şi Dumnezeu...»

* * *

Doru şi Mircea îşi împărţeau viaţa în două: înainte şi după Mioara, aşa cum Antonina o-mpărţea între navetişti şi nenavetişti, faţă de navetişti arătând o-nţelegere frăţească.

Înainte de-a o cunoaşte pe Sorana, amorurile lui Doru fuseseră-ntâmplătoare, scurte, fără consecinţe. Se purtase frumos cu acele femei cărora, deşi nu erau modele de niciun fel, voise să le lase o amintire frumoasă, tradusă printr-un obiect ales cu grijă. Sorana, cu firea ei teutonică, deşi n-avea nemţi în familie, îi inspirase un sentiment de soliditate şi de stabilitate. Îl impresionaseră inteligenţa, spiritul practic, seriozitatea ei profesională, un neabătut simţ al datoriei. Îl legase de ea fetiţa «din flori», acest de neiertat afront adus familiei sale. Dar toată viaţa lor în comun, dragostea Soranei îi stătuse pe suflet ca o remuşcare, ceea ce-l făcuse să respingă orice tentaţie iar după dragostea incandescentă pentru Mioara – o rană care n-avea să se vindece niciodată – nici măcar nu se mai simţise tentat de vreo femeie.

«Cea mai castă căsnicie, cu un singur intermezzo pârjolitor», îşi definea Doru viaţa lui cu Sorana. Episodul Mioara îl apropiase de Sorana: înţelegea ce-nseamnă să iubeşti pe cineva cu patimă, să-l doreşti permanent, cu fiecare fibră, să nu-ţi mişti gândul în altă parte, să

trăieşti obsesiv. Fără cinstea de om a Mioarei care, în ruptul capului, n-ar fi despărţit un tată de copiii lui, Doru ar fi divorţat spunându-i Soranei adevărul. Despărţindu-se de Mioara, prin plecarea-n Germania, şi el şi Sorana păstraseră legea tăcerii. Când viaţa îi adusese din nou împreună, Mioara având patruzeci şi cinci de ani, el cincizeci şi cinci, Doru simţea nevoia măcar s-o atingă. Nopţi întregi nu dormea de dorul ei, dorul de-a simţi acel trup ca o liană, care ştia ca niciunul să se dăruiască, să cotropească. Mioara venise în Germania de patru ori: odată la căsătoria băieţilor ei cu fetele lui Doru, de trei ori pentru a-şi vedea nepoţii. Fără vreun gest sau măcar o privire echivocă între Doru şi Mioara, Sorana era sigură că ea-i trimisese-n Germania. Şi mai era sigură că Mircea era şi el sigur cu privire la această legătură, ceea ce nu-l împiedicase s-o adore pe Mioara şi să-i crească băieţii, la care ţinea ca la ochii din cap. Judecând-o la rece, Sorana recunoştea că pe lângă un comportament discret, un aer potolit, o frumuseţe brună care nu căuta să se remarce prin nimic extravagant, Mioara emana ceva învăluitor care părea că te cufundă-n puf. Dacă ar fi spus că şi-ar fi dorit-o prietenă sau măcar vecină, Sorana ar fi minţit. Dar înţelegea de ce doi bărbaţi remarcabili o iubeau, fiindcă nici iubirea lui Doru n-o conjuga la trecut.

«Îndrăgostit am fost de Sorana, văzând-o cum îşi lepăda armura faţă de mine, incitat de inteligenţa ei şi impresionat de remuşcările cu privire la moartea lui Cristian, atunci pe munte. Îndrăgostit; dar dorinţa irepresibilă de-a fi una cu ea, dorinţa de-ai sorbi fiinţa niciodată nu le-am simţit. După atâţia ani trăiţi împreună, regret omul Sorana, dar nu femeia. Sunt atâţia oameni care nu depăşesc mediocritatea trăirilor sufleteşti şi nici pe a celor trupeşti. Viaţa mea înainte de Mioara a fost o apă încropită. Mioara mi-a adus adevărata cunoaştere de mine însumi. Iubirea, cu tot modul ei posesiv, te-mbunătăţeşte ca om, îţi picură-n suflet generozitate. Mioara a fost marea mea bucurie şi

marea mea durere. Mi-a scos definitiv sufletul din mediocritate.»

* * *

«Dacă Monica n-ar fi murit în acel accident blestemat, am fi trăit împreună câte zile ne-ar fi dat Dumnezeu şi ne-am fi crescut împreună copilul. Monica era cu doi ani mai tânără decât mine. Eram eu în anul şase ea-n patru când a-nceput legătura noastră. M-a atras, veselia ei, exuberanța, dispoziția ei de-a vedea totdeauna latura hazlie a lucrurilor. Reținea replicile tuturor bolnavilor şi le plasa totdeauna când se potriveau cu o anume situație. Avea o fire nu doar veselă, dar şi bună şi iertătoare. „Să stoarcem vieții tot ce-o poate înfrumusețа. Să călătorim cât mai mult ca s-avem ce să ne amintim la bătrânețe, dacă o apucăm, dacă nu, să ne mulțumim cu prezentul, fiindcă e sigur". Nu făcea o tragedie din incapacitatea ei de-a avea copii. Dar a-ncercat tot ce se putea încerca şi a rămas însărcinată. Moartea ei mi-a amputat viața. Nu credeam că-mi mai puteam reveni la normal, la o durere suportabilă, de la o durere de om nebun. Doru, şi după ce a plecat în Germania, Antonina şi Mioara mi-au fost doctori de suflet. Doru-mi telefona de la München de trei ori pe zi. Antonina prin felul ei acid şi temperamental, de vulcan gata să izbucnească, mă distrăgea prin tot ce-mi povestea, plină de revoltă şi de umor. Mângâierea blândă a ochilor Mioarei, mâna ei ca de taumaturg, atingându-mi ca o adiere fruntea, băieții ei, cu afecțiunea delicată pe care mi-au arătat-o, apropierea ei, ca o pală de vânt. M-au readus la viață. După moartea Monicăi nu credeam că mă mai putea emoționa ceva. Nu-mi vine să cred nici azi că de fapt curiozitatea pentru viață mi-a trezit-o dragostea dintre Doru şi Mioara. Simțeam că prezența mea-n viața ei, cu toată durerea despărțirii de Doru, îi făcea bine, îi crea preocuparea de a-mi învălui durerea cu blândețea ochilor ei trişti, cu

strădania faptelor mărunte: Să-mpodobească decorul cu florile care-mi plăceau, să învețe feluri de mâncare pe care să le descoperim împreună. Am făcut-o să-l uite pe Doru o clipă? Oricum, i-am oferit un imbold de-a duce viața mai departe, cu dragostea mea care mi se părea de necrezut că-mi mai putea copleşi ființa. Patruzeci de ani trăiți lângă ea, într-o armonie şi ea de necrezut, în care am simțit-o ca pe-un câine care-şi iubeşte fără condiții stăpânul mi-au umplut sufletul. Sunt convins că dacă, printr-o-ntâmplare, Doru s-ar fi-ntors la ea, chiar liber fiind, Mioara nu m-ar fi părăsit. Un coleg se-ndrăgostise de ea şi-i făcea curte. După ani de zile, fiind prieteni, colegul mi s-a spovedit: „Mircea, ştii ce mi-a spus Mioara când eram îndrăgostit de ea: „Şerbane, mută-ți gândul de la mine. Eu am un bărbat pe care n-am dreptul să-l înşel. Doar dacă vreau să mă trăsnească Dumnezeu". În momentele când credea că n-o vede nimeni era copleşită de tristețe. Am bănuit-o că regreta că n-am fost eu pasiunea vieții ei. Ca femeie s-a purtat cu mine ca o fecioară. Poate şi asta mi-a dezlănțuit pasiunea pentru ea. Când era a mea aş fi vrut să-i şterg din întreaga ființă trecutul cum mi l-a şters ea mie. Mioara vieții mele, dragostea mea, câtă milă ai avut de mine ca să-mi laşi imaginea ta nealterată. Îți reproşez doar că nu m-ai luat cu tine, că nu m-ai scutit de durerea pe care-o port cu mine cum îmi port pielea pe trup"».

* * *

«„Antonina, plec din lumea asta cu un mare păcat...". „Care e păcatu-ăla aşa de mare, Mioara?". „Nu l-am iubit pe Mircea cât ar fi meritat". Ştiam prea bine că se gândea la dragostea ei cu Doru. Ştiu că acolo unde ai fost ars cu fierul înroşit, pielea nu mai e niciodată cum a fost. Mă gândesc la mine. Fierul meu înroşit a fost imaginația. Realitatea nu m-a făcut niciodată să vreau să opresc clipa. Închipuirea mea a fost răsplătită cu mediocritate, cu dezamăgire. De când a plecat în Germania definitiv,

fără să-mi sufle un cuvânt şi până astăzi, de nu ştiu câte ori mi-a venit să-i trântesc uşa-n nas lui Berty. Vine la Cluj şi-mi dă un telefon în ziua când pleacă înapoi în Germania. N-are să ştie niciodată că indulgenţa mea faţă de el i-o datorează Mioarei. Când mă plângeam de purtarea lui, ea mi se uita în ochi cu privirea ei de-naltă resemnare şi-mi şoptea: „Antonina, fiecare dă cât are. De ce să-l învinuieşti fiindcă tu l-ai aureolat cu fantezia ta, cu fantezia fiecăruia dintre noi când iubim. Suntem surzi, muţi, orbi în faţa defectelor când dragostea e-n toi. Când începem să le băgăm de seamă, jarul s-a stins. Nu te supăra pe modestia lui sufletească. E şi ea o genă ca oricare alta. Să te superi pe el că are ochi albaştri?". Mă gândesc la om ca la un eşec al creaţiei divine, mă gândesc la viaţa mea sentimentală ca la un eşec, la cea trăită. Frumoasă a fost doar închipuirea. Douăzeci de ani l-am suportat pe Miron, fiindcă-mi devenise indiferent. De el m-a despărţit băutura. Legătura cu Berty Braun, de mult devenită platonică, o menţin tot din indiferenţă şi din curiozitate; îl studiez ca pe un caz de psihiatrie. La mulţi oameni mă uit îmboldită de curiozitate ştiinţifică. Până şi blestemele mele vin din sfera neurologică. Zic de câte unul care merită blestemul: „Să dea Dumnezeu să nu mai poţi duce lingura la gură". Mioara când m-auzea proferându-mi blestemul îmi spunea: „De ce nu eşti mai blândă şi nu-i urezi să-l trăsnească Dumnezeu?".

Cine cu cine a fost fericit? Doru cu Mioara? Fericire pe furate. Îmi spun de multe ori că nu există pasiune în cuplurile maritale. Poate la-nceput, dar apoi se instalează rutina. Mircea şi Mioara au fost un cuplu exemplar. Mircea s-a arătat plin de curaj să culeagă surcele pe unde Doru a abătut copaci. A trăit lângă fiinţa iubită care s-a uitat la el ca la un Dumnezeu al mântuirii şi-al adăpostului sufletesc.

De fapt pe noi trei ne uneşte Mioara, la care ne gândim fiecare în această excursie. Încercăm să ne estompăm durerea de-a o fi pierdut. De ce nu ne spunem

deschis gândurile? Fiindcă Mircea nu vrea să zgândăre rana din sufletul lui Doru. Ne prefacem şi noi cum ne duce mintea, în loc să ne deschidem inimile şi să plângem împreună. Ne menajăm unul pe altul. Delicateţe, lipsă de curaj? Ipocrizie şi-n durere? Doamne, de ce mi-am amintit-o pe biochimistă, „nebuna dumneavoastră favorită", cum îi spunea Marula? Misterioasă fiinţă. De cincisprezece ani să nu mai ştie nimeni nimic despre ea! Îţi vine să crezi în extratereştri».

* * *

«Trecut-au ani ca nouri lungi pe şesuri...» Antoninei îi răsunau câteodată în minte versuri de mult uitate, chiar şi unele fragmente în proză, care o impresionaseră cândva. Reveria i-o-ntrerupsese Negruţ, câinele vecinilor, care imita perfect sirena Salvărilor. Antonina şi stăpânii lui Negruţ locuind la doi paşi de Spitalul Elias, Negruţ avea mereu ocazia să-şi etaleze talentul de imitator. Negruţ, corcitură de ciobănesc cu lup, mare cât casa şi duios şi afectuos pe măsură, Negruţ lătra în mod obişnuit cu un glas de bas-bariton. Între el şi Antonina se legase o strânsă prietenie, mai întâi pe bază de conversaţie: «Negruţ, eşti un băiat frumos şi cu voce. Dacă erai om, te vedeam cântăreţ de operă, glasul ca glasul, da' interpretarea». Apoi Antonina îl trata pe Negruţ cu o bomboană, o felie de parizer, o bucăţică de caş. După moartea lui Zuzu, Antonina hotărâse că era prea bătrână pentru a-şi mai lua un animal: nu voia să-l lase orfan. Ca să-l ţină ca pe Zuzu – cum scrie la carte – nu-i îngăduia pensia. Deci... Cât fusese salariată îşi făcea foc în toată casa. De când nu mai era salariată, deşi colabora cu diverse edituri, făcea foc într-o singură cameră şi mari economii ca să-şi permită abonamentul de la Ateneu. Renunţarea la acest abonament ar fi-nsemnat capitularea fără condiţii în faţa timpurilor, pe care cum le-ar fi caracterizat? Exact ca în cântecul unui folkist: «Pleacă-ai noştri, vin ai noştri, / Noi rămânem tot

ca proştii / Mama lor de hoţi, mama lor la toţi». Ea după ce teorii să umble? După «metafizica» tâlhăriei? Destrăbălarea, hoţia, intoleranţa, schingiuirea în fel şi chip erau vechi de când lumea. De când ajunsese la vârsta judecăţii, viaţa îi păruse o stare pe continuu picior de război. Trebuia să fii permanent pregătit de atac. O junglă în care maimuţa trebuia să stea mereu cu urechea ciulită la sâsâitul şi la târâitul şarpelui. Spiritul ei de observaţie, replica ei acidă – limba dată pe cute – în mod neaşteptat avuseseră efect şi-n timpul celei mai crase obtuzităţi, reale sau simulate. Nu trecuse prin niciun loc unde să n-audă: «Feriţi-vă de gura ăsteia», un fel de-a spune «feriţi-vă de adevăr», fiindcă ce avea de spus Antonina îi spunea omului verde-n faţă. Ce fusese viaţa ei? O luptă permanentă pentru supravieţuire, pentru ca lumea să nu fie doar paradisul impostorilor. Dintre buruieni să răsară ici-colo şi-un boboc de floare. Nu suferea de un sindrom de superioritate. Se considera un om obişnuit, chiar banal, dar om. Şi nu capitula. Era datoare să lupte până la capăt. Bunicul ei matern, în momentele când se desprindea cu toată fiinţa de cele înconjurătoare, scria cu arătătorul chiar şi-n aer, dacă nu avea o suprafaţă plană la-ndemână, scria neobosit «Amsterdam, Rotterdam». «Bunicule, ai fost vreodată pe-acolo?». «Poate-n altă viaţă. Dacă mă-ntrebi de ce-mi scrie – vorba vine – de ce-mi scrie degetul numele astea, zău dacă ştiu».

De la o vreme, tot mai des şi-l amintea pe Miron şi absurdităţile lui – să nu cumva să fi ieşit pe poartă cu alt scop decât cumpărăturile, pe care lui îi era lene să le facă, să nu cumva să se fi văzut cu nişte colege – «pierdere de vreme cu toate tâmpitele» – să nu fi existat în viaţa ei ceva necontrolat de el, încât o binecuvântase pe doamna inginer care i-l «răpise». De când murise – deşi nici pe lumea cealaltă nu dorea să-l mai întâlnească – Antonina – după modelul Mioarei, al indulgenţei faţă de cusururi – încadra în codul genetic tot ce o agasase din partea lui Miron. Dumnezeu să-l ierte.

Față de Berty, pe care şi uitase că-l iubise cândva, mirându-se de sine, deşi o enerva la fiecare scurtă vizită în România, îl trata cu aceeaşi indulgență, atribuindu-l în totalitate geneticii.

Modul de a judeca trecutul îi demonstra că şi asupra ei timpul lucrase: tocise anumite asperități, dar nu-i anihilase dispoziția de-a lua-n piept viața, dacă la şaptezeci de ani trecuți se gândea la Lisabona. Se trezea că scrie cu arătătorul pe masă şi chiar în aer numele oraşului la care visa şi căruia-i murmura numele ca la el acasă «Lişboa, Lişboa». Presupunând că visul avea să i se-mplinească puțin îi păsa cum s-ar fi descurcat acolo. Avea curajul să ia viața-n piept, cum o luase de când se ştia pe pământ, convinsă că pentru asta fusese creat omul: să stea cu arma la picior.

* * *

În Germania, doi bărbați în vârstă, cărunți, îmbrăcați în costum, ceea ce, într-o lume-n tricouri şi-n jeanşi, le dădea un aer academic, desuet, îşi făceau plimbarea de seară. Erau supli, drepți, mergând cu pas măsurat dar nesacadat cum se-ntâmplă adesea după optzeci de ani. Amândoi, chirurgi, îşi petrecuseră jumătate din viață-n picioare, cu masca pe obraz, cu bisturiu-n mână. Crescuți de mame văduve, luaseră totul în serios de copii, grija fiecăruia fiind să nu-i facă maică-sii viața mai grea. Învățaseră pe rupte şi cu toate că unul se simțise atras de litere şi de filosofie iar celălalt de istorie, timpurile fiind cele care fuseseră, urmaseră medicina, ca profesie mai sigură. Cunoaşterea corpului omenesc, făcând parte din cultura obligatorie, după opinia lor, îşi luaseră munca foarte-n serios, iar când ajunseseră-n fața suferinței şi văzând cât bine puteau să le facă oamenilor, nu le păruse rău niciun moment după litere şi filosofie şi după istorie, care le apăreau ca nişte preocupări înalte dar boiereşti, în comparație cu medicina lor. Prin momente dure trece orice medic.

Chirurgii în special când, tăind, descoperă şi altceva decât se aşteptau. Ce să mai fi spus când te aflai în faţa unei boli incurabile, cu sfârşit apropiat. Ei doi recunoşteau că n-avuseseră inima să-i spună pacientului adevărul, ci familiei, cu strângere de inimă şi cu menajamente. Cumplit moment!

Amândoi îşi spuneau dimineaţa: «Doamne, ajută-mi să nu greşesc». Erau convinşi că medicul face parte din destinul omului. De corectitudinea sau de incorectitudinea diagnosticului său depindea viaţa omului. Nu destinul îl îndemna spre un anumit medic? Duseseră o viaţă de oameni cuminţi: casă – spital – spital – casă, concerte, spectacole, când a doua zi erau liberi. Nu chiolhanuri, nu restaurante şi bătut apa-n piuă în conversaţii interminabile şi fără noimă, nu femei. Îi unea o viaţă de prietenie şi iubirea pentru aceeaşi femeie. «Dorule, te-ai fi aşteptat să trăim optzeci şi trei de ani?» şi spaţia ultimele cuvinte, vrând parcă să sugereze lungimea acelei vârste.

«Să-ţi spun drept, Mircea, nici nu mi-am dorit să trăiesc atât». «După ce a murit Monica, aş fi vrut să mor. Dacă n-aţi fi fost voi, tu, Antonina şi Mioara, care v-aţi purtat cu mine ca nişte mame, cred că mă omoram. Şi după moartea Mioarei aş fi vrut să mor. Copiii m-au ţinut în loc şi ultima dorinţă a Mioarei. Dar când am găsit-o în pat, fără suflare, îmbrăcată ca pentru mers în oraş, am stat ore-n şir în genunchi lângă ea. Voiam să mor, să-mi aduc moartea prin gând».

«Şi eu aş fi vrut să mor în momentul când mi-a telefonat Antonina şi mi-a spus că era vorba de Alzheimer».

Pentru prima oară vorbeau deschis despre Mioara, după moartea ei. Totuşi, Doru avea să ducă-n mormânt ultima lui convorbire cu Mioara. «Dorul meu Dor, am să plec din lume cu imaginea ta. Să mă ierte Dumnezeu, să mă ierte Mircea».

«Dorule, tu ai fost fericit, măcar o dată-n viaţă?». «Doar când am iubit, în rest, m-am conformat tradiţiei:

m-am însurat, am făcut copii, i-am crescut. Bucurii: ori de câte ori vindecam un bolnav. Fericirea e rară. Pentru mine a fost unică. Marele meu noroc: mi-am adorat mama. Ea mi-a fost model în viață».

Într-un târziu se-auzise şi glasul lui Mircea. «Şi eu am fost fericit doar din dragoste. La prima tinerețe cred că iubeşti mai mult dragostea decât obiectul ei. La maturitate iubeşti obiectul. Iubind de două ori în viață, pot face deosebirea. La maturitate îți ajunge să iubeşti; important, mult mai important e să dai decât să primeşti, înțelegi că nu poți avea totul deodată. Am fost fericit să trăiesc lângă femeia iubită şi să-i cresc copiii, de care sunt mândru». Doru tăcea. Orice-ar fi vorbit despre dragoste, ar fi ajuns la Mioara. Mircea îl întrebase dacă nu se supăra în eventualitatea căsătoriei lui cu Mioara iar Doru îi răspunsese ca un tată care acordă mâna fiicei lui unui pretendent. Acest adevăr nu se putea schimba. Important era că avuseseră-nțelepciunea de-a accepta o situație de care nu erau vinovați. Fiecare ştia cât suferise de pe urma acestei iubiri.

De zece ani de când muriseră Mioara şi Sorana, Doru şi Mircea locuiau împreună la München. Pe noptiera lui Mircea era urna cu cenuşa Mioarei, o candelă electrică şi un vas mic de flori. Pe noptiera lui Doru o fotografie a lui cu Sorana, la cununia civilă şi fotografia de rămas-bun de la spitalul din Ploieşti.

În sezonul cald mergeau amândoi cu vaporaşul pe Rhin, admirând veselia bătrânilor, veniți în grupuri, cântând, povestind, amuzându-se din te miri ce. Îi încânta vitalitatea acestor oameni, cheful lor de viață, copilăria uitată – judecându-i după vârstă – petrecută printre ruine, sub covor de bombe. Cei doi români nu uitaseră nicio privațiune pe care o-nduraseră, oricât de-ndepărtată în timp.

«Dorule, să fie oare fericiți oamenii ăştia?». «O exista vreo genă a fericirii pe care noi n-o cunoaştem!».

Din ce-i auzeau, românii înțelegeau că nemții-şi tot

făceau planuri pe ani de zile.

«Să ne facem şi noi, Dorule?». «De ce nu? Ca să aibă Dumnezeu de ce să râdă». «Oare noi de ce-am trăit?». «Fiindcă i s-a dat omului viaţa». «Dorule, ţie nu ţi se pare că lumea a luat-o la vale?». «La vale? E cu un picior în groapă. Nu ştiu cât de curând au să se-ntâmple lucruri îngrozitoare, că fabricanţii de armament n-au să stea cu mâinile-n sân şi cu armele-n paie». «Şi nici exportatorii de democraţie!». «Exportatorii de călcâi pe grumazul altuia». «Şi România?». «România? Paradisul tâlhăriei şi-al sclavagismului modern. Locul imperiilor: otoman, ţarist, austro-ungar l-au luat FMI-ul şi bancherii-n general. O ţară vândută la o licitaţie la care participă un singur cumpărător». «„Vai de biet român săracul...”». Tăceau posomorâţi, încetinind pasul.

* * *

După modelul doamnei Brânduşa Economu, fosta ei colocatară, Antonina întindea pe masa din bucătărie o hartă a pământului, oprind un beţigaş peste capitala fiecărei ţări. De data asta se oprise la Buenos Aires. Argentina îi amintea ceva. Ce anume? Ce anume? Un citat din Borges, notat undeva într-un carnet. «Am comis cel mai grav dintre păcatele pe care le comite un om: n-am fost fericit». Antonina închise ochii şi oftă.

Sună telefonul. «Ce bine că sună» şi dintr-un pas era lângă aparat. Să fi fost Berty?

«Da Mircea, da Doru, chiar acum mă gândeam la noi trei. Ce bine că ne mai avem, că mai avem cui spune: „Îţi mai aduci aminte-atunci când...”».

«Da, Antonina» oftară amândoi deodată, fiecare-n receptorul lui.

«Cum e vremea la Bucureşti» o-ntrebară tot amândoi deodată.

«Vremea ca vremea... Vremurile...».

«Acuma şi tu... gândeşte pozitiv!»

Pe toţi trei îi pufni râsul.

Antonina îi vedea-n fața ochilor pe cei despre care putea spune că mâncaseră împreună cu ea blidul de sare: Miron, Florin, Mioara, fie iertați, Doru, Mircea, Berty.

«Ziceați să gândesc „pozitiv”».

«Blidul meu de sare! Blidul meu de suflet! Şi ca un fulger, Gigel: Doamnă doctor, noi când o să murim?».

«Are cuvântul ăsta „pozitiv” pe lângă „a gândi” asemenea valoare, că te scoală de pe patul de moarte». Şi se porniră toți trei pe râs, oftară adânc, apoi spuseră într-un glas: «Amin».

Marți 14 iunie 2011-1 mai 2012

SFÂRŞIT

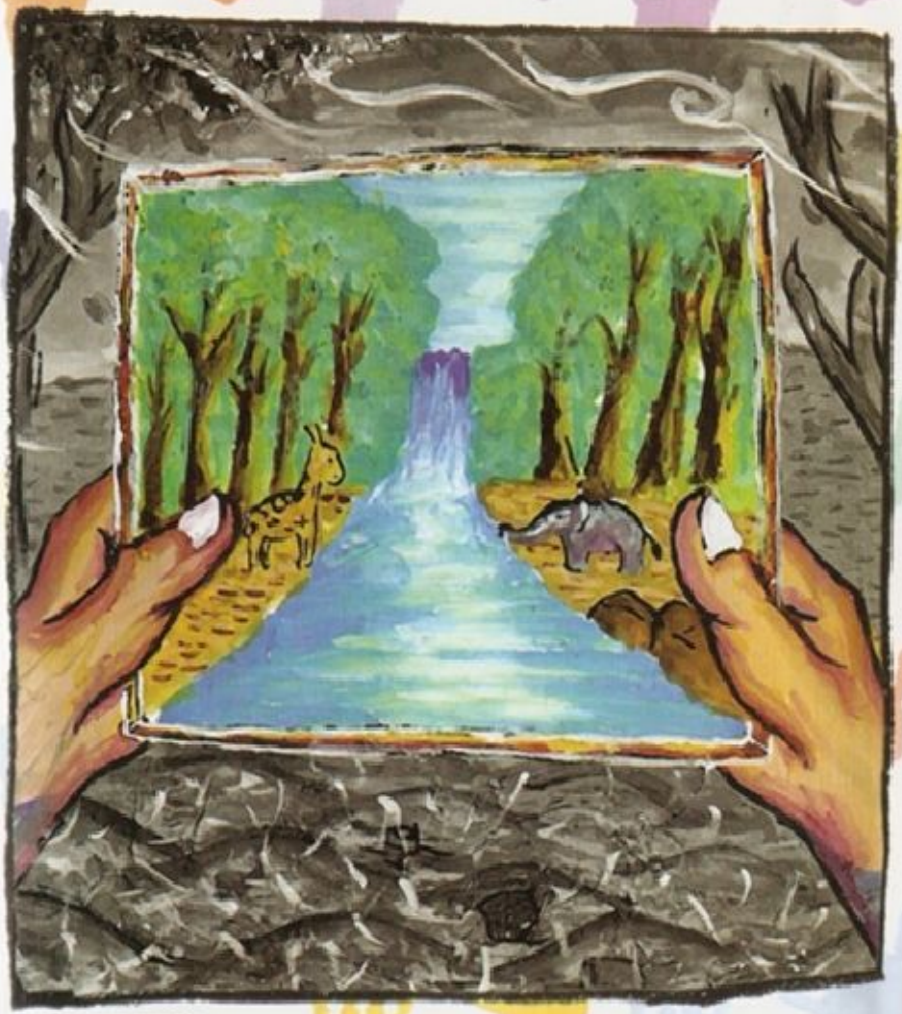

ISBN 978-606-93232-0-5

EDITURA TEMPUS